СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ ДИСКУСІЇ ПОЗА ФОРМАТОМ

Матеріали

XIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(13 лютого 2026 року)

м. Івано-Франківськ
2026 рік

Міністерство освіти і науки України
Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»
Факультет суспільних і прикладних наук
Наукове товариство молодих учених

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ ДИСКУСІЇ ПОЗА ФОРМАТОМ

Матеріали XIII Міжнародної наукової конференції

(м. Івано-Франківськ, 13 лютого 2026 року)

Івано-Франківськ

2026

DOI 10.33098/2026.13.02.13

УДК 001(477) (042.5)

С 88

Рекомендовано до розміщення в електронних сервісах
ЗВО «Університет Короля Данила»
(протокол № 7 від 26 лютого 2026 р.)

С 88 **Студентські наукові дискусії поза форматом**: матеріали XIII Міжнародної наукової конференції (м. Івано-Франківськ, 13 лют. 2026 року). Івано-Франківськ: ЗВО «Університет Короля Данила», 2026. 428 с.

Видання вміщує тези доповідей учасників XIII Міжнародної наукової конференції «Студентські наукові дискусії поза форматом», яка відбулася 13 лютого 2026 року у закладі вищої освіти «Університет Короля Данила». Розраховане на наукових та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти і наукових установ, здобувачів вищої освіти, а також на широкий читацький загал.

Організаційний комітет не завжди поділяє думку учасників конференції. Відповідальність за достовірність фактів, статистичних даних, точність викладеного матеріалу покладається на авторів.

ISBN 978-617-8850-11-1

УДК 001(477) (042.5)

© ЗВО «Університет Короля Данила», 2026
© Автори, 2026

Зміст

Секція «Естрадно-вокальна творчість у сучасному медіапросторі: тенденції та виклики»

Долід Вероніка, Гусар Дзвіна

РОК-МЮЗИКЛ «НАТАЛКА ПОЛТАВКА» НА СЦЕНІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО ТЕАТРУ – НОВАТОРСЬКЕ ПРОЧИТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КЛАСИЧНОЇ ОПЕРИ 16

Мусієвич Владислав, Кухарук Христина

ПІДСУМКИ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ СЦЕНИ ЗА 2025 РІК: МОВА, ЖАНРИ, ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ЗРОСТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШІ 19

Онофрюк Павло, Кметюк Тарас

СТИЛЬОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЖІНОЧОГО ЕСТРАДНОГО ВОКАЛУ ЯК ФЕНОМЕНУ ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ 22

Попович Вероніка, Толошняк Наталія

МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ПСИХОЕМОЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ СУСПІЛЬСТВА В КРИЗОВІ ЧАСИ 26

Секція «Інновації в індустрії гостинності: тенденції, маркетинг та сталий розвиток туристичних дестинацій»

Бойчук Олександр, Депутат Микола

ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТАЦІЙНІ СИСТЕМИ, КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНИМ ТУРИСТИЧНИМ ОФІСОМ 29

Гуцалюк Діана, Жирак Людмила

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОСУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ФІРМИ 32

Нєгрєскул Ярослава, Депутат Микола

ІНФЛЮЕНС-МАРКЕТИНГ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА РИЗИКИ 34

Портечин Богдан, Подолян Михайло

ІННОВАЦІЇ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРВІСУ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ 37

Сівко Ксенія, Гавдей Світлана

МАРКЕТИНГ ВРАЖЕНЬ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ 41

Шепетюк Вікторія, Мальована Оксана

СУЧАСНІ ТРЕНДИ В ОБСЛУГОВУВАННІ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА ЯК ЕЛЕМЕНТ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ 44

Секція «Медіакомунікації в добу цифровізації: інформаційна безпека, бренд-комунікація та вплив соціальних мереж»

Гаргат Софія, Держипільська Галина

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМУНІКАЦІЙ КНИГАРЕНЬ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ 47

Грамажора Анастасія, Держипільська Галина

БРЕНД-КОМУНІКАЦІЯ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: МІЖ АВТЕНТИЧНІСТЮ ТА МАРКЕТИНГОМ. ДОСВІД ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АКАДЕМІЧНОГО ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА 52

Данів Наталія, Кухарук Христина

ПОКИНУТІ МІСЦЯ – ЗАБУТІ ІСТОРІЇ 55

Дзундза Марта, Гасюк Вікторія

ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У КОМУНІКАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЯХ Б'ЮТІ-ІНДУСТРІЇ 59

Ковалевська Карина, Кухарук Христина

ДОСЛІДЖЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ НА ДИТЯЧУ АУДИТОРІЮ В СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ ТІКТОК 63

Курилів Максим-Юрій, Балинський Ігор

«ARENA 27»: ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНОТИ ЧЕРЕЗ ЦИФРОВІ РЕСУРСИ ТА КОНТЕНТ-ПРОДАКШН 66

Мельник Ольга, Перцович Тетяна

БІЗНЕС-ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ 70

Павлик Олесь, Ципердюк Іван

YOUTUBE ЯК МАЙДАНЧИК ДЕКОНСТРУКЦІЇ ІНВАЗИВНИХ ІМПЕРІАЛІСТИЧНИХ НАРАТИВІВ 73

Пісоцька Евеліна, Морушко Ольга

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА КОРИСТУВАЧІВ У СЕРЕДОВИЩІ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ 75

Равлюк Діана, Кухарук Христина

МУР ЯК ПРИКЛАД ЦИФРОВОЇ РЕІНКАРНАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ 78

Цильке Ірина, Держипільська Галина

ОСОБИСТА ОПОВІДЬ У ЖУРНАЛІСТИЦІ: ІСТОРИЧНІ ПІДХОДИ ТА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ 82

Штогрин Тетяна, Морушко Ольга

МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ В ДОБУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ТА ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ 85

Секція «Міжкультурна комунікація та роль іноземних мов у глобальному бізнес-середовищі»

Заставна Христина, Януш Христина

CHATGPT ТА ІНОЗЕМНІ МОВИ: ЧИ ЗАЛИШИЛАСЬ ПОТРЕБА У ЇХ ВИВЧЕННІ? 87

Митничук Надія, Сахневич Інна

ПЕРЕКЛАД ЯК ПОЛІТИКА: РОЛЬ УКРАЇНОК-ПЕРЕКЛАДАЧОК 1920-1930-Х РР. У НАЦІЄТВОРЕННІ 90

Паращук Ангеліна, Сахневич Інна

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ МОВ 93

Патей Дарина, Януш Христина

ПЕРЕКЛАД І КУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ: ВАЖЛИВІСТЬ ТОЧНОСТІ У МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРАХ 96

Сахро Софія, Бойчук Василь

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КОНТЕНТУ КІНЕМАТОГРАФА 99

Секція «Правові механізми забезпечення прав людини та верховенства права в умовах суспільних трансформацій»

Білоус Інна, Воробець Тарас

УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 104

Гавриленко Степан, Білоус Олег

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 107

Дем'яник Людмила, Білоус Олег

ВЗАЄМОДІЯ БІЗНЕСУ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ 110

Дибач Анастасія, Загурський Олександр

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 113

Захарчук Мар'яна, Білоус Олег

ПРАВОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 116

Івчук Віктор, Світлак Ірина

РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ ПІДХІД 119

Касіч Тетяна, Лис Андрій

АДМІНІСТРУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 124

Климишин Михайло, Лис Андрій

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ 127

Максютенко Валерій, Левкун Тетяна

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ 130

Пихней Анна, Левкун Тетяна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ 133

Поліщук Іван, Гамалюк Богдан

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ 136

Самойленко Софія, Загурський Олександр

ПРАВНИЧА РИТОРИКА В УМОВАХ МЕДІАРЕАЛЬНОСТІ 139

Тесля Володимир, Гамалюк Богдан

ЦИФРОВІ СТРАТЕГІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ДО ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС 142

Ткачук Василь, Мельничук Василь

БРИФІНГ ЯК ОПТИМАЛЬНА МЕДІАТЕХНІКА ДЛЯ ОФІЦІЙНИХ ЗАЯВ ОРГАНІВ ВЛАДИ 145

Федунків Віталій, Мельничук Василь

ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ 148

Филипчук Анастасія, Репецький Сергій

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ ТА АКТИВІСТІВ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ 151

Флісак Софія, Загурський Олександр

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА В УКРАЇНІ 154

Цибульська Софія, Репецький Сергій

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: ВПЛИВ РАТИФІКАЦІЇ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ НА ЗАСТОСУВАННЯ СТ. 126-1 КК УКРАЇНИ 158

Чабак Соломія, Загурський Олександр

ПРАВНИЧА РИТОРИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 161

Човган Олег, Репецький Сергій

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НОРМ РИМСЬКОГО СТАТУТУ В НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ 164

Човган Юрій, Репецький Сергій

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ТРИМАННЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ: СПІВВІДНОШЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА 167

Секція «Психологічне здоров'я особи в динамічному соціальному середовищі: практики підтримки та розвитку»

Баратюк Артем

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ VR У РОБОТІ З ДІЮЧИМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ТА ВЕТЕРАНАМИ НА ОСНОВІ РЕАЛЬНИХ КЕЙСІВ 170

Гавадзин Сергій, Шкраб'юк Вероніка

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ 172

Гребеніченко Юлія, Шевенко Алла

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ПЕДАГОГА В ДИНАМІЧНОМУ СОЦІАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ 175

Пташник Софія, Сливка Любов

СТАН ЗДОРОВ'Я ТА МЕНТАЛЬНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ «УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО» 178

Секція «Сталий розвиток міст: інноваційні підходи в архітектурному проєктуванні та будівельних технологіях»

Аннюк Андрій, Жирак Руслан

РОЛЬ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ ЧИННИКІВ У ПРОЦЕСАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД 181

Баковський Михайло, Білоус Ігор

МОДУЛЬНИЙ МОЛОДІЖНИЙ ЦЕНТР ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОВЕРНЕННЯ МОЛОДІ В СІЛЬСЬКІ ГРОМАДИ 184

Баланчук Олег, Веркалець Світлана

ВИКОРИСТАННЯ BIM-ТЕХНОЛОГІЙ У ПЛАНУВАННІ БУДІВЕЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА 188

Будеркевич Євген, Білоус Ігор

ЗАСТОСУВАННЯ МОДУЛЬНИХ ЗАЛІЗОБЕТОННИХ БЛОКІВ ДЛЯ УКРИТТЯ ЖИТЛОВОГО БУДИНКУ САДИБНОГО ТИПУ 191

Велянник Олег, Касіянчук Василь

ІННОВАЦІЇ В БУДІВНИЦТВІ: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА МАЙБУТНЄ ГАЛУЗІ 194

Гоблик Денис, Касіянчук Василь

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПРОЄКТ РЕКОНСТРУКЦІЇ ГІМНАЗІЇ ТА ДИТЯЧОГО САДОЧКА З ДОБУДОВОЮ БАСЕЙНУ В С. ВИНОГРАД ТА ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕОСНАЩЕННЯ ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ 196

Голинський Михайло, Білоус Ігор

МІСТО ПІСЛЯ РУЙНУВАННЯ: ПИТАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО 199

Гончарик Андрій

АДАПТИВНІ ПЛАНУВАЛЬНІ СИСТЕМИ У БЛОКОВАНИХ ЖИТЛОВИХ БУДИНКАХ 203

Гринів Софія, Шевчук Мирослава

ІННОВАЦІЙНІ БЕТОНИ В СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРІ: ВЛАСТИВОСТІ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ 206

Домбровська Юлія, Веркалець Світлана

ЗВЕДЕННЯ ТА МОНТАЖ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД 209

Дутка Іванна, Морушко Ольга

ЗМЕНШЕННЯ ЕНЕРГОСПОЖИВАННЯ МІСТ ЧЕРЕЗ АРХІТЕКТУРНІ РІШЕННЯ: ФІЗИЧНИЙ ПІДХІД 211

Жумбей Сергій, Косьмій Михайло

ВИЗНАЧЕННЯ МЕТОДІВ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ЗАПОРУКИ КОМФОРТНОГО І БЕЗПЕЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ЗАБУДОВИ МІСТА В МАЙБУТНЬОМУ 213

Кирста Остап, Касіянчук Василь

РЕАБІЛІТАЦІЙНІ ЦЕНТРИ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ ТА ЇХ АКТУАЛЬНІСТЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ 217

Климко Арсен, Білоус Ігор

КОНСТРУКТИВНІ РІШЕННЯ СТІН ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ БЛОКІВ НЕЗНІМНОЇ ОПАЛУБКИ 220

Коростіль Анастасія, Білоус Ігор

КОНСТРУКТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ САКРАЛЬНИХ СПОРУД 223

Котіль Роман, Білоус Ігор

МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ САНІТАРНО-ЗАХИСНИХ ЗОН ДЛЯ ПРИМІЩЕНЬ ОБСЛУГОВУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ 228

Кухарук Уляна, Гусар Катерина

БІОМІМІКРІЯ: ГЕОМЕТРІЯ ПРИРОДИ В АРХІТЕКТУРІ 232

Кучар Тетяна, Мосюрчак Віктор

ЗАСТОСУВАННЯ ЗОЛОТОГО ПЕРЕРІЗУ В АРХІТЕКТУРІ ТА ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРУ 235

Лужний Станіслав, Косьмій Михайло

СТРАТЕГІЇ ДЕКОНСТРУКТИВІСТСЬКОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ В ІСТОРИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ: ДОСВІД СВІТОВИХ ПРАКТИК..... 238

Мандрик Данило, Жирак Руслан

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТОРГОВО-РОЗВАЖАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ У МІСЬКІЙ СТРУКТУРІ: ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРІОРИТЕТИ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ 241

Манько Діана, Веркалець Світлана

ЗВЕДЕННЯ ТА ВЛАШТУВАННЯ ФУНДАМЕНТІВ БУДІВЕЛЬ У СКЛАДНИХ ІНЖЕНЕРНО-ГЕОЛОГІЧНИХ УМОВАХ 244

Носова Юлія, Жирак Руслан

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ГЕРІАТРИЧНОГО ТИПУ В УКРАЇНІ 247

Перепеляк Роман, Касіянчук Василь

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПРОЄКТ ГУЦУЛЬСЬКОГО ЕТНОГРАФІЧНОГО СЕЛА РОЗТОКИ, КУТСЬКОЇ ТГ, ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ 249

Романів Марія, Гусар Катерина

РОЛЬ СВІТЛА В АРХІТЕКТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ 253

Сакайлюк Яна, Шевчук Мирослава

ТЕПЛОІЗОЛЯЦІЙНІ ТА ФАСАДНІ МАТЕРІАЛИ 256

Славенюк Софія-Романа, Гончарик Роман

ВІД МАТЕРІАЛЬНОЇ АВТЕНТИЧНОСТІ ДО ТЕКТОНІЧНОЇ ІНВЕРСІЇ: ДІАЛЕКТИКА ВЕРНАКУЛЯРНИХ АРХЕТИПІВ У РОБОТАХ УКРАЇНСЬКИХ АРХІТЕКТОРІВ 259

Табачин Андрій, Дурманов Володимир

ЕФЕКТИВНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВІДКРИТИХ ПРОСТОРІВ БАГАТОПОВЕРХОВОЇ ЗАБУДОВИ 262

Федорчук Михаєла, Морушко Ольга

ТЕРМОДИНАМІЧНІ АСПЕКТИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОЇ АРХІТЕКТУРИ: ВИКОРИСТАННЯ ФАЗОПЕРЕХІДНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ 265

Чуйко Анна, Мосюрчак Віктор

БАЛАНС СИМЕТРІЇ ТА АСИМЕТРІЇ В СУЧАСНОМУ АРХІТЕКТУРНОМУ ПРОЄКТУВАННІ 267

Шевчук Олег, Манзяк Оксана

«ЗЕЛЕНЕ» ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ 270

Шимонівська Анастасія, Веркалець Світлана

БУДІВНИЦТВО ТА МОНТАЖ БУДИНКІВ НА ОСНОВІ КАРКАСУ З ПОЛЕГШЕНИХ СТАЛЕВИХ БАЛОК 272

Шуплат Андрій, Веркалець Світлана

ПРИНЦИПИ ПРОЄКТУВАННЯ ТА МОНТАЖ ЦИВІЛЬНИХ І ПРОМИСЛОВИХ БУДІВЕЛЬ 275

Юзюк Анастасія, Шевчук Мирослава

ВИДИ І ЗАСТОСУВАННЯ РОЗУМНИХ МАТЕРІАЛІВ 282

Ясінська Аліна, Гончарик Роман

ТЕРУАР ЯК КОНЦЕПТ ФОРМОТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРІ 284

Секція «Стратегічні концепції інноваційного розвитку бізнесу: управлінські, маркетингові та фінансово-аналітичні механізми забезпечення сталого розвитку»

Бендус Аліна, Перцович Тетяна

ПІТЧИНГ ПРОЄКТУ – МИСТЕЦТВО ДОНЕСЕННЯ ІДЕЇ МЕНЕДЖЕРА 287

Бортнійчук Богдан, Воробець Тарас

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ПРИЙНЯТТЯ КАДРОВИХ РІШЕНЬ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ 290

Гордейчук Світлана, Демедюк Кароліна, Попадинець Ірина

ЕМОЦІЙНІ ТРИГЕРИ В ІНКЛЮЗИВНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЯХ 293

Зінько Віра, Гавадзин Наталія

ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОЇ ГРОМАДСЬКОЇ АКТИВНОСТІ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ 295

Клим Олег, Тимоць Мирослава

ОЦІНКА ВПЛИВУ ВІЙНИ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА 298

Куриляк Юліана, Петрунчак Ірина

ESG-ОРІЄНТОВАНІ УПРАВЛІНСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ В СУЧАСНОМУ БІЗНЕСІ 301

Мельник Вероніка, Перцович Тетяна

ЦІННІСТЬ PROJECT-МЕНЕДЖМЕНТУ 304

Моліцька Вікторія, Розумович Наталія

ВПЛИВ ЗМІНИ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НА ЕКОНОМІЧНУ СИТУАЦІЮ В КРАЇНІ 307

Моліцька Вікторія, Розумович Наталія

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД (ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ) 310

Nikitina Nataliya, Ovcharyk Roman

AUDIT IN UKRAINE: TRENDS, POST-WAR FORMATION, ADAPTATION TO THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION 313

Секція «Тенденції візуальних комунікацій та роль дизайну в культурному й цифровому середовищі»

Біскуп Ірина, Кухар Галина

ФОТОГРАФІЯ ЯК МИСТЕЦТВО 317

Винович Наталія, Гілязова Наталія

РОЛЬ ОСВІТЛЕННЯ У СПРИЙНЯТТІ ВИВІСКИ 320

Гладій Ольга, Левицька Роксолана

ЦИФРОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ У ВІЗУАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЯХ 325

Граб Діана, Кухар Галина

ВИПАЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СУВЕНІРІВ 327

Давидяк Анастасія, Кухар Галина

ВИКОРИСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МОТИВІВ У СУЧАСНОМУ БРЕНДИНГУ 331

Дідилівська Олена, Матоліч Ірина

ЛИСТІВКА ЯК НОСІЙ КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА ІДЕНТИЧНОСТІ 334

Діян Вікторія, Матоліч Ірина

ДИЗАЙН ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОВСЯКДЕННИХ ПРАКТИК: РОЛЬ МІКРОВІЗУАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ТА ГРАФІЧНИХ РІШЕНЬ 337

Долганов Сергій, Матоліч Ірина

UI/UX-ДИЗАЙН ЯК СКЛАДОВА ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ 341

Заліська Наталія, Кухар Галина

ВПЛИВ ЗГЕНЕРОВАНОГО ВІЗУАЛЬНОГО КОНТЕНТУ НА КРЕАТИВНІСТЬ ТА УНІКАЛЬНІСТЬ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ 344

Карлічук Олена, Гілязова Наталія

ОРНАМЕНТ ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ 347

Король Ольга, Гілязова Наталія

ГІБРИДНИЙ СТИЛЬ SONY PICTURES ANIMATION 351

Лісько Валерій, Матоліч Ірина

ЕВОЛЮЦІЯ ВІЗУАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ І ВПЛИВ ДИЗАЙНУ НА КУЛЬТУРНЕ ТА ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ 354

Лопатинська Лілія, Матоліч Ірина

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРОГРАМ ДЛЯ ДИДЖИТАЛ-ІЛЮСТРАЦІЙ У СУЧАСНОМУ ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ 358

Луканюк Владислава, Левицька Роксолана

ВІЗУАЛЬНА СТРАТЕГІЯ БРЕНДУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ 362

Мельник Катерина, Кухар Галина

ЕСТЕТИКА «ПОТВОРНОГО» У СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ 365

Перхулин Андрій, Матоліч Ірина

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ТРАНСФОРМАЦІЇ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ 368

Пиндус Андрій, Золотарчук Наталія

КОЛІР У ДИЗАЙНІ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ЯК ЧИННИК СПРИЙНЯТТЯ КОРИСТУВАЧЕМ..... 371

Подопригора Аліса, Левицька Роксолана

ВПЛИВ АЛГОРИТМІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ВІЗУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ 374

Савчин Антоніна, Левицька Роксолана

ВІЗУАЛЬНИЙ СТОРІТЕЛІНГ У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ..... 376

Торконяк Вікторія, Гілязова Наталія

ГЕОМЕТРИЧНІ ФОРМИ В ЛОГОТИПІ..... 381

Фенин Христина, Матоліч Ірина

РОЛЬ СЕНСОРНОГО МАРКЕТИНГУ У ВІЗУАЛЬНОМУ ФОРМУВАННІ БРЕНДУ..... 385

Яремчук Юлія, Гілязова Наталія

ФЛОРИСТИКА В КОНТЕКСТІ ДИЗАЙНУ 388

Секція «Українська мова, література та культура: взаємовпливи, інтерпретації та сучасні контексти»

Богаченко Юлія, Музика Тетяна

МОВНА АДАПТАЦІЯ АНГЛІЦИЗМІВ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....391

Дух Лілія, Варварук Інна

ПРАВО НА МОВУ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ: РЕФЛЕКСІЇ ДО ТА ПІД ЧАС ВІЙНИ.....394

Секція «Цифровізація та тучний інтелект: нові можливості та етичні виклики для суспільства»

Бабак Юрій, Іванов Олександр

ЕКОНОМІЧНІ СТИМУЛИ Й ТЕХНІЧНІ ЗАПОБІЖНИКИ У ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ СИСТЕМАХ ЗБЕРІГАННЯ ДАНИХ.....399

Вольман Анастасія, Морушко Ольга

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СУЧАСНИХ ФІЗИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ 401

Гойсан Юлія, Рогужинська Ярина, Куцела Марія

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МОВНОГО НАВЧАННЯ: ЯК ШІ ЗМІНЮЄ СПОСІБ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ 404

Гребенюк Анастасія, Соловій Уляна

МОВНІ СТРАТЕГІЇ ТРАВМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ: АВТОМАТИЗОВАНИЙ АНАЛІЗ ТОКСИЧНОСТІ ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПІВ БАТЬКІВ У КОНТЕКСТІ ОБГОВОРЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДІТЕЙ З CHATGPT 407

Кіяк Яна, Іванов Олександр

ЧИ МОЖЕ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЗАМІНИТИ ВИКЛАДАЧА ІТ-СПЕЦІАЛЬНОСТІ?.....411

Книшук Христина, Морушко Ольга

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІЗИЧНИХ ЕКСПЕРИМЕНТІВ – ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ПОСЕРЕДНИК МІЖ ДАНИМИ ТА НАУКОВИМ ВИСНОВКОМ 414

Молчанова Поліна, Кухар Галина

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ТА СПОСОБИ МОНЕТИЗАЦІЇ ТВОРЧОСТІ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНЕРА 416

Петелюк Ірина, Морушко Ольга

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ419

Погорельцева Анна, Іванов Олександр

МАЙБУТНЄ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕДИЦИНІ: УНІКАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЛЮДСТВА 421

Токарик Дмитро, Морушко Ольга

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В АСТРОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ 425

Секція «Естрадно-вокальна творчість у сучасному медіапросторі: тенденції та виклики»

УДК 782.1:78.038.8(477)

Вероніка Долід,
студентка ІІ курсу спеціальності В5 Музичне мистецтво,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Дзвіна Гусар,
доцентка кафедри естрадно-вокального мистецтва,
кандидат мистецтвознавства,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4237-3687

РОК-МЮЗИКЛ «НАТАЛКА ПОЛТАВКА» НА СЦЕНІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО ТЕАТРУ – НОВАТОРСЬКЕ ПРОЧИТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КЛАСИЧНОЇ ОПЕРИ

Створена Миколою Лисенком у 1889 році лірико-побутова опера «Наталка Полтавка», що поєднала в собі народну мелодику та високу академічну майстерність композитора, з першої постановки здобула велику популярність у глядача і на довгі роки посіла чільне місце в репертуарі як аматорських, так і професійних театрів.

Опера містить у своєму сюжеті мелодраматичний конфлікт – у яскравих сюжетних і музичних формах подано протистояння інтересів закоханої пари (Наталки та Петра) та матері дівчини, яка через бідність піддається наполяганням місцевого багатія Возного на нерівному шлюбі. У зв’язку з цим фабула опери, емоційний градус багатьох сцен, цікаві ліричні та комічні персонажі, проявлені також у музичних образах, втілювалися на сцені в жанрі соціально-побутової лірико-комічної опери. В такому амплуа опера «Наталка Полтавка» як перлина української музики утвердилася на сценах українських театрів, активно ставиться в усіх оперних театрах України (Київ, Харків, Одеса, Львів та ін.) та багатьох музично-драматичних театрах. Героїв опери в різний час грали на сцені видатні українські актори Марко Кропивницький, Михайло Садовський, Панас Саксаганський, Марія Заньковецька, Марія Литвиненко-Вольгемут, Зоя Гайдай, Оксана Петрусенко, Анатолій Солов'яненко.

Відомими є також дві екранізації опери. В 1936 році Іваном Кавалерідзе була знята кінострічка, у якій режисер, за його ж словами, думав

найбільше про збереження тієї «Наталки Полтавки», яка увійшла в кров і плоть широких мас. Це буде фільм, де кіноглядач переживатиме «Наталку Полтавку» так, як він її переживає в хорошому театрі, при цьому суттєву доповнюючу роль відіграє збагачення візуального відтворення драматургії п'єси.

У фільмі 1978 року режисера Р. Юхименка зроблено більший акцент на комічності та недолугості багатія Возного як жениха молодої красуні, а справжній конфлікт розгоряється між дочкою і матір'ю. У виконанні видатної актриси Наталії Сумської образ Наталки постає динамічним, рішучим, готовим до спротиву, лише заради любові до матері вона погоджується зрадити своєму серцю. Таким чином, кінострічка відходить від жанру фільму-вистави, досягає більш живого драматичного втілення [1].

У наш час режисери шукають нові форми, щоб зробити класичну оперу цікавою та актуальною для глядача XXI століття. Один із найбільш помітних сучасних експериментів здійснено у грудні 2024 року в Івано-Франківському національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка – постановка «Наталки Полтавки» у жанрі рок-мюзиклу [2].

Авторський колектив не відходить від тексту Івана Котляревського та музики Миколи Лисенка, проте режисери Ростислав Держипільський та Назар Панів переносять дію у сучасність. Всі події вистави розгортаються в контексті театрального середовища, де кожен персонаж уособлює свою роль не лише в сюжеті п'єси, а й у театральному процесі. Таким чином, режисери зміщують акценти, розглядають твір не лише як історію кохання рок-героїв, а і як гостро соціальну драму, що втілюється завдяки новаторській сценографії, яскравим світловим ефектам, сміливим сучасним костюмам тощо [3].

Кардинально трансформує виставу музична інтерпретація Юрія Шацького, особливістю якої є жанровий синтез (рок, джаз, етно). Він подає музику М. Лисенка в рок-аранжуванні з елементами джазу та інших стилів, що виводить класичний твір за межі традиційної оперної постановки. Використання характерних для року інструментів: електрогітари, бас-гітари, та ударної установки надає музиці енергійності, драйву та створює жорстку, динамічну ритмічну основу. Ударна установка веде ритм постійно і потужно, що перетворює оперу на наскрізне динамічне шоу. Зміна тембру з теплого, ліричного звучання академічних інструментів на гострий, агресивний слеп бас-гітари та пронизливі експресивні пасажі соло-гітари створюють відчуття вібрації сцени, що наближає звучання до атмосфери рок-концертів. Синтезатор іноді імітує класичні тембри (що зберігає впізнаваність музики Миколи Лисенка) або ж ство-

рює абсолютно нові електронні звуки, які підкреслюють експериментальність режисури, електровіолончель тембрально збагачує звучання рок-бенду. Заміна інструментів є ключовою для жанрової трансформації: вона перетворює камерну народно-ліричну оперу на гучний, соціально загострений рок-мюзикл.

У деяких ліричних або комічних сценах з'являються елементи джазової гармонії, що робить музику більш витонченою та гнучкою. Кілька номерів містять елементи репу. Однак навіть у рок-звучанні проступають українські народні інтонації та мотиви, які є основою музики М. Лисенка. Це створює контраст між глибоко національною мелодикою та агресивною сучасною подачею.

Зберігаючи мелодику М. Лисенка і водночас трансформуючи її, аранжування не просто наскрізно супроводжує дію, а стає елементом режисури, створюючи емоційний шторм на сцені, який відповідає гостроті соціального конфлікту в п'єсі.

Кардинальна зміна характеру звучання досягається також завдяки темповій трансформації пісень, які завдяки помірним темпам у М. Лисенка звучали лірично, а тут отримують динамічний, сучасний ритм. Наприклад, пісня «Віють вітри» виконана як потужна рок-балада, де ритм використовується для підсилення драматизму та внутрішнього конфлікту героїв.

Вокальне втілення образів сповнене мюзиклової виразності, а в драматичних місцях – гранично напруженої рокової експресії. Від виконавців, які водночас постійно рухаються сценою, перебувають у пластичній взаємодії з партнером чи танцюють, такі ролі вимагають здатності до перевтілення, неабиякої фізичної витримки, професійної роботи з мікрофоном, а також майстерності володіння голосом та диханням, адже за складністю рокові вокальні імпровізації головних персонажів мало чим поступаються аріям відомих світових рок-опер.

Таке яскраве перевтілення традиційної опери робить її героїв ближчими до сучасного слухача і підкреслює їхню «бунтарську» натуру. Ця постановка є яскравим прикладом того, як через сміливу музичну інтерпретацію можна провести діалог між класикою та сучасністю.

Список використаних джерел:

1. Журавльова Т. Опера «Наталка Полтавка» Миколи Лисенка на українському екрані: основні проблеми інтерпретації. *Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії.* 2019. Вип. 19. С. 157- 164. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/uk/article/UJRN-0001315427

2. Кожне покоління повинне мати свою версію: в Івано-Франківському драмтеатрі покажуть рок-мюзикл «Наталка Полтавка». *Firtka*. 2024. URL: https://lnk.ua/y4Xlmo94X

3. Франківський драмтеатр покаже рок-мюзикл «Наталка Полтавка». *НСПУ*. 2024 https://www.dramteatr.if.ua/show/natalka-poltavka/

УДК 070

Владислав Мусієвич,
студент І курсу спеціальності С7 Журналістика,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Христина Кухарук,
викладач кафедри журналістики,
реклами та зв'язків з громадськістю,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0005-4657-3837

ПІДСУМКИ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ СЦЕНИ ЗА 2025 РІК: МОВА, ЖАНРИ, ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ЗРОСТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШІ

Динаміку розвитку та тренди сучасної української музики досить детально розглянуто у дослідженні «Музика має силу» [2], проведеному Українським інститутом майбутнього. Його основною метою, при цьому, є визначення обсягу української музичної індустрії, її цінності для економіки та суспільства. На противагу йому ця робота першочергово фокусується на поширених серед виконавців тенденціях та проблемах, з якими вони стикаються.

За даними NUAM, 77,58 % опублікованих українськими виконавцями пісень зі словами написані українською мовою [3]. Чисельно це 24 007 треків. Наступною за популярністю серед виконавців є англійська (3 465 треків). Російською мовою написано 3 139 треків, що складає 10,14 % пісень зі словами (Рис. 1).

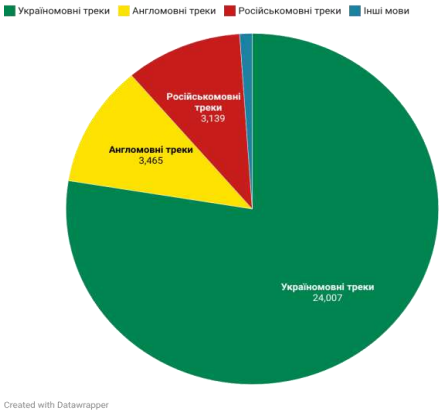

Рис. 1. Розподіл випущених українськими виконавцями треків за мовою виконання

Використання виконавцями англійської мови при написанні текстів можна пояснити бажанням збільшити охоплення. Англійська мова є доступною для ширшого кола слухачів, а тому сприймається закордонним слухачем легше, ніж українська. Для важкої музики в Україні це стає можливістю загалом продовжувати діяльність, адже масштаби української сцени ускладнюють утворення великої фан-бази, особливо коли йдеться про неформатний продукт. Через це українські метал-гурти працюють фактично на експорт. Яскравим прикладом може слугувати колектив Jinjer, підписаний на австрійський лейбл Napalm Records, репертуар якого є виключно англомовним. За даними сторінки гурту на YouTube Music [4], кількість щомісячних слухачів гурту сягає 866 тис., а кількість прослуховувань на найпопулярнішій «Pisces» – 109 млн. Також можна відзначити популярність гуртів Stoned Jesus, Motanka, Ignea, 1914 та White Ward.

Станом на грудень 2025 року у базі NUAM зареєстровано 16 552 артистів. З них активними цьогоріч є 9 287 [3]. При цьому близько третини від загальної кількості (2 997) становлять попвиконавці. Окрім цього, найпопулярнішими серед активних зареєстрованих виконавців жанрами є реп (1 371) та електронна музика в широкому розумінні (1 332). Вони також домінують за прослуховуваннями. Перераховані жанри можна охарактеризувати простим виробництвом, розповсюдженням та монетизацією. Таким чином, на порівняно малій українській музичній сцені домінують комерційні жанри, що обмежує можливості просування неформатних проєктів, поширенню яких сприяла музична журналістика, становище якої на даний час складне. CEO онлайн-видання NEFORMAT Олександр Масовець каже, що невдовзі після початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України роботу з видавництвом припинили близько 90 % авторів, що збільшило навантаження на команду [5]. Учасник гурту «Хамерман знищує віруси» та співавтор документального проєкту «Русифікація в стилі поп» Альберт Цукренко стверджує, що українська музична журналістика переживає зміну формату, внаслідок чого у сфері залишилося небагато авторів, які пишуть великі критичні тексти [5].

За статистикою, наданою у дослідженні «Музика має силу», порівняно з 2020-2021 рр. частка концертів у загальній кількості проведених подій зросла удвічі. При цьому літо 2025 року відзначилося всього двома великими музичними фестивалями: Faine Misto та Atlas Festival. У сучасних реаліях складність організації концертних подій полягає в необхідності збереження безпеки відвідувачів у випадку повітряної тривоги. Якщо розглядати це разом з очікуваною кількістю відвідувачів, то виявиться, що задовольнити обидві потреби здатні далеко не всі доступні зали та локації.

Проблема фінансування та фінансової вигоди для виконавців також ускладнює проведення заходів. Якщо станом на 2022 рік близько 90 % доходів з концертів були благодійними, то у 2025 році цей показник впав [1]. Причинами цього є неможливість функціонування колективів в умовах мінімального прибутку та зменшення залученості аудиторії через благодійний формат заходу. Виконавці змушені шукати нові методи акумуляції донатів та не працювати при цьому «в мінус». Поширилася практика благодійних аукціонів у рамках концертів, зросла роль мерчендайзу як джерела покриття витрат.

У порівнянні з 2024 роком кількість штучно згенерованих творів та виконавців значно збільшилася. За підсумками NUAM, за 2024 рік у базу даних проєкту внесено 101 ШІ-виконавця, станом же на грудень 2025 року їх кількість становить 1003 [3]. Із загальної кількості випущених за 2025 рік композицій, яка становить 90 650 треків, 34 364 згенеровано ШІ. Ці факти свідчать про значне зростання популярності генеративних ШІ в музичній сфері. Наслідком цього є збільшення конкурентності ринку і, як наслідок, потенційне зменшення доходів живих виконавців та його можливе перенасичення низькоякісним контентом. Зокрема збільшення конкурентності може мати негативний вплив на просування молодих колективів та виконавців.

Незважаючи на розглянуті особливості та проблеми сучасної української музичної сцени, можна свідчити про загальне покращення її стану. Окремі виконавці отримують визнання не тільки в межах локальної сцени, а й за кордоном. Відбуваються колаборації з проєктами з інших країн, зокрема можна відзначити виконавців Jerry Heil та blind8 та їх спільні роботи з нідерландським гуртом Within Temptation. Варто відзначити разючу відмінність у жанрах обох гуртів (поп та метал відповідно), яку можна використовувати як свідчення визнання української музики закордонним слухачем поза рамками жанрових обмежень.

Отже, стан української музичної сцени можна описати як в загальному задовільний, адже вона здатна задовольнити потреби як українського, так і закордонного масового слухача, хоч і має проблеми з репрезентацією окремих жанрів у широких колах.

Список використаних джерел:

1. Зданевич В. Метал, легалізація індустрії та відновлення: про що говорили на Neformat Music Unity. *LiRoom*. URL: https://liroom.com.ua/news/neformat-music-unity-2/

2. Музика має силу : дослідження. *Український інститут майбутнього*. URL: https://uifuture.org/doslidzhennya/muzyka-maye-sylu/

3. Музика України 2025. Підсумки. *NUAM*. URL: https://www.nuam.club/stat25

4. Jinjer : офіційний канал. *YouTube Music*. URL: https://music.youtube.com/channel/UC4BSeEq7XNtihGqI309vhYg

5. Як виживають українські музичні медіа під час війни. *Детектор медіа*. URL: https://detector.media/production/article/226022/2024-04-26-neformat-slukh-mixmag-ukraina-liroom-yak-vyzhyvayut-ukrainski-muzychni-media-pid-chas-viyny/

УДК 78.071.2:78.087.68(477)

Павло Онофрюк,
студент IV курсу спеціальності
025 Музичне мистецтво,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Тарас Кметюк,
доцент кафедри естрадно-вокального мистецтва,
кандидат мистецтвознавства,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0000-3155-8267

СТИЛЬОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЖІНОЧОГО ЕСТРАДНОГО ВОКАЛУ ЯК ФЕНОМЕНУ ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Жіночий естрадний вокал є важливою складовою музичної культури України, що відображає естетичні, соціальні та історичні процеси розвитку суспільства. Його становлення відбувалося у тісному взаємозв'язку з народнопісенною традицією, академічною вокальною школою та масовими формами міської музичної культури, які сприяли формуванню естрадної сцени як самостійного мистецького явища.

Перші прояви жіночого естрадного вокалу на українських теренах простежуються у першій половині XX століття й пов'язані з розвитком міського романсу, салонного співу, театральної естради й кабаре. Для цього етапу характерними були співучість, чітка дикція, кантиленна манера виконання й орієнтація на академічні принципи звукоутворення. Важливу роль відігравали також традиції українського романсу та ліричної пісні [1, с. 23].

У 1960–1980-х роках жіночий естрадний вокал в Україні вступає у фазу активного професійного зростання. Посилюється композиторська діяльність, розвивається інститут вокально-інструментальних ансамблів, зростає роль сценічного іміджу виконавиці. Центральною постаттю

цього періоду стала *Софія Ротару*, чия творчість сформувала високі стандарти естрадного вокалу завдяки поєднанню мелодизму, технічної досконалості, інтонаційної чистоти та емоційної відкритості, що забезпечило їй провідне місце в історії української естради [2, с. 198].

Виразним явищем естрадної сцени 1970–1980-х років була *Раїса Кириченко*, чия творчість розгорталася на перетині народного та естрадного мистецтва. Її виконавська манера ґрунтувалася на фольклорних інтонаціях і природній вокальній експресії, що сприяло збереженню національної стилістики в межах естрадної культури.

Значний вплив на розвиток жіночого вокального виконавства мала *Ніна Матвієнко*, художній доробок якої тяжіє до синтезу народного й естрадного начал. Її унікальна манера співу, заснована на автентичних фольклорних інтонаціях, сприяла оновленню естрадної пісні та розширенню уявлень про можливості жіночого голосу в сучасному музичному просторі.

Особливе місце в історії жіночого естрадного вокалу належить *Квітці Цісик*, виконавська культура якої відзначається камерністю та глибоким відчуттям національного стилю. Її інтерпретації українських пісень стали взірцем органічного поєднання академічної вокальної школи з естрадною емоційністю.

Вагомий внесок у розвиток ліричного напряму українського жіночого естрадного вокалу зробила *Алла Кудлай*. У 1980-х роках її творчість репрезентувала м'яку, емоційно стриману виконавську манеру, близьку до народнопісенної традиції, що забезпечило тривалу популярність співачки та закріпило ліричний тип жіночого естрадного образу в українській культурі.

Помітною постаттю естрадної сцени кінця XX століття стала *Оксана Білозір*, творчість якої відіграла важливу роль у формуванні національно орієнтованої естрадної пісні. Її репертуар значною мірою спирався на українську пісенну традицію, сприяючи утвердженню патріотично забарвленої тематики та національного образу жінки-артистки в естрадному мистецтві [4, с. 148].

Не менш показовою є постать *Лілії Сандулеси*, чия творчість репрезентує лірично-драматичну гілку жіночого естрадного вокалу. Її виконавська манера характеризується емоційною насиченістю, широким динамічним діапазоном і тяжінням до драматизованої інтерпретації пісенного матеріалу. Звернення до тем кохання, особистих переживань та внутрішнього світу людини відповідало загальноєвропейським тенденціям розвитку естрадної пісні кінця XX століття, зберігаючи водночас національну інтонаційну основу.

Період незалежності України ознаменувався формуванням нових стильових орієнтирів і активним пошуком національної ідентичності в естрадному вокалі. У 1990–2000-х роках з'являються виконавиці, чия творчість розвивається в жанровому полі, що поєднує національний мелос із поп-, рок-, джазовими та електронними елементами. Так, *Руслана* уособлює енергійний сценічний тип вокалу з яскраво вираженими рисами етнічної стилізації, тоді як *Тіна Кароль* продовжує традицію ліричного естрадного співу, спираючись на академічну вокальну підготовку та емоційну виразність. *Джамала*, своєю чергою, представляє сучасний напрям українського жіночого вокалу, у якому органічно поєднуються джазова імпровізаційність і етнічна інтонаційність.

Однією з ключових фігур української поп-естради 1990-х років стала *Ірина Білик*, яка сформувала авторську модель естрадного співу. Для її творчості характерні індивідуалізована вокальна манера, емоційна відкритість і розвинена сценічна драматургія, що засвідчило перехід від традиційної естрадної пісні до персоналізованої форми музичного висловлювання.

У руслі ліричної та інтелектуалізованої естради вагоме місце посідає *Марія Бурмака*, чия діяльність репрезентує авторсько-пісенну гілку жіночого вокального мистецтва. Її виконавський стиль відзначається стриманою емоційністю, увагою до поетичного тексту та тяжінням до камерної форми музичного висловлювання.

Суттєвий внесок у розвиток сучасного жіночого естрадного вокалу зробила *Злата Огнєвіч*, виконавська манера якої поєднує академічну вокальну школу з естрадною подачею та елементами етнічної стилізації. Її творчість вирізняється інтонаційною чистотою, кантиленністю й високими вимогами до якості вокального звучання, що дозволяє розглядати її як приклад синтезу традиційної вокальної підготовки з естетикою сучасної естрадної сцени.

Інший тип жіночого естрадного виконавства демонструє *Tayanna*, вокальний стиль якої формується під впливом соулу, R&B та неосоулу. Її спів характеризується тембровою насиченістю, гнучкою динамікою та індивідуалізованим фразуванням.

Помітною постаттю у контексті національно орієнтованої поп-естради є *Марія Яремчук*, творчість якої спирається на ліричну традицію української естрадної пісні з виразним мелодизмом і стриманою емоційністю. Її вокальна манера відзначається м'яким тембром та орієнтацією на пісенну наративність, що забезпечує спадкоємність традицій української естради другої половини XX століття в сучасному форматі.

Сучасний етап розвитку жіночого естрадного вокалу в Україні характеризується стильовою багатоманітністю, активним поєднанням різних музичних напрямів і входженням у світовий культурний простір. Зокрема, *Христина Соловій* репрезентує ліричну авторську естраду, засновану на фольклорних інтонаціях і сучасній авторській інтерпретації пісенного матеріалу. Її виконавська манера вирізняється камерністю, природністю звукоутворення та чуттєвою роботою з текстом, формуючи нову модель жіночого естрадного вокалу, зорієнтовану на автентичність і внутрішню емоційну правдивість. Водночас такі виконавиці, як *KAZKA*, *Alyona Alyona* (у колабораціях) та *Jerry Heil*, відображають нові комунікативні моделі жіночого вокалу в сучасній масовій культурі.

Отже, історичний розвиток жіночого естрадного вокалу в Україні є багатогранним і безперервним процесом, у якому відбувається постійна взаємодія традиції та новаторства. Творчість українських співачок різних поколінь формує національну модель естрадного вокального виконавства, що поєднує професіоналізм, стильову різноманітність, культурну ідентичність та визначає подальші перспективи розвитку естрадно-вокального мистецтва України.

Список використаних джерел:

1. Дрожжина Н. Вокальне мистецтво естради: історія, теорія, практика. Харків : Естет Принт, 2019. 336 с.

2. Конвалюк У. Персонологічний дискурс вокального мистецтва української естради 70-років XX – початку XXI століть : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2023. 288 с.

3. Лепша І. 100 облич української естради. Чернівці : Молодий буковинець, 2010. 408 с.

4. Пухарєв Ф. Це вам не естрада. Крутими стежками української поп-музики XX століття. Київ : Лабораторія, 2025. 368 с.

5. Самая Т. В. Вокальне мистецтво естради: український контекст : монографія. Київ : Четверта хвиля, 2019. 152 с.

6. Тормахова В. М. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез : монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 204 с.

УДК 7:159.9

Вероніка Попович,
студентка ІІІ курсу спеціальності
025 Музичне мистецтво,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Наталія Толошняк,
доцент кафедри естрадно-вокального мистецтва,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-2317-4321

МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ПСИХОЕМОЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ СУСПІЛЬСТВА В КРИЗОВІ ЧАСИ

Кризові періоди в історії людства завжди супроводжувалися зростанням напруги в суспільстві, психологічною нестабільністю, відчуттям втрати безпеки та екзистенційної опори. В умовах війни, пандемій, масових міграцій і соціальних трансформацій традиційні механізми психологічної підтримки часто виявляються обмеженими або недоступними. У таких ситуаціях мистецтво постає не лише як сфера естетичного досвіду, а як важливий соціально-психологічний ресурс, здатний підтримувати емоційний баланс особистості та колективу.

Мистецтво в кризові часи виконує особливу місію – воно допомагає осмислити травматичний досвід, зберегти ідентичність, відновити внутрішню цілісність та відчуття спільності. Саме тому дослідження його психоемоційного потенціалу набуває особливої актуальності в сучасному гуманітарному дискурсі.

Психоемоційний вплив мистецтва ґрунтується на здатності художнього образу апелювати до емоційної сфери людини, минаючи раціональні захисні механізми. У психологічному та культурологічному контексті мистецтво розглядається як форма символічної комунікації, що дозволяє безпечно переживати складні почуття – страх, біль, втрату, гнів, надію.

З позицій гуманістичної психології мистецтво сприяє катарсису – емоційному очищенню та внутрішньому звільненню. У кризових умовах цей механізм набуває особливого значення, оскільки дає змогу трансформувати деструктивні емоції у творчий досвід. Теорії арттерапії підкреслюють, що художня діяльність активізує процеси саморегуляції, сприяє

зниженню рівня тривожності та формує відчуття контролю над власним станом.

Особливо показовою є роль музики, яка здатна синхронізувати психофізіологічні процеси, впливати на серцевий ритм, дихання та загальний психічний стан людини. Колективне слухання або виконання вокальних і хорових творів, зокрема у форматі благодійних концертів чи публічних мистецьких акцій, посилює ефект співпереживання та психоемоційної підтримки.

Психоемоційний вплив мистецтва ґрунтується на його здатності викликати, трансформувати та врівноважувати емоційні стани. Музика, образотворче мистецтво, театр, література апелюють безпосередньо до емоційної сфери людини, минаючи раціональні бар'єри. У кризові часи це дозволяє:

- знизити рівень стресу та внутрішньої напруги;
- дати безпечний канал для вираження пригнічених почуттів;
- відновити емоційний баланс через катарсис.

У музикознавчому вимірі особливу роль відіграє вокальне мистецтво, де людський голос виступає безпосереднім носієм емоційного переживання. Естрадний спів, з його тяжінням до зрозумілої інтонаційності, виразного тексту та особистісної подачі, є надзвичайно ефективним засобом емоційної регуляції. У кризові періоди ліричні балади, пісні-сповіді, твори з елементами мінімалізму та повільного темпу сприяють зниженню рівня тривожності, тоді як ритмічно активні композиції виконують функцію мобілізації та емоційної підтримки.

У кризових ситуаціях мистецтво виконує важливу консолідаційну функцію, сприяючи формуванню колективної ідентичності та солідарності. Спільні культурні символи, образи, пісні чи театральні постановки стають маркерами єдності, які допомагають суспільству протистояти дезінтеграційним процесам. У сфері естрадно-сценічного мистецтва таку роль виконують пісні-символи, патріотичні та соціально спрямовані музичні проєкти, масові сценічні дійства. Сценічний образ виконавця, поєднання музики, слова, жесту та пластики формують цілісне емоційне повідомлення, здатне об'єднувати різні соціальні групи навколо спільних цінностей і переживань.

Мистецькі практики часто трансформуються у форму соціального діалогу, де відображаються спільні страхи, втрати й надії. Через це мистецтво стає своєрідною «мовою переживання», зрозумілою широким верствам населення незалежно від рівня освіти чи соціального статусу.

Кризові події залишають глибокі психологічні травми як на індивідуальному, так і на колективному рівні. Мистецтво допомагає структурувати хаотичний травматичний досвід, надаючи йому смислової форми. Літературні тексти, візуальні образи, сценічні дії створюють можливість дистанціюватися від болючих подій, водночас не витісняючи їх із колективної пам'яті.

У вокальній творчості важливу роль відіграють авторські пісні та вокально-сценічні композиції, що поєднують автобіографічний досвід, символічну образність і узагальнені художні смисли. Через інтонаційні, темброві та драматургічні засоби виконавець передає складні емоційні стани – втрату, біль, протест, надію – переносячи особисте переживання у площину колективного осмислення.

У цьому контексті мистецтво виконує також меморіальну функцію – фіксує історичний досвід, зберігає пам'ять про пережите та формує етичні орієнтири для майбутніх поколінь.

Сучасні міждисциплінарні підходи дедалі частіше розглядають мистецтво як важливий компонент психосоціальної підтримки. Арттерапія, музикотерапія, драматерапія активно застосовуються у роботі з людьми, які зазнали травматичних подій. У кризові часи такі практики стають не лише індивідуальним, а й суспільно значущим ресурсом. Заняття вокалом і сценічною творчістю сприяють відновленню дихальної рівноваги, зниженню м'язового напруження та формуванню позитивної самоідентифікації. Участь у творчому процесі, зокрема в ансамблевому або колективному співі, відновлює відчуття взаємної підтримки, довіри та приналежності до спільноти.

Залучення до творчого процесу сприяє відновленню почуття контролю, самоцінності та внутрішньої цілісності. Особливо важливим є те, що мистецтво не нав'язує готових рішень, а створює простір для самовираження й поступового психоемоційного відновлення, що є принципово значущим у роботі з травматичним досвідом.

Отже, мистецтво в кризові часи постає як багатофункціональний феномен, що поєднує естетичну, психоемоційну, соціальну та терапевтичну складові. Воно допомагає суспільству пережити колективні травми, зберегти внутрішню стійкість і відновити відчуття сенсу та надії. Усвідомлення та підтримка ролі мистецтва як ресурсу психоемоційної підтримки є важливим чинником гуманітарної стійкості сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Гавриленко В. Мистецтво та культура – наша духовна зброя. *АрміяInform*. URL: https://surl.li/gkkftn

2. Мистецтво у кризові періоди: навчання і терапія : тези доповідей (Львів, 12 жовт. 2023 р.). Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2023. 86 с.

3. Особистість як простір випробування та формування культури (в умовах воєнного стану) : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конференції (Київ, 15–17 трав. 2025 р.). Київ : НАКККіМ, 2025. 202 с.

4. Психологія особистості й суспільства у вимірах війни і миру : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конференції (Київ, 22 трав. 2025 р.). Київ : НУБіП України, 2025. 152 с.

Секція «Інновації в індустрії гостинності: тенденції, маркетинг та сталий розвиток туристичних дестинацій»

УДК 338.48:330.3

Олександр Бойчук,
студент ІІ курсу бакалаврату, Тс-2024-1,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Микола Депутат,
кандидат географічних наук,
доцент кафедри туризму та
готельно-ресторанної справи,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТАЦІЙНІ СИСТЕМИ, КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНИМ ТУРИСТИЧНИМ ОФІСОМ

Ефективне функціонування туристичного офісу неможливе без належного документаційного та інформаційного забезпечення, яке виступає базовим елементом організації та управління бізнес-процесами у сфері туризму. В умовах високої конкуренції та динамічних трансформацій туристичного ринку саме якісна організація документообігу та інформаційних потоків визначає рівень професійної компетентності підприємства, його ринкову репутацію та здатність задовольняти потреби клієнтів [2].

Документаційне забезпечення туристичного офісу охоплює комплекс нормативних, організаційно-розпорядчих, облікових та договірних документів, що регламентують його діяльність. До цієї категорії нале-

жать установчі документи, внутрішні регламенти, посадові інструкції, договори з туроператорами, авіакомпаніями, готельними мережами, страховими компаніями, а також угоди з клієнтами. Системне ведення документації забезпечує правову захищеність підприємства, чіткий розподіл функціональних обов'язків та відповідність чинному законодавству України у сфері туризму.

Особливе значення мають документи, що безпосередньо стосуються обслуговування клієнтів: договори на туристичне обслуговування, підтвердження бронювання, транспортні квитки, ваучери, страхові поліси, програми турів та інформаційні матеріали. Формування повного пакета документів для клієнта є необхідною умовою високоякісного сервісу, оскільки забезпечує туриста вичерпною інформацією щодо умов подорожі, його прав та обов'язків, а також алгоритмів дій у нестандартних ситуаціях [4].

Раціональна організація документообігу сприяє оптимізації внутрішніх процесів туристичного офісу. Налагоджений рух документів зменшує часові витрати на їх обробку, мінімізує ризики помилок та втрати даних, а також забезпечує контроль за виконанням договірних зобов'язань перед клієнтами та партнерами. Використання уніфікованих стандартів оформлення та електронного архівування істотно підвищує ефективність управління інформаційними ресурсами.

Інформаційне забезпечення туристичного офісу є не менш важливим чинником його результативності. Воно включає процеси збирання, обробки, зберігання та використання даних про туристичні продукти, клієнтів, партнерів, ринок туристичних послуг та конкурентне середовище. Актуальна й достовірна інформація дозволяє менеджерам оперативно реагувати на зміни попиту, формувати конкурентоспроможні пропозиції та приймати обґрунтовані управлінські рішення [3].

Сучасна практика функціонування туристичних офісів передбачає активне використання інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення ефективної взаємодії з клієнтами та партнерами. Основними каналами комунікації виступають телефонний зв'язок, електронна пошта, месенджери, корпоративні вебсайти та соціальні мережі. Інтеграція цих каналів сприяє підвищенню рівня клієнтоорієнтованості та формуванню позитивного іміджу підприємства [1].

Важливу роль у системі інформаційного забезпечення відіграють спеціалізовані програмні продукти. Використання CRM-систем забезпечує систематизацію даних про клієнтів, відстеження історії взаємодії, аналіз їхніх потреб та підвищення ефективності продажів. Системи онлайн-бронювання, GDS (Global Distribution System), CRS (Computer Reservation

System) та PMS (Property Management System) сприяють автоматизації процесів бронювання, обліку та управління туристичними продуктами.

Інтеграція сучасного програмного забезпечення дозволяє скоротити кількість ручних операцій, знизити ймовірність помилок та підвищити продуктивність праці персоналу. Аналітичні інструменти інформаційних систем надають можливість оцінювати результати діяльності, прогнозувати попит та планувати стратегічний розвиток підприємства. Таким чином, інформаційні технології виступають ключовим ресурсом туристичного бізнесу.

Не менш значущим аспектом є забезпечення конфіденційності та захисту інформації. Оскільки туристичний офіс працює з персональними даними клієнтів, фінансовою та комерційною інформацією, він зобов'язаний дотримуватися вимог законодавства щодо інформаційної безпеки та захисту персональних даних. Використання сучасних засобів кіберзахисту та регламентів доступу до інформації є необхідною умовою стабільного функціонування підприємства [5].

Отже, документаційне та інформаційне забезпечення становлять фундаментальні чинники ефективної, стабільної та конкурентоспроможної діяльності туристичного офісу. Їх раціональна організація у поєднанні з використанням сучасних інформаційних технологій забезпечує підвищення якості туристичних послуг, оптимізацію внутрішніх бізнес-процесів та адаптацію підприємства до динамічних умов туристичного ринку.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко М. П. Інформаційні технології в туризмі : навч. посіб. Харків : ХНЕУ, 2020.

2. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр

3. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності : навч. посіб. Київ : Кондор, 2018.

4. Котлер Ф., Боуен Дж., Мейкенз Дж. Маркетинг гостинності і туризму. Київ : Хімджест, 2017.

5. Мальська М. П., Худо В. В., Цибух В. І. Туристичний бізнес: теорія та практика : підручник. Львів : Видавничий центр ЛНУ, 2019.

УДК 338.48

Діана Гуцалюк,
студентка ІІІ курсу, групи Тс-23-1,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Людмила Жирак,
старша викладачка кафедри туризму
та готельно-ресторанної справи,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3455-3135

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОСУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ФІРМИ

Туристична галузь у сучасних умовах активно розвивається під впливом цифрових технологій і змін у поведінці споживачів. Соціальні мережі стали одним із ключових каналів комунікації між туристичними підприємствами та потенційними клієнтами, суттєво впливаючи на процес вибору туристичних послуг [1]. У конкурентному середовищі ефективне просування туристичної фірми все частіше залежить від її присутності та активності в соціальних мережах, де формується перше враження про компанію та рівень довіри до неї.

Соціальні платформи виконують не лише інформаційну, а й іміджеву функцію, забезпечуючи можливість прямої взаємодії з аудиторією, оперативного реагування на запити клієнтів і презентації туристичного продукту в привабливій формі. Через візуальний та емоційно насичений контент туристичні компанії можуть передавати атмосферу подорожей, демонструвати унікальність своїх пропозицій і формувати позитивний образ бренду [2]. Саме тому соціальні мережі розглядаються як ефективний інструмент маркетингової комунікації у сфері туризму.

Практичний аспект використання соціальних мереж у просуванні туристичної фірми розглядається на прикладі діяльності компанії «Travel Pro» (м. Івано-Франківськ). Досвід роботи з цифровими платформами свідчить про те, що системне ведення сторінок у соціальних мережах сприяє зростанню впізнаваності бренду, розширенню цільової аудиторії та підвищенню зацікавленості потенційних клієнтів [3–5]. Соціальні мережі дозволяють не лише інформувати про туристичні пропозиції, а й створювати цілісну комунікаційну стратегію, орієнтовану на формування емоційного зв’язку з аудиторією.

Важливим елементом просування туристичної фірми в соціальних мережах є контент-маркетинг, що передбачає створення фото-, відео- та текстових матеріалів з урахуванням потреб і очікувань цільової аудиторії. Використання сторітелінгу, візуального стилю та єдиного тону комунікації забезпечує впізнаваність бренду та сприяє підвищенню рівня довіри до компанії [2]. Регулярні публікації, інтерактивні формати й робота з відгуками клієнтів позитивно впливають на імідж туристичної фірми.

Окрему роль у просуванні туристичних послуг відіграє аналіз активності в соціальних мережах, який дозволяє оцінювати ефективність контенту та рекламних кампаній, аналізувати охоплення й залученість аудиторії [1]. На основі отриманих результатів туристичні компанії можуть коригувати маркетингову стратегію та підвищувати результативність комунікації з клієнтами.

Вагомою складовою поданих тез є власний практичний досвід автора у сфері просування туристичної фірми в соціальних мережах. Автор безпосередньо працює зі створенням контенту для туристичної компанії, зокрема готує фото- та відеоматеріали, тексти дописів, створює короткі відео у форматі reels, а також бере участь у веденні сторінок у соціальних мережах. Практична робота дозволяє аналізувати реакцію аудиторії, рівень залученості підписників і ефективність різних форматів контенту в реальних умовах. Отриманий досвід підтверджує, що системна робота з соціальними мережами сприяє підвищенню впізнаваності туристичної фірми, формуванню довіри з боку клієнтів і зростанню інтересу до туристичних послуг.

Отже, соціальні мережі є важливим інструментом просування туристичної фірми в умовах цифровізації туристичного ринку. Вони сприяють формуванню позитивного іміджу компанії, встановленню довірчих відносин зі споживачами та підвищенню конкурентоспроможності туристичного продукту. Практичний досвід туристичної фірми «Travel Pro» підтверджує доцільність активного використання соціальних мереж у маркетинговій діяльності туристичних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня організація туризму (UN Tourism) : офіційний сайт. URL: untourism.int/news

2. Інтернет-технології у просуванні туристичного продукту. *Харківська державна академія культури*. URL: repository.ac.kharkov.ua/items/5c410983-d9c0-485a-8a8f-0f36548bd59d

3. Офіційна Instagram-сторінка туристичної фірми «Travel Pro». *Instagram*. URL: https://www.instagram.com/travel.pro.if

4. Офіційна TikTok-сторінка туристичної фірми «Travel Pro». *TikTok*. URL: https://www.tiktok.com/@travel.pro.if

5. Офіційний Telegram-канал туристичної фірми «Travel Pro». *Telegram*. URL: https://t.me/travel_pro_if

УДК 338.48:659.1

Ярослава Нєгрєскул,
студентка ІІІ курсу бакалаврату, Тс-2023-1,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Микола Депутат,
кандидат географічних наук,
доцент кафедри туризму
та готельно-ресторанної справи,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ІНФЛЮЕНС-МАРКЕТИНГ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА РИЗИКИ

Маркетинг – це, по-перше, принцип поведінки споживача, який полягає у послідовному спрямуванні всіх рішень, які стосуються ринку, на вимоги і потреби споживачів і покупців (маркетинг як принцип управління підприємством); по-друге, маркетинг означає зусилля з отримання переваг у споживачів у порівнянні із конкурентами за допомогою комплексу спеціальних ринкових заходів (маркетинг як засіб); по-третє, маркетинг можна описати як систематичний, такий, що опирається на сучасний інструментарій, пошук рішень (маркетинг як метод) [4].

Дестинації – це об'єкт (місто, регіон, район, місцевість, місце, заклад), що має туристично-рекреаційні ресурси (унікальні або специфічні), які є привабливими для подорожуючих, доступними завдяки наявності необхідної інфраструктури, доведені до споживача у формі сформованого та підготовленого до продажу туристичного продукту сучасними засобами маркетингових комунікацій у системі важелів інтегрованого управління суб'єктами господарювання.

Маркетингова складова туристичної дестинації – це частина загальної концепції розвитку території, що працює на комплексний стійкий соціально-економічний розвиток [3].

У сучасну епоху цифрових технологій та соціальних мереж інфлюенсери стали невід'ємною частиною маркетингових стратегій у багатьох галузях, включаючи туризм. Завдяки своїй здатності формувати думки великої аудиторії та впливати на споживчі рішення, інфлюенсери активно використовуються туристичними компаніями, готелями та туристичними дестинаціями для просування своїх послуг і продуктів. Візуальний контент, персональні рекомендації та емоційно забарвлені історії з подорожей створюють у підписників відчуття довіри та натхнення до нових відкриттів.

Інфлюенс-маркетинг у туристичній сфері, попри свою популярність, несе в собі низку потенційних ризиків, які можуть вплинути на ефективність кампаній і репутацію брендів.

Одним із основних ризиків є невідповідність очікувань і реальності. Інфлюенсери часто створюють ідеалізовані, візуально привабливі образи туристичних дестинацій, що може формувати завищені очікування у потенційних мандрівників.

Ще одним ризиком є співпраця з недобросовісними інфлюенсерами, які більше орієнтовані на фінансову вигоду, ніж на створення автентичного контенту. Вони можуть рекламувати послуги чи напрямки, які ніколи не відвідували, використовуючи стокові фото або неправдиву інформацію. Крім того, співпраця з інфлюенсерами часто потребує значних фінансових витрат, але не завжди гарантує очікуваний результат. Наприклад, якщо аудиторія інфлюенсера не відповідає цільовій аудиторії туристичної компанії, кампанія може не мати належного ефекту.

Існує також ризик репутаційних втрат через поведінку інфлюенсера. Оскільки інфлюенсери є публічними особами, будь-які скандали або неприйнятна поведінка можуть негативно вплинути на імідж бренду. Наприклад, якщо інфлюенсер, який просував туристичну дестинацію, потрапить у скандал через неприйнятні висловлювання або дії, це автоматично кине тінь і на компанію.

Фейкові підписники та штучна взаємодія – ще один поширений ризик. Деякі інфлюенсери можуть мати накручену аудиторію або купувати лайки і коментарі, що створює ілюзію популярності, але не приносить реальної віддачі для бренду. Туристична компанія може інвестувати у

співпрацю з таким інфлюенсером, але не отримати жодного приросту продажів чи бронювань. Додатково існує ризик культурної нечутливості або помилок у контенті.

Нарешті, ще одним суттєвим ризиком є непередбачуваність змін трендів у соціальних мережах. Платформи можуть змінювати свої алгоритми або втрачати популярність, що зробить інвестиції в певні формати контенту неефективними. Наприклад, раптове падіння популярності платформи або зміни в її політиці можуть суттєво знизити видимість контенту інфлюенсера, що зменшить ефективність рекламної кампанії [5].

Наведемо декілька аргументів на користь ефективності інфлюенс-маркетингу:

– велике охоплення та цільова аудиторія. Інфлюенсери мають доступ до широкої аудиторії, яка їм довіряє. Рекомендації від авторитетних осіб часто сприймаються як особисті поради, що робить вплив на рішення потенційних туристів значно ефективнішим, ніж традиційна реклама. Наприклад, такі платформи, як Instagram, TikTok і YouTube, стали головними джерелами натхнення для вибору туристичних напрямків серед молоді;

– візуальний контент і емоційний зв'язок. Туризм – це емоційний досвід, і інфлюенсери майстерно використовують візуальний контент, щоб передати атмосферу місця, показати його унікальні сторони і викликати бажання відвідати локацію. Фотографії мальовничих пейзажів чи захоплюючі відео можуть значно вплинути на спонтанні рішення про подорож [1];

– автентичність і довіра. Правильно підібраний інфлюенсер, який щиро ділиться своїм досвідом, здатний створити довіру до дестинації. На відміну від звичайної реклами, автентичні відгуки та персональні історії підвищують рівень залученості аудиторії. Особливо це важливо для маловідомих або нових туристичних напрямків [2].

Яскравий приклад сучасної блогерки, яка зуміла поєднати особистий бренд із підприємницькою діяльністю – Аліна Сусак. Вона не лише створює контент про подорожі та натхнення, а й є засновницею туристичної фірми, що відкриває нові можливості для тих, хто прагне пізнавати світ. Її діяльність демонструє, як блогерство може стати платформою для розвитку власного бізнесу: через довіру аудиторії, креативний підхід до комунікації та вміння презентувати унікальні туристичні продукти. Завдяки цьому Аліна поєднує роль інфлюенсерки та підприємниці, показуючи, що сучасний контент може мати практичне продовження у сфері послуг.

Підсумовуючи вищесказане, можна зазначити, що інфлюенс-маркетинг став потужним інструментом просування туристичних дестинацій, адже формує довіру та емоційний зв'язок з аудиторією. Він забезпечує високу ефективність завдяки персональним історіям і візуальному контенту, проте має ризики – репутаційні виклики, залежність від блогерів та перенасичення ринку. Майбутнє цього інструменту полягає у балансі між креативністю, технологіями та відповідальним підходом.

Список використаних джерел:

1. Візуальний контент – що це таке? Три ради брендам для використання дизайнерських рішень. *MAVR*. URL: mavr.ua/ua/vizualnyy-kontent/
2. Власов О., Омельченко Г. Ю. Управління розвитком соціально-економічних систем. Харків : ДБТУ, 2024. Ч. 3. С. 307–310.
3. Грабовенська С. П. Актуальні питання менеджменту та маркетингу. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. С. 24–27.
4. Сенишин О. С., Кривешко О. В. Маркетинг : навч. посібник. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. С. 347.
5. Як працюють алгоритми Instagram у 2024: як їх розуміти та впливати. *Kukurudza*. URL: kukurudza.com/blog/yak-praczyuyut-algorytmy-instagram-u-2024/

УДК 338.48:640.4:005.591.6

Богдан Портечин,
студент III курсу спеціальності
241 Готельно-ресторанна справа,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Михайло Подолян,
викладач кафедри туризму та
готельно-ресторанної справи,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: 0000-0002-0654-9382

ІННОВАЦІЇ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРВІСУ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

Безбар'єрний сервіс у сучасному розумінні є комплексною концепцією організації обслуговування, спрямованою на забезпечення рівного доступу до послуг для всіх категорій споживачів. Він передбачає усунення фізичних, інформаційних, комунікаційних та психологічних бар'єрів, що можуть обмежувати можливість повноцінного користування послугами

індустрії гостинності. Таким чином, безбар'єрний сервіс виходить за межі традиційного уявлення про доступність і охоплює ширший спектр потреб людини. Сутність безбар'єрного сервісу полягає в орієнтації на різноманітність клієнтів та врахуванні індивідуальних особливостей кожного гостя. Йдеться не лише про людей з інвалідністю, а й про осіб похилого віку, сім'ї з маленькими дітьми, людей із тимчасовими обмеженнями руху, іноземних туристів та інших груп населення. Такий підхід ґрунтується на принципах універсального дизайну, інклюзії та поваги до людської гідності. Для індустрії гостинності безбар'єрний сервіс є важливим показником якості та сучасності обслуговування. Заклади, що впроваджують безбар'єрні рішення, формують позитивний імідж соціально відповідального бізнесу та підвищують рівень довіри з боку споживачів. У конкурентному середовищі здатність забезпечити комфорт для різних груп клієнтів стає суттєвою перевагою та фактором лояльності гостей.

Значення безбар'єрного сервісу також полягає у його впливі на економічну ефективність підприємств гостинності. Розширення доступності послуг сприяє залученню нових сегментів ринку, збільшенню попиту та повторних відвідувань. Інклюзивні рішення дозволяють підприємствам адаптуватися до демографічних змін і зростання мобільності населення, що є характерним для сучасного суспільства. Окрему роль безбар'єрний сервіс відіграє у формуванні сервісної культури та професійних стандартів обслуговування. Він стимулює розвиток емпатії, відповідальності та клієнтоорієнтованого мислення серед персоналу. Працівники закладів гостинності стають активними учасниками створення комфортного середовища, де кожен гість почувається бажаним і захищеним. Безбар'єрний сервіс є невід'ємною складовою сучасної індустрії гостинності, що поєднує соціальні цінності та бізнес-інтереси. Його впровадження сприяє підвищенню якості послуг, сталому розвитку галузі та утвердженню принципів рівності й доступності у сфері обслуговування [1].

У процесі користування послугами індустрії гостинності споживачі можуть стикатися з різними видами бар'єрів, які негативно впливають на рівень комфорту, безпеки та загального враження від сервісу. Наявність таких бар'єрів обмежує доступність послуг для окремих груп населення та знижує якість обслуговування загалом. Аналіз цих перешкод є необхідною умовою для формування ефективної системи безбар'єрного сервісу.

Одним із найбільш поширених є фізичний бар'єр, що проявляється у відсутності або неналежному стані елементів доступності. До нього належать сходи без пандусів, вузькі дверні прорізи, відсутність ліфтів, незручні санітарно-гігієнічні приміщення та недостатня адаптація но-

мерного фонду. Такі обмеження унеможливлюють або значно ускладнюють пересування людей з інвалідністю, осіб похилого віку, батьків з дитячими візками та гостей із тимчасовими порушеннями руху. Не менш важливим є інформаційний бар'єр, який виникає через недоступність або складність сприйняття інформації. Він може проявлятися у відсутності зрозумілої навігації, неадаптованих вебсайтів, дрібного шрифту, недостатнього контрасту або відсутності альтернативних форматів подання інформації. Особливо гостро цей бар'єр відчувають люди з порушеннями зору, слуху, а також іноземні туристи, які не володіють мовою країни перебування. Комунікаційні бар'єри пов'язані з труднощами у взаємодії між персоналом і гостями. Вони можуть виникати через мовні відмінності, відсутність навичок інклюзивного спілкування, нерозуміння особливих потреб клієнтів або нестачу терпіння з боку працівників. Для людей з порушеннями слуху, мовлення чи когнітивними особливостями такі бар'єри часто стають причиною соціальної ізоляції та дискомфорту. Окрему групу становлять психологічні та соціальні бар'єри, які проявляються у формі стереотипів, упередженого ставлення або небажання персоналу адаптувати сервіс до індивідуальних потреб гостя. Навіть за наявності фізичної доступності відсутність толерантності та емпатії може створювати відчуття небажаності та знижувати якість обслуговування [2]. Також у сучасних умовах актуальними стають цифрові бар'єри, пов'язані з активною диджиталізацією сфери гостинності. Неврахування потреб людей з інвалідністю при розробці онлайн-сервісів, складні інтерфейси або відсутність адаптивного дизайну можуть обмежувати доступ до бронювання та інформаційних ресурсів. Усунення таких бар'єрів є важливим кроком до створення інклюзивного цифрового середовища. Різноманітність бар'єрів у сфері гостинності потребує комплексного підходу до їх подолання. Лише системний аналіз фізичних, інформаційних, комунікаційних, психологічних і цифрових перешкод дозволяє формувати ефективний безбар'єрний сервіс, орієнтований на потреби сучасного споживача.

Інноваційні технології відіграють ключову роль у формуванні безбар'єрного сервісного середовища в індустрії гостинності, оскільки саме вони дозволяють ефективно усувати різноманітні обмеження у доступі до послуг. Завдяки впровадженню сучасних цифрових і автоматизованих рішень заклади гостинності отримують можливість адаптувати сервіс до індивідуальних потреб різних категорій споживачів, підвищуючи рівень комфорту та самостійності гостей. Одним із важливих напрямів є використання цифрових платформ та мобільних застосунків, що забезпечують зручний доступ до інформації та послуг.

Адаптивні вебсайти з можливістю змінювати розмір шрифту, контрастність або використовувати голосове озвучення значно полегшують процес бронювання та комунікації для людей з порушеннями зору чи когнітивними особливостями. Такі технології сприяють зниженню інформаційних і цифрових бар'єрів [3].

У сучасних умовах цифровізації та орієнтації на принципи сталого розвитку безбар'єрний сервіс стає стратегічним напрямом трансформації індустрії гостинності. Подальший розвиток цієї сфери пов'язаний із комплексним поєднанням технологічних інновацій, соціальної відповідальності та екологічної свідомості. Перспективні напрями мають ґрунтуватися на довгострокових рішеннях, що забезпечують доступність послуг для всіх груп споживачів без шкоди для довкілля та суспільства. Одним із ключових напрямів є поглиблення цифрової інклюзії шляхом розвитку адаптивних онлайн-сервісів. У майбутньому очікується ширше впровадження універсального цифрового дизайну, який враховує потреби людей з різними формами обмежень та стосується як вебсайтів і мобільних застосунків, так і систем онлайн-бронювання, віртуальних асистентів та інформаційних платформ, що забезпечують простий і зрозумілий доступ до послуг.

Важливим перспективним напрямом є інтеграція штучного інтелекту та автоматизованих систем у процес обслуговування. Інтелектуальні помічники можуть аналізувати індивідуальні потреби гостей та пропонувати персоналізовані рішення, зокрема з урахуванням особливих вимог до доступності. Такий підхід сприяє підвищенню автономності споживачів і зменшенню залежності від сторонньої допомоги. У контексті сталого розвитку особливої уваги потребує поєднання безбар'єрності з екологічними інноваціями. Перспективним є використання енергоефективних технологій, екологічних матеріалів та ресурсозберігаючих систем, які одночасно забезпечують комфорт і доступність. Сталий безбар'єрний сервіс передбачає створення середовища, що є безпечним не лише для людини, а й для навколишнього середовища. Ще одним важливим напрямом є розвиток людського капіталу та сервісної культури. У майбутньому безбар'єрність усе більше залежатиме від рівня цифрової грамотності персоналу, його здатності працювати з інноваційними технологіями та демонструвати інклюзивне мислення. Освітні програми, тренінги та стандарти обслуговування мають бути спрямовані на формування емпатії та відповідального ставлення до різноманіття потреб гостей. Отже, перспективи розвитку безбар'єрного сервісу в умовах цифровізації та сталого розвитку пов'язані з інтеграцією технологічних інновацій, екологічних підходів і соціальних цінностей. Такий комплексний підхід

дозволить індустрії гостинності відповідати викликам сучасності, забезпечуючи рівний доступ до послуг і сприяючи формуванню інклюзивного та сталого сервісного середовища.

Список використаних джерел:

1. Hall C. M. Constructing sustainable tourism development: The 2030 agenda and the managerial ecology of sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. 2019. Vol. 27, no. 7. P. 1044–1060. DOI: https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1560456
2. Back K. J. & Others. ESG for the hospitality and tourism research. *Tourism Management*. 2024. Vol. 104. Article 104873. DOI: https://doi.org/10.1016/j.tourman.2024.104954
3. Price S. A regenerative approach to tourism: Learnings from community-based social enterprises. *Journal of Sustainable Tourism*. 2025. Vol. 33, no. 4. P. 562–580. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jort.2025.100900

УДК 338.48

Ксенія Сівко,
студентка ІІ курсу спеціальності
«Готельно-ресторанна справа та кейтеринг»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Світлана Гавдей,
доцент кафедри туризму та
готельно-ресторанної справи,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-5639-5625

МАРКЕТИНГ ВРАЖЕНЬ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ

У сучасних умовах розвитку туристичної індустрії зростає конкуренція між туристичними дестинаціями, що потребує застосування нових маркетингових підходів до їх просування. Сучасні туристи дедалі частіше орієнтуються не лише на вартість і місце подорожі, а й на емоції, атмосферу та унікальні враження, отримані під час відвідування дестинації. У зв’язку з цим важливого значення набуває маркетинг вражень, який спрямований на створення позитивного туристичного досвіду та формування емоційного зв’язку між споживачем і туристичною територією. Засто-

сування маркетингу вражень сприяє підвищенню туристичної привабливості дестинацій, формуванню їхнього бренду та забезпеченню сталого розвитку.

Experiential Marketing, або маркетинг вражень, – це різновид маркетингової діяльності, спрямованої на те, щоб викликати у споживача враження, пов'язані з брендом. Вони відіграють роль якоря, і бренд асоціюється з чимось приємним. У цьому разі продукт – це не просто комплекс характеристик, а набір вражень. На відміну від традиційного маркетингу, що зосереджується переважно на характеристиках послуги або її вартості, маркетинг вражень спрямований на формування емоцій, почуттів та особистих спогадів туриста.

У сфері туризму враження відіграють ключову роль, оскільки подорожі пов'язані не лише з переміщенням у просторі, а й з отриманням нових емоцій, культурного досвіду та відчуття унікальності. Саме тому туристичні дестинації дедалі частіше використовують елементи маркетингу вражень для створення особливої атмосфери, яка вирізняє їх серед конкурентів.

Маркетинг вражень охоплює різні аспекти туристичної діяльності: культурні заходи, фестивалі, гастрономічні події, автентичні маршрути, сервісну комунікацію, дизайн простору та цифрові інструменти взаємодії з туристами. Усі ці елементи формують цілісний туристичний досвід, який впливає на рівень задоволеності відвідувачів та їх бажання повторно повернутися до дестинації.

Маркетинг вражень у туристичній сфері спрямований на формування позитивного емоційного досвіду туриста під час подорожі. Його основою є створення особливої атмосфери дестинації, яка поєднує природні ресурси, культурне середовище та загальне емоційне сприйняття території. Дослідниця Т. Іванова відзначає, що «враження – це та бажана субстанція, заради якої обиватель покидає звичне життя і готовий здійснювати нові пошуки, бажає самовираження. Водночас враження – це предмет дорогого експорту туристичної дестинації, це вигідна пропозиція фірми своїм клієнтам». Також важливим елементом є автентичність, що проявляється у збереженні місцевих традицій, звичаїв та унікальних особливостей регіону.

Значну роль у формуванні вражень відіграють подієві заходи, зокрема фестивалі, ярмарки, культурні та гастрономічні події, які сприяють емоційному залученню туристів. Не менш важливим є рівень сервісу та комунікація персоналу з відвідувачами, адже саме якість обслуговування значною мірою впливає на загальне сприйняття подорожі. Поєднання

зазначених елементів формує цілісний туристичний досвід та підвищує привабливість туристичних дестинацій.

Для реалізації маркетингу вражень туристичні дестинації використовують різноманітні інструменти, спрямовані на формування емоційного зв'язку з туристами. Одним із найбільш ефективних є подієвий маркетинг, який включає організацію фестивалів, культурних свят, тематичних заходів та гастрономічних подій. Такі події сприяють популяризації територій і створюють унікальні враження для відвідувачів.

Важливу роль відіграє брендинг туристичних дестинацій, що дозволяє сформувати впізнаваний образ території та її емоційну цінність. Значного поширення набули інструменти цифрового маркетингу, зокрема соціальні мережі, відеоконтент, блогери та influencer-маркетинг, які активно впливають на вибір туристів. Також ефективними є елементи сторітелінгу, інтерактивні маршрути та спеціально створені фотолокації, що стимулюють поширення інформації про дестинацію в онлайн-середовищі.

Маркетинг вражень сприяє підвищенню туристичної привабливості дестинацій та формуванню їх позитивного іміджу. Завдяки створенню унікального емоційного досвіду зростає рівень задоволеності туристів, що стимулює повторні візити та рекомендації. У результаті маркетинг вражень виступає ефективним інструментом підвищення конкурентоспроможності туристичних територій.

Отже, маркетинг вражень є важливою складовою сучасного розвитку туристичних дестинацій. Його застосування дозволяє формувати позитивний туристичний досвід, підвищувати привабливість територій та зміцнювати їх конкурентні позиції на туристичному ринку. Орієнтація на емоції, автентичність і унікальність сприяє довгостроковому розвитку дестинацій та відповідає сучасним тенденціям туристичної індустрії.

Список використаних джерел:

1. Сучасний досвід маркетингу вражень в індустрії гостинності. *Причорноморські економічні студії*. 2021. № 65. С. 60–64. URL: bses.in.ua/journals/2021/65_2021/11.pdf

2. Маркетинг вражень як спосіб привернути споживача. *Fractus*. URL: fractus.com.ua/uk/blog/marketing-vrazhen-yak-sposib-privernuti-spozhivacha/

УДК 338.488.2:640.4

Вікторія Шепетюк,
студентка ІІІ курсу спеціальності
«Готельно-ресторанна справа»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Оксана Мальована,
старший викладач кафедри туризму
та готельно-ресторанної справи,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-1635-3989

СУЧАСНІ ТРЕНДИ В ОБСЛУГОВУВАННІ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА ЯК ЕЛЕМЕНТ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ

Сучасні тенденції в обслуговуванні закладів ресторанного господарства характеризуються активним розвитком інноваційних технологій, підвищенням якості сервісу та орієнтацією на індивідуальні потреби споживачів. Одним із ключових напрямів є цифровізація процесу обслуговування. Використання QR-меню, онлайн-бронювання, мобільних застосунків для замовлення страв і безконтактних способів оплати значно спрощує взаємодію між закладом і гостем, робить її швидшою та комфортнішою.

Після пандемії COVID-19 у ресторанному бізнесі з'явився тренд на безконтактне обслуговування. Гості стали частіше замовляти страви через смартфон, оплачують рахунок онлайн, а доставка здійснюється без фізичного контакту з персоналом. У деяких країнах навіть експериментують із використанням роботів-офіціантів або дронів для доставки замовлень. Такий підхід не лише гарантує безпеку, а й демонструє інноваційність і сучасність закладу. Тому зараз без доставки їжі з ресторану або опції навинос зараз дуже складно конкурувати і, відповідно, швидко вийти на окупність як на світовому, так і на українському ринках. А використання системи автоматизації суші-бару або піцерії з інтегрованим модулем доставки буде вагомим плюсом під час запуску цієї опції у закладі [1, с. 321].

Не менш важливою часткою в обслуговуванні є персоналізація. Сучасний споживач в Україні дедалі більше цінує індивідуальний підхід.

У контексті українського ринку, де конкуренція серед закладів харчування зростає, персоналізація може стати ключовим фактором успіху. Клієнти хочуть не просто скуштувати їжу, а отримати індивідуально налаштований досвід, який відповідає їхнім смаковим та дієтичним уподобанням. Ключовими аспектами персоналізації є врахування особливих уподобань: вегетаріанські, веганські, безглютенові страви, а також страви без лактози повинні бути в меню. Попит на ці позиції зростає, особливо у великих містах [2].

Індивідуальні пропозиції через CRM-системи: використання CRM-систем (наприклад, Poster POS, який популярний в Україні) для збору даних про постійних клієнтів. Це дозволяє ресторанам надсилати персоналізовані пропозиції на основі попередніх замовлень.

Також можна вважати хорошою інновацією організацію кулінарних майстер-класів, дегустацій та відкритих кухонь. Одним зі способів залучення клієнтів є проведення кулінарних майстер-класів або дегустацій локальних продуктів. Це створює унікальний досвід і дозволяє відвідувачам краще зрозуміти культуру та традиції регіону. Варіанти майстер-класів для ресторанів: кулінарні майстер-класи для дітей та дорослих, зокрема навчання приготуванню традиційних українських страв. А також дегустації локальних вин та сирів: співпраця з локальними виробниками для проведення дегустаційних вечорів. Ресторани з відкритою кухнею стають все більш популярними. Цей формат дозволяє гостям побачити процес приготування страв, оцінити майстерність шеф-кухаря та зануритися в атмосферу творчості. Відкрита кухня дає можливість гостям спостерігати за кожним етапом приготування страв. Це підвищує рівень довіри до ресторану. Клієнти бачать, як використовуються свіжі продукти. Чистота робочого простору стає очевидною. Відсутність «кухонних секретів» створює відчуття чесності. Можливість спостерігати за роботою кухарів перетворює звичайний візит у ресторан на справжнє шоу. Шум, вогонь, швидка робота ножів – усе це створює атмосферу видовища [3].

Дуже зручною є цифровізація в обслуговуванні, особливо для співробітників у закладах. Сучасні POS-системи призначені не тільки для збільшення швидкості обслуговування і підвищення ефективності роботи, але і для більш точного управління процесами. За допомогою цих систем збільшується швидкість процесу продажу, швидше передається інформація між підрозділами, забезпечується контроль руху грошей та запасів, зростає задоволення клієнтів та зменшуються втрати [4].

До цифровізації у ЗРГ можна додати CRM-системи, що допомагають збирати інформацію про гостей, а також персоналізують обслуговування,

наприклад «пам'ятають», що гість любить капучино без цукру. Повна клієнтська база. Основне, з чим має допомагати CRM-система – ведення бази гостей. Це потрібно для того, щоб налагоджувати комунікацію із постійними відвідувачами, пропонувати їм персональні знижки на день народження, а також для додавання контактів нових відвідувачів – надалі їх можна буде сповіщати, наприклад, про нову акцію у закладі. Важливо звернути увагу на спосіб ідентифікації споживача у системі CRM. Це має бути просто і швидко – наприклад, за номером телефону або за номером картки, якщо заклад планує їх використовувати. Це все не менше допомагає офіціантам якісніше та швидше обслуговувати клієнтів, що подарує приємні враження клієнтам. А також, щоб спростити офіціантам прийом замовлень, варто використовувати мобільну касу для закладу. Для цього достатньо мати смартфон із встановленим на ньому терміналом продажу. Так у кожного офіціанта буде доступ до роботи із замовленнями і не доведеться купувати кілька планшетів. Плюс у тому, що офіціанти зможуть навіть у мобільному бачити інформацію про гостя та застосувати його персональні знижки до замовлення або використати бонуси [5].

Отже, сучасні тенденції в обслуговуванні закладів ресторанного господарства пов'язані з упровадженням технологій, цифровізацією та персоналізацією сервісу. Заклади прагнуть зробити обслуговування швидким, зручним і приємним для гостей. Безконтактні замовлення, CRM-системи, відкриті кухні й майстер-класи допомагають створювати особливу атмосферу та підвищують довіру відвідувачів. На мою думку, успіх сучасного ресторану – це поєднання інновацій, якісного сервісу та щирого ставлення до кожного гостя.

Список використаних джерел:

1. Бачуріна А., Мартинчук М. Сучасні тренди в закладах ресторанного господарства. *Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання* : матеріали VI Міжнар. студент. наук.-техніч. конференції. Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя, 2023. С. 321.

2. ТОП-13 трендів у ресторанному бізнесі у 2025 році. *Poster POS*. URL: https://joinposter.com/ua/post/restoranni-trendy

3. Ресторани з відкритою кухнею: за і проти. *Журнал Voux*. URL: https://voux.com.ua/restorany-z-vidkrytoyu-kukhneyu/

4. Які переваги використання POS-систем. *Sam4s*. URL: https://www.sam-4s.com.ua/poleznye-materialy/288-pos-system-benefits

5. CRM-системи для закладів ресторанного господарства: сучасні тенденції та перспективи використання. *Все про туризм*. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/postova4.htm

Секція «Медіакомунікації в добу цифровізації: інформаційна безпека, бренд-комунікація та вплив соціальних мереж»

УДК 316.77

Софія Гаргат,
студентка ІІ курсу спеціальності «Журналістика»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Галина Держипільська,
викладачка кафедри журналістики,
реклами та зв'язків з громадськістю,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0002-2214-784X

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМУНІКАЦІЙ КНИГАРЕНЬ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Згідно з даними Українського інституту книги, у 2021 році в Україні налічувалося близько 220 спеціалізованих книгарень (не враховуючи мережі дрібних точок продажу, газетних кіосків та неспеціалізованих торговельних лавок), тоді як у 2025 році цей показник перевищив 800 об'єктів [1]. Цей стрибок став наслідком дерусифікації книжкового ринку, попиту у населення на проукраїнську спільноту та український продукт.

Метою нашого дослідження є аналіз трансформації ролі обраних нами українських книгарень у 2021–2025 роках від торговельних точок до медійних і культурних хабів, а також впливу комунікаційних стратегій на формування спільнот та конкурентоспроможність на книжковому ринку. Предметом дослідження є комунікаційні та медійні стратегії українських книгарень у процесі трансформації книжкового ринку, об'єктом – сучасний книжковий ринок України у період трансформації як сегмент культурних і креативних індустрій.

Як зазначає письменник Андрій Курков, у 2021 році частка українських видань складала 47 % загального асортименту книгарень, до кінця 2022 року цей показник становив 95 %. З 2022 року книги російських авторів не друкуються в Україні. Тим часом тиражі українських книг різко зросли, на ринку з'явилися перші вітчизняні бестселери – книги, які розійшлися тиражем понад 100 000 примірників [2].

Кількісне зростання ринку супроводжувалося змінами у взаємодії з авдиторією. До 2022 року комунікація більшості книжкових мереж базувалася на моделі цінової конкуренції, де головним інструментом залучення клієнта були знижки. У такому форматі книгарня залишалася суто торговельною точкою, позбавленою соціальної складової.

Під час трансформації книжкового ринку в Україні 2021-2025 рр. завдяки активному розвитку цифрових технологій у покупців посилився попит на причетність до спільноти та соціальну залученість. Це зумовило розвиток нових форматів, де книгарня функціонує як культурний простір, що комунікує з авдиторією не тільки офлайн, але й більшою мірою онлайн. Тенденція комунікації через медіа стала масовою: зараз провідні книгарні в Україні, окрім сайту, активно просуваються у соцмережах. Для лідерів ринку Instagram став вагомим каналом продажів, анонсів та професійних консультацій. Зокрема, активність у Instagram та TikTok дозволяє користувачам комунікувати не лише з брендом, а й між собою, перетворюючи коментарі на майданчик для спільних обговорень. Також за допомогою TikTok книгарні залучають нову авдиторію через неформальний та вірусний контент, а Threads використовують для швидких дискусій та миттєвої взаємодії з підписниками. Окрім цього, для автоматизації взаємодії існують Telegram-канали та Viber-боти, а сайти мереж інтегрують алгоритми ШІ для формування персоналізованих рекомендацій на основі попередніх вподобань користувача. Окремі книгарні розвивають власні YouTube-проєкти.

Попри загальні тенденції кожна книгарня формує унікальні торгові пропозиції у медіапросторі. Яскравим прикладом такої моделі є книгарня-кав'ярня «Сенс», заснована Олексієм Ерінчаком наприкінці 2021 року. Проєкт продемонстрував еволюцію від локального простору «для сусідів» до масштабного проукраїнського хабу. Станом на 30 січня 2026 року налічується три книгарні цієї мережі, дві з яких працюють у Києві і одна в Івано-Франківську.

Особливістю «Сенсу» є відмова від політики знижок на користь продажу видань за рекомендованою видавництвами ціною [3], натомість щопонеділка при купівлі від 2 книжок можна отримати безкоштовний напій. Сайт використовує e-mail-маркетинг, розігруючи 500 гривень на книжки щопонеділка. Окрім основної діяльності, простір монетизується через залучення партнерських коштів та оренду залів для лекцій і презентацій. У такий спосіб книгарня перетворюється на медійний майданчик, де спільнота стає головним інструментом залучення нової авдиторії [4].

Мережа книжкових магазинів КСД налічує 89 книгарень по всій Україні. У кожному фірмовому закладі представлений широкий асортимент видань різних жанрів та напрямків [5].

Медійна стратегія КСД використовує інтерактивний контент, наприклад, вікторини у форматі Instagram Stories: за серією «Відьмак», творами Агати Крісті та Стівена Кінга, розіграші квитків на кінопрем'єру «Людина, що біжить» та репости відгуків читачів на книги видавництва. КСД адаптує свою комунікацію до державних цифрових ініціатив: на сайті можна придбати книги за кошти програм «єПідтримка» та «єКнига».

Пряма взаємодія з авдиторією посилюється через Telegram-канал та Viber, які слугують основними каналами для миттєвого інформування про акції.

Просування власного мобільного додатка спричинило конфлікт із користувачами. Основна причина – технічне обмеження, через яке куплені електронні книжки можна читати тільки всередині програми КСД, без можливості завантажити файл на власний електронний рідер [6].

Обурення читачів на адресу видавництва та BookTok спричинив анонс роману «Брутальний принц». Протест книжкових блогерів та читачів із чіткою позицією почався після поширення у книжках американської авторки Софі Ларк сюжетів із романтизацією російської мафії, згадками про Крим як частину росії та зображення України як країни, з якої люди прагнуть утекти. Зокрема, у її романі «Анастасія» (2022) фігурує кремль та родина Романових і Распутін [7]. Під тиском медіаспільноти видавництво було змушене розірвати контракт на всю серію та знищити 30 000 надрукованих примірників.

Книгарня «Є» – всеукраїнська книжкова мережа, що має локації у 20 регіонах України та великий інтернет-магазин [8]. Медійна стратегія бренду базується на образі головного популяризатора української книги та активному залученні молоді. У своїх соцмережах мережа використовує різноплановий контент: у TikTok публікує гумористичні ролики, вірусні рубрики BookTok, залучає книжкових блогерів та авторів. На YouTube проводить інтерв'ю з авторами та тематичні огляди, а в Instagram Stories веде афішу подій та розвиває проєкти (наприклад, англомовний книжковий клуб та ініціативу «Різниця Є»). Окрім цифрової активності, книгарня функціонує як культурний хаб, проводячи лекції, презентації та воркшопи.

На сайті та в соцмережах бренд анонсує акції, наприклад: «3=5 або -40 % на другу книжку на бестселери», «-50 % на кожну другу книгу» (джерело – сайт книгарні). Ця стратегія успішно привертає увагу покупців та змушує визначатися швидко через бажання встигнути заощадити

за час акції. Книгарня «Є» адаптувала свої ресурси під державні ініціативи «єПідтримка», «єКнига» та «Пакунок школяра». Для постійних клієнтів працює цифрова програма лояльності «Є-клуб», яка працює за моделлю накопичення балів. Система передбачає повернення від 5 % вартості замовлення на бонусний рахунок, якими клієнт може оплатити до 50 % вартості майбутніх покупок протягом 90 днів. Окрім накопичувальної системи, учасники клубу отримують доступ до ексклюзивних «клубних цін» на бестселери.

Readeat – це мережа книгарень у Києві та книжковий сервіс онлайн, що заснована у вересні 2023 року і об'єднує в собі понад 35 000 видань. Тут читачі знаходять книжки на усі смаки: художню літературу, комікси, нонфікшн, видання для дітей, підлітків і дорослих українською та іноземними мовами [9].

У Києві простір Readeat представлений як двоповерхова локація з живими рослинами та щовечірньою живою музикою. Як і «Сенс», Readeat продає книги за рекомендованою ціною видавництв, проте використовує маркетингові інструменти, зокрема знижки -50 % до «чорної п’ятниці».

У TikTok бренд впровадив унікальну рубрику «буктрейлери» – фільмові ролики, що занурюють глядача в атмосферу книги. Instagram-сторінка книгарні містить рубрики: «Книжкомандри», «Турне Україною» та «Хробак», а також анонси подій, як-от художній манга-клуб. На відміну від «Сенсу», YouTube-канал проєкту наразі має переважно рекламний характер, фокусуючись на технічних перевагах сайту.

Попри інноваційність, запуск Readeat супроводжувався низкою репутаційних криз. Найгучнішими стали реклама книг російських авторок (Н. Звєрєвої та С. Іконникової) [10], фактичні помилки в SMM-контенті (згадка «Василя Сусюри» замість Володимира Сосюри, написання Дня Незалежності з маленької літери). Після розголосу та звинувачень у «пробитті дна» книгарня визнала факап і зняла видання з продажу. Команда пояснила інцидент помилкою при скринінгу 10-тисячного асортименту під час швидкого відкриття, зазначивши, що хоча продаж таких книг є законним, він суперечить принципам бренду. Ще один факап – низька якість анотацій (наприклад, перелік тем у романі Г. Маркеса з численними граматичними помилками).

Таким чином, аналіз трансформаційних процесів українських книгарень у 2021–2025 роках засвідчив перехід від торговельної логіки до медійно-комунікаційної моделі, де ключовими чинниками успіху стали формування спільноти, активна присутність у цифровому середовищі та відповідність ціннісним очікуванням суспільства.

Кейси репутаційних криз доводять, що українське суспільство через інструменти медіаспільноти здійснює контроль походження продукту та контенту, адже приналежність до проукраїнської спільноти стала важливим фактором формування репутації книгарень та видавництв. Використання унікальних форматів дозволяє книгарням конкурувати за увагу молодіжної авдиторії. Книгарні нині є майданчиками для комунікації авторів із читачами. Таким чином, сучасна українська книгарня функціонує як медійне середовище, де успіх визначається здатністю бренду створювати унікальний контент та пропозиції й інтегрувати споживача у спільне ціннісне поле.

Список використаних джерел:

1. Український інститут книги : офіційний сайт. URL: ubi.org.ua/uk
2. Kurkov A. The life of Ukrainian books and authors in wartime. *RAAM*. 8 вер. 2025. URL: platformraam.nl/artikelen/2889-ukrainian-books-and-authors-in-wartime
3. Ерінчак О. Про простір з сенсом, популяризацію читання та монетизацію книжкового бізнесу. *У чому виклик?* 22.05.2025. URL: youtu.be/hWAi6qZ8Z6I?si=WbH-19GZBP1d_u2sF
4. Сенс : офіційний сайт книгарні. URL: sens.in.ua/
5. КСД : офіційний вебсайт інтернет-магазину книжкового бренду КСД. URL: ksd.ua/
6. Базікаю № 4: чому книголюби кенселять КСД : відео. *YouTube*. 2023. URL: youtu.be/0o6cNKLxR-8?si=F7qfUQZJIHEeVtlW
7. Андрушко А. У КСД пояснили, чому видадуть книжку авторки, що романтизувала РФ. *Читомо*. 29.05.2025. URL: chytomo.com/u-ksd-poiasnyly-chomu-vydadut-knyzhku-avtorky-shcho-romantyzuvala-rf/
8. Книгарня «Є» : офіційний сайт. URL: https://www.google.com/search?q=book-ye.com.ua/about-us
9. Readeat : офіційний сайт книгарні. URL: readeat.com/
10. Заблоцька О. Книгарня Readeat продавала книжки російських авторок: команда пообіцяла прибрати їх з асортименту. *Суспільне Культура*. 2023. URL: suspilne.media/culture/566641-knigarna-readeat-prodavala-knizki-rosijskih-avtorok-komanda-poobicala-pribrati-ih-z-asortimentu/

УДК 316.77

Анастасія Грамажора,
студентка ІІ курсу спеціальності 061 Журналістика,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Галина Держипільська,
викладач кафедри журналістики,
реклами та зв'язків з громадськістю,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0008-0374-3666

БРЕНД-КОМУНІКАЦІЯ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: МІЖ АВТЕНТИЧНІСТЮ ТА МАРКЕТИНГОМ. ДОСВІД ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АКАДЕМІЧНОГО ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

У 2008 році, коли до театру прийшов курс випускників Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Роман Луцький, Галина Баранкевич, Надія Левченко, Олеся Пасічняк, Олексій Гнатковський, Тетяна Гірник та інші) і стали ядром змін, розпочалася трансформація Івано-Франківського національного академічного драматичного театру імені Івана Франка з культурної інституції на впізнаваний бренд із чіткою ідентичністю. Завдяки зібраній трупі акторів та головному режисеру чітко вибудувався вектор розвитку, що транслюється як через вистави, так і через позасценічні форми взаємодії з авдиторією. Додатковим маркером брендованості театру є наявність власного мерчу, що свідчить про перехід від традиційної моделі культурної установи до сучасного бренду з лояльною спільнотою.

У добу цифровізації соціальні мережі набули значення не тільки як платформи для комунікації та обміну інформацією, а також як потужний інструмент бренд-комунікацій. Такі особливості пояснюються здатністю соціальних мереж створювати умови для двосторонньої комунікації з авдиторією, використовувати специфічні формати подання контенту та оперативно реагувати на зміни користувацьких запитів [1, с. 8].

Станом на кінець 2025 року соціальні мережі в Україні охоплюють 58,5 % населення (23 млн користувачів), демонструючи щорічне зростання на 6,5 %. У поєднанні з глобальними показниками Facebook (3,07 млрд), Instagram (3 млрд) та TikTok (1,5 млрд), це підкреслює статус цифрових

платформ як фундаменту сучасної бренд-комунікації. Висока концентрація авдиторії (зокрема охоплення TikTok третини населення Європи) трансформує соцмережі у ключовий інструмент взаємодії бренду з прихильниками [2].

Саме на цих платформах актуалізується поняття автентичності бренду в умовах активного використання маркетингових інструментів. Автентичність бренду та його цінності – основні чинники довіри та емоційної залученості аудиторії. Натомість надмірна комерціалізація контенту навпаки сприяє зниженню залученості, активності та лояльності аудиторії.

Таким чином, питання балансу між автентичністю та маркетинговою складовою бренд-комунікацій набуває актуальності. Метою цієї роботи є аналіз бренд-комунікації Івано-Франківського національного академічного драматичного театру імені Івана Франка крізь призму автентичного контенту та контенту з маркетинговою складовою. Об'єктом дослідження є комунікаційна діяльність театру в соціальних мережах. Предметом дослідження є особливості використання сучасних інструментів бренд-комунікацій у соціальних мережах театру.

У сучасних умовах бренд-комунікація відіграє провідну роль у формуванні, просуванні та підтримці позиціонування брендів, сприяючи збереженню їхньої конкурентоспроможності в умовах динамічного ринкового середовища. Реалізація комунікаційних стратегій здійснюється через систему інтегрованих маркетингових комунікацій, що поєднує різноманітні інструменти – від реклами та PR до заходів зі стимулювання збуту й прямих продажів [3].

Перехід від теоретичного осмислення бренд-комунікації до емпіричного аналізу доцільно здійснювати на прикладі конкретних комунікаційних практик. Комунікація театру з авдиторією відбувається не лише через офіційний вебсайт, який постійно оновлюється та виконує інформаційну функцію, а й через соціальні мережі, зокрема Instagram, Facebook та TikTok, що виступають основними каналами формування та трансляції бренд-ідентичності в цифровому середовищі.

Важливим у бренд-комунікаціях театру є те, що зараз актори трупи є медійними персонами. Значна частина з них задіяна у популярних та комерційно успішних українських кінострічках, що сприяє їхньому переходу в статус медійно впізнаваних осіб. Активне ведення власних сторінок у соціальних мережах та залучення акторів до рекламних кампаній інших брендів формують персональні бренди, які водночас підсилюють впізнаваність і комунікаційний потенціал бренду театру.

Ще одним проявом бренд-комунікації є міжбрендові колаборації театру, зокрема співпраця з брендом українського автентичного одягу «Gaptuvalnya» в межах вистави «Гуцулка Ксеня». Така взаємодія підсилює національну ідентичність та цінність театру як бренду, а також поєднує культурний продукт із маркетинговими практиками.

У межах дослідження здійснено аналіз контенту соціальних мереж Івано-Франківського національного академічного драматичного театру імені Івана Франка. У Facebook – 59 тисяч читачів, у Instagram – 37 тисяч, а у Tik Tok – 11,5 тисяч. На сторінках театру у Facebook та Instagram контент дублюється. Проаналізувавши його, я побачила, що сторінки наповнюються не лише анонсами вистав і репертуаром на місяць.

Сторінки драматичного театру в Instagram та Facebook виконують не лише інформативну, а й іміджеву функцію, формуючи цілісне уявлення про театр як про сучасний, відкритий та соціально відповідальний бренд. Контент наповнюється яскравими уривками з вистав, анонсами та результатами творчих колаборацій, дописами про професійні досягнення акторів та їхні прем'єри в кінострічках, що дозволяє підкреслити мистецький рівень трупи та її інтегрованість у ширший культурний простір. Значну увагу приділено «живим» форматам – закулісним історіям, що сприяє персоналізації бренду театру та зближує його з авдиторією.

Важливою складовою комунікації є демонстрація соціальної відповідальності театру. Через соціальні мережі театр системно висвітлює участь у благодійних ініціативах та їх організацію, акціях на підтримку полонених захисників і захисниць України, донорських кампаніях, а також постійні збори коштів для Збройних Сил України. Такий контент не лише інформує, а й формує ціннісний зв'язок із авдиторією, підкреслюючи громадянську позицію колективу театру.

Паралельно театр активно використовує немаркетингові формати контенту, що спрямовані на підвищення залученості спільноти. До них належать інтерактивні дописи на зразок театральних гороскопів, рубрики «обери свій настрій», публікації про історію драмтеатру, а також мініінтерв'ю та особисті історії акторів. Такі матеріали не мають прямої промоційної мети, проте працюють на формування емоційної прив'язаності та довіри до бренду театру, роблячи його ближчим та зрозумілішим для аудиторії.

У TikTok комунікація вибудовується за іншою логікою, а саме через короткі відео з фрагментами вистав, які адаптуються до життєвих ситуацій та емоцій, знайомих для більшості користувачів. Завдяки цьому театральний контент виходить за межі сцени й органічно інтегрується в

повсякденний досвід глядачів, що особливо важливо для залучення молодшої аудиторії та розширення впізнаваності бренду.

Аналіз бренд-комунікацій Івано-Франківського національного академічного драматичного театру в соціальних мережах свідчить про ефективну реалізацію стратегії, побудованої на поєднанні маркетингових та немаркетингових інструментів. Театр не обмежується лише просуванням вистав, а формує багатовимірний образ бренду як мистецького, людяного та соціально відповідального. Баланс між автентичністю та стратегічним маркетингом дозволяє драмтеатру вибудовувати довготривалі відносини з авдиторією, підвищувати рівень залученості та зміцнювати власне позиціонування в сучасному медіапросторі.

Список використаних джерел:

1. Мізіна К. С. Бренд-комунікації у соціальних мережах Telegram, Instagram, TikTok : бакалаврська робота. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. С. 8.

2. Соцмережі 2026: важлива статистика для комунікацій НУО. *Громадський Простір*. URL: prostir.ua/?kb=sotsmerezhi-2026-vazhlyva-statystyka-dlya-komunikatsij-nuo

3. Дибчук Л. Система бренд-маркетингових комунікацій у просуванні брендів торговельних підприємств. *Чернігівський науковий часопис. Серія Економіка і управління*. 2018. № 1. С. 100–108.

УДК 94:008

Наталія Данів,
студентка І курсу спеціальності 061 Журналістика,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Христина Кухарук,
викладач кафедри журналістики,
реклами та зв'язків з громадськістю,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ПОКИНУТІ МІСЦЯ – ЗАБУТІ ІСТОРІЇ

Дослідженням покинутих місць у медіа займалися А. Подольський, В. Дехтярук, А. Хоптяр. Після нападу нацистської Німеччини на СРСР 22 червня 1941 року політика масового винищення євреїв, раніше реалізована в Польщі та на інших окупованих територіях, була поширена й на Україну. Разом із регулярними частинами Вермахту тут діяли

айнзатцгрупи C і D, які здійснювали масові розстріли євреїв та політичних противників [4]. Війна проти СРСР розглядалася нацистським командуванням як ідеологічна, що фактично знімало обмеження міжнародного військового права й сприяло залученню до насильства місцевих колабораціоністських структур та окремих цивільних. Уже в перші тижні окупації це призвело до хвилі погромів, зокрема у Львові влітку 1941 року, а також до масових убивств єврейського населення в десятках населених пунктів України, масштаби й інтерпретації яких залишаються предметом історичних дискусій, про що свідчать матеріали Українського інституту національної пам'яті.

Щороку ми вшановуємо пам'ять жертв Голокосту, про що систематично нагадують такі медіа та інституції: Український центр вивчення Голокосту [2], Український інститут національної пам'яті. Але далеко не всі усвідомлюють, що ці злочини відбувалися не десь абстрактно, а саме тут – на вулицях, якими ми щодня ходимо, біля будинків, повз які поспішаємо у справах. Місця масових убивств часто не позначені й не проговорені, тому трагедія ніби зникає з простору пам'яті.

Найперше йдеться про звернення до історичних фактів, відтак в інформаційний фокус оповіді включається авторська інтерпретація. Наступний чинник – свідчення респондентів, які можуть бути як очевидцями, так і експертами у фактах історичних реалій. І ще один невід'ємний фактор – присутність автора на місці історичних подій, які фігурують в оповіді, що дає змогу описати, проаналізувати та інтерпретувати події. Ці інструментарні складові сторітелінгу в історичному репортажі можуть мати різну послідовність. Проте основний акцент зберігається на історичному факті. Саме він є ядром для сторітелінгу в історичному репортажі.

На жаль, більшість людей навіть не здогадується, що звичний міський ландшафт приховує сліди одного з найбільших злочинів XX століття. Для таких місць у мене є визначення «забуті».

Більшість «забутих» місць не зникли з мапи. Тут і далі живуть люди, ходять до крамниці, чекають автобус. Але їхню історію більше ніхто не називає. Вона не звучить – і саме тому здається, ніби її не було.

«У розвідках про історичний репортаж ці поняття зринають як предмет взаємовідносин, взаємосприйняття між сторонами конфлікту щодо історичного минулого. Натомість у журналістикознавстві травматична пам'ять і факт не вивчені з точки зору семантично-структурної домінанти сторітелінгу історичного репортажу. Відтак потрібно виявити, типологізувати та описати сторітелінговий інструментарій цих компо-

нентів, які творять історичний репортаж. Уперше в українському просторі для дослідження об'єктом аналізу обрано сторітелінг історичного репортажу К. Кобилярчик «Струп. Іспанія роз'ятрює рани», відповідно предмет розвідки – лінгвальні та екстралінгвальні смислові домінанти травматична пам'ять і факт». – *Травматична пам'ять і факт як домінанта сторітелінгу в історичному репортажі Катажини Кобилярчик* «*Струп. Іспанія роз'ятрює рани*».

Такі місця часто існують для нас як тло. Ми проїжджаємо повз них, не зупиняємося, не ставимо запитань. Село, вулиця, будівля – без підпису, без дати, без пам'яті. Вони не покинуті фізично, але залишені без сенсу.

«Покинуті місця – забуті історії» не про зруйновані будівлі чи зниклі села, а про втрату пам'яті. Йдеться про місця, які фізично існують, але випали з історичної уваги: їхнє минуле не досліджують, не фіксують і не передають далі. Ця тема підкреслює, що історія краю починається не з відомих подій і великих міст, а з маленьких сіл, вулиць і громад. Коли такі місця залишаються без історії, вони втрачають сенс для наступних поколінь, а суспільство – розуміння власного коріння.

Про події Другої світової війни в селі Сможе не писали в підручниках. Про них розповідали пошепки – ті, хто вижив. Одна з таких історій належить Зубкович Осипі, яка в 1939 році була ще дитиною, але пам'ять зберегла більше, ніж будь-які документи.

Поблизу села, у лісі, переховувалися єврейські родини. Вони збудували тимчасову хату біля потоку, бо там була вода й надія залишитися непоміченими. Місцеві знали про них. Дехто носив їжу, ризикуючи власним життям. Для дитини це були просто люди з дітьми, яким допомагала її мама.

«Одного дня тиша зникла: озброєний загін пішов просто в ліс. Стало зрозуміло – хтось навів. Із дому було чути постріли. Вони тривали так довго, що страх встиг перетворитися на безсилля», – згадує Осипа Зубкович.

Після того як військові пішли, люди наважилися піти до лісу. Там лежали тіла – дорослі й діти. Поранені повзли до води, намагаючись врятуватися. Наступного дня селян змусили викопати велику яму й поховати всіх разом. Без імен. Без хрестів.

Інша історія, почута від ще однієї мешканки села, доповнює цю картину. Єврейських родин спочатку грабували, забирали останню їжу, а потім гнали на розстріли. Дехто встиг зайти до чужої хати лише для того, щоб з'їсти кілька ложок їжі перед дорогою, з якої не було повернення.

Розстріли відбувалися неподалік – людей змушували копати собі ями, після чого стріляли. За спогадами, ще кілька днів земля рухалася від поранених, а кров проступала крізь ґрунт.

За словами очевидців, найболючіше в цих історіях – не лише жорстокість окупантів. Поруч були й свої. Ті, хто зраджував, наводив, добивав, забирав одяг і цінності. Але поруч були й інші – ті, хто ховав, годував, допомагав, ризикуючи всім.

Ці свідчення не залишають місця для романтизації минулого. Вони показують війну такою, якою вона була насправді: простір, де людяність і нелюдське існували поруч.

Отже, дослідження Голокосту на території України засвідчує, що ця трагедія була органічною складовою нацистської окупаційної політики й реалізовувалася безпосередньо в локальному соціальному та просторовому контексті. Масові вбивства єврейського населення відбувалися не лише в таборах знищення, а й у містах і селах, часто за межами будь-якої публічної видимості, що сприяло подальшій маргіналізації пам'яті про ці події. Аналіз дій окупаційної адміністрації, айнзатцгруп та допоміжних структур свідчить про системний характер насильства, зумовлений ідеологічними засадами нацизму та свідомим ігноруванням норм міжнародного права.

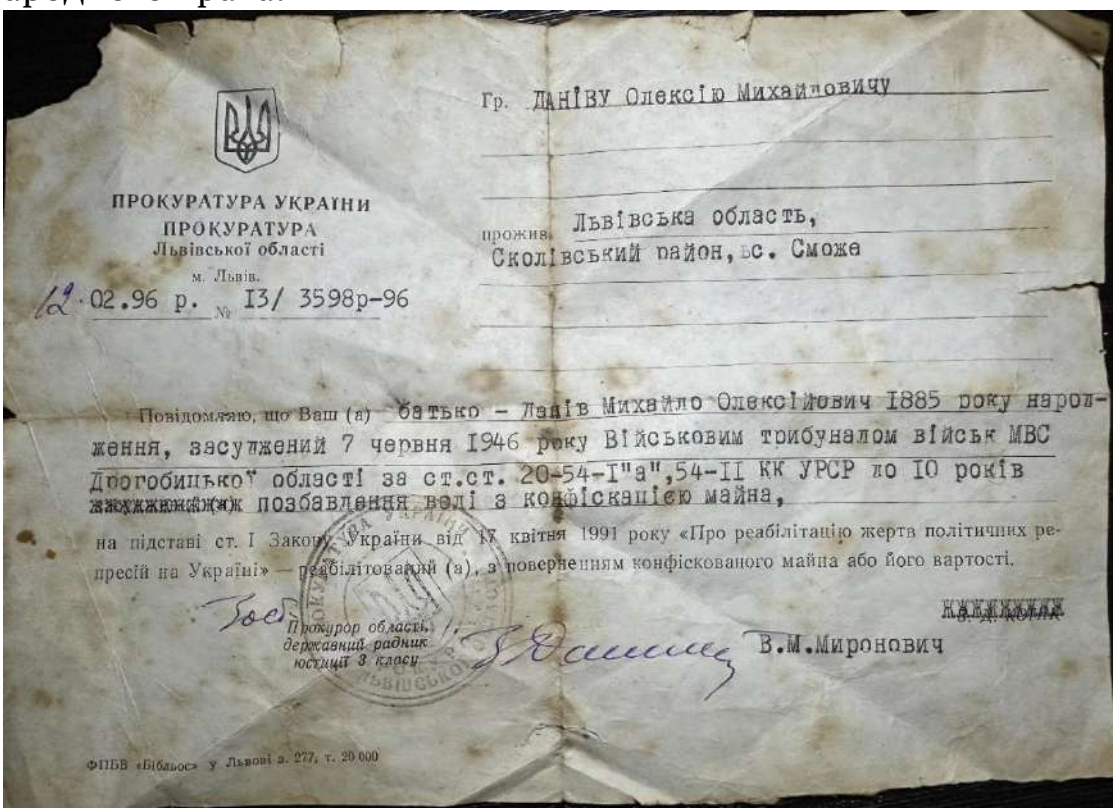

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ
ПРОКУРАТУРА
Львівської області
м. Львів.

12.02.96 р. № 13/ 3598р-96

Гр. ДАНІВУ Олексію Михайловичу

прожив. Львівська область,
Сколівський район, с. Сможе

Повідомляю, що Ваш (а) батько – Данів Михайло Олексійович 1885 року народження, засуджений 7 червня 1946 року Військовим трибуналом військ МВС Дрогобицької області за ст.ст. 20-54-1"а",54-11 КК УРСР до 10 років позбавлення волі з конфіскацією майна,

на підставі ст. 1 Закону України від 17 квітня 1991 року «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» – реабілітований (а), з поверненням конфіскованого майна або його вартості.

Прокурор області,
державний радник
юстиції 3 класу
В.М.Миронович

ФПБВ «Бібльос» у Львові з. 277, т. 20 000

Іл. 1. Довідка про розкуркулення прадіда авторки

Водночас історіографічні дискусії щодо масштабів і форм участі місцевого населення в злочинах Голокосту вказують на необхідність

зваженого, критичного підходу до джерел, позбавленого як замовчування, так і узагальнюючих звинувачень. Усвідомлення того, що місця масових убивств часто збігаються з сучасним повсякденним простором, надає проблемі особливої актуальності. Саме тому наукове осмислення Голокосту як локальної й водночас глобальної катастрофи є важливим чинником формування відповідальної культури пам'яті, розвитку історичної рефлексії та запобігання повторенню злочинів масового характеру в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Географія Голокосту. *Історична правда.* URL: https://www.istpravda.com.ua/themes/holocaust-history/map/

2. Масові розстріли євреїв під час Голокосту. *Енциклопедія Голокосту / United States Holocaust Memorial Museum.* URL: https://encyclopedia.ushmm.org/content/uk/article/mass-shootings-of-jews-during-the-holocaust

3. Кобилярчик К. Травматична пам'ять і факт як домінанта сторітелінгу в історичному репортажі Катажини Кобилярчик «Струп. Іспанія роз'ятрює рани». *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія.* 2024. URL: https://journals.maup.com.ua/index.php/philology/article/view/4434

4. Голокост на території України. *Український інститут національної пам'яті*. URL: https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/ukrayinsko-nimecki-istorychni-dialogy-/seminar-golokost-na-terytoriyi-ukrayiny

5. Пам'ять про Голокост. *Український центр вивчення історії Голокосту.* URL: http://holocaust.kyiv.ua/home/pamyat

УДК 811.111:659.1:339.138

Марта Дзундза,
студентка I курсу спеціальності В11 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Наталія Гасюк,
доцент кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0003-5641-179X

ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У КОМУНІКАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЯХ Б'ЮТІ-ІНДУСТРІЇ

Внаслідок глобалізації б'юті-індустрія перетворилася на міжнародну мережу, де спільні стандарти комунікації стали необхідністю. Англійська

мова, як засіб глобального маркетингу, закріпилася в цьому просторі завдяки впливу англомовних трендів, потужності світових брендів та домінуванню в цифровому середовищі. Таким чином, вона стала не лише інструментом, а й символом статусу та інновацій для косметичних компаній. Глобалізаційні процеси зумовили уніфікацію маркетингових стратегій, що сприяло поширенню англійської мови як основного засобу професійної та комерційної взаємодії між виробниками, дистриб'юторами та споживачами [1].

Безперечно, у сфері краси англійська стала мовою актуальності та статусу. Вона є першоджерелом для найменування трендів, технологій та щоденних ритуалів (*clean beauty, skinimalism, beauty routine*), створюючи у споживача відчуття причетності до глобальних інновацій. Крім того, англійська несе в собі сильну престижну складову. Її використання в назвах, описах та слоганах надає продукту професіоналізму, наукового підходу та високої якості, роблячи локальні бренди конкурентноздатними на міжнародній арені. Фактично, вона перетворюється на форму символічного капіталу, що безпосередньо впливає на сприйняття цінності товару. Як зазначає Ф. Котлер, мова бренду значною мірою впливає на його сприйняття споживачем і може формувати відчуття вищої якості продукту [2]. Англомовні назви та терміни асоціюються з міжнародним рівнем виробництва, що посилює довіру до бренду.

Англійська сьогодні є ключовою мовою світового брендингу, слугуючи універсальною основою для комунікації між компаніями та міжнародними споживачами. В індустрії краси, орієнтованій на глобальну аудиторію, вона стає невід'ємним інструментом, що долає національні кордони та відкриває двері на нові ринки. Вибір англійської мови для позиціонування дозволяє бренду сформувати чіткий імідж як сучасного та актуального; інноваційного та технологічно розвиненого; професійного та експертного; відповідного глобальним стандартам і трендам. Це прямий зв'язок із провідними косметичними ринками (США, Великобританія, Південна Корея), що асоціюються з високою якістю, науковою базою та престижем, тим самим підвищуючи сприйняття цінності бренду у всьому світі.

Хоча англійська слугує потужним універсальним каркасом для глобального брендингу, її ефективність безпосередньо залежить від чутливості до культурних контекстів. Без глибокої адаптації навіть найякісніший англомовний контент ризикує залишитися неправильно зрозумілим або викликати відторгнення у місцевих аудиторій. Основними принципами міжкультурної адаптації в б'юті-індустрії ми вважаємо глибоке розуміння локальних цінностей, адже аналіз культурних норм,

естетичних ідеалів і споживчих звичок кожного регіону є вкрай важливим. Наступним слід назвати трансформацію візуальної та текстової складових, бо ринок потребує адаптації образів, кольорів, слоганів і навіть назв продуктів для уникнення непорозумінь і посилення резонансу. Ще варто відмовитися від буквальних перекладів. Акцент має ставитися на перекладі сенсів, концепцій і емоцій, а не слів, з урахуванням місцевого лінгвістичного та соціального контексту. Також для міжкультурної адаптації в б'юті-індустрії є важливим синтез глобального та локального, котрий сприятиме створенню балансу між єдиним світовим образом бренду та автентичними елементами, що знаходять відгук у конкретній культурі. На нашу думку, золотим стандартом сучасної б'юті-комунікації є не вибір між глобальною англомовною стратегією та локальним підходом, а їхня співпраця. Це поєднання забезпечує не лише зрозумілість, а й формує довіру, емоційний зв'язок і лояльність споживача, перетворюючи міжнародну присутність на справжній успіх.

Англійська використовується в різних елементах індустрії краси. До прикладу, назви брендів англійською (*Glow Up, Skin Lab, Beauty Bar, Pure Skin*) мають цілу низку переваг для глобального ринку: вони легкі для запам'ятовування, володіють міжнародним звучанням та зводять до мінімуму необхідність перекладу [3]. Такі назви формують універсальний і зрозумілий образ бренду, який сприймається споживачами незалежно від їхньої культурної приналежності. Також англійська використовується в слоганах та гаслах. Англомовні слогани завдяки лаконічності та емоційності є надзвичайно ефективними. Як приклад, розгляньмо одні з найуспішніших гасел: *1) Feel your beauty! 2) Because you're worth it. 3) Beauty starts with skin* [4]. Подібні формули легко сприймаються, генерують позитивні емоції та працюють на глибокий емоційний зв'язок між брендом і клієнтом.

Англійська мова використовується в описах характеристик косметичних засобів. Наприклад, для точної та універсальної ідентифікації активних інгредієнтів (*hyaluronic acid, niacinamide, peptides*) та технологій. Також для опису властивостей продукту (*non-comedogenic, fast-absorbing, cruelty-free, oil-free*). Англійська мова є основним знаряддям для створення науково-обґрунтованого образу бренду та підвищення довіри споживача. Навіть у повністю локалізованих текстах англійські терміни часто залишають в оригіналі. Це слугує міжнародним знаком якості, професійного стандарту та підтвердження інноваційності формули. Наступні приклади є цілком ілюстративними: 1) Терміни-інгредієнти: у дослідженні глобальної комунікації зазначається, що використання міжнародних наукових назв, таких як «*hyaluronic acid*» або «*retinol*», є стандартом,

що забезпечує зрозумілість для професіоналів і інформованих споживачів у всьому світі [5]. 2) Терміни-характеристики: як показано в аналізі мовлення б'юті-маркетингу, англомовні атрибути «*vegan*», «*dermatologically tested*» та «*hypoallergenic*» стали універсальними маркерами певних якостей та етичних стандартів продукту, легко впізнаваними аудиторією [4].

Отже, англійська мова є інструментом формування емоційної та експертної лояльності. Як показують слогани (*Because you're worth it*) та описи інгредієнтів (*hyaluronic acid*), вона одночасно працює на двох рівнях: емоційному (створюючи позитивні, універсальні асоціації та особистий зв'язок зі споживачем) та раціональному (формуючи образ наукової обґрунтованості, якості та професійних стандартів). Збереження англійських термінів навіть у перекладеному контенті (*vegan, non-comedogenic*) перетворює їх на міжнародні знаки-орієнтири. Це дозволяє бренду миттєво позиціонувати себе як частину глобального ринку з єдиними стандартами. Англійська мова виконує роль зв'язкової ланки між глобальним іміджем та локальним сприйняттям, одночасно викликаючи емоції та обґрунтовуючи довіру.

Список використаних джерел:

1. Котлер Ф., Келлер К. Л. Маркетинг-менеджмент. Київ : Хімджест, 2019. 800 с.
2. Kotler P., Keller K. L. Marketing Management. 15th ed. Pearson Education, 2016. 832 p.
3. Коваленко А. В. Лінгвістичні стратегії глобального брендингу в індустрії краси. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філологія*. 2021. Вип. 2 (45). С. 45–51.
4. Мірошниченко О. О. Англійська мова як маркер престижу та інноваційності в дискурсі косметичного маркетингу. *Сучасні лінгвістичні студії* : матеріали Міжнар. наукової конференції. Київ : Академперіодика, 2022. С. 112–115.
5. Коваленко А. В. Лінгвістичні стратегії глобального брендингу в індустрії краси. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філологія*. 2021. Вип. 2 (45). С. 45–51.

УДК 316.77:32.019.51:316.472.4-053.2

Карина Ковалевська,
студентка IV курсу спеціальності 061 Журналістика,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Христина Кухарук,
викладачка кафедри журналістики,
реклами та зв'язків з громадськістю,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0008-0374-3666

ДОСЛІДЖЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ НА ДИТЯЧУ АУДИТОРІЮ В СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ ТІКТОК

Тема дослідження російської пропаганди в сучасних реаліях є доволі важливою. Особливо, якщо врахувати, що росіяни використовують її як спосіб гібридної війни. За словами українського політолога та історика Євгена Магди [1], гібридна війна – це прагнення однієї держави підпорядкувати собі іншу за допомогою політичних, економічних, інформаційних інструментів. Саме тому в умовах гібридної війни бойові дії є другорядними, а на перший план виходять інформаційні операції та інші важелі впливу. Війна полягає у прагненні однієї держави агресивно діяти на свідомість жителів іншого. Іншими словами – це прагнення не знищити мільйони людей, а залякати й деморалізувати їх. Соцмережа TikTok дуже підходить для такого способу впливу, оскільки фокусується на коротких відео для «кліпового перегляду».

Унікальність алгоритму («For you page») цієї соцмережі полягає в тому, що вона сприяє утворенню «інформаційної бульбашки», де дитина безперервно отримує певний контент. У такому випадку пропагандистський матеріал сприймається без певного та усвідомленого перегляду, тобто без застосування критичного мислення. Короткий формат відео (15-60 сек) апелює до емоцій, а не до раціонального методу аналізу, що ідеально підходить для спрощення та поширення російських наративів.

Через які основні наративи працює пропаганда росії на дітей? Загалом варіантів безліч, але розглянемо найпоширеніші. Найперший спосіб – це героїзація мілітаризму. Тобто використання образів сучасної військової техніки, естетики «Z-символіки» через популярні музичні тренди та челенджі. Навіть якщо діти споглядають це через призму мемів та гумору, вони все одно роблять перегляди такому контенту.

Другий відомий спосіб – метод дихотомії «ми-вони». Через нього формують образ ворога в особі України та колективного Заходу, що подається через призму захисту «традиційних цінностей». Це можна побачити у відео, які розповідають про те, що в Україні не цінуються традиційні стосунки між жінкою та чоловіком. Інший варіант показати та вплинути на підлітка можна через формат переписування історії. Тобто адаптувати псевдоісторичні міфи під формат «Edutainment» (навчання через розвагу), де складні історичні процеси подаються як примітивні меми. Зазвичай відео з країнами у формі кульок, де росія-кулька зображується великою, доброю і сильною, яка «захищає» молодшого брата (Україну) від злого Заходу (США-кульки), або карає Україну за «погану поведінку» тощо (Іл. 1, 2).

Іл. 1.

Іл. 2.

Якщо ж перейти до простіших способів, то їх також достатньо. Це так звані технологічні інструменти маніпуляції. А саме використання лідерів думок (інфлюенсерів). Залучення популярних серед підлітків блогерів для ненав'язливого просування політичних тез (часто через «лайфстайл» контент), і, на превеликий жаль, таких можна перераховувати довго. Серед таких імен буде і українець за місцем народження Артур Бабіч, який виїхав до росії ще до початку повномасштабного вторгнення та мав велику популярність серед дитячої аудиторії в нашій країні. Наразі він живе на території ворожої держави та нещодавно отримав російське громадянство (Іл. 3).

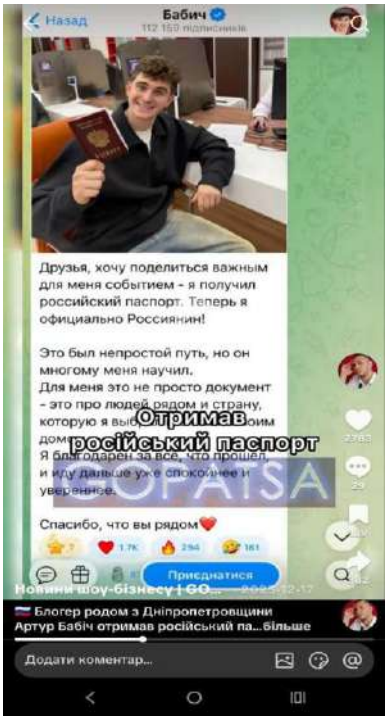

Іл. 3. Артур Бабіч та отримання російського громадянства

AI-технології та діпфейки. Використання штучного інтелекту для створення емоційно насиченого контенту або фальсифікації подій, що сприймаються дітьми як реальні кадри. Що вже говорити про це, якщо не усі дорослі можуть зорієнтуватися та розрізнити справжнє відео від згенерованого за допомогою додаткових програм. І звісно, що росіяни часто використовують звуковий маркетинг. У тому сенсі, що береться віральна, тобто популярна, звукова доріжка, накладається на контент, в якому є пропагандистський образ. Таким чином, у голові закріпляється асоціативний зв'язок між звуком та образом.

Якщо ж взяти до уваги всі поширені методи, то можна побачити сумну картину. Такі відео дуже добре спрацьовують. Оскільки через емоційні гачки діти та підлітки поширюють такий контент, він розлітається та отримує більше охоплень.

Якщо ж взяти конкретні приклади, то одним із них є кейс із російською піснею від Betsy та Марії Янковської – «Sigma boy». Ця пісня вийшла наприкінці 2024 року і одразу заполонила TikTok – більше ніж 300 тисяч уподобань, безліч згадок під іншими відео тощо. Чому ця пісня є прикладом пропаганди? Все тому, що через віральний танець і легку музику в дитячий інфопростір просуваються образи російських інфлюенсерів, що формує позитивне ставлення до російського культурного продукту в цілому. Цей кейс розбирав навіть Центр протидії дезінформації [2].

Російська пропаганда в TikTok – це не просто набір відео, а комплексна екосистема, що використовує ігрові механіки для зміни світогляду майбутнього покоління. Науковий підхід до цієї проблеми потребує міждисциплінарного аналізу: від алгоритмів до дитячої психології. Якщо ж узагальнити, то насправді останнім часом за допомогою користувачів платформи та їхнім скаргам на такий контент його стає менше. Але достатньо для того, щоб закріпитися в головах української молоді, яка лише починає вчитися медіаграмотності та підвищувати вміння критично мислити.

Список використаних джерел:

1. Гібридна війна: питання і відповіді. *Детектор медіа*. URL: https://ms.detector.media/mediaanalitika/post/13805/2015-07-27-gibrydna-viyna-pytannya-i-vidpovidi/

2. Центр протидії дезінформації про вірусність пісні «Sigma Boy». *Facebook*. URL: https://www.facebook.com/share/v/15iXi2oDnv/

УДК 316.472.4:004.738.5

Максим-Юрій Курилів,
студент IV курсу спеціальності «Журналістика»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ігор Балинський,
викладач кафедри журналістики,
реклами та зв'язків з громадськістю,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-1703-5352

«ARENA 27»: ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНОТИ ЧЕРЕЗ ЦИФРОВІ РЕСУРСИ ТА КОНТЕНТ-ПРОДАКШН

З початком цифрової ери інтернету соціальні мережі відіграють ключову роль у створенні та підтримці спільнот навколо брендів і бізнесів. Для бізнесів, зокрема локальних, як-от комп'ютерний клуб «*Arena 27*», формування активної спільноти користувачів через соціальні мережі стає не лише елементом маркетингу, а й важливим фактором сталого розвитку. Соціальні мережі дозволяють не просто інформувати аудиторію, а створювати взаємодію, залученість й довіру між бізнесом та підписниками.

Слід зазначити, що стрімкий розвиток цифрових комунікаційних технологій, зростання доступності мережі Інтернет, збільшення кількості

користувачів соціальних платформ, а також обмеження, спричинені пандемією Covid-19, зумовили різке зростання взаємодії користувачів з бізнесами через соціальні мережі [1]. Саме через це бізнесам необхідно адаптуватися та активно взаємодіяти з аудиторією через цифрові ресурси. Але простої взаємодії недостатньо: локальним бізнесам, щоб «втриматися», потрібно будувати власні ком'юніті (спільноти). В цифрову еру найкращим способом будувати спільноту є і будуть – соціальні мережі. Як зазначає у своїй роботі Гаврилюк О. [2], станом на 2022 рік найпопулярнішими соціальними мережами в Україні є YouTube, Instagram, Facebook, TikTok. (Рис. 1).

Рис. 1. [2]

Саме тому процес цифрової комунікації «Arena 27» реалізовується через омніканальний підхід, охоплюючи Instagram, TikTok, Facebook та Telegram, який після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну став важливим каналом комунікації для багатьох українців. Кожен із цих каналів виконує свою роль у воронці формування спільноти. Згідно з дослідженнями [4], найпопулярнішими візуальними технологіями в соціальних мережах є фото та відео. Для комп'ютерного клубу «Arena 27» це означає необхідність створення контенту, який передає атмосферу клубу: RGB-підсвітку, комфорт та емоції гравців під час матчів. Практична реалізація цього підходу простежується під час виробництва Stories: коли я допомагав із їх створенням для «Arena 27», основний акцент робився на фіксації гравця саме в момент перемоги, адже в цей час найкраще проявляються щирі емоції, що підсилюють загальне емоційне сприйняття клубу. Важливу роль також відіграє робота з освітленням: для зйомки навіть Stories використовувалася лампа з можливістю перемикання кольорів, що дозволяло формувати окрему кольорову гаму для кожної сторіс, узгоджену з візуальним стилем клубу або вимогами спонсорів. Окрім цього, використання форматів Reels сприяє залученню холодної аудиторії завдяки алгоритмам, тоді як Stories орієнтовані на утримання наявних підписників – опитування, вікторини про ігри та репости UGC-контенту. Важливою складовою привернення уваги аудиторії [3], а потім подальшого формування спільноти є ситуативний маркетинг. Це не просто інформування про

тарифи, а створення контенту, який розважає та є актуальним. Використання мемів, сленгу та ситуативного маркетингу (реакція на вихід нових ігор, новини CS2 чи Dota 2) формує емоційний зв'язок, який спонукає стати частиною ком'юніті.

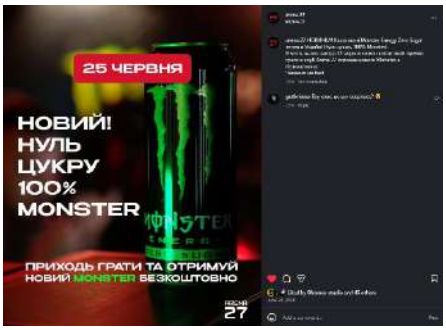

Рис. 2.

Один із прикладів ситуативного маркетингу «Arena 27»: коли Monster energy представили свій новий енергетик в Україні, «Arena 27» в цей день організувала подію: «Приходь грати та отримуй новий Monster безкоштовно» (Рис. 2). Ядром спільноти «Arena 27» є кіберспортивні турніри. Контент-продакшн у цьому напрямку вимагає ретельної підготовки: від анонсів та тизерів до прямих трансляцій (Рис. 3) та створення хайлайтів (найкращих моментів гри) (Рис. 4) після завершення події.

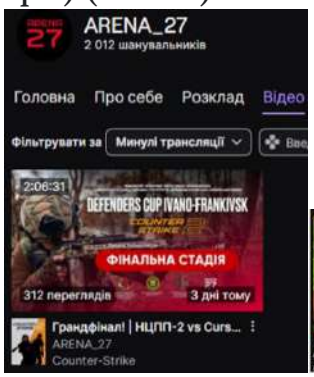

Рис. 3.

Рис. 4.

Публікація звітів про турніри, інтерв'ю з переможцями та фотографії нагородження (Рис. 5) виконують функцію соціального доказу успішності клубу та стимулюють інших гравців долучатися до змагань та спільноти.

Рис. 5.

Telegram-канал при цьому виступає як закритий клуб для «своїх», де публікуються ексклюзивні пропозиції, пошук тіммейтів (партнерів по команді) та швидкі анонси, що створює відчуття привілейованості для учасників чату (Рис. 6).

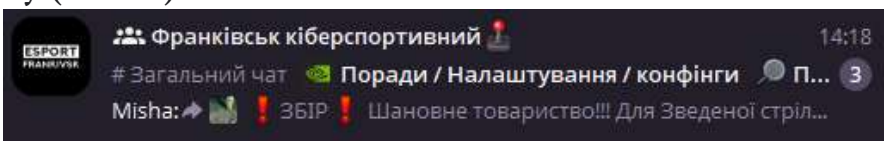

Рис. 6.

Отже, для сучасного локального бізнесу у сфері розваг, такого як комп'ютерний клуб «Arena 27», соціальні мережі трансформувалися з допоміжного маркетингового каналу у фундаментальний інструмент побудови бренду та спільноти. Аналіз практичного досвіду «Arena 27» показує, що кожен цифровий майданчик виконує свою унікальну функцію: від залучення нової аудиторії через візуальний контент та Reels в Instagram до утримання ядра спільноти через чати спільноти в Telegram. Ключовим фактором успіху при цьому виступає якісний контент-продакшн.

Отже, саме такий комплексний підхід дозволяє не лише інформувати клієнтів про «оновлення цін», а й формувати стійкий емоційний зв'язок із брендом. В умовах високої конкуренції та цифрової насиченості здатність бізнесу створювати «живий» контент, реагувати на тренди та об'єднувати людей навколо спільних інтересів стає гарантією сталого розвитку та високої лояльності аудиторії.

Список використаних джерел:

1. Угулькова О. Цифровий маркетинг та соціальні мережі. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. Вип. 3, № 1. URL: https://science.lpnu.ua/uk/smeu/vsi-vypusky/vypusk-3-nomer-1-2021/cyfrovyy-marketyng-ta-socialni-merezhi

2. Гаврилюк О. Аналіз рейтингів соціальних мереж у світі та Україні. *Молодий вчений*. 2021. URL: https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/download/56/895/1869-1

3. Лисенко В. М., Плахотіна І. В., Хурдей В. Д. Ситуативний маркетинг. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи* : матеріали VIII Міжнар. науково-практичної конференції (Одеса, 23–24 верес. 2022 р.). Одеса, 2022. С. 155–157. URL: https://www.researchgate.net/profile/Vadym-Polishchuk/publication/365610152

4. Тріщук Р. Л., Войтюк Т. О. Візуальний контент у соціальних мережах. *Електронний архів наукових публікацій КПІ ім. Ігоря Сікорського*. URL: https://ela.kpi.ua/items/5775083a-a154-4c4f-8b88-caa03999bbbc

УДК 338:012

Ольга Мельник,
студентка ІІ курсу спеціальності
076 Підприємництво, торгівля,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Тетяна Перцович,
старший викладач кафедри
управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID ID https://orcid.org/0000-0002-4811-0431

БІЗНЕС-ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ

В епоху інтенсивної диджиталізації торгівля є однією з найдинамічніших галузей економіки. Український ринок електронної торгівлі в період карантину COVID-19 став епіцентром розвитку та впровадження інновацій бізнес-технологій. Коронакриза та війна в Україні стали переламними моментами для розвитку ритейлу. Оптова та роздрібна торгівля, зіштовхнувшись з обмеженнями та логістичними складнощами, зробили ставку на інновації. Цей тренд лише набирає обертів, роблячи будь-який бізнес більш стабільним, доступним, зручним та безпечним. Так, серед них нових технологій 2023 року використовували такі [1]:

1. FinTech – безконтактні картки, електронні гаманці та оплата за допомогою QR-коду швидко витісняють готівку з повсякденного вжитку. Споживачі віддають перевагу цифровим платежам через їх швидкість, зручність та безпеку, спонукаючи цим роздрібний ритейл пропонувати різні форми оплати.

2. eCommerce з голосовим пошуком – протягом останніх років у ритейлі дуже поширилося використання обробки природної мови (natural language processing). Штучний інтелект та персоналізація значно пожвавлюють торгівлю в інтернеті.

3. Чат-боти, які на основі штучного інтелекту спроможні не лише інформувати співбесідників, а й вчитися у них спілкуванню. Вони також можуть скеровувати відповідний рекламний контент до точок взаємодії, які найбільше цікавлять клієнта, збільшуючи таким чином продажі та прибуток компанії.

4. Шопінг у соцмережах – користувачі вже зараз можуть користуватися усіма перевагами онлайн-шопінгу, не полишаючи своїх улюблених соцмереж. Судячи зі статистики продажів, інфлюенсери у Facebook,

Instagram та TikTok справляються з рекламою кросівок та смартфонів не гірше, а то й краще, ніж армія маркетологів.

5. Доповнену (AR) та віртуальну реальність (VR) можна сміливо назвати найновітнішими технологічними трендами у ритейлі, які надають йому цілу низку переваг, приміряючи одяг на своє фото. Якщо узагальнити, то застосування AR та VR-технологій дозволяє розширити вибір товарів, що значно підвищує рівень конверсії.

6. Предиктивну аналітику, оскільки онлайн-продажі щодня генерують велику кількість даних. За допомогою предиктивної аналітики учасники ринку можуть перетворювати цей структурований та неструктурований масив даних на зрозумілу та корисну інформацію. Це допомагає ритейлу зрозуміти вподобання та поведінку покупців, а також спрогнозувати динаміку продажів та ринкові тренди.

7. Поширення візуального пошуку – покупці десятиліттями користувалися текстовим пошуком інформації на сайтах, але зараз і це стає історією. Сьогодні більшість з них обирає швидший та простіший варіант пошуку, який забезпечує чудовий результат. Зокрема покупці просто фотографують товар, який хочуть придбати, й завантажують цей знімок у додаток для ідентифікації. Наразі більшість гігантів ритейлу тестує або розробляє власні аналоги Google Lens для бізнесу.

8. Персоналізацію продажів – за даними Gartner, 42 % споживачів у США та Європі вважають враження від бренду важливішими за ціну придбаного товару. Це питання легко вирішується сайтами e-Commerce, які можуть надавати своїм користувачам персоналізовані рекомендації залежно від їх віку, статі, пори року, історії пошуку та купівельної поведінки.

9. Захист даних користувачів. Усі знають, що онлайн-магазини збирають, зберігають та використовують великі масиви персональних даних. Тому вони в першу чергу повинні мати ретельно продуману політику конфіденційності для своїх користувачів. Кібербезпека – це ще одна вкрай важлива функція, яка має бути першочергово реалізованою на сайтах онлайн-торгівлі, аби захистити клієнтів від кібератак, зламу даних, шахрайства з банківськими картками та багатьох інших загроз.

10. Поширення систем внутрішнього позиціювання (IPS) – системи визначення розташування об'єктів у приміщенні стали одним з провідних технологічних трендів у сфері ритейлу, який зараз набуває неабиякої популярності. І все завдяки тому, що попри небачене поширення онлайн-торгівлі, значна кількість покупців досі обирає ритейл в офлайні. Тому системи навігації магазинів створюють для відвідувачів максимально персоніфікований досвід здійснення покупок. Вони спрощують маршрут, а власники бізнесу отримують розширену статистику відвідувачів та аналітику розміщення товарів.

Рітейлери також розширюють можливості оплати як через інтернет, так і в магазинах. Зокрема, в останні роки безконтактні мобільні платежі набирають популярності й, за прогнозами Business Insider, до 2026 року 50 % користувачів смартфонів у США будуть купувати з використанням цього методу. Впровадження принципу «Купи зараз, заплати пізніше» (BNPL) також продовжує набирати обертів. Споживчий попит на доставку того ж дня зростає. Автоматизація допомагає вирішенню проблеми нестачі робочої сили. Бренди запускають торгові майданчики з перепродажу модного одягу. Засновник Recurate, платформи, яка допомагає брендам створювати власні маркетплейси перепродажу, зазначає, що цей ринок зростає в 11 разів швидше за звичайну роздрібну торгівлю. Pop Up Stores знову переживають розквіт. Повернення покупців у звичайні магазини після пандемії спричинило розквіт формату pop-up магазинів. Гіперперсоналізований клієнтський досвід стає нормою. Споживачі вимагають етичних та стійких методів ведення бізнесу. Покупки у прямому ефірі стають мейнстримом. А приватні торгові марки приносять рекордні прибутки [2].

У 2025 році розвиток онлайн-торгівлі продовжував розвиватися в напрямку автоматизації та роботизації. Шаблонні великі торгові центри відходять у минуле. Натомість усе більше з’являється магазинів мініформату в спальних районах. Торгові точки, які відкриваються у сучасних новобудовах, мають конкурентну перевагу перед іншими. Вони виграють завдяки обізнаності аудиторії про район, персоналізованому асортименту, зручним приміщенням і вигідній викладці товару. Покупці продовжують обирати ті компанії та бренди, які пропонують їм персоналізовані пропозиції – у листах чи месенджерах, під час розмови з менеджером телефоном. Одна зі зростальних тенденцій у ритейлі 2025 року залишається пошук товарів за допомогою фотографій. Цей спосіб пошуку інформації значно швидший, ніж традиційний. Ви можете як самостійно під'єднати свій сайт до сервісу Google Lens, так і розробити власні аналоги. Системи внутрішнього позиціювання охоплюють пристрої, які можна використовувати для визначення місцеперебування об’єктів або людей. До них належать: вбудовані в магазинах Wi-Fi, смартфони, цифрові камери, годинники відвідувачів, антени Bluetooth, а також камери відеоспостереження [3].

Після перерахування всіх вищезазначених пунктів можна впевнено стверджувати, що тотальне впровадження новітніх технологій до ритейлу – це більше, ніж просто тренд. Інновації роблять ритейл зручнішим, швидшим та індивідуальним для кожного покупця. Вони повністю змінюють досвід покупок у споживачів, збільшують продажі, підвищують рівень лояльності бренду. Завдяки диджиталізації торгівлі клієнти під час здійснення покупок починають цікавитися не лише

товарами, а й брендом, який так полегшує їм процес закупів. Інновації не лише впроваджуються та адаптуються під потреби бізнесу. Тому вкрай важливо розуміти, які технологічні тренди будуть для ритейлу вирішальними.

Список використаних джерел:

1. Тенденції технології в Retail на 2023 рік. *Wezom*. URL: https://wezom.com.ua/ua/blog/tendentsiyi-tehnologiy-v-retail-na-2023-rik
2. Топ-10 головних тенденцій у роздрібній торгівлі на 2024 рік. *Асоціація ритейлерів України*. URL: https://rau.ua/news/top-10-tendencij-torgivli-2024/
3. Тренди ритейлу: які інновації змінять ринок у 2025 році. *Торгсофт*. URL: https://torgsoft.ua/articles/stati/trendy-rytejlu-2023/

УДК 1(091):004.83

Олесь Павлик,
студент IV курсу спеціальності 061 Журналістика,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Іван Ципердюк,
доцент кафедри журналістики, реклами та зв'язків
з громадськістю, кандидат філологічних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0940-5066

YOUTUBE ЯК МАЙДАНЧИК ДЕКОНСТРУКЦІЇ ІНВАЗИВНИХ ІМПЕРІАЛІСТИЧНИХ НАРАТИВІВ

Війна та особливо повномасштабне вторгнення, що розпочалося в лютому 2022 року, загострили потребу українського суспільства у відповідях щодо нашого походження та належності. Аудиторія звертається до історичних відомостей як до джерела верифікації національної приналежності та для пошуку ціннісних орієнтирів. Як зазначає в своїй роботі Толочко С. [3], актуалізується необхідність виховання свідомо активних громадян з демократичними цінностями та настановами у власній поведінці, розвиненим почуттям відповідальності за долю країни, що має забезпечити в майбутньому стійкість України та збереження її як демократичної держави. В цьому питанні допомагають історичні постаті, на погляди яких можна спертися задля легітимізації сучасного спротиву та доведення тяглості державного утворення, що перетворює конфлікт з боротьби за режим на відстоювання цивілізаційного вибору.

В умовах сучасного інформаційного суспільства, де значний вплив на формування суспільної думки мають соціальні платформи, такий майданчик як Youtube, відіграє особливу роль у поширенні українського історичного наративу. Простота та часто суб'єктивність висвітлення матеріалу хоча і можуть подавати історичні факти під зручним кутом, однак у результаті позитивно впливають на формування україноцентричного погляду.

Репрезентативним прикладом каналів, що зосереджують свій контент на спростуванні російських міфів про історію України, є канал – «Реальна історія». Як зазначається в описі каналу, проєкт має на меті розкриття правди про історичні події, якими спекулює Росія, зокрема про Переяславську раду та анексію Криму [1].

Спростування міфів досягається в тому числі демонстрацією архівних джерел та підтвердженням тез шляхом комунікації з професійними істориками, що робить аргументацію автора беззаперечною. Зростання підписників – з 17 800 до 79 8000 протягом останніх 3 років (Рис. 1) та переглядів – з 17 мільйонів до 101 мільйона протягом 3 років (Рис. 2) свідчать про зацікавленість та позитивне сприйняття таких наративів аудиторією.

Рис. 1. [2]

Рис. 2. [2]

Підтвердженням ефективності змін у медіапросторі слугує і результат роботи алгоритмів. Так, завдяки високим показникам утримання аудиторії україноцентричний контент витісняє російські пропагандистські матеріали в алгоритмі стрічки. Зокрема, за запитом щодо контроверсійних постатей в історії (напр. Катерина II) (Рис. 3) вітчизняні канали виступають як першоджерело, формуючи проукраїнську екосистему.

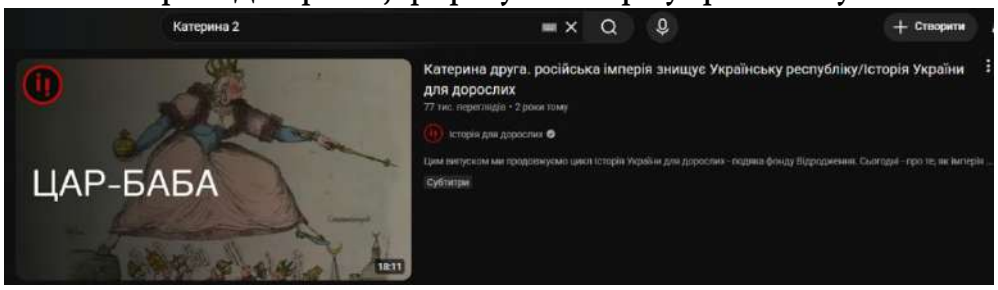

Рис. 3.

У висновку, в умовах повномасштабної війни платформа YouTube трансформувалася з розважального майданчика на потужний інструмент інформаційного спротиву та формування національної ідентичності. На

прикладі діяльності каналу «Реальна історія» простежується ефективність стратегії деконструкції імперських міфів через інструментарій доказової журналістики та візуалізацію архівних першоджерел.

Статистичні показники росту аудиторії та зміни в алгоритмічній видачі за ключовими історичними запитами (кейс «Катерина II») свідчать про масштабний суспільний запит на переосмислення минулого. Український історичний контент успішно витісняє російські наративи з інформаційного поля, виконуючи функцію ментальної безпеки та сприяючи консолідації суспільства навколо спільних ціннісних орієнтирів. Таким чином, YouTube-блогінг стає невід'ємною складовою сучасної системи національної пам'яті.

Список використаних джерел:

1. Реальна історія : офіційний канал. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/-@realnaistoriia

2. Статистика YouTube-каналу «Реальна історія». *Social Blade*. 2026. URL: https://socialblade.com/youtube/c/realnaistoriya

3. Толочко С. Громадянська ідентичність особистості: актуальність формування та виявлення в сучасній Україні. *Advanced Linguistics*. 2023. № 11. С. 181–191. URL: https://doi.org/10.20535/2617-5339.2023.11.277433

4. Шайда Н. К. Медіа як чинник національно-ідентифікаційних процесів в сучасному українському суспільстві. *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2012. № 1 (1). С. 44–49. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/1234-56789/8620/1/Shaida_N.PDF

УДК 004.056

Евеліна Пісоцька,
студентка I курсу спеціальності
«Інженерія програмного забезпечення»,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ольга Морушко,
доцент кафедри інформаційних технологій,
кандидат фізико-математичних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0006-1430-1105

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА КОРИСТУВАЧІВ У СЕРЕДОВИЩІ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ

У сучасному цифровому суспільстві цифрові платформи стали невід'ємною частиною повсякденної діяльності користувачів. Соціальні

мережі, платформи електронної комерції, банківські та фінансові сервіси, хмарні сховища й інші онлайн-системи забезпечують зручний доступ до інформації та цифрових ресурсів, одночасно обробляючи значні обсяги персональних і конфіденційних даних. Зростання ролі цифрових платформ супроводжується підвищенням рівня кіберзагроз, що створює суттєві ризики для інформаційної безпеки користувачів.

Питання захисту користувачів цифрових платформ набуває особливої актуальності в умовах України, що пов'язано зі значним переходом на онлайн-сервіси, масовим використанням цифрових інструментів і зростанням кібератак на критичну інфраструктуру та приватні ресурси. Ці фактори підкреслюють необхідність комплексного підходу до забезпечення інформаційної безпеки та підвищення цифрової грамотності населення [1–3].

Цифрові платформи є привабливими цілями для зловмисників через концентрацію великих масивів даних та можливість отримання фінансової вигоди або доступу до цифрової ідентичності користувачів. Найпоширенішими загрозами залишаються фішингові атаки, шкідливе програмне забезпечення, витоки даних, несанкціонований доступ до облікових записів і перехоплення мережевого трафіку. Ці загрози безпосередньо впливають на конфіденційність, цілісність і доступність інформації.

Інформаційна безпека користувача охоплює не лише технічний захист, а й захист цифрової ідентичності, персональних даних та психологічної безпеки. Безпека користувача формується через одночасне застосування технологічних рішень, організаційних заходів і розвитку навичок відповідальної поведінки в цифровому середовищі.

Аналіз сучасних кіберінцидентів свідчить, що значна кількість порушень безпеки пов'язана з компрометацією облікових даних користувачів [1]. Масові витоки логінів і паролів демонструють проблему повторного використання паролів та недостатнього рівня цифрової обізнаності. Наслідками таких інцидентів стають фінансові втрати, порушення приватності та втрата контролю над цифровою ідентичністю.

Фішингові атаки та соціальна інженерія посідають особливе місце серед загроз інформаційній безпеці. Зловмисники використовують психологічні механізми впливу, зокрема довіру до відомих брендів, відчуття терміновості або страху, що спонукає користувачів до необдуманих дій. Навіть за наявності сучасних технічних засобів захисту людський фактор залишається одним із ключових чинників успішних атак [1].

Суттєву небезпеку також становлять технічні вразливості програмного забезпечення та цифрової інфраструктури. Невчасне оновлення систем, помилки в програмному коді, слабкі механізми автентифікації та

відсутність належного шифрування створюють умови для підвищення привілеїв доступу, перехоплення даних і несанкціонованого контролю над обліковими записами користувачів [2; 3].

Особливу увагу слід приділяти мобільним платформам та застосункам, оскільки значна частина сучасних кібератак орієнтована саме на мобільні пристрої. Ризики пов'язані з надмірними дозволами додатків, використанням відкритих Wi-Fi-мереж, встановленням фейкових або шкідливих програм, що значно ускладнює захист користувачів і вимагає підвищеної обережності.

Сучасні дослідження підтверджують, що ефективність кібератак зумовлена поєднанням технічних і поведінкових чинників. Навіть високий рівень технічного захисту не гарантує безпеки у разі недотримання користувачами базових правил інформаційної безпеки. Таким чином, рівень захищеності визначається як технологічними рішеннями цифрових платформ, так і рівнем цифрової грамотності користувачів.

У відповідь на зростання кіберзагроз у наукових дослідженнях активно розглядається концепція Zero Trust, що базується на принципі відсутності довіри за замовчуванням до будь-якого користувача чи пристрою. Кожен запит доступу підлягає перевірці незалежно від його джерела, що дозволяє мінімізувати ризики несанкціонованого доступу та зменшити наслідки компрометації облікових даних [2].

Забезпечення інформаційної безпеки користувачів у середовищі цифрових платформ потребує комплексного підходу, що поєднує технічні та поведінкові заходи. До технічних заходів належать багатофакторна автентифікація, шифрування даних, системи моніторингу аномальної активності та впровадження сучасних архітектур безпеки. Поведінкові заходи включають підвищення цифрової грамотності користувачів, формування навичок безпечної роботи в мережі та відповідального ставлення до персональної інформації.

Таким чином, інформаційна безпека користувачів у середовищі цифрових платформ є комплексною проблемою, що формується під впливом технічних, організаційних і поведінкових чинників. Найбільші ризики пов'язані з фішингом, викраденням облікових даних і експлуатацією програмних уразливостей. Ефективний захист можливий лише за умови поєднання сучасних технічних рішень із підвищенням рівня цифрової обізнаності користувачів.

Список використаних джерел:

1. Phishing in the Modern Age: Why Humans Are Still the Weakest Link in Cybersecurity. *ResearchGate*, 2025. URL: surl.li/ihfpyy

2. Gambo M. L., Almulhem A. Zero Trust Architecture: A Systematic Literature Review. *Journal of Network and System Management*. 2025. Vol. 34, article 25. URL: surl.li/rzxnng

3. Cybersecurity Threats: Types, Impacts and Protection Methods. *IBM Security*, 2024. URL: ibm.com/topics/cybersecurity-threats

УДК 077:821.161.2

Діана Равлюк,
студентка І курсу спеціальності С7 Журналістика,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Христина Кухарук,
викладач кафедри журналістики,
реклами та зв'язків з громадськістю,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0008-0374-3666

МУР ЯК ПРИКЛАД ЦИФРОВОЇ РЕІНКАРНАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ

У добу повної цифровізації суспільства виникає багато дисонансів стосовно питання популяризації української літератури чи історії. Традиційними носіями інформації літературного світу надалі залишаються школи, університети, книжкові видання чи інші засоби поглинання культурної спадщини. Та як би прикро це не звучало, поступово ці джерела втрачають контакт із сучасною цифровізованою аудиторією, в житті якої домінантними чинниками стають медіа, соціальні мережі та візуальний контент. Саме у цьому місці виникає потреба у новітньому підході до людства. Необхідно знаходити нові форми комунікації між літературою, історією та насамперед теперішнім суспільством. Цифровізація не є загрозою, у правильних руках вона стає ресурсом.

Культурно-мистецьке об’єднання МУР на власному прикладі демонструє адаптацію української літератури та історії до умов цифрового світу. У їхньому випадку література стає медіапродуктом, не втративши жодних сенсів, які вкладали у свою творчість наші митці. А оригінальний та різносторонній формат змінює спосіб подачі літератури та працює на молодь. Діяльність МУР виходить поза межі літературознавчого дискурсу та функціонує у формі альбомів, театру чи кіно. Об’єднання формує нову взаємодію із аудиторією, в якій література постає живою, з усіма деталями та проблемами. Зі слів Хоменка: «З дитинства я ненавидів, коли про

культуру розповідають як про щось музейне. Ніби мистецтво – це храм. Класики – видатні, вони – генії. Ми ж вважаємо, що це наші друзі, живі люди, живі персонажі» [5].

Дослідження та аналіз творчості культурно-мистецького об'єднання МУР, зокрема проєктів «Ти[Романтика]» та «Ребелія», відображено в наукових роботах Зуб Г. О. «Музична репрезентація національної ідентичності у творчих проєктах МУР: перспективи акомпанементного аналізу» [4] та Горбатовської М. О. «Національна ідентичність в контексті сучасного артпроєкту: рок-мюзикл «Ти[Романтика]»» [3]. Метою цього дослідження насамперед є виявлення особливостей МУР як медіапроєкту, що сприяє реінкарнації української літератури та історії в сучасному медіапросторі, а також розуміння ролі цифрових комунікацій у популяризації пізнавального літературного контенту серед молоді. Для цього використовуємо метод аналізу медіаматеріалів, а також порівняльний та описовий методи для повноцінного розуміння функціонування проєкту в умовах цифрової трансформації.

МУР було створено у 2022 році на чолі з Олександром Хоменком, Миколою Шмундиром та Віктором Ткаченком. Назва об'єднання є метафоричною, символізує стіну цивілізації, відокремлення творчої, освіченої України від агресивного безкультур'я. Зі слів Хоменка: «Історія МУРу доволі особиста й вона більше про викуплення гріха. До повномасштабного вторгнення я робив вистави про російських письменників» [5]. Засновники взяли за мету популяризацію українських митців, вони намагаються довести людству актуальність наших попередників. «Головний висновок, який ми хочемо, щоб зробив наш слухач – це те, що історія, на жаль, циклічна. І той, хто не вивчить її уроки, буде змушений відправитись на «перескладання»» [1] – Олександр Хоменко. За роки свого існування МУР створили такі альбоми: «МУР Vol. 1» та «Захалявна книжечка». До них увійшли пісні на основі віршів українських літераторів, як-от Василь Стус, Іван Франко, сучасник – Юрій Іздрик та інші.

Свій перший альбом-мюзикл МУР випустили 29 лютого 2024 року, він отримав назву «Ти[Романтика]». До нього увійшли 17 пісень на тему Розстріляного відродження. «В проєкті розгортаються історії життя та творчості Миколи Хвильового, Михайля Семенка, Володимира Сосюри, Леся Курбаса, Павла Тичини, Остапа Вишні в 231 славнозвісному будинку українських літераторів «Слово», як нової мистецької хвилі української літератури, що була репресована і знищена радянською каральною машиною» [3]. До речі, назва альбому є похідною від твору «Я (Романтика)» Миколи Хвильового. Проєкт «Ти[Романтика]» став цікавим для

великої кількості людей, адже здивував незвичайним форматом та творчим підходом. В альбомі кожна пісня пов'язана між собою та виконується від імені певних персонажів, яких озвучували різні люди: «Альбом «Ти [Романтика]» музиканти записували в співпраці із Сергієм Жаданом, «Хейтспічем», Євгенієм Яновичем, гуртом Nazva, Оленою Кравець, лідером гурту «Фіолет» Сергієм Мартинюком та іншими митцями. Кожен із них втілював той чи інший образ тієї епохи» [2]. Діяльність МУРу демонструє, що популяризація літератури не призводить до спрощення її змісту, а через вдалу медійну подачу складні тексти можуть отримати нове життя та нову аудиторію. Щодо інших проєктів, 24 серпня 2025 року об'єднання випустило ще один альбом, який називається «Ребелія» та складається вже із 24 композицій. Знову ж таки команда доклала максимум зусиль та створила продовження попереднього альбому. «Ребелія», своєю чергою, розповідає про шістдесятників та здобуття Україною незалежності. У цьому випадку назва походить від архаїчного слова «ребелія», яке розшифровується як повстання [7].

Після значного успіху альбому-мюзиклу «Ти[Романтика]» команда МУР вирішила реалізувати проєкт у форматі вистави та вирушити в тур Україною. Команда не покладала великих надій, адже ніхто й гадки не мав, що альбом так сильно запав людям у душу. Майже 2 тисячі квитків у Жовтневий палац розпродали за 15 годин. Тому МУРівці взялися до роботи, адже в них була запланована подія, а сценарію ж не було. Із самого початку вистава мала б бути звичайним концертом. МУР почали шукати акторів, створювати аранжування, ставити хореографію, витративши на це приблизно місяць часу. Вистава містить балет, професійних акторів, декорації та багато різновидів одягу. Щодо костюмів, які Олександр Хоменко розробляв із Лесею Патокою, один із акторів, який грав Михайля Семенка, був одягнений у рожеву шубу, яка, на перший погляд, є всього-на-всього яскравим образом, але якщо поглянути глибше, вона має символічну історію. У часи громадянської війни Семенко заснував літературно-мистецьке об'єднання «Фламінго», а напис «Нова генерація» на рожевому вбранні був назвою журналу Михайля. Згодом виставу зафільмували, давши назву «МУР. Ти[Романтика] в кіно», а головна мета описується в наступних словах Олександра Хоменка: «На жаль, в українському театрі культури збереження досвіду майже немає. Ми не можемо побачити вистави Танюка. Постановки Курбаса – узагалі поза межами відеофіксації, і це, хоч і зрозуміло історично, але однаково сумно. Це були потужні митці, але оцінити їх ми можемо лише за текстами, описами, а не за живим театральним процесом» [6]. Над зйомкою вистави працювали 12 камер впродовж трьох днів, у цей час актори безперервно відтворювали виставу,

поки кожен ракурс та деталь не було зафіксовано. МУР плідно працювали над сенсами, здається, що побачивши виставу вперше, навіть найуважніший глядач не вловить кожну символічну деталь, тому відвідувачі купляли квитки неодноразово.

Окрім значної культурної діяльності, МУРівці займаються також медіаосвітою, знімаючи документальні відео на різні теми: Стус, Тичина, Багряний та навіть Щедрик, публікуючи їх у соціальних мережах. Невід'ємною частиною є благодійність, адже зараз підтримка ЗСУ є головною справою. Окрім переданих коштів на армію, згадаймо рожеву шубу Семенка, яку продали на аукціоні за 150 тис. грн, але переможці неодноразово повертали вбрання назад акторам.

Таким чином, культурно-мистецьке об'єднання МУР стає яскравим прикладом успішної адаптації української літератури та історії до цифровізованого світу. Діяльність команди свідчить про те, що література у добу диджиталізації не зникає, а інтегрується в сучасний медіапростір, адже цифрова реінкарнація літератури є необхідною умовою для її подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Беспалова Я. МУР і цифрова популярність: як культурний проєкт змінив підхід до класики. *DeTalks*. URL: https://www.detalks.media/post/mur-i-tsyfrova-populiarnist-proiekt-iakyi-zminyv-pidkhid-do-klasyky

2. Виговська І. «Культурний срач» про Розстріляне відродження. Чому всі говорять про проєкт «Ти[Романтика]». *The Village Україна*. URL: https://www.village.com.ua/village/culture/culture-situation/348401-kulturniy-srach-pro-rozstrilyane-vidrodzhennya-chomu-vsi-govoryat-pro-proekt-ti-romantika

3. Горбатовська М. О. Національна ідентичність в контексті сучасного артпроєкту: рок-мюзикл «Ти [Романтика]». *Scientific research: modern challenges and future prospects*. 2024. С. 229–233. URL: https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/09/-SCIENTIFIC-RESEARCH-MODERN-CHALLENGES-AND-FUTURE-PROSPECTS-23-25.09.2-4.pdf#page=229

4. Зуб Г. О. Музична репрезентація національної ідентичності у творчих проєктах МУР: перспективи акомпанементного аналізу. *Мистецькі замітки*. 2024. Вип. 45. С. 55–61. URL: https://journals.spu.sumy.ua/index.php/art/article/view/796/749

5. Максимець М. «Мета проєкту в тому, щоб люди зрозуміли, що українська література – це тут і зараз» : інтерв'ю з засновниками проєкту МУР. *LiRoom*. URL: https://liroom.com.ua/news/mur-interview/

6. МУР тепер і на кіноекранах: як з'явилася стрічка «МУР. Ти[Романтика] в кіно» та до чого тут Bolt. *The Village Україна*. URL: https://www.village.com.ua/village/-life/knowledge-promo/362011-mur-cinema-bolt

7. Ребелія – тлумачення. *Словники мобільного застосунку «Горох»*. URL: https://goroh.pp.ua/%D0%A2%D0%BB%D1%83%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%B5%D0%BB%D1%96%D1%8F

УДК 070.1

Ірина Цильке,
студентка IV курсу спеціальності 061 Журналістика,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Галина Держипільська,
викладачка кафедри журналістики,
реклами та зв'язків з громадськістю,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0007-1265-1889

ОСОБИСТА ОПОВІДЬ У ЖУРНАЛІСТИЦІ: ІСТОРИЧНІ ПІДХОДИ ТА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ

Останніми роками особисті оповіді набули особливої видимості та поширення: їх активно використовують у маркетингу, сфері піару та, звісно, журналістиці. Це зростання пов'язане, зокрема, з розвитком креативних індустрій, у межах яких особиста історія розглядається як цінний нематеріальний ресурс – інструмент емоційної взаємодії, автентичності та символічної доданої вартості. У рекламних кампаніях бренди дедалі частіше звертаються до історій конкретних людей замість абстрактних описів продукту. У піар-комунікаціях компанії та організації розповідають про свій шлях через досвід засновників або працівників. У журналістиці ж ця форма набуває особливої ваги як спосіб говорити про суспільно важливі події через призму індивідуального переживання.

Есеїстка Вівіан Горнік зауважує, що підйом особистої оповіді в журналістиці стався у Нью-Йорку 1970-х років. Цей час знаменувався американським літературним рухом «нова журналістика», який розширив межі традиційної журналістики та документальної літератури. Це був момент, коли «всі» писали від першої особи. Під «всіма» передовсім маються на увазі такі письменники та журналісти, як Том Вулф, Джоан Дідіон, Норман Мейлер [1]. Через особисту оповідь автори робили більше, ніж просто повідомляли про історію. Вони дозволяли читачам хоча б трохи побачити, хто вони, у що вірять та що вважають важливим.

Представники «нової журналістики» наголошували, що об'єктивність сама по собі не забезпечує правдивості. На їхню думку, тексти, які подаються як «об'єктивні», інколи можуть вводити в оману більше, ніж оповіді, у яких відверто окреслено особисту позицію автора. Журналісти провідних медіа згодом підхопили аргументи «нових журналістів», адже

теж почали сумніватися, що так звана «об'єктивна» журналістика здатна розкрити всю істину. Особливо це стало помітно після того, як традиційні репортажі виявилися неспроможними передати всю складність подій на кшталт маккартизму 1950-х років, війни у В'єтнамі в 1960–70-х роках та скандалу «Вотергейт» на початку 1970-х [2].

Таку ж тенденцію помічаємо сьогодні. У контексті війни та спільного травматичного досвіду зростає потреба у медіапроявах, які водночас повідомляють факти та дозволяють проживати описувані події разом з автором. Одним із прикладів може слугувати Reporters – провідне українське видання літературного репортажу, яке розповідає історії людей та про людей. Вони зосереджені на людських, особистих наративах та повільному, вдумливому читанні, яке дозволяє читачеві зануритися в досвід героїв. Водночас такий підхід характерний не лише для окремих редакцій. Його дедалі частіше використовують журналістки та журналісти в авторських текстах та індивідуальних медіапроєктах. У цьому сенсі особиста журналістика дедалі більше перетинається з практиками креативних індустрій, де автор виступає не лише як медіапрацівник, а як незалежний культурний виробник, що поєднує журналістику, мистецтво й дослідницьку рефлексію. У ситуації тривалої небезпеки та невизначеності зростає довіра до оповідей від першої особи, адже вони створюють відчуття близькості й спільного досвіду. Саме множинність особистих оптик формує колективну картину, що відбувається з нами як спільнотою. Цю особливість особистих розповідей пояснює редакторка The Washington Post Сара Кехаулані Гу: «Коли йдеться про особисті розповіді, люди часто думають, що має статися щось дуже драматичне або епічне. Але насправді розповіді здебільшого стосуються спільних людських досвідів і важливих питань, а також структурування всього цього таким чином, щоб ми могли слідкувати за розвитком подій. Не завжди йдеться лише про розгадку таємниці в кінці. Іноді це шлях, який ми проходимо з автором, міркуючи разом, яким буде результат» [3]. Варто підкреслити, що особиста оповідь не замінює факти, а додає їм людського виміру. Тексти про події війни, особливо новинні, часто знеособлюють: люди стають «цифрами», «зведеннями» та «подіями». Тоді як особиста оповідь дає голос конкретній людині, передає досвід у його людському масштабі, а подіям повертає їх вимір проживання.

Висловлювання, тобто явна присутність журналіста у його тексті, є унікальною ознакою особистої журналістики. Натомість інші форми журналістики часто вимагають дотримання стандартизованих жанрів, дистанційованої оповіді та структур, які не завжди дозволяють висловити переживання або увиразнити суб'єктивну присутність автора. Сьогодні

особиста журналістика постає як практика представлення подій через роздуми про власні почуття та дії, однак у науковому дискурсі вона не має чітко окресленого визначення: дослідники трактують її як частину наративної журналістики, як форму оповіді від першої особи або як одну з практик літературної репортажистики. Попри різні підходи, спільним залишається те, що особистий досвід стає інструментом глибшого розуміння суспільних процесів. Адже наратор витлумачує дійсність із позиції власного ментального досвіду, але з урахуванням чинників культурного довкілля, суспільних настанов і моральних запитів соціуму, отже історії-оповіді відіграють роль маркерів пізнання дійсності та мірилами налагодження контактів і порозуміння [4]. Інна Гаврилюк у своїй роботі «Особисті військові наративи: медіатизація досвіду в мікрожанрах» зазначає: «Найоптимальнішими формами, які дозволяють людині в моменті відрефлексувати й медіатизувати емоції, думки, що виникли в процесі споглядання, переживання чогось важливого, є такі мікрожанри, як замальовка, мікроесе, щоденникові записи тощо» [5]. Також виникає тенденція до створення індивідуальних або групових зінів, артбуклетів, малотиражних журналів або інших гібридних документально-мистецьких проєктів, які поєднують у собі особисту оповідь, візуальні елементи та дослідницькі практики. Особливо виразно ця практика проявляється серед молоді в Україні, для якої досвід проживання війни, невизначеності, переосмислення безпеки та власної ідентичності потребує проговорювання і фіксації. Прагнення впливати на суспільні процеси зростає, однак можливості для такого висловлювання в межах усталених медіаформатів часто залишаються обмеженими.

Список використаних джерел:

1. Meghan O'Rourke, Vivian Gornick. The acclaimed essayist looks back on her career. *The Yale Review*. URL: https://yalereview.org/article/vivian-gornick-interview

2. Liz Fakazis. New Journalism. *Britannica*. URL: https://www.britannica.com/topic/New-Journalism

3. Sara Kehaulani Goo. When Journalists Get Personal. *The Reported Essay*. URL: https://thereportedessay.substack.com/p/when-journalists-get-personal

4. Фурман А. А. Особистісні наративи як інтенційно-екзистенційні свідчення. *Психологія і суспільство*. 2023. № 2. С. 5–25.

5. Гаврилюк І. Особисті військові наративи: медіатизація досвіду в мікрожанрах (випадок ескізу). *Філологічні трактати*. 2025. Т. 17, № 1. С. 245–256.

УДК 007:316.77

Тетяна Штогрин,
студентка I курсу спеціальності
«Інженерія програмного забезпечення»,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ольга Морушко,
доцент кафедри інформаційних технологій,
кандидат фізико-математичних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0006-1430-1105

МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ В ДОБУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ТА ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

У добу цифровізації медіакомунікації зазнали глибоких трансформацій, які вплинули на способи створення, поширення та сприйняття інформації. Цифрові технології та соціальні мережі стали провідними каналами комунікації, що значно розширило інформаційні можливості суспільства, але водночас спричинило появу нових загроз у сфері інформаційної безпеки.

Інформаційна безпека в умовах цифрових медіакомунікацій передбачає захист інформації від несанкціонованого доступу, спотворення та маніпулятивного впливу. У сучасному медіапросторі значна частина інформації поширюється через соціальні мережі, що ускладнює контроль за її достовірністю. Як зазначається у матеріалах, присвячених сучасним трендам інформаційно-комунікаційної безпеки, цифрові платформи дедалі частіше використовуються як інструмент цілеспрямованого інформаційного впливу [1].

Однією з найбільш поширених загроз інформаційній безпеці є фейкові новини та дезінформація. Висока швидкість поширення контенту в соціальних мережах сприяє тому, що недостовірна інформація може оперативно охоплювати широку аудиторію та формувати викривлену громадську думку. У наукових дослідженнях наголошується, що відсутність навичок критичного аналізу інформації підсилює негативний вплив таких повідомлень на користувачів [1; 2].

Важливим аспектом інформаційної безпеки є також захист персональних даних. Соціальні мережі акумулюють великі масиви особистої

інформації користувачів, що створює ризики її несанкціонованого використання. Недостатній рівень цифрової грамотності та необережна поведінка в мережі часто призводять до порушення конфіденційності, що становить серйозну загрозу інформаційній безпеці особи.

Поряд із проблемами інформаційної безпеки суттєвого наукового значення набуває дослідження впливу соціальних мереж на суспільні процеси. Соціальні мережі відіграють ключову роль у формуванні громадської думки, соціальних установок і моделей поведінки. Алгоритми персоналізації контенту сприяють формуванню так званих «інформаційних бульбашок», у межах яких користувач отримує інформацію, що відповідає його попереднім переконанням.

Функціонування інформаційних бульбашок обмежує доступ до альтернативних точок зору та знижує рівень критичного мислення. У результаті посилюється соціальна поляризація та зменшується ефективність суспільного діалогу. В умовах глобалізації суспільства цей вплив набуває особливої гостроти, оскільки соціальні мережі мають транснаціональний характер і здатні впливати на різні соціальні групи незалежно від їхнього географічного розташування [2].

Водночас соціальні мережі виконують і позитивну функцію в системі медіакомунікацій. Вони сприяють демократизації інформаційного простору, розвитку громадянської активності та швидкому поширенню соціально важливої інформації. У цьому контексті важливою є роль освітніх і наукових установ у формуванні медіаграмотності та культури безпечного користування цифровими медіа.

Отже, медіакомунікації в добу цифровізації характеризуються поєднанням значних можливостей і серйозних ризиків. Інформаційна безпека та вплив соціальних мереж є взаємопов'язаними складовими сучасного медіапростору, що потребують комплексного підходу до їх дослідження. Забезпечення безпечного інформаційного середовища можливе за умови розвитку медіаграмотності, підвищення відповідальності користувачів та впровадження ефективних механізмів захисту інформації.

Список використаних джерел:

1. Бровко О. О. та ін. Інформаційно-комунікаційна безпека: сучасні тренди : моногр. / за заг. ред. О. В. Курбана, А. Л. Лісневської. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 201 с.

2. Соціальні комунікації в умовах глобалізації суспільства: виклики та перспективи : матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 07 листопада 2024 р.). Міністерство освіти і науки України; Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій та ін. Київ, 2024. 106 с. URL: surl.li/suvkex

Секція «Міжкультурна комунікація та роль іноземних мов у глобальному бізнес-середовищі»

УДК 378.147.016:811.111

Христина Заставна,
студентка ІІІ курсу спеціальності «Філологія»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Христина Януш,
старша викладачка кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-2816-6742

CHATGPT ТА ІНОЗЕМНІ МОВИ: ЧИ ЗАЛИШИЛАСЬ ПОТРЕБА У ЇХ ВИВЧЕННІ?

Цифровізація сучасного суспільства та інтенсивний розвиток штучного інтелекту суттєво трансформують способи продукування й сприйняття інформації. Особливу увагу в цьому контексті привертають великі мовні моделі, які здатні оперувати багатьма мовами, імітуючи людське мовлення та виконуючи функції перекладу, пояснення й текстотворення. Однією з найбільш відомих таких моделей є ChatGPT, що широко використовується в освітній, професійній та науковій сферах.

У сучасному світі штучний інтелект стрімко змінює наше ставлення і до вивчення іноземних мов. Поява ChatGPT наприкінці 2022 року викликала широку дискусію в академічному середовищі про майбутнє багатомовної освіти. Це питання набуває особливої актуальності, адже велика мовна модель здатна обробляти та генерувати тексти понад 95 мовами світу, що породжує закономірне запитання: чи варто докладати зусиль для опанування іноземних мов, коли технологія може миттєво перекладати будь-який текст?

У лінгвістиці та суміжних галузях мова традиційно розглядається як багатовимірне явище, що поєднує комунікативну, когнітивну та культурну функції. Згідно з концепціями когнітивної лінгвістики, мовні структури відображають способи концептуалізації дійсності та формують мисленнєві моделі носіїв мови. Таким чином, оволодіння іноземною мовою передбачає засвоєння не лише формальних мовних засобів, а й культурно зумовлених способів інтерпретації світу.

Мовні моделі штучного інтелекту функціонують за принципово іншою логікою. Вони ґрунтуються на статистичному аналізі великих обсягів текстових даних і не мають власного комунікативного наміру чи культурного досвіду. Хоча результати їхньої роботи часто наближаються до людського мовлення, вони залишаються вторинними щодо людської мовної діяльності.

Дослідження ChatGPT у контексті мовної освіти демонструє неоднозначні результати. Як зазначають Лай та співавтори у своїй роботі про багатомовні можливості великих мовних моделей, ефективність ChatGPT значно варіюється залежно від мовної пари та специфіки завдання [4]. Водночас дослідники Клімова, Пікхарт та Аль-Обайді виявили, що студенти задоволені використанням ChatGPT для вивчення іноземних мов, незважаючи на певні застереження щодо його обмежень [3].

Проте ChatGPT демонструє суттєві неточності в якості перекладу, особливо для менш поширених мов та вузькоспеціалізованих текстів. Дослідження виявило, що ефективність ChatGPT значно погіршується для мов з низьким рівнем ресурсів, а також для різних завдань обробки природної мови порівняно з попередніми спеціалізованими моделями [4]. Це вказує на те, що незважаючи на універсальність, ChatGPT поступається спеціалізованим системам у точності.

Порівняльне дослідження ChatGPT та Google Translate для перекладу медичних інструкцій показало критичні помилки, особливо при перекладі на в'єтнамську мову, що робить такі переклади небезпечними для використання в медичних контекстах [5]. Також можна підкреслити, що навіть переклади іспанською, які загалом зберігали первинне значення, містили помилки в граматиці. Це особливо важливо в професійних сферах, де навіть незначна помилка може мати серйозні наслідки.

Практичне дослідження використання ChatGPT для покращення письма іноземною мовою в багатомовному класі показало обнадійливі результати: після обробки текстів студентів чатом спостерігалося збільшення загальної кількості слів, унікальних слів та середньої кількості слів у реченні [1, с. 820]. Однак автори підкреслюють, що ChatGPT повинен використовуватися під наглядом викладача, особливо при роботі зі студентами-біженцями та мігрантами, які потребують додаткової підтримки в освоєнні мови.

Важливим аспектом є також емоційна дистанція при використанні другої мови. Дослідження виявили так званий «ефект іноземної мови»: коли люди приймають рішення другою мовою, вони менше схильні до емоційних упереджень і демонструють більш раціональне мислення [2, с. 120]. Це явище неможливо відтворити через технології перекладу, оскільки воно вимагає активного використання мови в мисленні.

Важливо розуміти, що ChatGPT найкраще працює як інструмент для вдосконалення вже наявних знань, а не як заміна їх отримання. Викладачі можуть використовувати його для створення персоналізованих вправ, надання миттєвого зворотного зв'язку та диференціації контенту для студентів різних рівнів. Проте базове розуміння мови, культурна компетенція та здатність до спонтанної комунікації можуть розвиватися лише через активне вивчення та практику.

Впровадження ChatGPT у практику навчання змінює мотиваційні установки студентів щодо вивчення мов. Раніше студенти часто концентрувалися на механічному запам'ятовуванні лексики та граматичних правил з метою переказу або перекладу текстів. З появою ChatGPT відбувається зміщення мотивації: увага зміщується від простого запам'ятовування слів до розвитку здатності розуміти культуру, мислити мовою оригіналу та критично оцінювати запропонований машинний переклад.

Таким чином, ChatGPT стимулює студентів до аналітичного та рефлексивного підходу до мови. Вони навчаються не лише використовувати інструмент для перекладу, а й оцінювати його результати, порівнювати альтернативні варіанти, що сприяє розвитку метапізнавальних навичок і підвищенню загальної мовної компетенції.

Аналіз наукових досліджень переконливо демонструє, що попри вражаючі можливості ChatGPT у багатомовній обробці текстів, вивчення іноземних мов залишається необхідним та важливим. По-перше, покращена увага, пам'ять, здатність до багатозадачності, відтермінування когнітивного занепаду не можуть бути отримані через пасивне використання технологій перекладу. Ці переваги є результатом активної роботи мозку з кількома мовними системами.

По-друге, ChatGPT має значні обмеження в точності перекладу, особливо для культурно насичених текстів, ідіоматичних виразів, спеціалізованої термінології та менш поширених мов. Система схильна до буквального перекладу та втрати культурного контексту, що робить її ненадійною для професійного використання без людського нагляду.

По-третє, знання мови відкриває можливості для глибшого культурного розуміння, спонтанної комунікації та емоційного зв'язку, які неможливо відтворити через технологічне посередництво.

Таким чином, відповідь на питання: чи потрібно нам ще вчити іноземні мови? є однозначно позитивною. ChatGPT та подібні технології мають розглядатися як потужні допоміжні інструменти, які можуть підтримати та збагатити процес вивчення мови, але не замінити його.

Майбутнє мовної освіти лежить в інтеграції традиційних методів навчання з інноваційними технологіями, де людський та штучний інтелекти працюють у синергії, кожен виконуючи свою унікальну роль.

Список використаних джерел:

1. Athanassopoulos S., Manoli P., Gouvi M., Lavidas K., Komis V. The use of ChatGPT as a learning tool to improve foreign language writing in a multilingual and multicultural classroom. *Advances in Mobile Learning Educational Research*. 2023. Vol. 3, No. 2. P. 818–824. URL: https://www.researchgate.net/publication/373537447_The_use_of_ChatGPT_as_a_learning_tool_to_improve_foreign_language_writing_in_a_multilingual_and_multicultural_classroom
2. Bialystok E. Bilingualism in Development: Language, Literacy, and Cognition. Cambridge : Cambridge University Press, 2024. 296 p.
3. Klimova B., Pikhart M., Al-Obaydi L. H. Exploring the potential of ChatGPT for foreign language education at the university level. *Frontiers in Psychology*. 2024. Vol. 15. Article 1269319. URL: https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2024.1269319/full
4. Lai V. D., Ngo N., Pouran Ben Veyseh A., Man H., Dernoncourt F., Bui T., Nguyen T. H. ChatGPT beyond English: towards a comprehensive evaluation of large language models in multilingual learning. *Findings of the Association for Computational Linguistics: EMNLP 2023*. Singapore, 2023. P. 13171–13189. URL: https://arxiv.org/abs/2304.05613
5. Yu H., Guo Y., Li Y. Can ChatGPT revolutionize language learning? Unveiling the power of AI in multilingual education through user insights and pedagogical impact. *European Journal of Education*. 2024. Article e12749. URL: https://www.researchgate.net/publication/385198259_Can_ChatGPT_Revolutionize_Language_Learning_Unveiling_the_Power_of_AI_in_Multilingual_Education_Through_User_Insights_and_Pedagogical_Impact

УДК 81’25:94(477)

Надія Митничук,
студентка IV курсу спеціальності В11 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Інна Сахневич,
доцентка кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій,
кандидат педагогічних наук, доцентка,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7783-495X

ПЕРЕКЛАД ЯК ПОЛІТИКА: РОЛЬ УКРАЇНОК-ПЕРЕКЛАДАЧОК 1920-1930-Х РР. У НАЦІЄТВОРЕННІ

Перекладна література в українському культурному та політичному контексті завжди мала надзвичайно важливе значення. У різні історичні

періоди переклад українською слугував способом легітимації мови, культури та права на окрему національну ідентичність.

Сьогодні, у контексті російської агресії та посилення міжнародного інтересу до України, важливість перекладу з української на іноземні мови зростає, адже світ прагне почути українські голоси, історії, досвід та інтерпретацію подій. У цьому сенсі важливо повернутися до історії українського перекладу, зокрема до 1920-1930-х років, коли перекладачки не лише вводили українську в європейський культурний простір та боролися за права, а й були активними учасницями громадсько-політичного життя, формуючи національну свідомість та культурну суб'єктність, подібно до сучасних перекладачів.

Наприклад, Наталія Романович-Ткаченко, громадсько-політична діячка і перекладачка, є яскравим прикладом того, як переклад стає формою боротьби. Відомо, що наприкінці 1920-х років вона зосередилася на перекладацькій діяльності, зробивши вагомий внесок у популяризацію світової літератури українською. З англійської мови вона перекладала твори Томаса Майна Ріда, а з французької – Еміля Золя, Октава Мірбо та Жуля Верна. Особливо важливим є її спільний з донькою переклад культового роману «Діти капітана Ґранта» [1].

Подружжя Марії та Дмитра Лисиченків є одним із прикладів забутих діячів українського відродження, які зробили важливий внесок у перекладацьку справу. Дмитро, на основі книгарні, організував видавництво, яке зосередилося на виданні україномовних книжок для дітей і молоді. У 1927-1930 роках Марія видавала переклади творів Джека Лондона, зокрема «Мартін Іден» та «Морський вовк», а також інші окремі твори в їхньому перекладі [2, с. 202].

Одна з ключових постатей української культурної еліти 1920-1930-х років – Людмила Старицька-Черняхівська – поєднувала літературну, наукову та перекладацьку діяльність, водночас (що важливо) активно долучаючись до громадського життя. З 1919 року вона була співзасновницею й заступницею голови Національної ради українських жінок у Кам'янці-Подільському, а також входила до складу перекладацької комісії з підготовки до друку Біблії українською мовою. Вона переклала лібрето низки класичних опер, зокрема «Орфей» К.-В. Глюка, «Ріголетто» й «Аїду» Дж. Верді, «Фауста» Ш. Гуно, «Чіо-Чіо-сан» Дж. Пуччіні, а також твори Генріха Гайне. У 1924 році вийшла її перекладена з німецької трагедія Фріца Упру «Рід», що підтверджує її бездоганне володіння німецькою мовою [2, с. 192].

Трагічно склалася доля її доньки, Вероніки Черняхівської, яка також стала видатною перекладачкою. У 1923 році вийшов її переклад

комедії Альфонса Доде «Білі гвоздики». З 1927 року вона активно перекладала з англійської, зокрема брала участь у багатотомному виданні творів Джека Лондона, де вийшов її переклад роману «Місячна долина», а також дитячі збірки «Таємниця малого Кіша» і «Вовк Рудько». Таким чином, родина Черняхівських стала прикладом, як переклад і громадська діяльність передавалися з покоління в покоління, а культурна праця продовжувалася навіть у найскладніших умовах [2, с. 194].

Ганна Чикаленко, донька відомого мецената Євгена Чикаленка, була видатною українською філологинею й перекладачкою, яка знала 28 мов і здобула освіту в провідних європейських університетах. Вона активно популяризувала інформацію про Україну на європейських і світових форумах, працювала в українській дипломатичній місії в Женеві, була співзасновницею Української Жіночої Національної Ради та брала участь у міжнародному жіночому русі. Ганна Чикаленко перекладала з кількох європейських мов, а її роботи публікувалися переважно в періодиці. Серед окремих видань вирізняється переклад роману Анатоля Франса «Злочинство Сильвестра Боннара» (1924). Зазначається, що її переклади з'являлися в провідних українських часописах, відкриваючи українському читачеві прозу західноєвропейських авторів, зокрема Честертона, Ґолсуорсі, Веллса, Менсфілд, Гакслі, Кіплінга, Вірджинії Вулф та інших. Завдяки їй українська культура інтегрувалася в європейський літературний контекст міжвоєнного періоду [3].

Діяльність українських перекладачок 1920-1930-х років була не допоміжним, а основним чинником націєтворчих процесів. Наталія Романович-Ткаченко, Марія Лисиченко (забута перекладачка), Людмила Старицька-Черняхівська, Вероніка Черняхівська та Ганна Чикаленко працювали в умовах політичного тиску, цензури й системного знецінення української мови, однак саме переклад став для них формою культурного спротиву. Через переклад вони вводили українську мову в простір європейської культури, легітимізували її як мову науки, філософії та високої літератури, формували модерний інтелектуальний словник і виховували читача, здатного мислити поза імперськими рамками.

Список використаних джерел:

1. Наталя Романович-Ткаченко: інститутка і революціонерка. *Шалені авторки :* YouTube-канал. 2022. URL: https://youtu.be/Qn7Wpce7AEc

2. Коломієць Л. Український художній переклад та перекладачі 1920–1930-х років : монографія. *Чтиво*. С. 192–202. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kolomiiets_Lada/Ukrainskyi_khudozhnii_pereklad_ta_perekladachi_1920-30kh_rokiv.pdf

3. Стрілько-Тютюн В. В. Храм українства: історія Бориспільської Української гімназії імені Павла Чубинського. *Чтиво*. С. 74. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Strilko-Tiutiun_Valentyna/Khram_ukrainstva_Istoriia_Boryspilskoi_Ukrainskoi_himnazii_imeni_Pavla_Chubynskoho.pdf

УДК 811.111'373.7:81'25

Ангеліна Паращук,
студентка І курсу спеціальності В11 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Інна Сахневич,
доцентка кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій,
кандидат педагогічних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7783-495X

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ МОВ

У сучасних умовах англійська мова є однією з ключових мов міжнародної комунікації, що зумовлює потребу України у висококваліфікованих фахівцях для ефективної взаємодії з ЄС та міжнародними організаціями. Володіння розмовною англійською передбачає не лише знання граматики, а й уміння розуміти носіїв мови та підтримувати діалог, що є неможливим без знання фразеологізмів і ідіом.

Фразеологізмом є стійке словосполучення, значення якого не зводиться до суми значень його компонентів і надає мовленню образності та експресивності. Ідіома – стійкий неподільний зворот мови, що передає єдине поняття, зміст якого не визначається змістом його складових елементів. Сам термін походить від давньогрецького слова, що означає *особливість* та *своєрідність* [1, с. 187]. Таким чином, кожна ідіома є фразеологізмом, проте не кожен фразеологізм – ідіомою. *Метою* нашої доповіді є аналіз основних способів перекладу англійських ідіом і фразеологізмів українською мовою.

Проблему перекладу фразеологічних одиниць досліджували Р. Зорівчак, О. Левчук, Н. Венжинович, М. Нагорна та О. Мишак, розглядаючи питання семантики, міжкультурної комунікації та відтворення національно-культурної специфіки. Переклад ідіом є складним процесом, що

потребує врахування контексту, етимології та стилістичного забарвлення. Ідіоми формувалися історично, мають культурне походження та широко функціонують у сучасній англійській мові, зокрема в художніх текстах, медіа й повсякденному мовленні. Варто виокремити й цікавий підхід американських лінгвістів, які до складу ідіом часто включають афоризми, прислів'я та приказки [2, с. 29]. Їхнє значення значною мірою залежить від контексту, стилю та регістру мовлення, що ускладнює переклад українською мовою. На наш погляд, у перекладі важливу роль відіграє професійна компетентність перекладача та знання мовного й культурного середовища, що передбачає врахування не лише буквального змісту, а й прагматичного ефекту висловлювання. У сучасному мовознавстві існують різні підходи до класифікації англійських ідіом, зокрема за значенням, емоційним забарвленням і частинами мови. Розрізняють автентичні та запозичені ідіоми, а також тематичні групи, пов'язані з професійною діяльністю та повсякденним життям людини. Переклад є складним міжмовним і міжкультурним процесом, спрямованим на адекватне відтворення змісту оригіналу.

У перекладознавстві виокремлюють низку основних способів перекладу, однак, якщо розглядати основні способи перекладу фразеологічних виразів та ідіом, то, згідно з нашими спостереженнями, важливе місце посідають такі: дослівний переклад, калькування, описовий переклад, контекстуальна заміна та фразеологічна аналогія. ***Дослівний переклад*** полягає у точному відтворенні лексичних і граматичних одиниць оригіналу за умови збереження норм мови перекладу та наявності формальної й семантичної відповідності між мовами. Прикладом є прикметник *magnanimous,* який перекладається українською мовою лексичним еквівалентом слова «*великодушний*», що повністю відповідає значенню оригіналу [3]. ***Калькування*** як різновид дослівного перекладу передбачає буквальне відтворення структурних компонентів іншомовної одиниці та широко застосовується під час перекладу розмовних виразів і термінів. Так, вислів *See ya, wouldn't wanna be ya* передається українською як «*Бувай, не хотів би бути на твоєму місці*» зі збереженням структури й іронічного забарвлення [4]. ***Описовий переклад*** використовується за відсутності прямого еквівалента в мові перекладу й передбачає пояснювальну передачу значення. За П. Ньюмарком, цей спосіб застосовується, коли відповідник відсутній у цільовій мові. Наприклад, ідіома *Alive and kicking* перекладається як «*Досі існує й активно розвивається*», а вираз *Fork in the road* – як «*Момент життєвого вибору*» [3; 5]. ***Контекстуальна заміна*** полягає в доборі відповідника з урахуванням ситуації мовлення та прагматичного значення вислову. Зокрема, вираз *What is the 411?*

перекладається як «*Яка інформація*?» або «*Що нового*?», *You are crushing it* – як «*Ти надзвичайно добре справляєшся*», а *No ifs, ands or buts* – як «*І крапка*» [3; 6; 7]. ***Фразеологічна аналогія*** передбачає переклад ідіом шляхом добору національного фразеологічного відповідника з тим самим значенням, але іншим образним підґрунтям. Так, *I got your six* перекладається як «*Я прикрию*», *Sour grapes* – як «*Бачить око, та зуб не йме*», а *White elephant* – як «*Валіза без ручки*» [6; 8]. Цей спосіб перекладу є, згідно з проведеним дослідженням, найпоширенішим у перекладі фразеологізмів та ідіом.

Отже, фразеологічні одиниці та ідіоми відіграють важливу роль у розвитку мови, відображаючи культурний досвід і зміни в суспільстві. Поява нових ідіом є закономірною реакцією на розвиток технологій, медіа та зміну комунікативних потреб і потребує нових досліджень щодо забезпечення адекватності перекладу, наприклад, *No fuss, no muss*; *No cuts, no butts, no coconuts*; *I got your six*; *I am in limbo*; *Eat my shorts*; *My two cents*; *Everything but the kitchen sink*; *Thanks, but no thanks; Don't have a cow or You are all at sixes and sevens*. Такі вирази забезпечують точнішу передачу сучасних явищ та емоцій, зберігають динамічність мови та активно функціонують у розмовному мовленні, журналістиці й цифровій комунікації.

Список використаних джерел:

1. Мишак О. Прагматичні ідіоми в сучасній англійській мові. 2012. С. 187.
2. Герцовська Н., Шпеник Т. Підходи до класифікації англійських ідіом: тематичний аспект. С. 29.
3. English and French learning. Video Reals. *Facebook*. URL: facebook.com/share/r/1DmBgJJdfL/
4. English and French learning. Video Reals. *Facebook*. URL: facebook.com/reel/1169692688413218
5. English and French learning. Video Reals. *Facebook*. URL: facebook.com/share/r/1HrqFFTMNm/
6. English and French learning. Video Reals. *Facebook*. URL: facebook.com/reel/778945185312772
7. English and French learning. Video Reals. *Facebook*. URL: facebook.com/share/r/1AZE4W4CC7/
8. English and French learning. Video Reals. *Facebook*. URL: facebook.com/reel/1394930565577530

УДК 81'25:316.77

Дарина Патей,
студентка І курсу спеціальності В11 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Христина Януш,
старша викладачка кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-2816-6742

ПЕРЕКЛАД І КУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ: ВАЖЛИВІСТЬ ТОЧНОСТІ У МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРАХ

У сучасному глобалізованому світі міжнародні договори є основним інструментом регулювання політичних, економічних і правових відносин між державами та міжнародними організаціями. Мовна різноманітність учасників таких договорів зумовлює необхідність їх перекладу кількома мовами, що, своєю чергою, актуалізує проблему точності та адекватності перекладу. Помилки або неточності в перекладі можуть призвести до різного тлумачення прав та обов'язків сторін, що створює ризики правових спорів і дипломатичних ускладнень. Тому переклад міжнародних договорів у філологічній інтерпретації постає не лише як процес міжмовної трансляції тексту, а як складний акт міжкультурної комунікації.

Мова міжнародних договорів є різновидом юридичного дискурсу, що характеризується високим рівнем мовних норм, конструкцій та настановою на чіткість значення мовних одиниць. Водночас кожна мовна версія міжнародного договору формується під впливом національних мовних і культурних чинників. Для перекладачів це означає необхідність досягнення не лише формальної еквівалентності, а й збереження смислової та прагматичної точності тексту [1, с. 58]. Адже неточності перекладу можуть ускладнювати адекватне тлумачення положень договору та впливати на їхнє практичне застосування.

Міжнародні договори створюються в умовах багатомовності, а отже, переклад стає невід'ємною частиною їхнього функціонування. У філологічному вимірі важливим є те, що кожна автентична мовна версія повинна зберігати не лише юридичну рівноцінність, а й комунікативну еквівалентність [6, с. 47].

Однією з найпоширеніших проблем перекладу є полісемія загальновживаних слів, які в юридичному дискурсі набувають спеціалізованого значення.

Наприклад, англійське слово ***party*** у міжнародних договорах означає *«сторона договору»*, тоді як у загальній мові воно має значення *«вечірка»*. У такому випадку переклад ґрунтується не на прямій словниковій відповідності, а на функціональному значенні мовної одиниці [2, с. 89].

Показовим є також переклад терміна ***instrument***, який у загальній мові асоціюється з *«інструментом»* або *«приладом»*. У правовому дискурсі міжнародних відносин *instrument* вживається в значенні *«юридичний документ», «міжнародний правовий акт»* або *«договір»*. Переклад цього терміна як *інструмент* є калькованим і не відображає його нормативного значення, тоді як функціонально адекватним перекладом буде «*документ*» або «*правовий акт*».

Окрему групу становлять приклади з дієсловом ***to provide***, яке в загальній мові означає *«надавати»* або *«забезпечувати»*. У договірному дискурсі це дієслово часто використовується у значенні *передбачати норму* (наприклад, *This Agreement provides that…*). У такому разі адекватним перекладом є конструкція «*Цією Угодою передбачено…*», а не буквальне «*Угода надає…*», що не відповідає нормам української юридичної мови.

Слово ***execution*** також демонструє яскраву полісемію. У загальномовному вжитку воно часто асоціюється з *«виконанням»* або навіть *«стратою»*. У юридичних текстах міжнародних договорів ***execution*** означає належне виконання або підписання договору, залежно від контексту. Відповідно, переклад потребує ретельного аналізу контексту, оскільки некоректний вибір відповідника може призвести до серйозних правових непорозумінь. Тому, як бачимо, буквальний переклад без урахування дискурсивного контексту може спричинити порушення точності значення і стилістичної норми [6, с. 71].

Важливу роль у перекладі міжнародних договорів відіграє контекст, адже значення мовної одиниці формується не лише її словниковою дефініцією, а й умовами вживання. Як зазначає Д. Крістал, саме контекст визначає інтерпретацію значення, особливо в спеціалізованих типах дискурсу, зокрема юридичному [3, с. 414]. Це пояснює, чому перекладач повинен орієнтуватися на текст у цілому, а не на окремі лексеми.

Особливу увагу у філологічному аналізі привертають модальні дієслова та модальні конструкції. Так, англійське ***shall*** традиційно використовується в договорах для вираження зобов'язання: «*The Parties shall comply with the provisions of this Agreement*». В українському перекладі така конструкція передається не майбутнім часом, а формулою зобов'язання:

«Сторони зобов'язуються дотримуватися положень цього договору», що відповідає нормам української юридичної мови [4, с. 78].

Натомість модальне дієслово ***may*** викликає складнощі через свою багатозначність. У різних контекстах воно може означати дозвіл, можливість або дискреційне право. Наприклад: «*A Party may terminate this agreement*» може перекладатися як *«Сторона має право розірвати цей договір»*, що є стилістично та прагматично точнішим, ніж буквальне «може» [2, с. 92].

Окрему групу перекладацьких труднощів становлять випадки використання модального дієслова ***should***, яке в юридичному дискурсі міжнародних договорів зазвичай не має імперативного характеру. На відміну від *shall* або *must*, це дієслово використовується для вираження рекомендаційного характеру норми або бажаної моделі поведінки сторін. Так, у формулюванні «*The Parties should consult each other before taking such measures*» модальне дієслово *should* не встановлює юридично обов'язкового зобов'язання, а лише вказує на доцільність попередніх консультацій між сторонами. В українському перекладі це значення адекватно передається за допомогою безособової конструкції: *«Сторонам рекомендується проводити консультації перед вжиттям таких заходів».* Використання саме такої форми дозволяє зберегти знижений ступінь нормативності висловлювання та уникнути помилкової інтерпретації рекомендації як обов'язку.

Культурна адаптація проявляється також на синтаксичному рівні. Англомовні договори часто містять довгі речення з численними уточненнями, вставними конструкціями та умовними застереженнями. Українська юридична мова тяжіє до більш чіткої структурованості, тому перекладач часто змінює синтаксичну організацію речення, зберігаючи при цьому його зміст [5, с. 129].

Окремим аспектом перекладу міжнародних договорів є передача оціночної лексики, зокрема ***responsible efforts***, ***best efforts***, ***due diligence***. Ці терміни є прикладами мовної невизначеності, закладеної в текст, що створює простір для різного тлумачення. Можливі варіанти перекладу: ***responsible efforts*** – *«відповідальні зусилля» / «належні зусилля»*; ***best efforts*** – *«найкращі зусилля» / «усіх можливих зусиль»*; ***due diligence*** – *«належна обачність» / «належна перевірка та обачність».* Таким чином, переклад оціночної лексики потребує не лише словникової точності, а й врахування контексту, ступеня зобов'язальності та юридичної конотації терміна, що забезпечує адекватне відтворення змісту оригіналу та мінімізує ризики неоднозначного тлумачення [6, с. 73].

Отже, переклад міжнародних договорів у філологічній інтерпретації є багаторівневим процесом, що інтегрує лінгвістичний аналіз, прагматичний підхід та культурну адаптацію. Забезпечення точності перекладу виступає ключовим фактором ефективної міжкультурної комунікації та гарантує адекватне розуміння змісту документа всіма сторонами договору.

Список використаних джерел:

1. Кияк Т. Р. Теорія і практика перекладу спеціальних текстів. Вінниця : Нова Книга, 2019.
2. Руденко О. М. Юридична лінгвістика: проблеми термінології та перекладу. Київ : НАВС, 2020. С. 88–94.
3. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge : CUP, 2018. P. 412–418.
4. Garner B. A. Legal Writing English. Chicago : University of Chicago Press, 2013. P. 77–83.
5. Mattila H. Comparative Legal Linguistics. London : Routledge, 2013. P. 124–130.
6. Sarcevic S. New Approach to Legal Translation. The Hague : Kluwer Law International, 2000. P. 69–76.
7. United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG). *Official Commentary.* P. 108–115.

УДК 811.111'255

Софія Сахро,
студентка ІІ курсу спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Василь Бойчук,
завідувач кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій,
кандидат філологічних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4414-9408

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КОНТЕНТУ КІНЕМАТОГРАФА

Сучасний кінематограф є одним із найпоширеніших засобів культурної комунікації, що активно впливає на формування світогляду, культурних стереотипів та мовних норм. Завдяки розвитку глобалізації та потокових сервісів (наприклад, Netflix, Amazon Prime, Disney+ тощо) кінопродукція стає доступною широким аудиторіям різних мовних спільнот. У зв'язку з цим проблема якісного перекладу аудіовізуального

контенту набуває особливої актуальності. Аудіовізуальний твір – твір, що фіксується на певному матеріальному носії у вигляді серії послідовних кадрів чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (кодують) рухомі зображення (як зі звуковим супроводом, так і без нього) і сприйняття якого є можливим виключно за допомогою певного виду екрана, на якому рухомі зображення візуально відображаються за допомогою певних технічних засобів [1].

Перекладач аудіовізуального контенту виступає не просто посередником між мовами, а справжнім медіатором між культурами, світоглядами та системами цінностей. Його завдання полягає не лише у точній передачі змісту, а й у збереженні художнього задуму автора, атмосфери твору та культурної специфіки, яку не завжди можна передати дослівно. Від перекладача вимагається висока етична відповідальність, адже будь-яке невдале рішення може призвести до спотворення сенсу, ідеологічних перекручень або втрати автентичності оригіналу. Варто поважати національні та культурні особливості як вихідного, так і цільового суспільства, уникати нав'язування власних інтерпретацій чи оцінок. Якісний переклад стає засобом міжкультурного діалогу, допомагає глядачам не лише розуміти інші мови, а й пізнавати нові традиції, способи мислення та емоційне забарвлення іншої культури, зберігаючи при цьому естетичну цілісність кінематографічного твору.

Аудіовізуальний переклад охоплює всі види перекладу, пов'язані з медіаконтентом: фільмами, серіалами, мультфільмами, документальними та рекламними відео. Порівняймо основні форми аудіовізуального перекладу:

– дубляж – це спосіб перекладу та озвучення фільмів, мультфільмів і серіалів, коли змінюють мову оригіналу та повністю накладають іншу на відео [2];

– озвучення – це спосіб передати зміст відео іншим голосом, не намагаючись точно повторити рухи губ персонажів. Найчастіше використовується у вигляді закадрового перекладу: оригінальну мову чути тихо, а зверху накладається новий голос [3].

Перекладач аудіовізуального твору має справу не лише з текстом, а й із невербальними елементами – зображенням, звуком, музикою, мімікою, культурними аспектами. Це вимагає комплексного підходу. Однією з найбільших труднощів є культурна адаптація. У фільмах часто трапляються реалії, гумор, ідіоми, алюзії, що є зрозумілими лише носіям певної культури, коли ж іншим такі вислови будуть незрозумілими. Також проблематичним є переклад сленгу, ідіом і просторіччя, адже

молодіжні серіали та комедії рясніють жаргоном і неформальною лексикою. Завдання перекладача – знайти еквіваленти, які звучатимуть природно у мові перекладу.

Незважаючи на те, чи це переклад для дубляжу чи озвучення, одним із найскладніших завдань є збереження подвійного сенсу та символічності назв. Коли слово має не лише лексичне, а й підтекстове значення, перекладач повинен знайти спосіб передати його максимально точно й водночас природно для мови перекладу. У таких випадках важливо дотримати баланс між буквальним перекладом і адаптацією, що робить переклад зрозумілим та естетично привабливим для нової аудиторії.

Яскравим прикладом проблематики збереження подвійного сенсу є фільм «Гаррі Поттер і філософський камінь», у якому Джоан Роулінґ створює один із найпоетичніших символів – *The Mirror of Erised* (ориг. англ.). Уже сама назва є загадкою: слово *«Erised»* – це слово *«desire»* (бажання), прочитане навпаки. Такий прийом не випадковий – він показує, що дзеркало відображає не реальність, а найбільш потаємні людські бажання, заховані в глибині серця. Людина бачить у ньому не те, що є, а те, чого прагне понад усе. Саме тому дзеркало стає символом спокуси до нездійсненного, мрійливості та самозаглиблення, які можуть відірвати людину від життя. В українському перекладі не існує єдиного варіанту відтворення цієї назви. В одному з озвучень, а саме в озвученні від телеканалу 1+1, дзеркало назвали «Дзеркалом Ерізед», що є буквальним перенесенням англійського звучання. Такий варіант зберігає загадковість, але втрачає головну гру слів, адже український глядач, прочитавши «Ерізед» навпаки, не зрозуміє, що йдеться про «бажання». Отже, цей варіант передає форму, але не відтворює задум авторки, а саме приховану ідею людських прагнень, які перевертають реальність. Інший перекладацький варіант від студії озвучування «ЮаКіно» – «Дзеркало Яцрес». Він став спробою зробити назву ближчою українському глядачеві. Якщо прочитати слово «Яцрес», що навпаки звучить як «Серця». Таким чином, переклад «Дзеркало Яцрес» утворює нову смислову асоціацію. Він передає думку, що саме в серці людини приховані її найпотаємніші бажання. Та водночас виникає цікаве питання: чому перекладач обрав слово «серце», а не «бажання», адже саме бажання є основною концепцією дзеркала? Відповідь полягає в естетиці мови. Слово «Яцрес» звучить природно, м’яко й милозвучно, тоді як варіант «Яннажаб» (від «бажання» навпаки) виглядав би штучно й незграбно для української мови. Отже, «Дзеркало Яцрес» – це художній компроміс, що поєднує змістовну ідею з гармонійним звучанням у межах української мови.

Ще одним яскравим прикладом проблематики збереження оригінального задуму кінотвору, де, як і в попередньому прикладі, не існує єдиного варіанту перекладу, є фільм «Круелла» (*«Cruella»*, від англ. *cruel* – «жорстокий»). Уже сама назва стрічки містить у собі мовну гру, адже вона безпосередньо вказує на риси характеру головної героїні та водночас викликає асоціації з її внутрішньою трансформацією. Таким чином, ім'я персонажки не є випадковим, а виконує важливу художню функцію, формуючи сприйняття образу глядачем ще до розвитку сюжету. В озвученні від студії *Le-Doyen* репліку *«Your name's Estella, not Cruella»* перекладено як: «Ти ж ніби Естелла, а не Лютелла-Круелла». Вибір відповідника «Лютелла-Круелла» є виваженим і водночас милозвучним, адже він зберігає смислове значення оригіналу та адаптує його до особливостей української мови. З огляду на те, що англійське слово *cruel* перекладається як «жорстокий», а компонент «Лютелла» походить від прикметника «лютий», який є синонімом до прикметника «жорстокий» [4], можна стверджувати, що «Лютелла» виступає семантичним відповідником імені «Круелла». Таким чином, перекладачі відтворюють закладену в імені героїні характеристику її характеру, не вдаючись до прямого перекладу, а застосовуючи творчу адаптацію. Для порівняння, студія «DniproFilm» переклала цю ж репліку як: «Ти ніби Естелла, а не Круелла-Негарнелла». Компонент «Негарнелла» складно вважати вдалим перекладацьким рішенням, оскільки він не відтворює смислового навантаження, закладеного в оригінальне ім'я персонажки. З огляду на те, що в контексті фільму йдеться насамперед про риси характеру – жорстокість, агресивність, внутрішню темну сторону героїні, – звернення до категорії зовнішньої привабливості є семантично необґрунтованим. Та постає питання: з якою метою в обох перекладах використано поєднання двох частинок для імені? Річ у тім, що надалі у фільмі в обох варіантах вживається лише ім'я «Круелла», тоді як компонент «Лютелла» чи «Негарнелла» з'являється лише один раз, у момент першого звернення до героїні. Саме в цьому епізоді перекладачі прагнуть надати українському глядачеві те саме тлумачення й асоціативне розуміння характеру героїні при перегляді, яке отримує глядач під час перегляду стрічки мовою оригіналу. У такий спосіб забезпечується рівноцінне розуміння мовної гри та смислу імені персонажки в обох мовних версіях фільму.

Отже, переклад і дубляж у кіно відіграють надзвичайно важливу роль у сприйнятті фільму глядачем. Від них залежить не лише точність передання змісту, а й емоційна атмосфера, характер персонажів та загальний художній настрій стрічки. Успішний переклад – це не просто буквальне відтворення тексту іншою мовою, а тонке мистецтво адаптації, яке

враховує культурні особливості, гру слів, інтонацію, гумор і навіть ритм мовлення. Коли ці елементи передано невдало, фрази можуть втратити глибину, звучати штучно або спотворювати оригінальний задум авторів. І від того, наскільки вдало перекладач зуміє знайти баланс між точністю та творчістю, залежить, чи зможе глядач відчути справжній задум кінотвору.

Список використаних джерел:

1. Комащенко І. І. Особливості інформаційно-розважального контенту в українському сегменті соціальної мережі Facebook. *Молодий вчений.* 2016. № 4. С. 513–516. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/121.pdf

2. Що таке дубляж? *Lanet Production.* URL: https://lanet.pro/blog/what_is_dubbing/

3. У чому різниця між дубляжем та озвученням? *RemarkaFilm.* URL: https://remarkafilm.com.ua/u-chomu-riznitsya-mizh-dublyazhem-ta-ozvuchennyam-kursi-ozvuchki-ta-dublyazhu-onlajn/

4. Вусик О. С. Словник синонімів української мови. 2-ге вид., доповн. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2012. 209 с.

Секція «Правові механізми забезпечення прав людини та верховенства права в умовах суспільних трансформацій»

УДК 351.86:005.5

Інна Білоус,
студентка I курсу магістратури спеціальності
D4 Публічне управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Тарас Воробець,
доцент кафедри бізнесу та управління,
кандидат економічних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-1759-0150

УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Управлінські рішення в умовах воєнного стану виступають одним із ключових елементів функціонування системи публічного управління, яке відповідає за адаптацію державних інституцій до надзвичайних умов екзистенційної загрози. Становлення воєнного стану в Україні після повномасштабної російської агресії створило унікальний контекст для дослідження управлінських практик, які повинні поєднувати оперативність, ефективність, правову регламентацію та стратегічну орієнтацію на стійкість суспільства та держави. Практичний вимір теми зумовлений необхідністю формування таких управлінських рішень, що забезпечують не лише безпеку, а й життєдіяльність соціально-економічної системи в кризових умовах.

Воєнний стан як правовий режим встановлює спеціальні правила функціонування влади та суспільства, що зумовлює зміни в механізмах ухвалення управлінських рішень. Ці рішення мають характер максимальної адаптації державних інституцій до екстремальних умов, високого рівня невизначеності, ресурсної обмеженості та багатовимірності ризиків для національної безпеки. У цьому контексті управлінські рішення стають центральним елементом забезпечення ефективної публічної політики в умовах війни.

Управлінська діяльність в умовах воєнного стану відбувається в контексті VUCA-середовища, але з критично загостреними параметрами:

– *надмірна невизначеність.* Традиційні інструменти прогнозування втрачають ефективність. Інформація про дії противника, масштаби наслідків атак, майбутні потреби є неповною, суперечливою та швидкозмінною. Це формує «туман війни» (fog of war) на тактичному та оперативному рівнях управління;

– *жорсткі обмеження за часом.* Час на аналіз, консультації та узгодження різко скорочується. Рішення часто мають прийматися в режимі реального часу під загрозою безпосередньої небезпеки для життя людей та функціонування критичної інфраструктури;

– *ресурсні дефіцити та перманентний кризовий стан.* Постійна нестача фінансових, матеріальних, людських ресурсів на тлі колосального зростання потреб (переміщені особи, відновлення зруйнованого, оборонні завдання) вимагає рішень з максимальною концентрованістю зусиль на пріоритетах;

– *високий рівень стресу та психологічного навантаження на суб'єктів прийняття рішень.* Керівники працюють в умовах постійного стресу, втоми та емоційного вигоряння, що може впливати на когнітивні здібності та сприйняття ризиків.

«Сутність управлінських рішень в умовах воєнного стану полягає у здатності державних органів публічного управління оперативно реагувати на зовнішні загрози, координувати діяльність численних інституцій та адаптувати стратегічні та тактичні плани дій до раптово змінних умов. Водночас ці рішення мають підкріплюватися чіткими правовими нормами, що регулюють повноваження влади у воєнний час, зокрема Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Такі норми встановлюють особливості здійснення управлінських функцій, включно з обмеженням прав і свобод громадян задля забезпечення національної безпеки та оборони держави» [1].

«Однією з головних характеристик управлінських рішень у воєнний час є баланс між централізацією й делегуванням повноважень. Централізовані рішення дозволяють координувати зусилля на загальнодержавному рівні й забезпечувати стратегічну цілісність, тоді як децентралізовані – підсилюють локальні управлінські можливості в умовах значної невизначеності. Роль військових адміністрацій, як специфічних органів управління у воєнний стан, є тому прикладом: вони поєднують адміністративні та оборонні функції задля оперативної взаємодії з цивільними інституціями» [2].

«Цифровізація та інформаційне управління стають важливими чинниками ефективності управлінських рішень. Сучасні цифрові сервіси дозволяють прискорити інформаційний обмін, забезпечити прозорість процедур та підвищити рівень адаптації державного управління до умов динамічних змін. Це є важливим ресурсом для побудови кризостійких інституцій» [3].

Таким чином, управлінські рішення в умовах воєнного стану мають комплексний, багатовимірний характер і базуються на поєднанні нормативно-правових, організаційних, стратегічних та кадрових компонентів. Ефективність таких рішень залежить від здатності системи публічного управління забезпечувати баланс між централізованими й делегованими повноваженнями, адаптувати кадрову політику до екстремальних умов та інтегрувати цифрові технології для підтримки управлінських процесів.

Аналіз сучасної української практики прийняття управлінських рішень у воєнний час свідчить про необхідність подальшого розвитку адаптивних моделей управління, які враховують високий рівень невизначеності, ризиків та соціальних викликів. Запровадження інноваційних механізмів стратегічного планування, ефективне управління людськими ресурсами та гнучкі підходи до мобілізації державних фінансів сприятимуть підвищенню якості управлінських рішень у кризових умовах та загальної стійкості системи публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Перевалова Л. В. Правові основи організації публічного управління в Україні в умовах воєнного стану. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2023. № 1. С. 35–37.

2. Круглов В. М. Моделі ефективного публічного управління в умовах воєнного стану. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2024. № 10. С. 64–73.

3. Іжа М. М., Курносенко Л. В. Публічне управління в умовах викликів воєнного стану. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2023. № 19. С. 11–30.

УДК 35.071:338.4:347.97

Степан Гавриленко,
студент І курсу магістратури спеціальності
D4 Публічне управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Олег Білоус,
професор кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат політичних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-6866-0043

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Державно-приватне партнерство є сучасним інструментом взаємодії публічного та приватного секторів, що дозволяє поєднати ресурси, компетенції й ризики для реалізації суспільно значущих проєктів – від інфраструктурних об'єктів до соціальних послуг. У контексті воєнного стану, який триває в Україні з 2022 року, потреба у застосуванні ефективних механізмів ДПП посилилася через руйнування критичної інфраструктури, обмеженість бюджетних ресурсів та необхідність швидкого відновлення економічної та соціальної стабільності.

Дослідження ДПП як інструмента управління в екстремальних умовах є важливим як для теорії, так і для практики публічного управління, оскільки змінює парадигму державної політики від виключно державного фінансування до спільної реалізації проєктів разом із бізнесом.

Актуальність теми зумовлена тим, що воєнний стан створює нові виклики для традиційної моделі публічного управління, що включають обмеження бюджетних можливостей, підвищені вимоги до мобілізації ресурсів, а також потребу швидкого залучення інвестицій для відбудови критичної інфраструктури. Ці умови набувають особливо виразного значення саме для держави, яка одночасно веде оборону та забезпечує життєдіяльність суспільства, що обґрунтовує необхідність наукового осмислення специфіки ДПП у кризових ситуаціях.

«Державно-приватне партнерство визначається як довгострокове співробітництво між державою та приватним сектором, що має на меті реалізацію суспільно значущих проєктів із розподілом ризиків, ресурсів

та відповідальності. Такий механізм передбачає, що приватний партнер вкладає фінансові, технічні та управлінські ресурси в проєкт, а держава забезпечує сприятливі умови його реалізації, включаючи нормативно-правове поле, контроль та інституційну підтримку. Основними ознаками ДПП є: відповідність державним пріоритетам, довготривалість відносин, використання державного або комунального майна, проєктне фінансування, орієнтація доходів приватного партнера на результати експлуатації об'єкта» [1].

Воєнний стан кардинально змінює контекст управління державними та приватними ресурсами. Передусім воєнні дії призводять до руйнування критичної інфраструктури (енергетичної, транспортної, соціальної), що створює надзвичайно високий попит на швидке відновлення об'єктів, які є життєво важливими для функціонування суспільства.

Одночасно держава стикається з істотними дефіцитами бюджетних ресурсів, що зумовлює необхідність альтернативних джерел фінансування для реалізації ключових проєктів. У цих умовах ДПП може виступати таким джерелом, мобілізуючи приватні інвестиції та технології для реалізації масштабних відновлювальних робіт.

«Наукові дослідження вказують на специфічні аспекти застосування ДПП в кризових умовах, включаючи підвищений ризик невиконання умов договорів, необхідність гнучких моделей розподілу ризиків, а також адаптацію нормативно-правових механізмів до нестандартних умов. Аналіз показує, що в умовах воєнного стану доцільно передбачати розширене застосування державних гарантій, механізмів підтримки приватних партнерів та умов для мінімізації ризиків, пов'язаних із безпекою та фінансовою нестабільністю» [2].

Одним із практичних напрямів застосування ДПП в умовах війни є відновлення критичної інфраструктури – доріг, мостів, енергетичних мереж, соціальних об'єктів. Український парламент ухвалив законопроєкт щодо створення сприятливих умов для залучення приватного капіталу до відбудови інфраструктури після пошкоджень внаслідок війни, зокрема через спрощені процедури підготовки та реалізації інфраструктурних проєктів у форматі ДПП. Він передбачає, зокрема, можливість залучення грантового фінансування та впровадження електронних торгових механізмів для визначення приватних партнерів [3].

Хоча ДПП має значний потенціал для подолання наслідків воєнного стану, реалізація відповідних проєктів супроводжується суттєвими викликами:

– по-перше, незавершеність правового регулювання та недостатній рівень правової визначеності можуть стримувати інвестиційну привабливість для приватних партнерів;

– по-друге, висока невизначеність, пов'язана з безпековою ситуацією, створює ризики для довгострокових інвестицій, що вимагає розробки механізмів державних гарантій та страхування;

– по-третє, необхідність адаптації управлінських процедур до умов війни ставить перед органами публічного управління завдання створення оперативних робочих груп, спеціальних комісій та порталів для прозорої взаємодії сторін.

Таким чином, державно-приватне партнерство в умовах воєнного стану виступає перспективним інструментом антикризового управління та економічного відновлення шляхом мобілізації приватних фінансових, технічних та управлінських ресурсів. Воно здатне сприяти відновленню критичної інфраструктури, реалізації соціальних проєктів та підвищенню інвестиційної привабливості країни, навіть в умовах значної невизначеності та обмежених бюджетних можливостей.

Проте для повноцінної реалізації потенціалу ДПП необхідно удосконалити нормативно-правове забезпечення, створити гнучкі механізми управління ризиками та державних гарантій, а також сформувати прозорі процедури взаємодії між державою та приватним сектором. Це вимагатиме злагоджених дій органів публічного управління, участі міжнародних партнерів і постійного моніторингу ефективності реалізації відповідних проєктів. В умовах подальшої трансформації України у постконфліктний період ДПП може стати ключовим рушієм сталого розвитку та адаптації до нових викликів.

Список використаних джерел:

1. База знань ДПП. *Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства*. URL: pppagency.gov.ua/uk/knowledge-lab/

2. Nemyrovska O. Analysis of the Influence of Public-Private Partnership Assets on the Stabilization of the Ukrainian Economy from 2014 to 2023. *Economic and Regional Studies / Studia Ekonomiczne i Regionalne*. 2025. № 18 (2). P. 68–75.

3. Відбудова через державно-приватне партнерство: ухвалено законопроєкт. *Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України*. URL: mindev.gov.ua/news/vidbudova-ukrainy-cherez-derzhavno-pryvatne-partnerstvo

УДК 35.072.2:330.341.2

Людмила Дем'яник,
студентка I курсу магістратури спеціальності
D4 Публічне управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Олег Білоус,
професор кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат політичних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-6866-0043

ВЗАЄМОДІЯ БІЗНЕСУ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ

У контексті сучасної трансформації систем публічного управління взаємодія суб'єктів бізнесу та громадянського суспільства стає ключовим чинником формування та реалізації публічної політики. Така взаємодія виходить за межі традиційних горизонтів «держава – громадянин» і включає бізнес-структури як активних учасників політичних процесів через механізми корпоративної соціальної відповідальності, лобізм, соціальні ініціативи, а також участь у дискусіях щодо прийняття та імплементації політик. У науковій літературі процеси взаємодії бізнесу й громадянського суспільства розглядаються як елемент сучасних моделей публічного управління, що сприяє підвищенню адаптивності політичних рішень до складних соціально-економічних викликів.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку балансу інтересів між економічною ефективністю, яку лобіює бізнес, та соціальною справедливістю, яку відстоює громадянське суспільство. В умовах повоєнної відбудови та євроінтеграційних процесів України питання консолідації зусиль цих стейкхолдерів набуває екзистенційного значення. Наукова проблема полягає у відсутності сталої інституційної моделі, яка б перетворювала потенційний конфлікт інтересів між бізнесом та громадськістю на синергію задля досягнення суспільного блага.

«Публічна політика у сучасних суспільствах є результатом багатовимірної взаємодії різних соціальних акторів, серед яких бізнес і громадянське суспільство займають важливе місце. Бізнес, маючи значний економічний ресурс та потенціал впливу, все частіше не лише реагує

на державні рішення, а й активно формує їх через механізми корпоративної соціальної відповідальності (CSR), експертні ініціативи та участь у публічних консультаціях. CSR у такому контексті розглядається як інструмент реалізації соціальних та політичних цілей, що сприяє зміцненню довіри суспільства та підвищенню легітимності політик, які впроваджуються бізнес-середовищем у партнерстві з громадськістю та владою» [1].

Взаємодія бізнесу та ГС у політичному процесі ґрунтується на різних, але взаємодоповнюючих логіках:

– *бізнес володіє ключовими ресурсами*: капіталом, технологіями, управлінськими компетенціями, інфраструктурою та детальним знанням ринкових процесів. Його участь у політиці часто мотивована прагненням до стабільності, передбачуваності регуляторного середовища, зниження трансакційних витрат та реалізації концепції соціальної відповідальності бізнесу (CSR). Бізнес прагне впливати на політику через лобіювання своїх інтересів;

– *громадянське суспільство* виступає носієм публічних інтересів, соціальних цінностей, специфічного експертного знання (наприклад, у сферах охорони здоров'я, екології, прав людини) та володіє потужним ресурсом соціальної легітимації. Воно виконує функції артикуляції та агрегації потреб громад, громадського контролю, соціальної інновації та мобілізації;

– *синергія партнерства* виникає, коли бізнес отримує доступ до суспільної легітимності та глибокого розуміння соціальних наслідків рішень, а ГС – до ресурсів, організаційних можливостей та впливу на реальні економічні процеси для просування своїх цілей. Держава в цій моделі виступає не лише як регулятор, а й як фасилітатор та арбітр.

«Громадянське суспільство, представлене неурядовими організаціями, ініціативними групами, професійними спілками та аналітичними центрами, функціонує як публічний контрольний механізм, мобілізує суспільну думку та впливає на порядок денний публічної політики. Інституціоналізація такої взаємодії вимагає продуманої нормативно-правової бази, відкритих комунікаційних каналів та ефективних партисипативних механізмів залучення громадськості до процесів формування політик» [2].

«Ефективна взаємодія бізнесу та громадянського суспільства у формуванні політик потребує впровадження формальних та неформальних механізмів комунікації. До формальних належать консультації, круглі столи, експертні ради, участь у розробці нормативно-правових

актів, проведення соціальних експертиз і громадських слухань. Громадські організації можуть виступати ініціаторами соціальних ініціатив, які потім інтегруються в політичний порядок денний через партнерство з бізнесом чи прямий контакт із органами влади» [3].

Таким чином, взаємодія суб'єктів підприємницької діяльності та інститутів громадянського суспільства у процесах формування й реалізації публічної політики є визначальним елементом сучасних концепцій публічного управління, оскільки забезпечує зростання результативності управлінських рішень, їхню відповідність суспільним запитам та сприяє інституційному зміцненню демократичних засад.

Комунікація між зазначеними суб'єктами ґрунтується на сукупності формалізованих і неформалізованих інструментів, зокрема експертно-консультативних процедур, спільних проєктів і ініціатив, майданчиків для публічного обговорення, а також інституціоналізованих форм участі у прийнятті управлінських рішень.

Водночас в українських реаліях результативність такої взаємодії стримується обмеженістю інституційної спроможності, недостатнім рівнем взаємної довіри та неврегульованістю правових аспектів залучення бізнес-структур до публічно-політичних процесів. Подолання зазначених обмежень можливе шляхом удосконалення нормативно-правового забезпечення партнерської взаємодії, посилення ролі та спроможності організацій громадянського суспільства, а також формування сталих і відкритих комунікаційних платформ для конструктивного діалогу між державою, бізнесом і громадськістю.

Список використаних джерел:

1. Kryvous V. Corporate social responsibility in the context of partnership interaction between state, business and society. *Journal of European Economy*. 2016. Vol. 15 (№ 2). P. 167–177.

2. Сорока С. В., Лізаковська С. В. Особливості інституціоналізації співпраці органів публічного управління з організаціями громадянського суспільства. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2021. № 2 (77). С. 161–169.

3. Взаємодія органів публічної влади з громадськістю. *Портал управління знаннями*. URL: pdp.nacs.gov.ua/courses/vzaiemodiia-orhaniv-publichnoi-vlady-z-hromadskistiu

УДК 342.9:351:004(477)

Анастасія Дибач,
студентка ІІ курсу спеціальності D8 Право,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Олександр Загурський,
доцент кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат юридичних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0797-8864

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану діджиталізація державних послуг стала не просто інструментом сервісного комфорту, а стратегічним чинником забезпечення безперервності публічних сервісів та управлінських процесів. Актуальність теми зумовлена необхідністю функціонування державних інституцій в умовах постійних кіберзагроз та фізичного нищення інфраструктури. Проте посилення адміністративно-правових заходів безпеки та розширення збору даних для потреб оборони створює ризик надмірного втручання у приватну сферу особи.

Цифрові державні послуги є продуктом глобальної цифровізації, що поступово охоплює практично всі сфери суспільного життя. Під терміном «цифрові державні послуги» зазвичай розуміють електронні сервіси, які надаються органами державної влади з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Їх упровадження ґрунтується на концепції електронного урядування, спрямованій на автоматизацію взаємодії між державою та громадянами, що, своєю чергою, спрощує доступ до інформації, підвищує ефективність роботи органів влади та посилює прозорість їхньої діяльності.

В Україні розвиток цифрових послуг розпочався після прийняття Концепції розвитку електронного урядування від 13 грудня 2010 р. [1], а далі суттєво прискорився після запуску мобільного застосунку «Дія» у 2019 р. Станом на початок 2026 року на платформі «Дія» доступно вже понад 160 послуг. За даними Міністерства цифрової трансформації України, сервісом користуються понад 23 мільйони українців – це 77 % усіх власників смартфонів у країні.

На сьогодні цифровізація соціальної політики в Україні базується на декількох ключових актах: Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» 2021 року [7], Закон України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» 2024 року [8], Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери 2020 року [9], розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках» 2024 року [10].

Початок повномасштабної війни в Україні у 2022 році став серйозним випробуванням для всіх аспектів державного управління. В умовах військової агресії Росії уряд України був змушений швидко адаптувати інфраструктуру електронного урядування до нових викликів. З одного боку, цифрові інструменти стали незамінними для забезпечення мобільного доступу до послуг для внутрішньо переміщених осіб, біженців, військовослужбовців, родин загиблих, а з іншого – зросла вразливість до кібератак, втрати персональних даних, маніпуляцій при автоматизованому призначенні виплат.

Кібербезпека набула статусу одного з ключових пріоритетів урядової політики, що дало змогу нейтралізувати значну кількість атак на державні інформаційні системи та забезпечити належний рівень захисту персональних даних мільйонів громадян. Водночас війна істотно ускладнила доступ до цифрових послуг в окупованих і прифронтових регіонах: руйнування інфраструктури та перебої з електропостачанням призвели до обмеження доступу до інтернету й державних онлайн-сервісів. Проте уряд України впровадив низку цифрових програм, спрямованих на підтримку населення в умовах військового конфлікту: «єПідтримка», оформлення статусу внутрішньо переміщеної особи, «єВідновлення», «Допомога по безробіттю», придбання військових облігацій, «єДекларація» та багато інших [4].

На жаль, процес цифровізації в Україні під час війни продемонстрував не тільки позитивні, а й негативні аспекти впровадження електронних державних послуг. На сьогодні надзвичайно актуальною проблемою є впровадження графіків погодинних відключень електроенергії, що ускладнює доступ до онлайн-сервісів. Також варто згадати про кібератаки зі сторони ворога, які, на жаль, не припиняються. Як повідомляє Департамент кібербезпеки СБУ, з початку повномасштабного вторгнення СБУ нейтралізувала понад 14 тисяч масштабних кібератак на Україну [5]. Окрім цього, досить актуальним є використання

штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання. Вони можуть аналізувати величезні обсяги даних з мереж, систем та пристроїв для виявлення незвичайних закономірностей, які можуть свідчити про кібератаку, виявляти як відомі, так і нові, невідомі раніше загрози (zeroday attacks), які можуть пропустити традиційні системи захисту. ШІ також може автоматизувати процеси реагування на кіберінциденти, такі як блокування шкідливого трафіку, ізоляція уражених систем та запуск процедур відновлення [6].

Таким чином, в Україні цифровізація державних послуг стала вагомою складовою реформ публічного управління, орієнтованих на підвищення ефективності адміністративних процедур і вдосконалення взаємодії між громадянами та державою. Ключовим інструментом цих змін виступила платформа «Дія», яка інтегрувала широкий перелік сервісів і спростила доступ населення до державних послуг. Водночас аналіз практики функціонування цифрових послуг в умовах війни засвідчив появу нових викликів, зокрема посилення вимог до кібер-захисту та необхідність адаптації інфраструктури до кризових обставин. З огляду на стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій і появу нових ризиків для інформаційної безпеки та приватності, забезпечення належного рівня захисту потребує запровадження комплексного підходу.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 13.12.2010 № 2250-р : станом на 20 верес. 2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-р#Text

2. Нові послуги «в кишені» мільйонів українців: що з'явиться в «Дії» у 2026 році. *РБК-Україна*. URL: https://www.rbc.ua/rus/news/novi-poslugi-v-kisheni-milyoniv-ukrayintsiv-1767190106.html

3. Підсумки 2025: які послуги в Дії були найпопулярнішими серед українців. *Міністерство цифрової трансформації України*. URL: https://thedigital.gov.ua/news/progress/pidsumky-2025-iaki-posluhy-v-diyi-buly-naypopuliarnishymy-sered-ukrayintsiv

4. Захист громадян під час війни. *Гід з державних послуг – Гід онлайн Дія*. URL: https://guide.diia.gov.ua/thematic-area/zakhyst-hromadian-pid-chas-viiny

5. СБУ нейтралізувала понад 14 тисяч масштабних кібератак на Україну за час повномасштабного вторгнення. *Служба безпеки України*. URL: https://ssu.gov.ua/novyny/sbu-neitralizuvala-ponad-14-tysiach-masshtabnykh-kiberatak-na-ukrainu-za-chas-povnomasshtabnoho-vtorhnennia

6. Василишин В. Аналіз кібератак на критичну інфраструктуру України. *Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання* : матеріали Міжнар. студент. науково-техн. конф., м. Тернопіль. С. 114. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/49353/2/NHSCI_2025_Vasilishin_V-Analysis_of_cyberattacks_143-144.pdf

7. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15.07.2021 № 1667-IX : станом на 1 січ. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text

8. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг : Закон України від 15.07.2021 № 1689-IX : станом на 2 верес. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text

9. Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 28.10.2020 № 1353-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-р#Text

10. Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 31.12.2024 № 1351-р : станом на 14 лип. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-р#Text

УДК 342.7:355.01(477)

Мар'яна Захарчук,
студентка I курсу магістратури спеціальності
D4 Публічне управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Олег Білоус,
професор кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат політичних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-6866-0043

ПРАВОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Правова політика як складова державної політики виступає інструментом забезпечення суспільної гармонії, функціонування правової системи та захисту основоположних прав і свобод людини в мирний і кризовий періоди. У контексті повномасштабної збройної агресії рф проти України, введення і тривале застосування правового режиму воєнного стану поставили перед українською державою низку нових викликів, що потребують наукового осмислення і правового забезпечення. Правова політика в цих умовах є не лише реакцією на надзвичайні обставини, а й стратегічною складовою державного управління, спрямованою на баланс між безпекою, правовою стабільністю та забезпеченням прав людини.

Актуальність дослідження правової політики в умовах воєнного стану зумовлена необхідністю пошуку балансу між імперативами національної безпеки та дотриманням фундаментальних прав людини, а також потребою в забезпеченні інституційної стійкості (resilience) системи публічного управління. Наукове осмислення цих процесів вимагає аналізу не лише нормативних змін, а й механізмів їх імплементації, що дозволяє оцінити ефективність державного менеджменту в екстраординарних умовах.

У цілому у науковій літературі правовий режим воєнного стану трактують як спеціальний правовий режим, який передбачає можливість обмеження певних прав і свобод з метою забезпечення обороноздатності та стабільності держави, але за умови суворого дотримання конституційних і міжнародно-правових гарантій. Такий підхід закріплено в Конституції України та спеціальному законодавстві, що регулює процедуру введення, терміни дії та обмеження прав під час воєнного стану.

Першою та визначальною рисою правової політики в умовах воєнного стану стала легітимна концентрація владних повноважень та модифікація системи стримувань і противаг. Згідно з Указом Президента України № 64/2022 [1], запровадження воєнного стану активувало механізми, передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [2]. У сфері публічного управління це проявилося у створенні мережі військових адміністрацій (обласних, районних, міських), які тимчасово перебрали на себе частину компетенцій органів місцевого самоврядування.

Така централізація є вимушеним кроком для забезпечення оперативності прийняття управлінських рішень. Правова політика у цьому аспекті спрямована на усунення бюрократичних перепон: спрощуються процедури бюджетного фінансування, публічних закупівель, управління комунальним майном. Однак, з наукової точки зору, виникає ризик надмірної дискреції виконавчої влади. Важливо, щоб розширення повноважень військових адміністрацій супроводжувалося чіткими законодавчими межами та механізмами подальшого (post-factum) контролю, щоб уникнути узурпації влади на місцях.

Ключовим викликом для правової політики є легітимація обмежень конституційних прав громадян. Відповідно до статті 64 Конституції України та статті 15 Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ), держава має право на відступ від зобов'язань (derogation) під час війни [3]. Сучасна правова політика України характеризується запровадженням комендантської години, обмеженням свободи пересування, забороною мирних зібрань, а також особливим режимом роботи медіа.

З позиції публічного управління ці заходи є інструментами забезпечення громадського порядку та безпеки. Проте науковий аналіз вимагає оцінки цих заходів крізь призму принципу пропорційності. Обмеження повинні бути «необхідними в демократичному суспільстві» для досягнення легітимної мети. Правова політика має чітко розмежовувати виправдані обмеження (наприклад, цензура військової інформації) від невиправданих (обмеження доступу до публічної інформації, що не стосується оборони). Відсутність чітких критеріїв може призвести до зловживань та зниження довіри суспільства до інститутів влади.

Правова політика в умовах війни характеризується надзвичайною динамікою законодавчого процесу. Парламент працює в режимі, наближеному до безперервного, ухвалюючи закони за спрощеною процедурою. Це призвело до формування масиву спеціального законодавства (lex specialis), що регулює питання мобілізації, соціального захисту військовослужбовців, функціонування економіки та відповідальності за колабораціонізм.

Позитивним аспектом є висока адаптивність правової системи: держава швидко реагує на нові виклики (наприклад, правове регулювання використання дронів, статус ВПО, конфіскація російських активів). Водночас спостерігається проблема зниження якості нормопроєктування та правової визначеності. Часті зміни до законодавства (наприклад, у податковій сфері) ускладнюють адміністрування та планування діяльності для бізнесу. Завданням науки публічного управління є розробка методології оцінки регуляторного впливу (RIA) навіть в умовах скорочених строків, щоб мінімізувати негативні наслідки «законодавчого спаму» [4].

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити кілька важливих науково обґрунтованих висновків щодо правової політики в умовах воєнного стану:

– по-перше, правова політика виступає не лише як реакція на кризу, а як стратегічний механізм, що сприяє забезпеченню національної безпеки і захисту основних прав і свобод громадян, навіть в умовах обмежень;

– по-друге, ефективність правового регулювання в цих умовах залежить від здатності законодавчої системи адаптуватися до нових викликів без дискредитації демократичних принципів та гарантій прав людини;

– по-третє, забезпечення балансу між безпекою і правами людини є ключовим викликом для сучасної правової політики України: надмірні або непропорційні обмеження можуть підірвати довіру суспільства до правової системи, водночас ігнорування безпекових вимог ставить під загрозу життєздатність держави.

Отже, правова політика в умовах воєнного стану повинна ґрунтуватися на принципах пропорційності, законності та гуманізму, що є складовою правової держави в кризовий період.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: president.gov.ua/documents/642022-41397

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

3. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр

4. Мельник Р. С. Адміністративне право України в умовах війни: виклики та перспективи адаптації. *Право України*. 2023. № 5. С. 12–25.

УДК 352:351.84

Віктор Івчук,
аспірант кафедри управління та адміністрування,
Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницька академія безперервної освіти»
ORCID: https://orcid.org/0009-0006-8920-1934
Науковий керівник:
Ірина Світлак,
професор кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін,
доктор юридичних наук, професор,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету,
м. Вінниця, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4408-6868

РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ ПІДХІД

Реінтеграція ветеранів у цивільне життя на рівні територіальних громад є важливим завданням, що потребує комплексного та інтегрованого підходу, адже громади відіграють провідну роль у створенні сприятливих умов для їх успішного відновлення (підтримка громади, ресурси та ставлення). Активна підтримка громад та взаємодія з іншими суб'єктами реалізації публічної політики у цій сфері може значно полегшити реінтеграційний процес і сприяти інклюзивному відновленню функціональної спроможності ветеранів у їх поверненні додому.

Україна здійснює реінтеграційні заходи в умовах активної фази війни, що істотно відрізняє цей процес від класичних постконфліктних моделей, характерних для більшості інших держав. Унікальність вітчизняного досвіду реінтеграції також зумовлена одночасною розбудовою нормативно-правової бази, інституційних механізмів міжвідомчої координації, системи медико-психологічної, соціальної та правової допомоги, а також інтеграцією міжнародних стандартів і практик (НАТО, ООН, МКЧХ). Крім того, український кейс характеризується залученням широкого кола суб'єктів управління – центральних органів виконавчої влади, територіальних громад, громадянського суспільства та міжнародних партнерів, що формує комплексну багаторівневу модель реінтеграції в умовах воєнного та повоєнного відновлення.

Попри відсутність в Україні комплексного рамкового закону, який би системно визначав засади, пріоритети та механізми державної політики у ветеранській сфері, впродовж 2024–2025 років спостерігалася інтенсифікація нормотворчої діяльності та інституційного розвитку системи публічного управління у сфері ветеранства. У цей період ухвалено стратегічні документи та операційні плани, спрямовані на розбудову багаторівневої системи переходу від військової служби до цивільного життя, зокрема Стратегію ветеранської політики на період до 2030 року (далі – Ветеранська стратегія) [1] та Стратегію формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року (далі – Стратегія повернення) [2]. Зазначені документи визначають коло суб'єктів формування і реалізації політики (центральні органи виконавчої влади, органи сектору безпеки і оборони, органи місцевого самоврядування, інститути громадянського суспільства) та закладають основу міжвідомчої координації заходів реінтеграції. Водночас фрагментарність нормативного регулювання зумовлює ризики несистемності управлінських рішень, дублювання повноважень суб'єктів публічного управління та виникнення правових колізій, що негативно впливає на ефективність реалізації державної політики реінтеграції. У цьому контексті вагомим кроком стало прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» щодо формування комплексного підходу до внутрішньої політики у ветеранській сфері» [3], який інституціоналізує принципи, цілі та інструменти державної ветеранської політики, визначає механізми міжвідомчої взаємодії, координації та моніторингу результативності публічних рішень. Подальше нормативне закріплення базових засад ветеранської політики передбачено проєктом Закону України «Про

основні засади державної ветеранської політики щодо ветеранів/ветеранок, які брали участь у відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України» [4], що перебуває на розгляді профільного парламентського комітету.

Отже, національна державна візія публічної ветеранської політики формується на основі двох стратегічних документів, які визначають архітектоніку суб'єктів реалізації політики, багаторівневі механізми координації та ключові управлінські інструменти реінтеграції, включно з медико-психологічною, соціально-економічною та правовою підтримкою звільнених оборонців України.

Визначення ролі територіальних громад у реалізації публічної політики у ветеранській сфері, зокрема щодо реінтеграції ветеранів, слід досліджувати як крізь призму реформи децентралізації, так і безпосередньо реформи підтримки ветеранів в Україні, яка є невід'ємною складовою реформи децентралізації.

Важливу місію органів місцевого самоврядування та делегування владних компетенцій З. Гладун науково доводить наступним чином: «...хоча місцеве самоврядування не належить до системи державних органів влади, будучи самостійним видом публічної влади, воно у певних визначених законодавством межах, шляхом делегування їм повноважень органів виконавчої влади, здійснює функції управління і регулювання діяльністю об'єктів комунальної власності. Виступаючи як повноважні органи влади, вони здійснюють керівництво соціально-культурним життям відповідної територіальної громади, здійснюючи організацію і регулювання відносин в тих чи інших сферах життя. Виконавчі органи місцевого самоврядування здійснюють певну регулятивну діяльність, яка відповідно до її змісту набуває характеру або державного регулювання, або місцевого (муніципального) регулювання» [5, с. 441].

У нормативній площині загальний правовий статус органів місцевого самоврядування визначений в Конституції України [6] та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [7].

Щодо повноважень органів місцевого самоврядування відповідно до ст. 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [7] окрім власних (самоврядних) повноважень, визначені делеговані повноваження у цьому секторі: надання грошової допомоги; сприяння їх зайнятості, організація професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації; забезпечення житлом для тимчасового проживання.

Проблема розмежування та диференціації повноважень місцевого самоврядування залежно від сфери реалізації державної політики активно обговорюється провідними фахівцями в галузі публічного управління та

права. Сучасні процеси децентралізації в Україні відбуваються в надскладних умовах триваючих воєнних дій і, на наш погляд, мають бути першопочатково спрямовані на зміцнення інституцій місцевого самоврядування через розширення повноважень представницьких органів територіальних громад.

Життєдіяльність ветеранів значною мірою детермінується функціонуванням систем підтримки громади, наявністю соціальних ресурсів і якістю міжособистісних взаємин. Хоча частина військовослужбовців повертається до звичного соціального середовища, інші змушені вибудовувати життєві стратегії в нових соціально-економічних та психологічних умовах, що ускладнює процес їх переходу до цивільного життя. Вагомим бар'єром реінтеграції виступає розрив у досвіді між військовослужбовцями, які безпосередньо брали участь у бойових діях, та цивільним населенням, яке адаптувалося до умов війни у тилу. Така асиметрія життєвого досвіду зумовлює соціальну дистанцію та фрагментацію соціальних зв'язків, що негативно впливає на ефективність процесів соціальної та психологічної реінтеграції ветеранів. Реінтеграція на рівні громади сприяє соціальній згуртованості шляхом інтеграції підтримки ветеранів у місцеві зусилля з розвитку та зміцнення інституційного потенціалу.

Подібна позиція висловлена С. Сівковим, який зазначає, що «...саме місцеве самоврядування, здійснюючи управління на території, має найкращі можливості розуміти специфіку потреб ветеранів війни, аналізувати реальні проблеми цієї категорії громадян, а також знаходити найбільш ефективні шляхи їхньої реінтеграції. Завдяки близькості до громади та повсякденній взаємодії з населенням, органи місцевого самоврядування здатні оперативно реагувати на виклики і забезпечувати ефективну соціальну, психологічну та економічну підтримку ветеранів, сприяючи їхньому повноцінному поверненню до мирного життя та активній участі у розвитку місцевих громад...» [8, с. 36].

Однією з передумов ефективної реалізації функцій публічного управління у сфері реінтеграції ветеранів на муніципальному рівні, на наш погляд, є стратегічне планування, що розробляється не лише з урахуванням глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, а й з ураховуванням, в першу чергу, специфіки відповідного регіону (територіально-орієнтований підхід). На нашу думку, розробка та впровадження дієвої стратегії розвитку територіальної громади, галузевих стратегій, концепцій, програм і планів може не лише мобілізувати потенціал всієї громади для реалізації конкретних та чітких планів, а й бути тим дієвим інструментом в механізмі публічного управління, що адаптований до сучасних викликів і загроз, зокрема, таких як повномасштабні триваючі

воєнні дії. Беззаперечно, що публічне управління у ветеранській сфері кожної громади має свою специфіку та певну автономність на локальному рівні.

Наразі виокремлюють дві провідні моделі реінтеграції:

– реінтеграція на основі громади, яка передбачає провідну роль місцевих спільнот і залучення їх членів, зокрема ветеранів, до процесів ухвалення рішень;

– реінтеграція на основі цільової підтримки ветеранів, спрямована на задоволення їх специфічних потреб без безпосередньої інтеграції в громаду. Цей підхід забезпечує задоволення специфічних потреб та створення комплексної системи психосоціальної підтримки, оскільки потреба в психосоціальному втручанні та наданні послуг має найвищий пріоритет.

Кожен із запропонованих підходів реінтеграції має управлінські переваги та виклики. На нашу думку, саме інтегрована модель, що поєднує реінтеграцію ветеранів на основі громади з адресною спеціалізованою підтримкою, може стати оптимальним форматом реалізації публічної політики у досліджуваній сфері.

Список використаних джерел:

1. Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року : Розпорядження КМУ від 29.11.2024 р. № 1209-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text

2. Стратегія формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року : Розпорядження КМУ від від 31.12.2024 р. № 1350-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1350-2024-%D1%80#Text

3. Про внесення змін до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» щодо формування комплексного підходу до внутрішньої політики у ветеранській сфері : Закон України від 11.03.2025 р. № 4285-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4285-20#Text

4. Про основні засади державної ветеранської політики щодо ветеранів/ветеранок, які брали участь у відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України : Проєкт Закону України від 25.08.2025 р. № 13696. URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/57192

5. Гладун З. С. Адміністративно-правове регулювання охорони здоров'я населення в Україні : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 720 с.

6. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

7. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n383

8. Сівков С. В. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти реінтеграції ветеранів війни в умовах особливого періоду. *Київський часопис права.* 2025. № 1. С. 34–40. URL: https://doi.org/10.32782/klj/2025.1.5

УДК 351.77:355.01(477)

Тетяна Касіч,
студентка І курсу магістратури спеціальності
D4 Публічне управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Андрій Лис,
старший викладач кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат наук з державного управління,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0004-7082-1020

АДМІНІСТРУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Адміністрування публічних послуг в умовах воєнного стану виступає ключовою складовою ефективного функціонування системи публічного управління, оскільки саме через механізми надання публічних послуг забезпечується реалізація соціальних, економічних та адміністративних потреб населення під час надзвичайних обставин. Воєнний стан в Україні поставив перед державними та місцевими органами влади низку нових завдань, що вимагають адаптивності, оперативності та інноваційності в адмініструванні публічних послуг, особливо в умовах обмежених ресурсів, руйнування інфраструктури та значної мобільності населення. Актуальність дослідження полягає в необхідності наукового обґрунтування механізмів адаптації адміністративних процесів, які забезпечують стійкість державних сервісів в умовах кризових викликів.

У науковій літературі адміністрування публічних послуг розглядається як систематичний процес організації, виконання і контролю за наданням послуг громадянам та бізнесу, з урахуванням вимог якості, доступності та ефективності. У контексті воєнного стану концептуальні підходи до публічних послуг потребують перегляду, оскільки традиційні моделі взаємодії між владою та суспільством зазнають суттєвих змін під впливом екстремальних умов, що супроводжуються мобілізацією ресурсів та обмеженням руху населення.

Функціонування системи публічного управління в умовах правового режиму воєнного стану є «стрес-тестом» для інституційної спроможності держави. Адміністрування публічних послуг, як ключовий інтерфейс

взаємодії між владою та громадянином, в умовах збройної агресії набуває екзистенційного значення. З одного боку, держава зобов'язана гарантувати безперервність надання життєво необхідних сервісів (соціальні виплати, реєстрація актів цивільного стану, видача документів), з іншого – стикається з фізичним руйнуванням інфраструктури, загрозами кібербезпеці та масовим переміщенням населення.

З початком повномасштабного вторгнення першочерговим завданням адміністрування стала мінімізація бюрократичних бар'єрів, які могли б паралізувати економічну та соціальну активність. Правова політика у сфері надання послуг переорієнтувалася на декларативний принцип. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18 березня 2022 р. № 314 [1], суб'єкти господарювання набули права провадити діяльність на підставі подання декларації, без необхідності отримання дозволів чи ліцензій (за винятком критичних сфер).

З наукової точки зору це свідчить про перехід від *ex-ante* контролю (попереднього дозволу) до *ex-post* моніторингу, що значно знизило адміністративне навантаження на бізнес. Такий підхід дозволив зберегти економічну динаміку та пришвидшити релокацію підприємств.

Однією з ключових проблем адміністрування публічних послуг в умовах воєнного стану є забезпечення безперервності та доступності сервісів за умов руйнування інфраструктури та зміни місця проживання значної частини населення. У цьому контексті електронні публічні послуги та цифрові сервіси відіграють вирішальну роль, оскільки вони забезпечують доступ до основних адміністративних функцій незалежно від фізичного місця перебування користувача. Дослідження показують, що електронні сервіси мають такі переваги, як стійкість до зовнішніх впливів, можливість резервного копіювання даних та контроль безпеки доступу, що особливо важливо в умовах військових дій та частих загроз кібербезпеці.

Масова внутрішня міграція (ВПО) вимагала відходу від територіального принципу надання адміністративних послуг. Було запроваджено принцип екстериторіальності для ключових послуг: реєстрації бізнесу, нерухомості, актів цивільного стану та соціальних послуг. Це означає, що адміністративна послуга «слідує» за громадянином, а не навпаки.

Мережа Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) зазнала структурної трансформації. На тимчасово окупованих територіях та в зонах активних бойових дій доступ до реєстрів був заблокований задля безпеки даних [2]. Натомість на підконтрольних територіях навантаження на ЦНАПи зросло в рази. Адміністративний менеджмент у цій ситуації проявив гнучкість через створення віддалених робочих місць

адміністраторів, мобільних ЦНАПів та інтеграцію сервісів соціального захисту в єдині офіси («Прозорий офіс»).

Другим важливим аспектом є адаптація процедур надання адміністративних послуг до потреб різних груп населення, включно з тими, хто не користується цифровими технологіями. Науковці зазначають, що існує необхідність забезпечити альтернативні способи доступу до послуг, зокрема через Центри надання адміністративних послуг та мобільні пункти обслуговування, що дозволяє гарантувати соціальну інклюзію та рівний доступ до публічних сервісів для всіх категорій громадян.

Третім складовим елементом ефективного адміністрування в умовах воєнного стану є інституційна мобільність та адаптивність публічних установ. У режимі воєнного стану органи влади вимушені залучати міжвідомчу координацію, оптимізовувати внутрішні адміністративні процеси та створювати механізми швидкого реагування на зміни зовнішніх обставин. Це передбачає розширення компетенцій, гнучкість у прийнятті рішень та активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в управлінську практику, що сприяє підвищенню оперативності надання публічних послуг у кризових умовах.

Таким чином, в умовах воєнного стану відбулася трансформація системи адміністрування публічних послуг від бюрократично-процедурної до сервісно-орієнтованої та адаптивної. Пріоритетом стало не дотримання формальних процедур, а результат – своєчасне надання послуги громадянину незалежно від його місцезнаходження. Цифровізація довела свою ефективність як головний інструмент забезпечення безперервності державного управління. Електронні сервіси дозволили зберегти керованість процесами та соціальну стабільність в умовах руйнування фізичної інфраструктури.

А втім, досвід дерегуляції та екстериторіальності, набутий під час війни, не має бути втрачений у повоєнний період. Спрощені процедури адміністрування мають стати основою для нової моделі публічного врядування (Good Governance) в Україні, де держава є непомітним, але ефективним провайдером послуг.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2022 р. № 314. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-п

2. Купрій В. О. Надання адміністративних послуг в умовах воєнного стану: виклики та шляхи адаптації. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління.* 2023. Том 34 (73). № 2. С. 15-22.

УДК 35.07:351.84

Михайло Климишин,
студент І курсу магістратури спеціальності
D4 Публічне управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Андрій Лис,
старший викладач кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат наук з державного управління,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0004-7082-1020

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Державна політика у сфері надання публічних послуг виступає одним із центральних компонентів сучасної системи публічного управління та адміністрування, оскільки спрямована на організацію, реалізацію, координацію та оцінювання діяльності, що забезпечує задоволення суспільних потреб громадян та юридичних осіб. Публічні послуги виконують функцію соціального гарантування, що реалізується через державні, муніципальні та делеговані суб'єктам господарювання види діяльності (зокрема адміністративні, соціальні, інформаційні та ін.).

Підвищення якості, доступності та результативності публічних послуг є ключовим завданням державної політики, яке визначає ефективність державного управління та рівень довіри населення до інституцій влади. У сучасних умовах трансформаційних процесів, цифровізації та глобалізації впровадження стратегій державної політики у цій сфері є необхідною передумовою сталого соціально-економічного розвитку.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення процесів реінжинірингу публічних послуг в умовах цифровізації, децентралізації влади та євроінтеграційних прагнень України. Проблемним полем залишається забезпечення якості, доступності та інклюзивності послуг в умовах безпекових викликів та обмежених ресурсів.

Державна політика у сфері надання публічних послуг є одним із ключових інструментів реалізації соціального контракту між владою та громадянами, прямим проявом легітимності та ефективності публічної адміністрації. У сучасних умовах, коли очікування суспільства щодо якості, доступності та швидкості отримання послуг постійно зростають,

формування цілеспрямованої, системної та результативної політики в цій сфері набуває критичного значення. Публічні послуги, визначені як діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування, спрямована на задоволення суспільних потреб та реалізацію прав громадян і юридичних осіб [1, с. 45].

Науковий дискурс розмежовує поняття *публічних послуг* (широка категорія, що включає освіту, медицину, транспорт тощо) та *адміністративних послуг* (владно-розпорядчих дій легалізації прав громадян). Державна політика фокусується насамперед на регламентації останніх, оскільки саме тут виникає найбільше корупційних ризиків та адміністративного навантаження. Проте стратегічною метою є інтеграція усіх видів послуг у єдину, зручну для користувача систему.

Ключовим вектором реалізації державної політики є цифрова трансформація (digitalization). Вона не повинна зводитися до «автоматизації хаосу» – переведення паперової бюрократії в електронну форму без зміни суті процесів. Ефективна політика передбачає реінжиніринг бізнес-процесів (BPR – Business Process Reengineering): оптимізацію кроків, скасування зайвих довідок та перехід до моделі *default-digital*.

Впровадження системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів (на прикладі системи «Трембіта») забезпечує інтероперабельність реєстрів. Це дозволяє реалізувати принцип «running data, not people» (бігають дані, а не люди). Державна політика тут спрямована на те, щоб державні органи самостійно обмінювалися даними, не вимагаючи від громадянина інформації, яка вже є у розпорядженні держави [2].

Невід'ємною складовою державної політики є система моніторингу та оцінки якості послуг. Від суто кількісних показників (кількість виданих довідок) відбувається перехід до якісних метрик (рівень задоволеності громадян, час очікування, кількість візитів). Впровадження стандартів ISO у діяльність органів влади та регулярний зовнішній аудит дозволяють виявляти «вузькі місця» в адмініструванні. Важливим інструментом є механізми зворотного зв'язку (feedback loops), які дозволяють коригувати політику в режимі реального часу на основі даних користувацького досвіду (User Experience – UX) [3].

Державна політика у сфері надання публічних послуг є динамічною сферою публічного управління, яка поступово переходить від логіки адміністрування до логіки сервісу та створення публічної цінності. Ключовими векторами такої політики є безумовна орієнтація на користувача (citizen-centricity), тотальна цифровізація на основі інтероперабельних

платформ, стандартизація якості та розширення кола постачальників через механізми публічно-приватного партнерства.

Головними викликами для реалізації ефективної політики залишаються подолання цифрового розриву, інтеграція розрізнених інформаційних систем, подолання інституційного супротиву та забезпечення стабільного фінансування, особливо на місцевому рівні.

Таким чином, державна політика у сфері надання публічних послуг є фундаментальним елементом системи публічного управління, що забезпечує реалізацію базових соціальних функцій держави та створення умов для задоволення суспільних потреб. Вона охоплює широке коло інструментів і механізмів, включаючи нормативно-правове регулювання, організаційно-управлінські підходи, стандарти якості, цифрові сервіси і моніторинг ефективності.

Сучасні реформи в Україні спрямовані на формування сервісно-орієнтованої моделі надання послуг, підвищення доступності та якості, впровадження цифрових технологій і оптимізацію адміністративних процедур. Проте існуючі виклики – інституційні, технологічні та організаційні – потребують подальшої уваги, зокрема через розробку інноваційних моделей управління, зміцнення кадрового потенціалу, посилення координації між рівнями влади та активне використання сучасних ІКТ.

Список використаних джерел:

1. Заблоцька М. В., Гураль О. В. Публічні послуги: теорія та практика надання : навч. посіб. Київ : Вид-во НАДУ, 2020. 288 с.

2. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2013. № 32. Ст. 409. (зі змінами та доповненнями).

3. Куйбіда В. С., Карпенко О. В., Нападовська І. В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції та принципи. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України.* 2018. № 1. С. 5-10.

УДК 342.9:351.08

Валерій Максютенко,
студент І курсу магістратури спеціальності
D4 Публічне управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Тетяна Левкун,
доцент кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат наук з державного управління,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0000-0578-1051

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Трансформаційні процеси у системі публічного управління України, зумовлені реформами державної служби, децентралізацією влади, цифровізацією управлінських процесів та євроінтеграційними зобов'язаннями, актуалізують питання правової відповідальності державних службовців. Особливе місце у цій системі посідає адміністративна відповідальність як інструмент забезпечення законності, дисципліни та належного виконання службових повноважень. В умовах формування нової управлінської парадигми, орієнтованої на сервісну державу, підзвітність і відповідальність публічних службовців набувають системоутворювального значення.

Адміністративна відповідальність державних службовців виступає важливим елементом механізму публічного управління, оскільки спрямована не лише на реагування на правопорушення, а й на превенцію неправомірної поведінки, підвищення стандартів професійної етики та зміцнення довіри громадян до інститутів влади. Водночас трансформація публічного управління зумовлює необхідність переосмислення змісту, форм і процедур притягнення державних службовців до адміністративної відповідальності з урахуванням сучасних викликів і ризиків.

Адміністративна відповідальність державних службовців є різновидом юридичної відповідальності, що настає за вчинення адміністративних правопорушень у процесі реалізації службових повноважень або у зв'язку з їх виконанням. Її правову основу становлять положення Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про

державну службу», антикорупційного законодавства та інших нормативно-правових актів, що регламентують публічно-службові відносини [1-2].

У контексті трансформації публічного управління адміністративна відповідальність державних службовців дедалі більше виконує функцію інструменту забезпечення належного врядування (good governance). Йдеться не лише про каральний аспект, а й про формування стандартів доброчесності, прозорості та підзвітності публічної служби. Запровадження електронного урядування, автоматизація адміністративних процедур та відкритість даних підвищують рівень контролю за діяльністю службовців, водночас посилюючи вимоги до їх правової культури та відповідальності.

Особливої актуальності набуває питання співвідношення адміністративної відповідальності з дисциплінарною та кримінальною відповідальністю державних службовців. У процесі реформування публічного управління спостерігається тенденція до деталізації складів адміністративних правопорушень, пов'язаних із порушенням антикорупційних обмежень, конфлікту інтересів, недотриманням процедур надання публічних послуг [3]. Це сприяє підвищенню правової визначеності, але водночас вимагає уніфікації підходів до застосування санкцій та уникнення дублювання відповідальності.

Класична модель відповідальності була прив'язана до ієрархії та чітко визначених службових обов'язків у межах стабільної адміністративної процедури. Сьогодні розвиток *New Public Governance*, який робить акцент на мережевій взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства, розмиває межі традиційної державної служби.

Виникають нові типи публічних посадовців та агенти (наприклад, менеджери державно-приватних партнерств, координатори проєктів зовнішнього фандингу), чий статус та обов'язки не завжди однозначно регулюються традиційним службовим законодавством. Це створює нормативну прогалину: чини таких осіб можуть завдавати шкоди публічним інтересам, але механізми їх притягнення до адміністративної відповідальності залишаються невизначеними. Відповідно, необхідна еволюція законодавства у напрямку розширення кола суб'єктів відповідальності з орієнтацією на функцію, а не лише на формальний статус.

Трансформаційні процеси у публічному управлінні також зумовлюють зміну підходів до суб'єктного складу адміністративної відповідальності. Зростає роль керівників державної служби, уповноважених осіб з питань запобігання корупції, а також адміністративних судів у забезпеченні законності процедур притягнення до відповідальності. Судова

практика дедалі частіше стає джерелом формування стандартів застосування адміністративно-деліктних норм щодо державних службовців [4].

Таким чином, адміністративна відповідальність державних службовців в умовах трансформації публічного управління виступає ключовим інструментом забезпечення законності, підзвітності та якості публічної служби. Сучасні реформаторські процеси зумовлюють необхідність оновлення підходів до правового регулювання адміністративної відповідальності з урахуванням принципів належного врядування, цифровізації та європейських стандартів.

Ефективність інституту адміністративної відповідальності значною мірою залежить від чіткості нормативного визначення складів правопорушень, узгодженості з іншими видами юридичної відповідальності та належного рівня правової культури державних службовців. У перспективі доцільним є подальше вдосконалення адміністративно-деліктного законодавства, розвиток судової практики та запровадження превентивних механізмів, спрямованих на формування доброчесної та професійної публічної служби.

Звідси випливає, що інститут адміністративної відповідальності повинен трансформуватися з інструменту внутрішнього дисциплінування бюрократії в прозорий, справедливий та технологічно сучасний механізм забезпечення підзвітності держави перед громадянами, що є запорукою довіри до публічної влади в умовах її глибинної трансформації.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X (зі змін. і доп.). *Відомості Верховної Ради України.*

2. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України.*

3. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України.*

4. Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади. Харків : Право, 2020. 304 с.

УДК 35.07:005.591.6

Анна Пихней,
студентка I курсу магістратури спеціальності
D4 Публічне управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Тетяна Левкун,
доцент кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат наук з державного управління,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0000-0578-1051

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Трансформація системи публічного адміністрування є об'єктивною відповіддю держави на глибинні соціально-економічні, політичні та технологічні зміни, що відбуваються у глобальному та національному вимірах. У сучасних умовах публічне адміністрування дедалі більше орієнтується не лише на виконання владно-розпорядчих функцій, а й на забезпечення якості публічних послуг, підзвітності, відкритості та залучення громадян до процесів ухвалення управлінських рішень. Особливої актуальності ці процеси набувають для України в умовах євроінтеграційного курсу, цифровізації, децентралізації та кризових викликів, пов'язаних із безпековими загрозами.

Сучасні тенденції трансформації публічного адміністрування ґрунтуються на переосмисленні ролі держави, зміні управлінських парадигм та впровадженні інноваційних інструментів управління. Відтак наукове осмислення ключових напрямів і закономірностей трансформаційних процесів у сфері публічного адміністрування є необхідною передумовою формування ефективної, адаптивної та орієнтованої на потреби суспільства системи публічного управління.

Система публічного адміністрування на початку XXI століття перебуває в стані глибинної трансформації, детермінованої комплексом технологічних, соціальних та управлінських викликів. Класичні бюрократичні парадигми, засновані на ієрархії, стандартизації та адміністративному контролі, демонструють свою обмеженість у контексті VUCA-світу (мінливості, невизначеності, складності та неоднозначності).

Формування нової архітектури державного управління є відповіддю на потреби у підвищенні гнучкості, адаптивності та результативності публічного сектору. Цей процес не є локальним явищем, а відображає глобальні тренди, що формуються під впливом цифрової революції, зміни очікувань громадян та необхідності забезпечення сталого розвитку.

У сучасній науковій літературі трансформація публічного адміністрування розглядається як комплексний і багатовимірний процес, що охоплює інституційні, організаційні, функціональні та процедурні зміни в діяльності органів публічної влади. Однією з базових тенденцій є перехід від традиційної бюрократичної моделі державного управління до моделей нового публічного менеджменту (New Public Management) та нового публічного врядування (New Public Governance), які акцентують увагу на результативності, ефективності та партнерській взаємодії між державою, бізнесом і громадянським суспільством [1].

Важливою тенденцією трансформації публічного адміністрування є посилення сервісної орієнтації діяльності органів влади. У межах цієї парадигми держава розглядається як постачальник публічних послуг, а громадянин – як активний споживач і співучасник управлінських процесів. Це зумовлює необхідність запровадження стандартів якості публічних послуг, механізмів оцінювання результативності діяльності публічних інституцій, а також розвитку клієнтоорієнтованих підходів у публічному адмініструванні [2].

Окреме місце серед сучасних тенденцій посідає цифрова трансформація публічного адміністрування. Використання інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток електронного урядування та впровадження цифрових публічних послуг істотно змінюють способи взаємодії між державою та суспільством. Цифровізація сприяє підвищенню прозорості управлінських процесів, зменшенню адміністративних бар'єрів, оптимізації процедур ухвалення рішень та зниженню корупційних ризиків. Водночас вона потребує оновлення нормативно-правової бази, розвитку цифрових компетентностей публічних службовців і забезпечення кібербезпеки [3].

Ще однією визначальною тенденцією є децентралізація публічного адміністрування, яка передбачає перерозподіл повноважень, ресурсів та відповідальності між центральними та місцевими органами влади. У результаті децентралізаційних процесів формується багаторівнева система публічного адміністрування, орієнтована на наближення управлінських рішень до потреб територіальних громад. Це сприяє зростанню автономії місцевого самоврядування, підвищенню ефективності використання публічних ресурсів та розвитку локальної демократії [4].

У контексті трансформації публічного адміністрування зростає значення мережевих і партнерських форм управління. Сучасні публічні політики дедалі частіше реалізуються через взаємодію різних акторів – органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнес-структур, громадських організацій та експертного середовища. Такий підхід дозволяє акумулювати ресурси, знання й компетенції різних суб'єктів, підвищуючи адаптивність та інклюзивність управлінських рішень.

Водночас трансформація публічного адміністрування супроводжується низкою викликів і ризиків. Серед них – інституційна інерція, опір змінам з боку окремих управлінських структур, фрагментарність реформ, а також обмеженість фінансових і людських ресурсів. Подолання зазначених проблем потребує системного підходу до реформування, стратегічного бачення розвитку публічного адміністрування та узгодженості дій між різними рівнями влади.

Таким чином, сучасні тенденції трансформації системи публічного адміністрування відображають глибокі зміни у змісті, формах і методах управлінської діяльності держави. Перехід до сервісно орієнтованих, цифрових, децентралізованих і партнерських моделей управління зумовлює необхідність переосмислення ролі публічної влади та підвищення її спроможності ефективно реагувати на суспільні потреби.

Трансформація публічного адміністрування має комплексний характер і потребує синхронізації інституційних, нормативно-правових, організаційних та кадрових змін. Успішність цих процесів значною мірою залежить від політичної волі, рівня професіоналізму публічних службовців, а також активної участі громадянського суспільства у формуванні та реалізації публічної політики.

Отже, подальший розвиток системи публічного адміністрування в Україні має ґрунтуватися на поєднанні інноваційних управлінських підходів із національними особливостями державотворення, що дозволить сформувати ефективну, демократичну та стійку систему публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Osborne S. P. The New Public Governance? Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance. London : Routledge, 2010. 448 p.

2. Denhardt J., Denhardt R. The New Public Service: Serving, Not Steering. New York : Routledge, 2015. 272 p.

3. Digital Government Index 2023. *OECD*. Paris : OECD Publishing, 2023. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/01/2023-oecd-digital-government-index_b11e8e8e/1a89ed5e-en.pdf

4. Pollitt C., Bouckaert G. Public Management Reform: A Comparative Analysis. Oxford : Oxford University Press, 2017. 388 p.

УДК 351.86:004.056

Іван Поліщук,
студент І курсу магістратури спеціальності
D4 Публічне управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Богдан Гамалюк,
доцент кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат наук з державного управління,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0986-1259

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Інформаційна безпека як складова національної безпеки сучасної держави набуває якісно нового значення в контексті цифрової трансформації, глобальної інформаційної взаємодії та посилення гібридних загроз. Інформація і комунікації стали не лише інструментом соціального розвитку, а й полем стратегічних впливів, маніпуляцій і умов для реалізації національних інтересів та загроз.

У таких умовах держава виступає як головний гарант захисту інформаційного простору, створюючи відповідні інституційно-правові механізми реалізації політики інформаційної безпеки. Це актуалізує необхідність наукового осмислення існуючих підходів до формування механізмів, що регламентують діяльність державних інституцій, правове середовище, процедури реагування на інформаційні загрози та комплекс комунікаційних стратегій.

У контексті сучасних викликів (зокрема гібридної війни) інформаційна безпека вже не може розглядатися окремо від державної політики і публічного управління. Вона потребує не тільки нормативно-правового забезпечення, але й інтегрованої інституційної системи, що координує дії органів влади, громадянського суспільства та міжнародних партнерів для ефективної реалізації державних стратегій.

У сучасному гіперзв’язаному світі інформаційна безпека перестала бути суто технічною сферою, перетворившись на критичний компонент

національної безпеки, стабільності держави та захисту прав людини. Ефективна державна політика в цій сфері не може існувати лише на рівні стратегічних документів; її реалізація вимагає створення потужного, адаптивного та комплексного інституційно-правового механізму. Цей механізм є сукупністю правових норм, системи спеціальних суб'єктів управління (інституцій) та формалізованих процедур їхньої взаємодії, спрямованих на досягнення цілей політики.

Інформаційна безпека держави характеризується як стан захищеності національного інформаційного простору від потенційних і реальних загроз, що можуть спричинити шкоду основним інтересам держави та суспільства. Це включає захист інформації, інформаційних систем, комунікаційних інфраструктур, а також забезпечення сталого функціонування інформаційного середовища у національних інтересах. Таке розуміння підкреслює важливість не лише технічних засобів захисту, а й комплексного правового та інституційного середовища [1].

Інституційні механізми охоплюють систему державних органів, відповідальних за реалізацію політики інформаційної безпеки (Кабінет Міністрів, спеціалізовані агентства, національні координаційні структури). У сучасній українській практиці ключову роль відіграють такі інституції, як Рада національної безпеки і оборони, Міністерство культури та інформаційної політики, Центр протидії дезінформації, державні служби, що забезпечують кібербезпеку, та інші. Їх дія спрямована на синергію правового регулювання, превентивних заходів і реагування на інформаційні загрози [2].

Ці акти визначають не тільки правовий статус суб'єктів інформаційної безпеки, але й механізми захисту від дезінформації, кіберзагроз, а також регламентують права і обов'язки громадян у сфері інформаційних відносин. У сучасних умовах гібридної агресії особливого значення набувають правові норми щодо протидії інформаційним атакам та забезпечення кібербезпеки [3].

Система суб'єктів, що реалізують політику інформаційної безпеки, є багаторівневою та включає органи з різним статусом і повноваженнями:

– *органи стратегічного планування та координації*: Рада національної безпеки і оборони України (РНБО), Уряд;

– *спеціалізований центральний орган виконавчої влади*: Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України (Держспецзв'язку) як ключовий інститут з повноваженнями у сфері технічного захисту інформації, кібербезпеки, сертифікації та реагування на кіберінциденти (національний CSIRT);

– *органи безпеки і оборони:* Служба безпеки України (контррозвідка, захист держсекретів), Міністерство оборони (військова кібербезпека), Генеральна прокуратура (розслідування кіберзлочинів);

– *органи зі спеціальними повноваженнями:* Національний центр оперативного управління територією України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку (НКРЗІ).

Головним викликом такої архітектури є потенційне дублювання функцій та нестача чітких процедур оперативної міжвідомчої взаємодії під час масштабних крос-секторальних кібератак. Це потребує посилення координаційної ролі РНБО та Держспецзв'язку, а також закріплення відповідних механізмів в нормативних актах.

Таким чином, інституційно-правові механізми реалізації державної політики інформаційної безпеки є системними й багатовимірними. Вони включають як правові основи (нормативно-правову базу і міжнародні стандарти), так і інституційні механізми (координуючі органи влади і спеціалізовані структури). Сучасні виклики, пов'язані з гібридними загрозами та цифровими ризиками, вимагають удосконалення як правового регулювання, так і організаційної співпраці між державними інституціями, громадським сектором та міжнародними партнерами.

Перспективними напрямами розвитку є подальша гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами, створення єдиної координаційної інституції з питань інформаційної безпеки, розвиток систем превентивних заходів і стратегічних комунікацій, а також підвищення медіаграмотності населення. Такий комплексний підхід сприятиме підвищенню ефективності реалізації державної політики інформаційної безпеки в умовах сучасних трансформацій та загроз.

Список використаних джерел:

1. Скочиляс-Павлів О. Правові механізми забезпечення інформаційної безпеки в Україні. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. 2024. DOI: doi.org/10.23939/law2024.42.151/

2. Пашковський В. Ф. Ідентифікація політико-правових механізмів інформаційної безпеки держави в умовах гібридної війни. *Політичне життя*. 2025. DOI: doi.org/10.31558/2519-2949.2025.3.15/

3. Ряполов А. П. Нормативно-правові основи інформаційної безпеки України в умовах гібридної агресії. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право*. 2025. DOI: doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.12

УДК 340.113:355.01

Софія Самойленко,
студентка I курсу спеціальності D8 Право,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Олександр Загурський,
доцент кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат юридичних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0797-8864

ПРАВНИЧА РИТОРИКА В УМОВАХ МЕДІАРЕАЛЬНОСТІ

У сучасних демократичних суспільствах медіа відіграють критичну роль у формуванні суспільної думки та правового поля. Суспільна дискусія про правосуддя, норми права, юридичні інституції і навіть судові рішення дедалі частіше відбувається не лише у формальних юридичних площинах, а й у публічному медійному просторі.

Це явище зумовлює суттєві зміни у правничій риториці – сукупності мовних і аргументаційних практик, що застосовуються правниками для обґрунтування юридичних позицій, захисту правових аргументів та взаємодії із різними аудиторіями. Аналіз впливу медіа на правничу риторику – це не лише питання комунікації, а й глибоко правове питання, що стосується верховенства права, свободи слова та якості публічного правового дискурсу.

Сучасний етап розвитку правової системи характеризується феноменом «медіатизації права», за якого юридичні процеси виходять за межі суворо регламентованої процесуальної форми і стають об’єктом масової комунікації. У класичній парадигмі правнича риторика (судове красномовство) була замкненою системою, де суб’єкт (правник) звертався до специфічного адресата (суду) з метою процесуального переконання, використовуючи формалізовану лексику та логічні конструкції (*logos*).

А втім, в умовах інформаційного суспільства та домінування нових медіа правнича риторика зазнає суттєвих деформацій. Судові процеси, особливо резонансні, перетворюються на медіаподії, де адвокати, прокурори та судді змушені враховувати не лише юридичні факти, а й громадську думку, сформовану засобами масової інформації.

Це породжує наукову проблему співвідношення процесуальної істини та медійної «картинки», а також впливу екстрапроцесуальних факторів на структуру та стиль професійного мовлення юриста. Актуальність дослідження полягає у необхідності аналізу ризиків спрощення правових смислів та популізму в юридичній аргументації під тиском медіасередовища.

Медіа, зокрема сучасні онлайн-платформи та соціальні мережі, значно розширили канали комунікації правових ідей, відкривши доступ до публічного дискурсу широкому загалу. З одного боку, це сприяє демократизації правничої риторики, дозволяючи правникам звертатися до громадськості без посередництва традиційних журналістських інституцій.

З іншого боку, медіа впливають на способи формулювання аргументів: вони сприяють появі більш емоційних, спрощених, поляризованих форм виступів на шкоду традиційно раціональній юридичній аргументації. Такі зміни створюють ризики підміни професійної правничої позиції формулами, що більше апелюють до емоційної реакції аудиторії, ніж до правових норм і логічних конструкцій.

«Важливо зазначити, що сучасні технології масових комунікацій ведуть до змін суб'єктів правничої риторики: не лише правники формулюють юридичні меседжі, а й медійні інфлюенсери, блогери чи лідери громадської думки можуть впливати на правову дискусію, що створює додаткові виклики для системи правосуддя. Зокрема, під час міжнародної конференції обговорювався феномен, коли публікації у соціальних мережах формують суспільні очікування щодо судових рішень, що може впливати на сприйняття об'єктивності й справедливості правосуддя» [1].

«Однією з ключових механік, через які медіа впливають на правничу риторику, є медіафреймінг – спосіб, у який медіа формують певну інтерпретацію подій, фактів чи явищ, що впливає на подальше сприйняття й оцінювання цих подій аудиторією. У правовому контексті різні медіа можуть представляти одне й те саме юридичне питання через різні фрейми, що призводить до різних інтерпретацій фактів і норм. У міжнародних дослідженнях показано, що традиційні новинні медіа і соціальні мережі демонструють суттєві відмінності у способах фреймінгу суспільно-політичних питань, що може мати наслідки для формування громадської думки про судові процеси та правові рішення» [2].

Фундаментальною зміною, яку приносять медіа у правничу риторику, є розмивання цільової аудиторії. Традиційна судова промова будується за канонами юридичної герменевтики та логіки, розрахованих на фахове сприйняття суддею. Медіа ж вимагають від юриста «перекладу» складних правових конструкцій на мову загалу.

Медіаформат диктує свої вимоги до форми подачі інформації: стислість, сенсаційність, візуалізація. Це вступає у конфлікт із природою права, яка вимагає деталізації, точності та врахування нюансів. Під впливом медіа правнича риторика зазнає *редукції*: складні силогізми замінюються гаслами, правові кваліфікації – побутовими оціночними судженнями («злочинець», «корупціонер» ще до вироку суду).

Шутенко О. А. вважає, що в «публічних виступах правників все частіше використовується не юридична термінологія, а сленг та емоційні метафори, покликані викликати миттєву реакцію аудиторії. Таке спрощення (vulgarisation) правової мови може призвести до спотворення змісту правових норм у суспільній свідомості та формування хибних очікувань щодо результатів судового розгляду» [3].

Отже, під впливом медіа правнича риторика перестає бути суто професійною, набуваючи ознак публіцистичного стилю. Компетентний правник сьогодення має володіти двома мовами: мовою процесуального закону для суду та мовою медійних меседжів для суспільства.

Медіатизація створює спокусу використання популістських аргументів, які є ефективними для формування рейтингу юриста, але руйнівними для правової культури та принципів правосуддя. Необхідно розробляти механізми захисту професійного дискурсу від надмірного спрощення. Вплив медіа вимагає перегляду етичних стандартів професії. Правила адвокатської та суддівської етики мають чітко регламентувати поведінку правників у медіапросторі, встановлюючи баланс між правом на висловлювання та інтересами правосуддя.

Таким чином, медіа виступають не просто каналом передачі правової інформації, а активним фактором, що моделює зміст та форму правничої аргументації, вимагаючи від наукової спільноти глибокого осмислення цього впливу задля збереження сутності права як мистецтва добра і справедливості.

Список використаних джерел:

1. Взаємодія медіа та судової влади, формування довіри до судів, сучасні інструменти комунікації і загроза популізму – підсумки міжнародної конференції «Верховенство права в епоху популізму: свобода слова та право на справедливий суд». *Судова влада України*. URL: https://court.gov.ua/press/news/1906053/

2. Understanding Divergent Framing of the Supreme Court Controversies: Social Media vs. News Outlets. *arXiv*. 2023. URL: https://arxiv.org/abs/2309.09508

3. Шутенко О. А. Вплив засобів масової інформації на формування правосвідомості громадян та судову риторику. *Право і суспільство.* 2019. № 2. С. 45–51.

УДК 351:004.738.5:339.92(4-6ЄС)

Володимир Тесля,
студент І курсу магістратури спеціальності
D4 Публічне управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Богдан Гамалюк,
доцент кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат наук з державного управління,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0986-1259

ЦИФРОВІ СТРАТЕГІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ДО ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС

У сучасному глобалізованому та цифровізованому світі інформаційно-комунікаційні технології стають визначальним фактором економічного зростання, конкурентоспроможності держав та суспільного розвитку. Єдиний цифровий ринок (ЄЦР) Європейського Союзу є ключовим елементом цифрової трансформації регіону, що спрямований на створення ефективного, інтегрованого і відкритого цифрового середовища для громадян і бізнесу. Завдяки ЄЦР забезпечується вільне пересування цифрових товариств, доступ до цифрових сервісів та стандартів, спільні правові та регуляторні рамки в інтересах сталого розвитку цифрової економіки ЄС та його партнерів.

Цифрові стратегії є важливим інструментом державної політики, що сприяють гармонізації національних нормативних механізмів із стандартами ЄС, зменшують цифрові бар’єри, оптимізують взаємодію державних інституцій та стимулюють цифрову інтеграцію з європейськими структурами. Актуальність дослідження полягає у визначенні механізмів цифрової інтеграції України до ЄЦР ЄС, оцінці сучасного стану та перспектив цієї інтеграції в контексті публічного управління цифровою трансформацією.

Формування Єдиного цифрового ринку (Digital Single Market, DSM) є одним із ключових пріоритетів Європейського Союзу, спрямованим на скасування бар'єрів для цифрових послуг, товарів та капіталу. Для країн-асоційованих партнерів, зокрема України, інтеграція до DSM є не лише технічним завданням, а й комплексною трансформаційною метою, що вимагає глибинної адаптації національних правових, економічних та

інституційних систем. Цей процес виступає потужним зовнішнім драйвером модернізації публічного управління, визначаючи нові вимоги до державної політики, механізмів регулювання та адміністрування.

Ключовим елементом інтеграції є гармонізація законодавства. Ухвалення Закону України «Про електронні комунікації» стало важливим кроком до виконання зобов'язань в рамках Угоди про асоціацію. Це створило передумови для приєднання України до зони вільного роумінгу ЄС (*Roam like at home*). З позиції адміністрування це вимагає від національного регулятора (НКЕК) впровадження європейських стандартів нагляду за ринком та захисту прав споживачів.

Ще більш значущим вектором є інтеграція у сферу електронних довірчих послуг. Взаємне визнання кваліфікованих електронних підписів (КЕП) між Україною та ЄС є фундаментом для транскордонного е-урядування. Це дозволить українському бізнесу підписувати контракти з європейськими партнерами онлайн, а громадянам – отримувати публічні послуги в країнах ЄС. Базою для цього є регламент eIDAS (electronic IDentification, Authentication and trust Services), відповідність якому Україна активно доводить через проходження процедур оцінювання [1].

Сучасне публічне управління в ЄС базується на принципах, викладених у Європейській рамці інтероперабельності (EIF). Це здатність різнорідних та різномовних інформаційних систем обмінюватися даними та використовувати їх. Україна демонструє високі темпи розвитку завдяки системі «Трембіта» (аналог естонської X-Road), що забезпечує обмін даними між національними реєстрами. Проте викликом залишається налагодження шлюзів для транскордонного обміну даними з системами країн-членів ЄС. Участь України у програмі ЄС «Цифрова Європа» (Digital Europe Programme), до якої держава долучилася у 2022 році, відкриває доступ до грантового фінансування та спільних проєктів, спрямованих на розбудову саме такої інфраструктури, а також на розвиток суперкомп'ютерних обчислень та штучного інтелекту [2].

Управління цифровою трансформацією національних економік передбачає формування та реалізацію стратегічних документів, що забезпечують узгодженість національного законодавства із цифровою політикою ЄС. Прикладом є Стратегія розвитку сфери електронних комунікацій України до 2030 року, затверджена урядом у 2025 р., яка має на меті створення якісного і доступного цифрового зв’язку, що сприятиме інтеграції до ЄЦР ЄС. Ця стратегія окреслює ключові завдання: доступ до швидкісного інтернету, просування інновацій (5G, штучний інтелект,

IoT), забезпечення інтеграції українських компаній на європейські цифрові ринки, доступність державних послуг онлайн і сприяння розвитку цифрових сервісів [3].

Інтеграція до Єдиного цифрового ринку ЄС є стратегічним імперативом, що визначає напрямок та зміст національних цифрових стратегій, трансформуючи їх із внутрішніх програм розвитку в інструменти системної адаптації до зовнішнього регуляторного середовища.

Для системи публічного управління це означає перехід від відомчої до цілісної (whole-of-government) моделі управління цифровою трансформацією, що вимагає посилення координації, створення нових експертних інституцій та забезпечення політичної когерентності.

Ключовими викликами є: комплексна гармонізація обширного *acquis* цифрового ринку ЄС; подолання внутрішнього та зовнішнього цифрових розривів; формування кваліфікованого кадрового потенціалу в органах влади для роботи з євронормами; розвиток інфраструктури та інноваційного середовища.

Таким чином, інтеграція до єдиного цифрового ринку ЄС передбачає не лише технічну модернізацію, а й системне реформування публічного управління цифровими змінами. Цифрові стратегії держави є ключовим інструментом у цьому процесі, що поєднують нормативно-правові ініціативи, інституційні механізми та технологічну трансформацію. Спрямованість на гармонізацію законодавства з європейськими стандартами, розвиток цифрової інфраструктури, забезпечення доступу громадян і бізнесу до якісних цифрових послуг – фундаментальні умови ефективної інтеграції до ЄЦР ЄС.

Список використаних джерел:

1. Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market (eIDAS Regulation). *Official Journal of the European Union*. L 257.

2. Угода між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027) : ратифіковано Законом України від 20 верес. 2022 р. № 2596-IX. *Законодавство України*.

3. Якісний зв'язок та інтеграція до Єдиного цифрового ринку ЄС: Уряд затвердив Стратегію розвитку сфери електронних комунікацій. *Кабінет Міністрів України*. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/yakisnyi-zviazok-ta-intehratsiia-do-iedynoho-tsyfrovoho-rynku-ies-uriad-zatverdyv-stratehiiu-rozvytku-sfery-elektronnykh-komunikatsii

УДК 351.07:316.77

Василь Ткачук,
студент І курсу магістратури спеціальності
D4 Публічне управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Василь Мельничук,
доцент кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
доктор філософії,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0264-8877

БРИФІНГ ЯК ОПТИМАЛЬНА МЕДІАТЕХНІКА ДЛЯ ОФІЦІЙНИХ ЗАЯВ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Сучасна система публічного управління функціонує в умовах гіпердинамічного інформаційного простору, де швидкість та точність передачі повідомлень стають ключовими критеріями ефективності владних інституцій. Традиційні бюрократичні механізми комунікації (офіційні листи, розлогі пресконференції, програмні статті) часто не встигають за темпом розвитку подій, особливо в умовах кризового менеджменту або режиму воєнного стану. У цьому контексті брифінг виокремлюється як специфічна, регламентована медіатехніка, що дозволяє органам влади оперативно формувати інформаційний порядок денний (agenda setting) та нівелювати ризики поширення дезінформації.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення брифінгу не просто як заходу для преси, а як стратегічного інструменту публічної політики, що забезпечує баланс між інформаційною відкритістю та необхідністю дозованої подачі фактів. Наукова проблема полягає у недостатній інституціоналізації стандартів проведення брифінгів у вітчизняній практиці та потребі розмежування цього формату з суміжними комунікативними жанрами.

У сучасному інформаційному суспільстві, де швидкість поширення інформації, рівень медійної конкуренції та попит на прозорість є визначальними, органи публічної влади змушені шукати оптимальні форми комунікації з громадськістю та ЗМІ.

Серед різноманіття медіатехнік (пресконференція, інтерв'ю, прес-реліз, виступ у парламенті) саме брифінг (англ. briefing – інструктаж, ко-

ротке інформування) посідає особливе місце як інструмент оперативного, зосередженого та керованого подання офіційних позицій, рішень та реакцій. Його ефективність обумовлена відповідністю вимогам New Public Governance щодо підзвітності (accountability) та відкритості (openness), а також логіці медіаменеджменту в умовах інформаційної перевантаженості.

Структурні характеристики брифінгу (лаконічність, тематична фокусованість, обмежена інтерактивність) роблять його оптимальним для кризових, складних та технічних комунікацій:

– лаконічність: стандартна тривалість (15-30 хвилин) вимагає від доповідача високої концентрації на ключових тезах, що підвищує їхню запам'ятовуваність та скорочує простір для риторичних відхилень. Це відповідає принципам кризової комунікації, де першочерговим є оперативне та недвозначне донесення фактів [1];

– тематична фокусованість: присвячений одній проблемі (наприклад, презентація нового законопроєкту, підсумки роботи за квартал, реакція на надзвичайну подію), брифінг дозволяє глибше розкрити тему, ніж у загальному інтерв'ю, залишаючись більш зручним для сприйняття, ніж детальна доповідь;

– обмежена інтерактивність: блок питань-відповідей, що йде за основним виступом, дозволяє оперативно зняти найбільш гострі неузгодженості, але в рамках контрольованого часу. Це відрізняє брифінг від відкритої пресконференції, де питання можуть змістити фокус з планової теми.

Особливого значення брифінг набуває в умовах криз (техногенні катастрофи, епідемії, воєнні дії). Тут діє правило «золотої години», коли орган влади повинен надати первинну офіційну інформацію раніше, ніж простір заповнять чутки та фейки. Брифінг виступає оптимальною технікою завдяки своїй оперативності. Він не вимагає складної підготовки приміщення чи акредитації великої кількості журналістів (особливо за умови онлайн-трансляції).

Ефективність брифінгу залежить не лише від змісту, а й від форми подачі. У теорії комунікацій важливим є поняття «one voice policy» (політика єдиного голосу). Орган влади має делегувати проведення брифінгів підготовленим спікерам, які володіють навичками невербальної комунікації та стресостійкості. Брифінг дозволяє використовувати візуалізацію (інфографіку, карти, слайди) як інструмент доказовості. На відміну від інтерв'ю, де журналіст може перебити або змінити контекст питаннями, на брифінгу спікер керує візуальним та аудіальним рядом.

Ефективність брифінгу зумовлена кількома ключовими перевагами:

– *оперативність і мобільність*: брифінг легко організувати за короткий час, що важливо в умовах швидкої зміни інформаційної ситуації або під час кризи;

– *цілеспрямованість:* формат дозволяє фокусувати увагу на конкретних питаннях, що потребують офіційної відповіді, без надлишкового інформаційного шуму;

– *безпосередній контакт:* прямі відповіді на запитання журналістів сприяють кращому розумінню офіційної позиції та зменшенню спотворення інформації при її поширенні;

– *економія ресурсів:* брифінги, як правило, потребують менше часу та людських ресурсів, ніж пресконференції чи масштабні медіаподії, але не втрачають інформаційної ефективності [2].

В Україні брифінги використовуються різними органами влади для оперативного інформування суспільства про важливі події, рішення чи кризові ситуації (наприклад, оголошення результатів антикорупційної діяльності чи реакція на соціально-політичні виклики).

Брифінги як техніка комунікації активно застосовуються у кризових медіацентрах, де зібрання журналістів дозволяє державній інституції довести офіційну позицію та надати відповіді на поточні запитання преси без зайвої затримки. Ефективність практичного застосування брифінгів у публічній комунікації підтверджується і дослідженнями політичної комунікації, де наголошується на важливості прозорих і структурованих каналів донесення інформації між владою і суспільством.

Брифінг є оптимальною медіатехнікою для офіційних заяв органів влади завдяки своєму гібридному характеру, що поєднує контрольованість повідомлення з публічністю, лаконічність із достатнім інформаційним навантаженням, а також формалізовану інтерактивність. Він ефективно реалізує принципи прозорості, підзвітності та вчасності.

Його переваги особливо очевидні в кризових та складних комунікаційних ситуаціях, де необхідно швидко, чітко та авторитетно донести офіційну позицію, запобігши дезінформації та паніці. У цифрову епоху брифінг трансформується в потужний інструмент прямої комунікації з громадянами, посилюючи інклюзивність та довіру.

Умовами максимальної ефективності брифінгу є: високий рівень комунікативної компетентності доповідачів, наявність чіткої інституційної стратегії комунікації та професійний технічно-організаційний супровід. Без цих умов брифінг може вироджуватися у формальність або, що гірше, ставати джерелом комунікаційних провалів.

Список використаних джерел:

1. Coombs W. T. Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing, and Responding. 6th ed. *SAGE Publications*. 2019. 282 p.

2. Корнієвський О. А. Комунікація влади та громадськості в умовах воєнного стану. *Політичне життя*. 2025. № 1. С. 88–93.

УДК 35.08:355.4(477)

Віталій Федунків,
студент І курсу магістратури спеціальності
D4 Публічне управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Василь Мельничук,
доцент кафедри права імені академіка
УАН о. Івана Луцького, доктор філософії,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0264-8877

ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ

Воєнний стан як екстремальний правовий режим висуває принципово нові вимоги до всіх інститутів держави, перевіряючи на стійкість їхню організаційну структуру, управлінські механізми та людський потенціал. Державна служба, будучи апаратним ядром системи публічного управління, змушена функціонувати в умовах радикальної невизначеності, прямого безпекового ризику та необхідності забезпечення безперервності державного управління. Ця ситуація слугує стресовим тестом для класичних бюрократичних моделей, побудованих на ієрархії, процедурності та стабільності, та актуалізує потребу в гнучких, адаптивних підходах до організації та управління службою.

Актуальність дослідження полягає в необхідності осмислення тих трансформаційних процесів, які відбулися в організаційній структурі та методах управління державною службою з лютого 2022 року. Наукова проблема криється у пошуку балансу між обмеженням конституційних прав і свобод державних службовців, спрощенням кадрових процедур та збереженням професійного ядра апарату.

Фундаментальною зміною в організаційному аспекті стала тимчасова відмова від меритократичного принципу конкурсного відбору, який

був наріжним каменем реформи державної служби 2015 року. Прийняття Закону України № 2259-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» [1] дозволило призначати осіб на посади державної служби без конкурсу, на підставі заяви, особової картки та співбесіди.

В умовах воєнного стану відбулася часткова мілітаризація публічного управління. Утворення обласних, районних та міських військових адміністрацій (ВА) змінило архітектуру влади на місцях. ВА отримали розширені повноваження, фактично перебравши на себе функції органів місцевого самоврядування у критичних ситуаціях.

Кризові умови різко змінюють кадрову політику:

– *перерозподіл та мобілізація персоналу:* призов на військову службу значних контингентів держслужбовців, особливо чоловіків, створює критичний дефіцит кваліфікованих фахівців. Це вимагає швидкого внутрішнього перерозподілу обов’язків, суміщення посад, запрошення волонтерів та експертів [2];

– *збереження професійного ядра:* критично важливою стає ідентифікація та захист (у рамках законодавства) працівників, чиї знання та досвід незамінні для функціонування критично важливих державних функцій (фінанси, енергетика, логістика, дипломатія);

– *психологічна стійкість та мотивація:* управління повинно враховувати посттравматичний синдром, страх, виснаження серед працівників. Традиційні матеріальні стимули часто поступаються місцем моральним (визнання, сенс місії), але виникає потреба в системах психологічної підтримки та адаптивних графіках роботи.

Організаційна стійкість державної служби була б неможливою без попередніх інвестицій у цифрову інфраструктуру. Використання систем електронного документообігу (СЕД), хмарних сховищ та інструментів захищеного зв'язку дозволило уникнути паралічу управління навіть при фізичному знищенні адміністративних будівель.

Цифровізація трансформувалася з інструменту «сервісу» в інструмент «безпеки». Екстериторіальність надання послуг (через ЦНАПи та портал «Дія») стала ключовою управлінською інновацією, що дозволила надавати держпослуги внутрішньо переміщеним особам (ВПО) незалежно від місця реєстрації [3].

Науковий аналіз управлінських аспектів неможливий без урахування людського фактора. Державні службовці працюють в умовах перманентного стресу, подвійного навантаження (через мобілізацію колег) та емоційного тиску. Дослідження фіксують зростання рівня професійного

вигорання. Організаційно-управлінська культура поступово зміщується в бік емпатійного лідерства, де керівник повинен не лише ставити завдання, а й моніторити психологічний стан команди.

Таким чином, функціонування державної служби в умовах воєнного стану характеризується глибокою тимчасовою трансформацією її організаційно-управлінських основ: від жорсткої ієрархії до гнучких мережевих структур, від процедурної повноти до оперативної достатності, від планової стабільності до кризової адаптивності.

Ключовими організаційними імперативами стають: побудова системи безперервності діяльності (BCP), раціоналізація структур з акцентом на критичні функції, створення ситуаційно-центрованих моделей управління та розвиток цифрової комунікаційної інфраструктури. Головними управлінськими викликами є: збереження професійного ядра служби на тлі мобілізаційних втрат, підтримання психологічної стійкості та мотивації персоналу, прийняття рішень в умовах високого ризику та неповної інформації, забезпечення балансу між посиленням дисципліни та захистом прав службовців.

Отже, досвід функціонування в умовах воєнного стану має стати основою для посткризової модернізації державної служби. Вироблені механізми швидкої реакції, гнучкості, дано-орієнтованого управління та ціннісна консолідація професійного ядра повинні бути інституціоналізовані для створення стійкої (resilient) публічної адміністрації, здатної ефективно працювати не лише в кризі, а й у період відбудови та розвитку.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану : Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX. *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20

2. Деякі питання організації роботи органів державної влади в умовах воєнного стану : Розпорядження від 24.03.2022 № 288-р. *Кабінет Міністрів України.* 2022. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-organizaciyi-roboti-organiv-derzhavnoyi-vladi-v-umovah-voyennogo-stanu-288-240322

3. Васильєва Н. В. Трансформація публічного управління в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. № 3 (34). С. 25-31.

УДК 343.42:[070:316.42]

Анастасія Филипчук,
студентка III курсу спеціальності D8 Право,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Сергій Репецький,
доцент кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат юридичних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0683-659X

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ ТА АКТИВІСТІВ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

На тлі воєнного стану, політичної нестабільності та суспільних трансформацій, а також зростання рівня соціальної напруги, кримінально-правова охорона прав осіб, які здійснюють публічну діяльність, набуває особливого значення. Свобода слова та право на інформацію є фундаментальними цінностями демократичного суспільства. Зокрема, ст. 34 Конституції України гарантує свободу думки і слова та право вільно збирати, зберігати і поширювати інформацію [2].

У період демократичного розвитку саме журналісти та громадські активісти виступають ключовими носіями реалізації свободи слова, права на інформацію та механізмів підзвітності органів публічної влади, що обумовлює необхідність забезпечення їх ефективного кримінально-правового захисту. Однак у сучасних реаліях представники медіа та громадянського суспільства все частіше зазнають протиправних посягань, що створює загрозу не лише їхнім особистим правам, а й принципам верховенства права загалом [2].

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-XII, журналіст – це особа, яка професійно збирає, одержує, створює та поширює інформацію, редагує матеріали, призначені для розповсюдження засобами масової інформації [5]. Відповідно до ст. 25 Закону України «Про медіа» від 30.03.2023 р. № 2849-IX, журналіст має право вільно здійснювати професійну діяльність, збирати, одержувати, створювати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію [6].

Поняття «громадський активіст» не має окремого законодавчого визначення в Україні, однак відповідно до ст. 36 Конституції України від

28.06.1996 р., громадяни мають право на свободу об'єднання в громадські організації для здійснення та захисту своїх прав і свобод. У практичному розумінні активіст – це особа, яка здійснює громадську діяльність, спрямовану на захист прав людини, громадський контроль за діяльністю органів влади, протидію корупції [2].

Як зазначила О. С. Павлова в дисертаційному дослідженні, під об'єктом кримінально-правової охорони професійних прав журналіста слід визначати сукупність кримінально-правових норм, які спрямовані на забезпечення визначеного законом порядку виконання творчим працівником суб'єкта в сфері медіа професійних обов'язків та реалізації професійних прав журналіста в процесі професійного збирання, одержання, створення, редагування, поширення та забезпечення підготовки інформації для медіа [4].

Так, Кримінальний кодекс України (далі – КК України) містить спеціальні норми, що охороняють діяльність журналістів та осіб, які здійснюють громадський контроль. Зокрема, ст. 171 КК України «Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів» передбачає відповідальність за втручання в діяльність журналіста, вилучення матеріалів чи технічних засобів, примушування до поширення або відмови від поширення інформації, а також за незаконну відмову у наданні журналістові інформації, незаконне перешкоджання діяльності або переслідування журналіста у зв'язку з виконанням професійних обов'язків [3].

Стаття 345-1 КК України «Погроза або насильство щодо журналіста» встановлює кримінальну відповідальність за погрозу вбивством, насильством або знищенням майна журналіста у зв'язку з його професійною діяльністю [3].

Водночас кримінальне законодавство України, закріплюючи спеціальні склади злочинів, спрямовані на протидію перешкоджанню законній професійній діяльності журналістів та переслідуванню осіб, які здійснюють громадську діяльність, потребує подальшої адаптації до викликів, зумовлених цифровізацією, гібридними загрозами та трансформацією форм суспільної активності. У цьому контексті наукове осмислення ефективності кримінально-правових засобів охорони відповідних прав має бути спрямоване на вдосконалення нормативної бази, узгодження національних положень із міжнародними стандартами свободи слова та забезпечення балансу між захистом публічних інтересів і дотриманням принципу правової визначеності.

Однією з найбільш гострих проблем правозастосування є неправильна кваліфікація діянь, вчинених щодо журналістів. Практика свідчить, що правоохоронні органи часто кваліфікують напади на представників ЗМІ за

статтею 296 КК України (хуліганство), навіть коли очевидно, що злочин було вчинено саме у зв'язку з професійною діяльністю потерпілого. Така перекваліфікація має кілька негативних наслідків. По-перше, хуліганство передбачає менш суворе покарання, що не відповідає підвищеній суспільній небезпеці посягань на осіб, які здійснюють громадський контроль. По-друге, кваліфікація за статтею 296 КК не враховує спеціальний мотив кримінального правопорушення перешкоджання журналістській діяльності. По-третє, така практика сприяє безкарності та підвищує ризик подальших нападів на представників медіа [4].

Ця проблема набуває особливої гостроти в контексті євроінтеграційних процесів України. У міжнародно-правовому вимірі захист журналістів і громадських активістів розглядається як складова позитивних зобов'язань держави у сфері забезпечення свободи вираження поглядів, закріпленої у ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та роз'ясненої у практиці Європейського суду з прав людини. Зокрема, у справі «Дінк проти Туреччини» Суд визнав порушення статті 10 Конвенції через неналежний захист журналіста від погроз [1; 7].

Невиконання цих зобов'язань, зокрема через неефективне розслідування нападів або неправильну правову кваліфікацію злочинів, може розцінюватися як системне порушення міжнародних стандартів захисту прав людини. Неналежна реакція правоохоронної системи на злочини проти журналістів створює прецедент безкарності, що є несумісним з принципом верховенства права.

На основі проведеного дослідження встановлено, що кримінально-правовий захист журналістів та громадських активістів є невід'ємною складовою забезпечення свободи слова, права на інформацію та функціонування демократичної правової держави. Наявність у Кримінальному кодексі України спеціальних норм, спрямованих на охорону законної професійної діяльності представників медіа та осіб, які здійснюють громадський контроль, формує належну нормативну основу для реалізації цих прав.

Водночас правозастосовна практика виявляє низку системних проблем, зокрема неправильну кваліфікацію кримінальних правопорушень, затягування досудового розслідування та недостатній рівень ефективності притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності. Це негативно впливає на рівень правової захищеності журналістів і громадських активістів та сприяє формуванню умов безкарності.

У контексті євроінтеграційних процесів і міжнародних зобов'язань України у сфері захисту прав людини актуалізується необхідність подаль-

шого вдосконалення кримінального законодавства, підвищення професійної підготовки правоохоронних органів та забезпечення реальної реалізації принципу невідворотності покарання. Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню засад верховенства права та створенню безпечного середовища для здійснення публічної, громадської та журналістської діяльності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листоп. 1950 р. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14
4. Павлова О. С. Кримінально-правова охорона професійної діяльності журналістів за національним законодавством. *Національний університет «Одеська юридична академія»*. Одеса, 2022. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b62f9b07-3d67-47f2-b539-ac478013d69c/content
5. Про інформацію : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text
6. Про медіа : Закон України від 13 груд. 2022 р. № 2849-IX. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text
7. Case of Dink v. Turkey. Applications nos. 2668/07, 6102/08, 22492/08. Judgment of 14 September 2010. *European Court of Human Rights*. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-808

УДК 340.13

Софія Флісак,
студентка I курсу спеціальності «Право»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Олександр Загурський,
доцент кафедри права та публічного управління,
кандидат юридичних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0797-8864

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА В УКРАЇНІ

Судовий прецедент є одним з основних джерел права в англосаксонській правовій системі, але його роль у романо-германській – залишається

дискусійною. В Україні питання щодо можливості запровадження судового прецеденту як джерела права є досить актуальним, оскільки існує необхідність забезпечити єдність судової практики та правової визначеності.

Незважаючи на формальну відсутність судового прецеденту як джерела права, рішення Конституційного Суду України та Верховного Суду відіграють велику роль у правозастосуванні. Це пояснює потребу у глибокому аналізі можливих перспектив та обмежень його інституціоналізації в національній правовій системі.

Важливо визначити, що ж таке судовий прецедент. Отже, «судовий прецедент (stare decisis) – це сформульований під час розгляду конкретної справи у рішеннях судів вищої інстанції правовий висновок стосовно способу застосування норми матеріального або процесуального права» [1]. Іншими словами, це судове рішення, що є зразком для вирішення схожих справ.

Судовий прецедент вже має місце в різних правових системах, зокрема в англосаксонській та змішаній. Хоча в романо-германській системі він не закріплений на державному рівні, його все ж можуть використовувати як аргумент при вирішенні справ, у тому числі, коли законодавство має прогалини. До прикладу, досвід Німеччини та Франції показує, що судові вироки можуть мати вплив на тлумачення норм права, незважаючи на те, що вони не є джерелом права.

Щодо англосаксонської системи права (Велика Британія, США, Канада), то в цих країнах судовий прецедент є основним джерелом права. А принцип «стояти на вирішеному» зобов'язує суди дотримуватися рішень вищих судових інстанцій при розгляді схожих справ [2]. У змішаній системі (Ізраїль, ПАР) можна відслідкувати елементи обох правових сімей, у їхньому законодавстві прецедент хоч і відіграє важливу роль, проте нормативно-правові акти залишаються основним джерелом права [3].

Що стосується України, то судовий прецедент офіційно не є джерелом права. Але на практиці можна помітити, що рішення вищих інстанцій (у тому числі Верховного Суду та Конституційного Суду) відіграють значну роль в уніфікації та формуванні судової практики.

Згідно з ч. 6 ст. 13 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів», «висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права» [4]. Це вказує на те, що рішення Верховного Суду не є обов'язковими, але суди нижчих інстанцій зобов'язані їх враховувати, зокрема у випадку відступу від такого рішення суддя повинен надати відповідне обґрунтування своїх дій. А це свідчить про фактичне використання судових рішень як зразка для інших судів, що є ознакою прецедентної практики.

Конституційний Суд України здійснює офіційне тлумачення Конституції та інших законів України, а також вирішує питання конституційності інших нормативно-правових актів, а його рішення не підлягають оскарженню та є обов'язковими й остаточними [5]. Відповідно, правові позиції, висловлені Конституційним Судом України, мають прецедентний характер і є обов'язковими для всіх суб'єктів правовідносин. Це підтверджує, що в Україні вже існують елементи прецедентного права, попри те, що воно не закріплене офіційно.

Зважаючи на викладене вище, можна розглядати варіянт імплементації судового прецеденту, а отже, важливо зазначити можливі зміни в законодавстві. Насамперед це внесення змін до чинного законодавства, які закріпили б судовий прецедент як джерело права. Також удосконалення процесуального законодавства шляхом впровадження додаткових норм, які зобов'язуватимуть суди враховувати постанови вищих інстанцій та обґрунтовувати відступи від них.

І не менш важливим є покращення функціонування ЄДРСР, оскільки не всі рішення оперативно вносяться до нього, а також часто важко знайти релевантне рішення через відсутність якісних алгоритмів пошуку, що може ускладнити використання судових прецедентів у майбутньому.

Запровадження судового прецеденту як джерела права безумовно вплине на судову систему та правозастосування. Його визнання сприятиме усуненню різноманітних суперечностей у судових вироках та забезпечить передбачуваність правозастосування. Зокрема, орієнтація на вже усталені правові позиції гарантуватиме більш обґрунтовані та справедливі рішення.

Проте важливо врахувати ризики, які може викликати така зміна законодавства. Основним можна виділити можливий дисбаланс гілок влади, оскільки судді зможуть фактично створювати нові правові норми, що може негативно вплинути на баланс законодавчої та виконавчої віток. Крім того, існує ризик корупційних зловживань, оскільки відсутність чітких критеріїв щодо формування прецедентної практики може призвести до вибіркового застосування рішень.

А також необхідно врахувати людський фактор, адже судді можуть ухвалити рішення, спираючись на власні переконання, що також може викликати суперечності між вироками різних інстанцій, а це, своєю чергою, призведе до нестабільності правозастосування та зниження рівня правової визначеності [6]. Втім, враховуючи, що українська система побудована на нормативних актах, важливо зазначити, що запровадження судового прецеденту викличе дискусії та суперечки серед правників.

Отже, запровадження судового прецеденту як джерела права в Україні є актуальним питанням, що потребує комплексного підходу. Незважаючи на те, що він формально не закріплений у правовій системі України, рішення Верховного Суду та Конституційного Суду України фактично відіграють важливу роль у формуванні судової практики.

Також аналіз міжнародного досвіду показує, що судовий прецедент є основним джерелом права в англосаксонській системі, у той час як у змішаних правових системах він співіснує з нормативно-правовими актами. В Україні ж практика застосування судових рішень як основи для правозастосування вже існує, що підтверджується положеннями Закону України «Про судоустрій і статус суддів», який зобов'язує суди враховувати висновки Верховного Суду.

Імплементація судового прецеденту вимагає внесення відповідних змін до законодавства, зокрема офіційного визнання прецедентного права як джерела права, удосконалення процесуальних норм щодо обов'язковості врахування судових рішень вищих інстанцій та забезпечення системного підходу до їхнього опублікування та аналізу.

Також запровадження прецедентного права може позитивно вплинути на українську судову систему, сприяючи єдності судової практики, передбачуваності правозастосування та підвищенню обґрунтованості судових рішень. Однак цей процес має бути поступовим, із врахуванням національних правових традицій нашої держави та потенційних викликів, які можуть виникнути у зв'язку зі зміною підходів до тлумачення та застосування права.

Список використаних джерел:

1. Берназюк О. О. Судовий прецедент у правовій системі України: сучасні підходи до визначення поняття. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. 2023. Вип. 80, ч. 1. URL: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/01/62.pdf

2. Шафарчук В. Судовий прецедент в Україні. *Юридична газета*. URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/sudoviy-precedent-v-ukrayini.html

3. Правова система. Основні правові системи сучасності. *Національна академія внутрішніх справ*. URL: https://arm.navs.edu.ua/books/tdp-new/info/lection/lec13/tema13_7.html

4. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 черв. 2016 р. № 1402-VIII. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text

5. Виконання рішень та висновків Конституційного Суду України. *Конституційний Суд України*. URL: https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/566-vykonannya-rishen-ta-vysnovkiv-konstytuciynogo-sudu-ukrayiny

6. Ratio Decidendi або актуальність запровадження судового прецеденту. *Голос України*. URL: https://www.golos.com.ua/article/323313

УДК 343.6:341.24 (477)

Софія Цибульська,
студентка III курсу спеціальності D8 Право,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Сергій Репецький,
доцент кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат юридичних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0683-659X

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: ВПЛИВ РАТИФІКАЦІЇ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ НА ЗАСТОСУВАННЯ СТ. 126-1 КК УКРАЇНИ

Домашнє насильство є однією з найбільш латентних форм кримінальних правопорушень, що тривалий час сприймалася суспільством як приватна справа сім'ї. Такий підхід призводив до мінімального втручання держави, толерування насильницької поведінки та фактичної беззахисності потерпілих осіб. Поступово, під впливом міжнародних стандартів у сфері прав людини, зокрема положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (далі – Стамбульська конвенція), відбулося переосмислення природи домашнього насильства як суспільно небезпечного явища, що потребує публічного кримінально-правового реагування.

Доповнення в 2017 році Кримінального кодексу України (далі – КК України) статтею 126-1 стало важливим етапом криміналізації домашнього насильства та наближення національного законодавства до європейських стандартів. Водночас практика застосування цієї норми виявила низку проблем, пов'язаних з окремими її ознаками та ефективністю захисту жертв.

Традиційно насильство в сім'ї розглядалося як внутрішня проблема родини, втручання в яку вважалося недоцільним. Такий підхід сприяв високому рівню латентності злочинів, адже потерпілі часто не зверталися по допомогу через страх, економічну залежність або соціальний осуд [5].

Стамбульська конвенція закріпила принципово інший підхід, визнавши домашнє насильство порушенням прав людини та формою дискримінації. Конвенція поклала на державу позитивний обов'язок

запобігати насильству, розслідувати його та притягати винних до відповідальності незалежно від волі потерпілої особи [3]. Саме такий підхід зумовив перехід від приватного переслідування до публічного обвинувачення у справах про домашнє насильство, що знайшло відображення у реформуванні національного законодавства України та зміні ролі держави у протидії цьому явищу [1; 2; 5].

Отже, криміналізація домашнього насильства в Україні засвідчила зміну державної політики у цій сфері та прагнення забезпечити належний рівень захисту потерпілих.

Ключовою ознакою складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України, є систематичність. Законодавець пов'язує кримінальну відповідальність не з одноразовим актом насильства, а з багаторазовим вчиненням фізичного, психологічного або економічного насильства [1; 4]. У правозастосовній практиці систематичність зазвичай тлумачиться як вчинення насильницьких дій щонайменше тричі щодо однієї і тієї ж особи.

Такий підхід є проблемним, оскільки фактично допускає повторюваність насильства до моменту настання кримінальної відповідальності, що суперечить превентивній меті кримінального права та стандартам Стамбульської конвенції, орієнтованим на поведінкову модель кривдника [1; 3; 5].

Психологічне насильство охоплює погрози, приниження, переслідування, контроль, залякування та інші дії, які призводять до емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи. Його специфікою є відсутність матеріальних слідів, що значно ускладнює процес доказування [1; 2; 3].

Економічне насильство проявляється у позбавленні житла, коштів, майна, обмеженні доступу до фінансових ресурсів або забороні працювати. Незважаючи на нормативне закріплення цих форм насильства, на практиці вони часто недооцінюються правоохоронними органами, що знижує ефективність кримінально-правового захисту [1; 2; 5].

Аналіз практики застосування ст. 126-1 КК України свідчить, що наявність кримінальної заборони не гарантує оперативного та ефективного захисту потерпілих осіб. Обмежувальні заходи, передбачені ст. 91-1 КК України, можуть застосовуватися судом, як правило, лише разом із призначенням покарання [1; 4].

У результаті на стадії досудового розслідування жертва часто залишається без належного захисту, що створює ризик повторного насильства.

Крім того, складність доведення систематичності та психологічного насильства зумовлює низький відсоток обвинувальних вироків за ст. 126-1 КК України [3; 5].

Таким чином, ратифікація та імплементація положень Стамбульської конвенції суттєво вплинули на трансформацію підходів до протидії домашньому насильству в Україні. Доповнення КК України ст. 126-1 стало важливим кроком у визнанні домашнього насильства суспільно небезпечним кримінальним правопорушенням.

Водночас чинні кримінально-правові механізми потребують подальшого вдосконалення з метою посилення превентивної функції кримінального права та забезпечення реального захисту жертв домашнього насильства, адже обов'язкова систематичність, складність фіксації психологічного та економічного насильства, а також обмеженість негайних захисних заходів свідчать про недостатню ефективність чинних кримінально-правових механізмів.

Список використаних джерел:

1. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі : науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2019. 288 с. URL: ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/FNOON_Kommentar_A5.pdf

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.07.2017 № 2229-VIII. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text

3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) : Міжнародний документ від 11.05.2011. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#top

4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

5. Хантіль В. А. Домашнє насильство в кримінальному праві України: окремі аспекти. URL: nauka-online.com/wp-content/uploads/2023/10/Hantil.pdf

УДК 340.113:355.01

Соломія Чабак,
студентка I курсу спеціальності D8 Право,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Олександр Загурський,
доцент кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат юридичних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0797-8864

ПРАВНИЧА РИТОРИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення правового режиму воєнного стану в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії Російської Федерації стало каталізатором глибинних змін не лише у системі нормативно-правового регулювання, а й у площині юридичної комунікації. Правнича риторика, яка традиційно базується на принципах стабільності, передбачуваності та формалізму, опинилася перед викликом екстремальної адаптації.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення того, як змінюється мова права, коли на шальки терезів покладено національну безпеку та існування держави. Класична ліберальна риторика прав людини зазнає тиску з боку імперативної риторики «військової необхідності». Проблема полягає у пошуку балансу: як зберегти правову сутність аргументації, не скочуючись до популізму чи тоталітарної новомови, і водночас забезпечити ефективність правового регулювання в умовах війни.

Ці тези спрямовані на системне розкриття особливостей правничої риторики в умовах воєнного стану: як зміна суспільно-політичної ситуації впливає на мовні стратегії правників, які виклики постають у сфері юридичної комунікації та які наслідки ці трансформації мають для правової культури і функціонування правової системи.

В умовах мирного часу законодавча риторика тяжіє до диспозитивності та деталізації процедур. Воєнний стан зміщує акцент на імперативність та лаконічність. Аналіз нормативно-правових актів періоду 2022–2025 років демонструє домінування категорій «заборона», «обмеження», «обов’язок».

Ключовим риторичним топосом стає поняття «військова необхідність» (military necessity), яке виступає універсальним виправданням для дерогації (відступу) від зобов'язань за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (ст. 15 Конвенції). Науковий інтерес становить те, як ця категорія інтегрується в юридичну аргументацію: вона часто використовується як аксіома, що не потребує доказування, що створює ризики для принципу правової визначеності. Риторика законодавця стає більш «мілітаризованою», використовуючи термінологію, притаманну військовим статутам, що є виправданим з огляду на мету – швидку мобілізацію ресурсів [1].

Воєнний стан формалізує обмеження окремих прав, зокрема, на тривалий строк затримання, таємниці листування, свободу пересування (ст. 64 Конституції України). Це безпосередньо впливає на аргументацію в суді:

– *зміна балансу між індивідуальними правами та суспільними інтересами:* аргументи державного обвинувачення або адміністративних органів все частіше будуються на апеляції до концепції національної безпеки як вищої цінності, що тимчасово обмежує інші конституційні положення. Риторика захисту змушена оперувати в звуженому семантичному полі, намагаючись знаходити межі пропорційності та необхідності вжитих обмежень у кожному конкретному випадку;

– *специфіка військових судів та юрисдикцій:* риторика в процесах, пов'язаних зі звинуваченнями в державній зраді, колабораціонізмі, мародерстві, набуває гостро публічного та політичного забарвлення. Аргументація має бути максимально зрозумілою суспільству, водночас дотримуючись процедурних особливостей. Активно використовуються емоційно насичені наративи про шкоду, заподіяну державній безпеці;

– *прискорені процедури:* деякі судові процеси можуть відбуватися у скорочені строки. Це вимагає від юриста надзвичайної чіткості, концентрованості на ключових, найсильніших аргументах та відмови від другорядних деталей, що є відходом від деталізованої аргументації мирного часу.

Одним із ключових викликів є необхідність адаптації традиційних моделей юридичної аргументації до умов обмеженої доступності інформації та змін у правовому регулюванні. Наприклад, обмеження доступу до публічної інформації або зміни в порядку оприлюднення нормативних актів накладають додаткові вимоги на правників щодо знаходження, інтерпретації та представлення доказів [2].

Крім того, воєнний стан змушує правників враховувати не лише формальні юридичні критерії, а й ризики етичного характеру, пов'язані

з комунікацією у публічному полі. Правничі висловлювання можуть мати значний вплив на суспільні настрої, довіру до правової системи та соціальну стабільність. Отже, правнича риторика в умовах війни виступає не лише як засіб юридичного переконання у формальних процесах, а й як чинник соціально-правового впливу.

Найскладніша ситуація спостерігається в інституті адвокатури. Захист осіб, обвинувачених у державній зраді чи коригуванні вогню, вимагає від адвоката специфічної риторичної стратегії. Традиційні прийоми захисту (апеляція до пом'якшуючих обставин, позитивної характеристики особи) часто не спрацьовують або викликають суспільний осуд.

Риторика захисника в таких справах еволюціонує у бік суворого процесуального формалізму. Адвокати фокусуються не на виправданні діяння по суті (що часто є неможливим з моральної та доказової точок зору), а на контролі за дотриманням належної правової процедури (*due process*). Таким чином, правнича аргументація стає «технічною», позбавленою оціночних суджень, що дозволяє адвокату виконувати професійний обов'язок, дистанціюючись від клієнта [3].

Воєнний стан прискорив впровадження дистанційного судочинства (відеоконференцзв'язок). Це змінює *канал* передачі риторичного повідомлення. Відсутність безпосереднього фізичного контакту в залі суду знижує роль невербальних засобів переконання (жести, погляд, енергетика).

Правнича риторика в режимі онлайн стає більш раціональною, стислою та документо-центричною. Втрата ефекту присутності компенсується підвищеними вимогами до якості письмових процесуальних документів та візуалізації доказів. Це формує новий тип професійної компетентності – «цифрову судову риторику» [4].

Отже, критерієм успіху стає не досконалість аргументу з точки зору внутрішнього права, а його здатність служити стратегічним цілям: захисту держави, мобілізації міжнародної підтримки, збереженню суспільної єдності. Це тягне за собою ризик інструменталізації права. Юридична аргументація тісно переплітається з політичною, дипломатичною та військовою комунікацією. Чистота професійного дискурсу часто жертвується заради досягнення більш широкого суспільного резонансу.

Правник опиняється перед вибором між безумовним дотриманням абстрактних принципів верховенства права (які в умовах війни можуть бути неможливими для повної реалізації) та етикою відповідальності за наслідки. Аргументуючи на користь виняткових заходів, він бере на себе моральний тягар доведення їхньої абсолютної необхідності та пропорційності.

Таким чином, правнича риторика в умовах воєнного стану є найбільш концентрованим вираженням зв'язку між правом, силою та мораллю. Вона демонструє, що навіть в екстремальних умовах право залишається необхідним мовним кодом для легалізації дій, але ця його функція супроводжується небезпекою знецінення власних фундамен–тальних цінностей, відновити які після війни буде ключовим завданням для усієї правничої спільноти правового корпусу.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19

2. Про забезпечення доступу до публічної інформації в умовах правового режиму воєнного стану : методичні рекомендації. *Донецька обласна державна адміністрація*. 2025. URL: https://dn.gov.ua/prozora-vlada/dostup-do-publichnoyi-informaciyi/metodichni-rekomendaciyi/pro-zabezpechennia-dostupu-do-publichnoi-informatsii-v-umovakh-dii-pravovoho-rezhymu-voiennoho-stanu

3. Правила адвокатської етики : затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 черв. 2017 р. *Національна асоціація адвокатів України*. URL: https://unba.org.ua

УДК 341.48:343.32 (477)

Олег Човган,
студент V курсу спеціальності D8 Право,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Сергій Репецький,
доцент кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат юридичних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0683-659X

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НОРМ РИМСЬКОГО СТАТУТУ В НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ

У зв'язку з широкомасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України питання належної кримінально-правової кваліфікації найтяжчих міжнародних злочинів набуло особливої актуальності. Масові вбивства цивільного населення, катування, насильницькі зникнення, депортація осіб з тимчасово окупованих територій, незаконне позбавлення

волі та інші системні порушення норм міжнародного гуманітарного права об'єктивно зумовили необхідність приведення національного кримінального законодавства України у відповідність до стандартів міжнародного кримінального права, насамперед положень Римського статуту Міжнародного кримінального суду.

Так, 21 серпня 2024 року Верховна Рада України ратифікувала Римський статут та відповідні поправки до нього, а вже 1 січня 2025 року він набрав чинності.

Римський статут, ухвалений 17 липня 1998 року, закріплює юрисдикцію Міжнародного кримінального суду щодо найтяжчих злочинів, які становлять загрозу для міжнародного співтовариства в цілому, зокрема злочинів геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та злочину агресії [3]. Україна, визнавши юрисдикцію Міжнародного кримінального суду (далі – МКС) шляхом подання відповідних заяв відповідно до статті 12(3) Римського статуту, фактично взяла на себе міжнародні зобов'язання щодо забезпечення ефективного кримінального переслідування осіб, винних у вчиненні таких злочинів. Водночас тривалий час відсутність повноцінної ратифікації Римського статуту та комплексної імплементації його положень у національне законодавство залишалася однією з ключових проблем функціонування механізму міжнародної кримінальної юстиції в Україні.

С. П. Кучевська зазначила, що незважаючи на те, що норми Римського статуту містять ознаки самовиконуваних міжнародних норм, основною умовою набуття Статутом чинності щодо конкретної держави є приєднання до нього та приведення національного законодавства у відповідність до Статуту для забезпечення ефективного виконання покладених на МКС функцій [1, с. 23].

Переважна більшість змін стосується саме Кримінального кодексу України (далі – КК України). Зокрема, до Загальної частини КК України додали положення про принцип універсальної юрисдикції, а також норму про кримінальну відповідальність військових командирів, інших осіб, які фактично діють як військові командири, та інших начальників. В Особливій частині зміни полягали в криміналізації злочинів проти людяності, а також в оновленні вже наявних складів злочинів для узгодження їх з положеннями Римського статуту [2].

Важливим кроком у цьому напрямі стало доповнення КК України спеціальною статтею 442-1 «Злочини проти людяності», якою вперше на національному рівні закріплено відповідальність за переслідування, депортацію, насильницьке переміщення, сексуальне насильство, насильницькі зникнення, незаконне позбавлення волі, катування та інші нелюдські

діяння, вчинені у межах широкомасштабного або систематичного нападу на цивільне населення [2].

Ключовою особливістю злочинів проти людяності є наявність так званого контекстуального елемента – вчинення відповідних діянь у межах широкомасштабного або систематичного нападу на цивільне населення. Саме ця ознака відрізняє злочини проти людяності від загальнокримінальних правопорушень проти життя, здоров'я, свободи чи гідності особи.

Примітка до статті 442-1 КК України визначає напад на цивільне населення як багаторазове вчинення відповідних діянь на виконання або на підтримку політики держави чи організації. Це означає, що для правильної кваліфікації необхідно довести не лише факт вчинення конкретного злочину, а й існування певної узгодженої політики або практики, спрямованої на здійснення такого нападу [2].

Закон не містить кількісних чи чітких якісних критеріїв для відмежування одиничних злочинних епізодів від широкомасштабного чи систематичного нападу. У зв'язку з цим існує ризик неоднакового застосування статті 442-1 КК України в аналогічних ситуаціях, а також підміни її застосування кваліфікацією за загальними нормами КК України.

Застосування оціночної категорії «інші умисні нелюдські діяння подібного характеру», передбаченої пунктом 9 частини 1 статті 442-1 КК України, також може викликати труднощі при кваліфікації. Відсутність чіткого переліку таких діянь створює ризик як надмірного розширення сфери застосування цієї норми, так і навпаки необґрунтованого звуження її змісту.

Отже, доповнення КК України статті 442-1 «Злочини проти людяності» є важливим кроком у напрямі імплементації положень Римського статуту та формування національного механізму відповідальності за найтяжчі міжнародні злочини. Водночас наявність спеціальної кримінально-правової норми сама по собі не усуває проблем практичної кваліфікації злочинів проти людяності. Основні труднощі пов'язані зі встановленням контекстуального елемента широкомасштабного або систематичного нападу на цивільне населення, доведенням зв'язку конкретного діяння з політикою держави чи організації, а також відмежуванням злочинів проти людяності від воєнних злочинів і загальнокримінальних складів. У цих умовах подальше формування єдиних підходів до застосування статті 442-1 КК України та орієнтація на практику МКС мають стати необхідною передумовою забезпечення належної кримінально-правової оцінки вчинених діянь і реалізації принципу невідворотності відповідальності за злочини проти людяності.

Список використаних джерел:

1. Кучевська С. П. Проблеми гармонізації законодавства України про кримінальну відповідальність та Статуту Міжнародного кримінального суду : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. 338 с.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text
3. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 лип. 1998 р. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

УДК 341.322.5:343.8(477)

Юрій Човган,
студент V курсу спеціальності D8 Право,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Сергій Репецький,
доцент кафедри права імені
академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат юридичних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0683-659X

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ТРИМАННЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ: СПІВВІДНОШЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

Військовополонений як учасник збройного конфлікту займає особливе місце у системі міжнародного гуманітарного права та національного правового регулювання. У ході російсько-української війни питання поводження з військовополоненими набуло не лише правового, а й виразного гуманітарного значення, оскільки саме через умови їх утримання на практиці перевіряється реальне дотримання державами норм міжнародного гуманітарного права.

Основою правового режиму військовополонених є Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року, яка встановлює: визначення статусу військовополоненого; принципи гуманного поводження, поваги до життя і честі, заборону тортур, жорстокого поводження та приниження; право на належні умови тримання, медичну допомогу, їжу, доступ до зовнішнього світу (зв’язок із сім’єю) [1].

Відповідно до статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [2]. Саме ця норма є конституційною підставою застосування в Україні положень Женевських конвенцій 1949 року, у тому числі щодо правового режиму тримання військовополонених.

Положення кримінально-виконавчого законодавства України мають значення для формування практики тримання військовополонених. Зокрема, принципи законності, гуманізму та поваги до прав і свобод людини, закріплені у Кримінально-виконавчому кодексі України, узгоджуються з основоположними засадами міжнародного гуманітарного права та можуть застосовуватися як загальні орієнтири під час організації режиму утримання військовополонених [3].

Водночас військовополонені не є засудженими особами та не відбувають кримінального покарання, а отже, не є суб'єктами кримінально-виконавчих правовідносин. Позбавлення їх свободи має іншу правову природу та здійснюється не з метою реалізації кримінальної відповідальності, а виключно у зв'язку з перебуванням у стані збройного конфлікту.

Міжнародне гуманітарне право значно детальніше регламентує умови тримання військовополонених. Так, Третя Женевська конвенція 1949 року встановлює обов'язок держави, у владі якої перебувають військовополонені, забезпечити їм належні умови розміщення, достатнє харчування, питну воду, медичну допомогу, можливість здійснення релігійних обрядів, підтримання зв'язку з родиною, а також гарантує захист від будь-яких форм насильства, залякування та публічної цікавості. Крім того, Конвенція закріплює вимогу розміщення військовополонених у спеціально призначених місцях, відокремлених від місць тримання осіб, засуджених за кримінальні правопорушення [1].

У статті 15 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими передбачено, що держава, яка тримає у полоні, зобов'язана забезпечувати їх безоплатне утримання, а також надавати безоплатну медичну допомогу, якої потребує стан їх здоров'я [1].

У зв'язку з цим норми кримінально-виконавчого законодавства можуть застосовуватися до військовополонених лише у тій частині, у якій вони не суперечать положенням міжнародного гуманітарного права.

На національному рівні спеціальні засади тримання військовополонених були закріплені у 2022 році із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування питань, пов'язаних із військовополоненими в особливий період» [4], а також Порядку тримання військовополонених, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 413 [5]. Зазначені нормативно-правові акти

спрямовані на практичну реалізацію вимог Третьої Женевської конвенції та формують спеціальний національний механізм поводження з військовополоненими.

На жаль, країна-агресор не дотримується зазначених норм. Рідні військовополонених не володіють інформацією про своїх близьких, до військовополонених застосовуються фізичні та моральні тортури, майже не надається медична допомога, є проблеми з харчуванням та безпекою у місцях утримання. За заявою голови Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні Матильди Богнер, «В ООН задокументували низку порушень щодо військовополонених. Так, за даними Моніторингової місії ООН, полонені українські військові зазнавали тортур і жорстокого поводження. А в деяких місцях ув'язнення відсутні належні умови, харчування, вода, охорона здоров'я та санітарія» [6].

Таким чином, співвідношення кримінально-виконавчого законодавства України та норм міжнародного гуманітарного права у сфері тримання військовополонених полягає у пріоритеті міжнародних стандартів та спеціального національного регулювання, тоді як положення Кримінально-виконавчого кодексу України можуть використовуватися лише як загальна організаційна основа для забезпечення належних умов перебування осіб у місцях тримання.

Список використаних джерел:

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серп. 1949 р. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text

2. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР#Text

3. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11 лип. 2003 р. № 1129-IV. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування питань, пов'язаних із військовополоненими в особливий період : Закон України від 24 берез. 2022 р. № 2158-IX. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2158-20#Text

5. Про затвердження Порядку тримання військовополонених : постанова Кабінету Міністрів України від 5 квіт. 2022 р. № 413. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-п#Text

6. Полонені українські військові зазнавали тортур і жорстокого поводження – ООН. *АрміяInform*. URL: https://armyinform.com.ua/2022/09/10/poloneni-ukrayinski-vijskovi-zaznavaly-tortur-i-zhorstokogo-povodzhennya-oon/

Секція «Психологічне здоров'я особи в динамічному соціальному середовищі: практики підтримки та розвитку»

УДК 159.9

Артем Баратюк,
асистент кафедри психодіагностики та клінічної психології,
аспірант факультету психології,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-3473-0434

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ VR У РОБОТІ З ДІЮЧИМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ТА ВЕТЕРАНАМИ НА ОСНОВІ РЕАЛЬНИХ КЕЙСІВ

Віртуальна реальність (VR) дедалі частіше постає як спеціально сконструйоване інтерактивне середовище для цілеспрямованої психологічної та функціональної взаємодії з користувачем. У роботі з діючими військовослужбовцями та ветеранами це критично важливо, адже їхні запити часто вимагають активної участі й відновлення відчуття контролю, агентності та безпеки в умовах тривалого стресу і бойового досвіду. Пасивні або напівінтерактивні цифрові стимули нерідко не забезпечують достатньої імерсивності та швидкого залучення, тому ключовим завданням стає досягнення стійкого занурення, за якого людина діє, впливає на події та отримує зворотний зв'язок у реальному часі.

Метою дослідження є аналіз ефективності інтерактивної VR-взаємодії на основі реальних кейсів і порівняння її з менш інтерактивними VR-стимулами за рівнем залученості та часом адаптації до повного занурення.

Дані VR-експозиційної терапії ПТСР у військових свідчать, що інтерактивні сценарії з керуванням подіями та адаптацією стимулів у реальному часі переважають пасивне відтворення травматичних сцен, підтримуючи більш контрольоване емоційне опрацювання досвіду [3]. У систематичному огляді та фокус-груповому дослідженні суб'єктивну цінність VR визначали відчуття присутності, динамічність сценаріїв і можливість впливати на середовище, тоді як статичні або напівінтерактивні рішення частіше сприймалися як допоміжні [4]. Результати змішаних методів додатково підкреслюють значення персоналізації інтерактивних

елементів та активної взаємодії з VR-образами, що пов'язано зі стійкішим клінічним покращенням і зростанням відчуття контролю над процесом терапії [1].

Метааналізи VR-градуйованої експозиції також підтверджують більший ефект інтерактивних моделей щодо зменшення симптомів ПТСР порівняно з менш імерсивними підходами, а дослідження присутності у VR вказують, що імерсивність не забезпечується лише технічними параметрами без агентності, тобто можливості діяти й бачити наслідки власних дій, що є принциповим для проєктування VR-втручань для військової аудиторії [2].

Спостереження практичного застосування VR у роботі з діючими військовослужбовцями та ветеранами вказують на зв'язок між характером запиту та рівнем інтерактивності середовища. Найчастіше актуалізувалися потреби у стабілізації фізіологічних реакцій, зниженні напруження, відновленні суб'єктивного відчуття безпеки та тренуванні реакцій у контрольованому передбачуваному просторі. За використання неінтерактивних або слабко інтерактивних сценаріїв, побудованих на пасивному перегляді, учасникам було складніше утримувати стан перебування у VR, а входження у переживання «тут і зараз» відбувалося повільніше, що знижувало практичну цінність таких форматів у роботі з наслідками травматичного досвіду.

Натомість високоінтерактивні ігрові або напівігрові середовища забезпечували швидше залучення й глибше занурення зі зростанням відчуття контролю та агентності. Порівняння кейсів показало, що інтерактивні сцени зменшували психологічний опір до роботи з емоційно складними темами та переводили фокус із пасивного спостереження на дію, унаслідок чого стабілізація емоційного стану й формування відчуття безпеки досягалися швидше та утримувалися довше, ніж при менш інтерактивних VR-стимулах.

Теоретичний аналіз і емпіричні спостереження свідчать, що ефективність VR у роботі з діючими військовослужбовцями та ветеранами визначається передусім характером взаємодії з VR-середовищем. Пасивні або слабко інтерактивні сценарії ускладнюють швидке глибоке занурення та формування стану «тут і зараз», знижуючи терапевтичний і функціональний потенціал втручань. Інтерактивні середовища з активною дією та негайним зворотним зв'язком підвищують імерсивність, прискорюють залучення, підсилюють відчуття контролю й агентності, зменшують психологічний опір і сприяють стабілізації психофізіологічного стану.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на персоналізацію інтерактивних VR-втручань, довготривалу оцінку їх ефектів та інтеграцію у комплексні програми психологічної підтримки та реабілітації.

Список використаних джерел:

1. Hannigan B., Van Deursen R., Barawi K., Kitchiner N., Bisson J. Factors associated with the outcomes of a novel virtual reality therapy for military veterans with PTSD: Theory development using a mixed methods analysis. *PLOS ONE*. 2023. № 18. С. 1–21. URL: doi.org/10.1371/journal.pone.0285763
2. Heo S., Park J. Effects of Virtual Reality-Based Graded Exposure Therapy on PTSD Symptoms: A Systematic Review and Meta-Analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022. № 19. URL: doi.org/10.3390/ijerph192315911
3. Loucks L., Rizzo A., Rothbaum B. Virtual Reality Exposure for Treating PTSD Due to Military Sexual Trauma. *Journal of clinical psychology*. 2024. URL: doi.org/10.1002/jclp.23750
4. Vianez A., Marques A., De Almeida R. Virtual Reality Exposure Therapy for Armed Forces Veterans with Post-Traumatic Stress Disorder: A Systematic Review and Focus Group. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022. № 19. С. 1–16. URL: doi.org/10.3390/ijerph19010464

УДК 159.9

Назарій Гавадзин,
студент І курсу спеціальності С4 Психологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Вероніка Шкраб'юк,
доцент кафедри психології,
кандидат психологічних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

У наш час емоційний інтелект (EI) стає не менш важливим, ніж звичайний інтелект. Людина з розвиненим емоційним інтелектом краще розуміє себе та інших, уміє керувати емоціями, спокійно реагує на стрес і знаходить спільну мову з різними людьми. Сучасні дослідження доводять, що саме ці навички допомагають досягати успіху в навчанні, роботі та особистому житті. Вчені розробляють нові методи вимірювання емоційного інтелекту і вивчають, як його можна розвивати через навчання та практику. Тому вивчення емоційного інтелекту сьогодні є дуже актуальним, адже воно допомагає людям стати більш усвідомленими, стійкими до труднощів і успішними в спілкуванні.

Емоційний інтелект (ЕІ) – це здатність людини розуміти свої емоції та емоції інших, керувати ними і використовувати їх для прийняття рішень. У сучасних дослідженнях ЕІ розглядають у двох основних формах [1]:

– *ability EI* – здатність, уміння реально розпізнавати, розуміти й контролювати емоції;

– *trait EI* – особистісний ЕІ – наскільки людина сама оцінює свої емоційні здібності.

Таке розділення допомагає вченим краще розуміти, як саме вимірювати емоційний інтелект і які результати дають різні методи.

Дослідження показують, що ЕІ має позитивний вплив на успішність у навчанні, роботі та кар'єрі. Люди з високим емоційним інтелектом краще справляються зі стресом, мають кращі стосунки з іншими й частіше досягають своїх цілей [2].

У навчальному процесі високий рівень емоційного інтелекту допомагає студентам зберегти мотивацію, справлятися зі стресом, адаптуватися до змін та долати труднощі. Здобувачі краще взаємодіють із викладачами та однокурсниками, що позитивно впливає на загальну атмосферу навчання та результати.

У професійній сфері ЕІ є не менш важливим, ніж технічні навички. Працівники з розвиненим емоційним інтелектом демонструють вищий рівень лідерства, відповідальності та командної взаємодії. Вони вміють конструктивно вирішувати конфлікти, зберігати спокій у складних ситуаціях і підтримувати позитивний мікроклімат у колективі. Це робить їх цінними для роботодавців і підвищує шанси на кар'єрне зростання.

Учені також вивчають, як емоційний інтелект пов'язаний із роботою мозку. Виявлено, що певні ділянки мозку (зокрема лобова кора та мигдалеподібне тіло) відповідають за регулювання емоцій. Ці процеси можна розвивати через тренування та навчання, що відкриває нові можливості для розвитку ЕІ [2].

Існують спеціальні програми, які допомагають підвищити рівень емоційного інтелекту. Найефективнішими є ті, де використовуються практичні вправи, рольові ігри, зворотний зв'язок і рефлексія. Такі тренінги проводять у школах, університетах і на роботі, бо вони покращують комунікацію, лідерство й командну роботу.

Під час подібних програм учасники вчаться розпізнавати власні емоції та емоції інших, розуміти їх причини й наслідки, а також регулювати власний емоційний стан у різних ситуаціях. Особлива увага приділяється

розвитку емпатії, умінню слухати співрозмовника, підтримувати конструктивний діалог і знаходити спільну мову навіть у конфліктних обставинах.

У закладах освіти тренінги з розвитку емоційного інтелекту допомагають студентам краще співпрацювати в групах, підвищують рівень толерантності й поваги до інших людей. Вони також сприяють формуванню позитивного психологічного клімату, що, своєю чергою, позитивно впливає на мотивацію до навчання та академічні результати.

У професійному середовищі такі програми особливо цінні для керівників і команд, які прагнуть ефективніше працювати разом. Працівники з високим рівнем ЕІ здатні швидше адаптуватися до змін, краще долати стресові ситуації та ухвалювати обґрунтовані рішення навіть під тиском. Це підвищує продуктивність, сприяє розвитку лідерського потенціалу та зміцненню корпоративної культури.

Дослідники також порівнюють, як проявляється емоційний інтелект у різних країнах. Хоча основні принципи однакові, норми поведінки та вираження емоцій залежать від культури. Тому перед використанням тестів у нових країнах їх потрібно адаптувати.

Емоційний інтелект – це не просто сучасна тема, а реальна навичка, яка допомагає людині бути ефективнішою, впевненішою та щасливішою. Сучасні дослідження доводять, що ЕІ можна розвивати, а його розвиток позитивно впливає на навчання, кар'єру і якість життя.

Список використаних джерел:

1. Salovey P., Mayer J. D. Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*. 1990. № 9 (3). С. 185–211.

2. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С. Л. Гумецької. Харків : Віват, 2019. 512 с.

УДК 159.9:37.011.3-051]:364.628

Юлія Гребеніченко,
здобувачка доктора філософії
за спеціальністю 053 Психологія,
Інститут педагогічної освіти і освіти
дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
Науковий керівник:
Алла Шевенко,
кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник,
Інститут педагогічної освіти і освіти
дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-6936-0579

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ПЕДАГОГА В ДИНАМІЧНОМУ СОЦІАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Сучасне освітнє середовище характеризується високою динамічністю, невизначеністю та постійними трансформаціями, які створюють значні виклики для психологічного здоров'я педагогічних працівників. Педагог сьогодні опиняється на перетині множинних соціальних впливів: цифровізація освіти, зміна ціннісних орієнтирів молоді, підвищення вимог до професійної компетентності, необхідність адаптації до кризових ситуацій. У цих умовах психологічне здоров'я вчителя стає не лише особистісним ресурсом, а й ключовим фактором ефективності освітнього процесу [8].

Проблема психологічного здоров'я педагога набуває особливої актуальності в контексті професійного вигорання, емоційного виснаження та втрати ціннісних орієнтирів професійної діяльності. Дослідження показують, що понад 60 % педагогів відчувають ознаки професійного стресу, а майже 40 % демонструють високий рівень емоційного вигорання [5]. Саме тому розвиток ціннісної сфери особистості педагога як основи психологічного благополуччя стає пріоритетним завданням сучасної психологічної науки та практики.

Психологічне здоров'я педагога розглядається як інтегративна характеристика особистості, що включає емоційну стабільність, адекватну самооцінку, здатність до саморегуляції, конструктивні міжособистісні відносини та ціннісно-смислову наповненість професійної діяльності [4].

На думку О. Я. Кульчицької, психологічне здоров'я вчителя є динамічним станом внутрішньої рівноваги особистості, що дозволяє актуалізувати індивідуальні та вікові можливості на кожному етапі розвитку [6].

Структура психологічного здоров'я педагога охоплює декілька взаємопов'язаних компонентів. Когнітивний компонент включає адекватне сприйняття себе та реальності, гнучкість мислення, здатність до рефлексії. Емоційний компонент характеризується емоційною стійкістю, позитивним емоційним фоном, емпатією. Поведінковий компонент передбачає адаптивні стратегії подолання стресу, конструктивну поведінку в конфліктних ситуаціях. Ціннісно-смисловий компонент відображає сформованість професійних цінностей, життєвих смислів та особистісних пріоритетів [7].

Особливу роль у збереженні психологічного здоров'я відіграє ціннісна сфера особистості педагога. Цінності виступають внутрішніми регуляторами діяльності, детермінують професійну мотивацію та забезпечують смислову наповненість праці вчителя. Дослідження Г. О. Балла свідчать, що педагоги з чітко вираженою системою гуманістичних цінностей демонструють вищий рівень психологічного благополуччя та стійкості до професійних стресів [1].

Необхідність постійного професійного розвитку, підвищення кваліфікації створює додаткове навантаження на часові та психологічні ресурси вчителя.

Розвиток ціннісної сфери особистості педагога є ключовою стратегією збереження та зміцнення психологічного здоров'я [10].

Колективні практики включають створення професійних спільнот, де педагоги можуть обговорювати ціннісні питання, ділитися досвідом подолання професійних криз, підтримувати один одного. Менторство та коучинг створюють простір для передачі професійних цінностей, супроводу молодих педагогів у процесі професійної адаптації [3].

Збереження психологічного здоров'я педагога вимагає не лише індивідуальних зусиль, а й системної інституційної підтримки. Створення психологічних служб у закладах освіти, що надають консультативну допомогу, проводять групові тренінги, організовують супервізійні групи, є важливою умовою профілактики професійного вигорання [2].

Розробка та впровадження програм психологічного супроводу педагогів на різних етапах професійного розвитку дозволяє своєчасно виявляти ознаки професійних криз та надавати відповідну підтримку. Особливу увагу слід приділяти молодим педагогам у період професійної адаптації, коли формуються основи професійної ідентичності та ціннісних орієнтацій [9].

Психологічне здоров'я педагога в динамічному соціальному середовищі є комплексною проблемою, що вимагає інтегрованого підходу до вирішення. Розвиток ціннісної сфери особистості виступає ключовим чинником збереження психологічного благополуччя педагога та його стійкості до професійних стресів. Практики ціннісної рефлексії, mindfulness, наративні методи, професійні спільноти створюють можливості для усвідомлення та актуалізації професійних цінностей, формування смислової наповненості педагогічної діяльності.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою комплексних програм розвитку ціннісної сфери педагогів з урахуванням специфіки різних етапів професійного розвитку, вивченням ефективності різних практик у контексті українських освітніх реалій, дослідженням взаємозв'язку ціннісних орієнтацій педагога та його психологічного благополуччя.

Список використаних джерел:

1. Балл Г. О. Психологія в соціокультурному вимірі. *Український центр політичного менеджменту*. Київ, 2010. 316 с.
2. Бондарчук О. І. Психологічна служба в системі освіти України. *Актуальні проблеми психології*. 2019. Т. 1, вип. 52. С. 5–12.
3. Васильєва М. П. Психологічний супровід професійного розвитку педагога. Київ : Педагогічна думка, 2012.
4. Дубровіна І. В. Психологічне здоров'я особистості в контексті вікового розвитку. *Вісник практичної психології*. 2014. № 2 (39). С. 10–15.
5. Карамушка Л. М. Психологія управління закладами середньої освіти. Київ, 2020. 384 с.
6. Кульчицька О. Я. Психологічне здоров'я вчителя як умова ефективності освітнього процесу. *Практична психологія та соціальна робота*. 2018. № 3. С. 45–51.
7. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості. Київ : ТОВ «КММ», 2006. 240 с.
8. Маслач К., Лейтер М. Професійне вигорання: як люди долають. Київ, 2019. 280 с.
9. Синякова М. Г. Психологічне здоров'я педагога в період професійної адаптації. *Освіта і наука*. 2017. № 6. С. 52–67.
10. Яценко Т. С. Активна соціально-психологічна підготовка вчителя до спілкування з учнями. Київ : Освіта, 1993. 207 с.

УДК 316.6:613.86:355.01

Софія Пташник,
студентка ІІІ курсу спеціальності «Педіатрія»,
Івано-Франківський національний медичний університет
Науковий керівник:
Любов Сливка,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри українознавства і філософії,
Івано-Франківський національний медичний університет,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0006-1301-5887

СТАН ЗДОРОВ'Я ТА МЕНТАЛЬНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ «УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО»

Соціологічний моніторинг «Українське суспільство», що системно проводиться Інститутом соціології НАН України, у 2024 році фіксує критично важливий етап трансформації суспільного самопочуття. Третій рік повномасштабної війни став випробуванням не лише для державних інституцій, а й для психофізіологічних резервів кожного громадянина.

Якщо у 2022-2023 роках домінували процеси екстреної мобілізації та адаптації до шокових подій, то 2024 рік характеризується проявом накопичувальних ефектів хронічного стресу. Актуальність цього аналізу полягає у необхідності об'єктивно оцінити «внутрішній ресурс» нації. Питання здоров'я та благополуччя сьогодні виходить за межі суто медичної чи соціальної сфери і стає фактором національної безпеки, адже саме ментальна стійкість та фізична витривалість громадян є фундаментом обороноздатності та економічної стабільності країни.

У розділі «Суспільна саморефлексія та соціальне благополуччя» відображено, як війна трансформувала самопочуття громадян. Ключовим висновком є те, що попри високу адаптивність українське суспільство перебуває у стані хронічного стресу, що безпосередньо впливає на оцінку власного здоров'я.

Моніторинг фіксує тенденцію до погіршення суб'єктивної оцінки фізичного здоров'я порівняно з довоєнним періодом та навіть початком повномасштабного вторгнення. Спостерігається зниження частки тих, хто оцінює своє здоров'я як «добре» або «дуже добре». Натомість зростає

сегмент оцінок «задовільно» (посередньо) та «погано». Основним драйвером погіршення фізичного стану є накопичувальна втома. Організм, який мобілізувався у 2022-2023 роках, у 2024 році почав давати збої через відсутність повноцінного відновлення. Значна частина фізичних недуг респондентів має психосоматичне походження (головні болі, проблеми зі сном, серцево-судинні реакції на тривогу).

Ментальне здоров'я та психологічний дистрес є найбільш критичним аспектом соціального благополуччя у 2024 році. Дослідження використовує шкалу психологічного дистресу для вимірювання рівня тривожності та депресивних станів. Показники дистресу залишаються на високому рівні, хоча і дещо стабілізувалися порівняно з піковими значеннями початку вторгнення. Це свідчить про адаптацію до стресу, але не про зникнення його причин. Найпоширенішим симптомом є тривожність. Вона пов'язана не лише з прямою загрозою життю, а й з невизначеністю майбутнього. Фіксується зростання апатії та емоційної відстороненості як захисних механізмів психіки. Високий рівень дистресу корелює зі зниженням працездатності та погіршенням міжособистісних стосунків у сім'ях.

Аналіз виокремлює кілька груп чинників, які формують поточний стан здоров'я (як фізичного, так і ментального):

А. Екзистенційні загрози – це базовий фактор, який тримає нервову систему в постійній напрузі:

- постійна загроза ракетних обстрілів;
- переживання за життя близьких, особливо тих, хто на фронті;
- втрата почуття безпеки навіть у тилових регіонах.

Б. Економічна невизначеність:

- соціальне благополуччя тісно корелює з матеріальним становищем;
- страх втрати роботи або джерела доходу;
- зростання цін та тарифів;
- неможливість планувати фінансове майбутнє (горизонт планування звузився до мінімуму).

В. Соціальна роз'єднаність та травма, зокрема розлука з сім'єю та втрати. Вимушена міграція жінок і дітей за кордон створює психологічний тиск як на тих, хто поїхав, так і на тих, хто залишився. Переживання горя через загибель знайомих чи родичів.

Цікавим аспектом моніторингу 2024 року є співвідношення особистого та колективного:

- попри погіршення особистого психологічного стану та здоров'я, віра у суспільну стійкість та перемогу залишається тим «стрижнем», який утримує багатьох людей від глибокої депресії;

– відчуття приналежності до єдиного народу (як зазначено в одному з питань про те, що всі, хто проживає в Україні, є українцями) виступає важливим ресурсом підтримки ментального здоров'я.

Українське суспільство у 2024 році демонструє ознаки «стійкого виснаження». Ментальне здоров'я стало вразливим місцем: високий рівень дистресу є нормою, а не винятком. Фізичне здоров'я страждає вторинно через хронічний стрес та психосоматику. Соціальне благополуччя зараз тримається не на комфорті чи безпеці, а на ціннісних орієнтирах, вірі в перемогу та солідарності.

Дані вказують на необхідність впровадження загальнонаціональних програм психологічної підтримки, оскільки ресурс природної адаптації суспільства поступово вичерпується.

Список використаних джерел:

1. Соціологічний моніторинг «Українське суспільство»: зміни громадської думки впродовж війни (червень 2024). *Інститут соціології НАН України*. URL: https://drive.google.com/file/d/1Bcclv5rmLGIqepJuYZ4YrsEDEU6j85ST/view

Секція «Сталий розвиток міст: інноваційні підходи в архітектурному проєктуванні та будівельних технологіях»

УДК 711.4:316.334.52

Андрій Аннюк,
аспірант спеціальності «Архітектура та містобудування»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
ORCID: http://orcid.org/ 0009-0004-5686-7997
Науковий керівник:
Руслан Жирак,
доктор філософії, доцент кафедри
архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: http://orcid.org/0000-0002-3051-5457

РОЛЬ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ ЧИННИКІВ У ПРОЦЕСАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Адміністративно-територіальні трансформації територіальних громад є одним із ключових напрямів сучасних реформ у сфері публічного управління та регіонального розвитку. В умовах децентралізації ці процеси спрямовані на підвищення спроможності громад, ефективності місцевого самоврядування та якості надання публічних послуг. Водночас адміністративно-територіальні зміни виходять за межі суто правових і економічних рішень, оскільки безпосередньо впливають на соціальну структуру, систему локальних цінностей, культурну ідентичність та характер взаємодії мешканців із владними інститутами.

Попри наявність розгалуженої нормативно-правової бази та значний науковий доробок у сфері адміністративно-територіального устрою, у вітчизняних дослідженнях переважає увага до процедурних, управлінських і фінансово-економічних аспектів реформ. Натомість нематеріальні чинники, зокрема місцева ідентичність, історико-культурна спадщина, соціальний капітал, громадська активність і рівень суспільної довіри до органів влади, залишаються недостатньо систематизованими та концептуалізованими. Саме ці чинники значною мірою визначають сприйняття адміністративно-територіальних змін населенням, рівень підтримки реформ і здатність новоутворених громад до внутрішньої інтеграції.

Наукові дослідження у сфері адміністративно-територіальної реформи та децентралізації в Україні представлені значним доробком вітчизняних учених. У працях В. Куйбіди та Ю. Вдовенка [1; 6] ґрунтовно розглядаються правові та управлінські механізми об'єднання територіальних громад, питання ефективності місцевого самоврядування та взаємодії з органами державної влади. Проблематику збереження місцевої ідентичності та ролі історико-культурної спадщини в умовах територіальних змін досліджує К. Поливач [7]. Автор підкреслює, що адміністративно-територіальні трансформації можуть сприйматися громадами неоднозначно, особливо у регіонах із вираженими локальними традиціями та історично сформованими формами самоідентифікації. Значний внесок у вивчення нематеріальних чинників зроблено М. Косьмієм [4], який обґрунтовує їхню роль як одного з ключових факторів успішності реформ, наголошуючи на впливі громадської думки, культурних цінностей та соціальної згуртованості на процеси інтеграції територій.

Нематеріальні чинники відіграють визначальну роль у процесах адміністративно-територіальної інтеграції громад, оскільки безпосередньо впливають на сприйняття реформ населенням, рівень соціальної згуртованості та ефективність взаємодії між органами місцевого самоврядування і мешканцями. На відміну від матеріальних ресурсів, які можуть бути формалізовані у нормативних або фінансових показниках, нематеріальні складові мають глибоко соціальний і культурний характер, що зумовлює їхню здатність як стимулювати процеси інтеграції, так і створювати суттєві бар'єри для їх реалізації.

У ролі каталізатора адміністративно-територіальних змін нематеріальні чинники проявляються насамперед через сформований соціальний капітал, що включає рівень довіри між членами громади, готовність до колективних дій, активну громадянську позицію та сталі горизонтальні зв'язки. Високий рівень соціального капіталу сприяє прийняттю спільних рішень, знижує конфліктність у процесі об'єднання громад і забезпечує підтримку реформ на локальному рівні. Важливим чинником є також місцева ідентичність, яка, за умови її інклюзивного характеру, може стати об'єднавчим елементом для різних населених пунктів, формуючи відчуття спільної історії, культурної спадщини та спільних перспектив розвитку. Наявність ефективної комунікації між органами влади та населенням, прозорість управлінських рішень і залучення мешканців до процесів планування сприяють підвищенню рівня суспільної довіри та зменшенню соціального опору трансформаціям [8].

Водночас нематеріальні чинники можуть набувати характеру бар'єрів для інтеграції територіальних громад у випадку їх ігнорування або неправильного врахування. Однією з ключових проблем є загроза втрати локальної ідентичності, коли мешканці сприймають адміністративно-територіальні зміни як загрозу усталеним культурним практикам, історичним назвам чи символам. Особливо гостро це проявляється у громадах із вираженою історичною самобутністю, де адміністративне об'єднання асоціюється з нівелюванням місцевої унікальності. За відсутності належного діалогу такі процеси можуть супроводжуватися зростанням недовіри до влади, пасивністю громадян або відкритим спротивом реформам [5].

Додатковим бар'єром є низький рівень соціальної згуртованості та асиметрія розвитку між громадами, що об'єднуються. Якщо одна з територій має вищий рівень економічного чи інфраструктурного розвитку, це може породжувати побоювання щодо перерозподілу ресурсів і посилювати міжгромадські конфлікти. Відсутність механізмів врахування громадської думки та інструментів участі населення у прийнятті рішень посилює відчуття відчуженості мешканців від процесів управління, що негативно позначається на ефективності інтеграції.

Таким чином, нематеріальні чинники мають дуалістичний характер у процесах адміністративно-територіальних трансформацій, виступаючи водночас потенційним ресурсом і джерелом ризиків. Їхня роль залежить від здатності органів місцевого самоврядування інтегрувати соціокультурний вимір у процеси реформування, забезпечити відкриту комунікацію, підтримку місцевих ініціатив та збереження культурної спадщини. Урахування нематеріальних чинників як системної складової адміністративно-територіальних змін створює передумови для формування спроможних, соціально згуртованих і стійких територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Вдовенко Ю. С. Прогрес децентралізаційного законодавства. *Децентралізація в Україні: законодавчі новації та суспільні сподівання*. Київ : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. 413 с.

2. Про адміністративно-територіальний устрій України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України.* URL: ips.ligazakon.net/document/JG2LP00C

3. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України. *Відомості Верховної Ради України.* URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text

4. Косьмій М. М. Нематеріальні чинники в просторовій організації та розвитку міст. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування* : наук.-техн. збірник. Київ : КНУБА, 2020. Вип. 56. С. 218–233.

5. Кузьменко А. М. Збереження та популяризація історико-культурної спадщини. *Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 23-24 червня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. 193 с.

6. Куйбіда В. та ін. Адміністративно-територіальний устрій України. Історія. Сучасність. Перспективи : монографія / заг. ред. О. В. Турчинов. *Секретаріат Кабінету Міністрів України*. Київ : Геопринт, 2009. 615 с.

7. Поливач К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України. Київ : Інститут географії НАН України, 2012. 208 с.

8. Хорт І. В. Використання закордонного досвіду децентралізації місцевого самоврядування в Україні як основного напрямку конституційної реформи та передумов для подальшої євроінтеграції. *Децентралізація в Україні: законодавчі новації та суспільні сподівання*. Київ : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. 413 с.

УДК 352.075

Михайло Баковський,
студент IV курсу спеціальності
191 Архітектура та містобудування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ігор Білоус,
асистент кафедри архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

МОДУЛЬНИЙ МОЛОДІЖНИЙ ЦЕНТР ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОВЕРНЕННЯ МОЛОДІ В СІЛЬСЬКІ ГРОМАДИ

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку українських сільських територій проблема відтоку молоді набула системного характеру та безпосередньо впливає на соціальну, економічну й культурну деградацію малих населених пунктів. Однак не менш гострою є проблема відсутності умов для повернення молоді, яка здобула освіту або професійний досвід у містах [1; 3]. Навіть за наявності бажання повернутися до рідного села молоді люди часто стикаються з браком соціальної інфраструктури, середовищ для самореалізації та сучасних форматів комунікації.

Дослідження українських аналітичних центрів засвідчують, що молодь розглядає просторове середовище як один із ключових факторів прийняття рішення щодо місця проживання [2; 3]. У цьому контексті архітектура може виконувати роль активного інструмента соціальних змін, формуючи нову якість життя в сільських громадах та створюючи передумови для повернення молодого населення [4].

Загальна ідея. Модульний молодіжний центр пропонується розглядати як багатофункціональний простір, що поєднує соціальні, освітні,

культурні та економічні функції й спрямований на формування середовища, привабливого для молоді. Його основна ідея полягає у створенні простору можливостей, де молоді люди можуть не лише проводити дозвілля, а й працювати, навчатися, реалізовувати власні ініціативи та долучатися до розвитку громади [1; 7].

Завдяки модульному принципу центр може адаптуватися до різних умов і потреб, поступово розширюючись разом із громадою. Такий підхід особливо актуальний для малих сіл, де розвиток відбувається поетапно та залежить від ресурсних можливостей місцевого самоврядування [6; 8]. Гнучкість структури дозволяє формувати індивідуальні сценарії використання центру відповідно до соціального профілю громади.

Іл. 1. Модульний молодіжний центр: концептуальна схема

Архітектура як чинник повернення молоді. Повернення молоді в сільські громади можливе лише за умови створення якісного архітектурного середовища, яке відповідає сучасним стандартам комфорту, функціональності та відкритості [2; 3]. Модульний молодіжний центр формує новий образ села – не як периферійного простору, а як місця з потенціалом для розвитку, самореалізації та соціальної активності.

Архітектурні рішення центру спрямовані на створення відкритого, доступного та гнучкого простору. Прозорі фасади, трансформовані інтер'єри та тісний зв'язок із природним ландшафтом сприяють формуванню відчуття свободи та приналежності [3; 4]. Така архітектура знижує психологічний бар'єр між будівлею та користувачем, що особливо важливо для молоді, яка шукає неформальні та демократичні простори для взаємодії.

Молодіжний центр у цьому випадку виступає просторовим «якорем», навколо якого концентрується активне громадське життя, стимулюючи повернення молодих людей до участі в локальних процесах [1; 8].

Іл. 2. Візуалізація модульного молодіжного центру в сільському середовищі

Соціальні та просторові сценарії. Функціональна структура модульного молодіжного центру передбачає підтримку різноманітних соціальних і просторових сценаріїв. Простори центру можуть використовуватися для проведення освітніх програм, тренінгів, лекцій, культурних заходів, зустрічей, громадських організацій і волонтерських ініціатив [2; 7]. Така багатофункціональність забезпечує постійну активність будівлі та її інтеграцію в повсякденне життя громади.

Особливу роль відіграють простори спільної роботи та коворкінгу, які відповідають сучасним тенденціям дистанційної зайнятості. Наявність таких функцій створює умови для повернення молодих фахівців, які можуть працювати віддалено, не залишаючи сільського середовища [3; 4].

Поетапний розвиток модульної системи дозволяє адаптувати центр до змін у демографічній структурі громади та появи нових соціальних запитів, що робить проєкт довготривалим і життєздатним [6; 8].

Значення для розвитку сільських громад. Модульний молодіжний центр як інструмент повернення молоді має важливе значення для відновлення соціальної динаміки сільських громад. Повернення молодих людей сприяє оновленню вікової структури населення, активізації громадських процесів та формуванню нових локальних ініціатив [3; 4]. Молодь стає носієм інноваційних підходів, сучасних форм комунікації та нової культури взаємодії.

У довгостроковій перспективі такі центри можуть відігравати роль осередків розвитку громади, сприяючи зміцненню локальної ідентичності та підвищенню якості життя в сільських населених пунктах [1; 2].

Висновок. Модульний молодіжний центр як архітектурний і соціальний інструмент створює передумови для повернення та закріплення молоді в сільських громадах, поєднуючи просторові, соціальні та економічні аспекти розвитку [5; 7]. Його гнучка структура, багатофункціональність і орієнтація на потреби молоді дозволяють сформувати нову модель сільського середовища – відкритого, динамічного та перспективного.

Таким чином, архітектура молодіжного центру перестає бути лише фізичною оболонкою та набуває значення активного чинника трансформації села, здатного змінити траєкторію розвитку громади та повернути молодь як ключовий ресурс майбутнього [1; 3].

Список використаних джерел:

1. The needs of youth centres and youth spaces of Ukraine: the results of research have been published. *Офіс Ради Європи в Україні*. URL: coe.int/uk/web/kyiv/-/the-needs-of-youth-centres-and-youth-spaces-of-ukraine-the-results-of-research-have-been-published

2. The space that creates community: A study on the functioning of community-building centers. *CEDOS*. URL: cedos.org.ua/en/researches/the-space-that-creates-community-a-study-on-the-functioning-of-community-building-centers/

3. Гукалова І. В. Соціальний простір і розвиток громад в Україні. *Український географічний журнал*. 2023. № 2. URL: ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/_3_3.pdf

4. Розвиток сільських громад в Україні. *Hromady.org*. 2023. URL: hromady.org

5. Modular Building Institute (MBI). Why Choose Modular Construction? *ArchDaily*. URL: archdaily.com/949219/why-choose-modular-construction

6. Prefab Sandwich Panel House Solutions. *PrefabMarket*. URL: prefabmarket.com/prefab-sandwich-panel-house-solutions-2/

7. Making space for youth in our communities. *Happy Cities*. URL: happycities.com/blog/making-space-for-youth-in-our-communities

8. Modular construction: benefits and developments. *ArcelorMittal (Constructalia)*. URL: constructalia.arcelormittal.com/en/news_center/articles/modular-construction-benefits-developments

9. How Modular Buildings Support Rapid Expansion for Growing Industries. *DXH Container*. URL: dxhcontainer.com/modular-buildings-support-rapid-expansion-for-growing-industries.html

УДК 692

Олег Баланчук,
студент III курсу спеціальності
«Будівництво та цивільна інженерія»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Світлана Веркалець,
старший викладач кафедри
архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7262-0864

ВИКОРИСТАННЯ BIM-ТЕХНОЛОГІЙ У ПЛАНУВАННІ БУДІВЕЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

У сучасних умовах будівництво переживає активну цифрову трансформацію. Традиційні методи планування та організації робіт поступово втрачають ефективність, адже вимоги до точності, економічності та швидкості виконання зростають. Однією з ключових інновацій у цій сфері стала технологія BIM (Building Information Modeling) – інформаційне моделювання будівель. BIM дозволяє створити тривимірну цифрову модель об’єкта, у якій закладена не лише геометрія, а й усі дані щодо матеріалів, інженерних систем, строків та вартості. Це робить можливим не лише проєктування, а й комплексне планування будівельного виробництва на всіх етапах.

Сутність та переваги BIM-технології. На відміну від традиційних креслень або навіть 3D-моделей, BIM включає всю інформацію про об’єкт у цифровому вигляді.

У моделі містяться дані про:

– архітектурні та конструктивні елементи;

– інженерні мережі (електрика, вентиляція, водопостачання, каналізація);

– технічні характеристики матеріалів;
– кошторисні показники;
– календарні графіки виконання робіт.

Переваги BIM у плануванні будівельного виробництва очевидні:

– Точність – усі учасники працюють із єдиною моделлю, що мінімізує помилки та колізії [2].

– Економія часу – оптимізація графіків і зменшення кількості переробок дозволяють швидше завершувати будівництво.

– Прозорість процесів – замовник і підрядник мають доступ до актуальної інформації на будь-якому етапі.

– Ефективне управління ресурсами – BIM дає можливість розрахувати реальну потребу в матеріалах і техніці, що скорочує витрати.

Використання BIM у плануванні. Традиційне планування будівництва базувалося на кошторисах, графіках та технічній документації, які часто існували окремо. BIM інтегрує ці дані в єдину систему. Це дозволяє:

– створювати календарні плани з прив'язкою до 3D-моделі (технологія 4D);
– розраховувати вартість будівництва в режимі реального часу (5D);
– моделювати процеси монтажу та транспортування матеріалів;
– визначати можливі ризики ще на етапі проєктування.

Наприклад, завдяки BIM можна змоделювати монтаж збірних конструкцій і перевірити, чи не виникнуть труднощі з підйомом крана, доступом транспорту чи розташуванням тимчасових споруд. Це значно зменшує кількість непередбачуваних ситуацій на майданчику.

Координація між учасниками будівництва. Однією з найбільших проблем традиційного будівництва була слабка комунікація між різними учасниками процесу. Архітектори, конструктори та інженери часто працювали над різними файлами, що призводило до неузгодженостей. BIM вирішує цю проблему завдяки спільній цифровій платформі. Кожен учасник має доступ до актуальної моделі й може вносити зміни, які відразу бачать інші. Таким чином забезпечується прозорість і командна робота, що підвищує якість кінцевого результату.

Перспективи розвитку BIM. Сьогодні BIM-технології активно впроваджуються у багатьох країнах світу, включаючи Україну. Деякі держави вже зробили використання BIM обов'язковим у великих інфраструктурних проєктах. Подальший розвиток BIM пов'язаний із переходом на 6D та 7D рівні, які враховують експлуатацію, енергоефективність і навіть екологічність будівель. Це означає, що BIM буде використовуватися не лише на етапі будівництва, а й протягом усього життєвого циклу споруди – від проєктування до демонтажу [1].

BIM-технології докорінно змінюють підхід до планування будівельного виробництва. Вони дозволяють підвищити точність, знизити витрати, уникнути помилок і значно пришвидшити процес зведення будівель. У майбутньому BIM стане невід'ємною частиною будь-якого будівельного проєкту, адже поєднує у собі інноваційність, ефективність та надійність. Таким чином, використання BIM є не просто сучасною тенденцією, а необхідністю для розвитку будівельної галузі та підвищення якості життя суспільства.

Історичні аспекти розвитку BIM. Технологія BIM почала активно розвиватися на початку 2000-х років, коли стало очевидно, що традиційні методи проєктування не відповідають сучасним вимогам до складних об'єктів [5]. Перші програмні рішення з'явилися ще у 90-х роках, але широкого поширення набули завдяки розвитку комп'ютерної техніки та програмного забезпечення. У багатьох країнах, зокрема у Великій Британії, Німеччині та США, уряди ініціювали перехід на BIM у державних проєктах. Це сприяло швидкому розвитку ринку та стандартизації технології.

Практичне застосування BIM в Україні. В Україні BIM почав активно впроваджуватися протягом останнього десятиліття. Провідні будівельні компанії вже використовують BIM-моделі при проєктуванні та будівництві житлових комплексів, офісних будівель і промислових об'єктів [3]. Держава також робить кроки до запровадження обов'язкового використання BIM у великих інфраструктурних проєктах. Зокрема, Міністерство інфраструктури та інші відомства ініціюють пілотні програми, що сприятимуть розвитку цифрового будівництва в Україні.

Проблеми та виклики впровадження BIM. Незважаючи на очевидні переваги, поширення BIM стикається з низкою труднощів. По-перше, це висока вартість програмного забезпечення та навчання персоналу. По-друге, відсутність єдиних державних стандартів ускладнює взаємодію між різними учасниками будівельного процесу [4]. Крім того, існує певний психологічний бар'єр серед спеціалістів, які звикли працювати традиційними методами. Для подолання цих викликів необхідні державна підтримка, освітні програми та активне залучення бізнесу.

Економічний ефект від використання BIM. Застосування BIM дозволяє зменшити витрати на проєктування та будівництво на 10–20 %. Це досягається завдяки зменшенню кількості помилок, оптимізації витрат матеріалів та часу. Крім того, BIM-моделі допомагають планувати обслуговування будівель, що знижує експлуатаційні витрати.

Список використаних джерел:

1. Концепція впровадження BIM в Україні. *Міністерство розвитку громад та територій України.* Київ, 2020.
2. Козак А. Використання BIM-технологій у сучасному будівництві. *Вісник будівництва*. 2021. № 4. С. 15–20.
3. Кравченко О. Цифрові технології у будівництві: впровадження BIM в Україні. *Будівництво України*. 2022. № 2. С. 25–30.
4. ДСТУ ISO 19650-1:2021. Організація та оцифрування інформації про будівлі та споруди, включаючи інформаційне моделювання будівель (BIM). Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2021.
5. Рекомендації щодо використання BIM-технологій у проєктуванні та будівництві. *Національна асоціація архітекторів України*. Київ, 2021.

УДК 351.864:006.063

Євген Будеркевич,
студент IV курсу спеціальності
«Будівництво та цивільна інженерія»,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ігор Білоус,
асистент кафедри архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ МОДУЛЬНИХ ЗАЛІЗОБЕТОННИХ БЛОКІВ ДЛЯ УКРИТТЯ ЖИТЛОВОГО БУДИНКУ САДИБНОГО ТИПУ

Мета роботи – дослідження можливостей застосування модульних залізобетонних блоків як швидкомонтованих захисних укриттів для житлових будинків садибного типу, а також оцінка їх конструктивних, експлуатаційних та безпекових характеристик.

Завдання:

– Проаналізувати сучасні вимоги до захисних споруд цивільного захисту для індивідуальної житлової забудови.

– Які вимоги ДБН регламентують безпечну експлуатацію та готовність захисних споруд до використання за призначенням?

– Які конструктивні рішення підвищують стійкість захисних споруд до дії ударної хвилі та інших уражаючих факторів?

Основні завдання цивільного захисту полягають у забезпеченні безпеки населення та майна в умовах надзвичайних ситуацій, а саме: запобігання надзвичайним ситуаціям, готовність до надзвичайних ситуацій,

реагування на надзвичайні ситуації, відновлення після надзвичайних ситуацій [1].

Сьогодні безпека громадян є дуже актуальною темою, і таке питання, як розміщення людей у сховищах, стає головним.

По-перше, в Україні продовжується збройний конфлікт з російською федерацією. Це призводить до регулярних атак терористів та націоналістичних груп на мирних жителів та військовослужбовців. Тому питання укриттів стає життєвоважливим для людей, які проживають у зоні конфлікту.

По-друге, Україна є країною з високим ризиком надзвичайних ситуацій, таких як природні катаклізми та промислові аварії. В цих умовах укриття може врятувати життя та забезпечити безпеку людей.

Також останнім часом активно обговорюють тему модульних бомбосховищ. Вони являють собою готові модульні укриття, вироблені в заводських умовах. Модульні укриття можуть використовуватися як сегменти для створення бомбосховищ для великої кількості людей, а також поєднуватися в цілі підземні системи. Окремі переваги таких моделей можна охарактеризувати двома напрямками: 1) зручність щодо місткості та імітації звичайної житлової площі; 2) клас захисту щодо вибухової хвилі та впливу радіації. Кожна модель вибирається з урахуванням складу ґрунтів, підземних вод, необхідного класу захисту і глибини встановлення [1].

Захисні споруди, зокрема сховища та укриття, повинні проєктуватися з урахуванням витримування різних зовнішніх навантажень, включно з ударною хвилею, сейсмічними впливами та іншими факторами ураження. Несучі та огороджувальні конструкції таких споруд повинні відповідати вимогам чинних будівельних норм і стандартів безпеки, що передбачено Державними будівельними нормами (ДБН) для захисних споруд цивільного захисту [2].

Конструкції захисних споруд повинні бути розраховані на протистояння різним небезпечним впливам, зокрема механічним та радіаційним, щоб забезпечити максимальний захист людей і майна у надзвичайних ситуаціях [2]. Це досягається шляхом застосування відповідних конструктивних рішень, вибору матеріалів з високою міцністю та технічного оснащення приміщень, що відповідають вимогам безпеки.

При облаштуванні захисних споруд обов’язково забезпечується доступ для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення. Відповідно до вимог щонайменше 10 % місць у приміщеннях мають бути пристосовані для таких осіб, що включає забезпечення безперешкодного доступу, відповідні проходи та місця для розміщення [3].

Приміщення захисних споруд оснащуються комплексними інженерними системами, які включають вентиляцію, освітлення, водопостачання і водовідведення. Система вентиляції має забезпечувати якісний повітрообмін та підтримання оптимальних параметрів повітря для перебування людей, а системи водопостачання і водовідведення – безперебійну роботу в умовах експлуатації.

Захисні споруди повинні мати автономне електропостачання та технічні ресурси, зокрема запас води та повітря, що забезпечують їхню здатність функціонувати без зовнішніх комунікацій протягом визначеного часу в надзвичайних умовах. Це передбачає наявність аварійних джерел живлення, систем резервного водопостачання та інших технічних засобів [2].

Захисні споруди цивільного захисту, такі як сховища та укриття, повинні бути спроєктовані з урахуванням дії повітряної ударної хвилі та інших небезпечних факторів (механічних, радіаційних тощо), які можуть виникнути під час надзвичайних ситуацій або військових дій [2]. Основним завданням конструктивних рішень є забезпечення стійкості та цілісності несучих і огороджувальних елементів споруди при впливі навантажень, що виникають під час вибуху або сильного удару. Це забезпечується шляхом підбору оптимальної форми та товщини стін, покриттів і фундаментів, а також посиленням критичних зон конструкції відповідно до розрахункових тисків ударної хвилі.

Перш за все для підвищення стійкості споруд застосовуються міцні матеріали та відповідні конструкційні схеми. Наприклад, залізобетонні несучі стіни й перекриття з високою міцністю здатні витримувати значні динамічні навантаження, якими характеризується ударна хвиля, що швидко розповсюджується в повітрі.

Крім того, важливо передбачити достатню жорсткість та енергопоглинаючі властивості елементів споруди, щоб зменшити деформації та ризик руйнування під час ударних впливів. Конструктивні рішення можуть включати спеціальне армування, збільшену товщину несучих елементів та оптимізовані геометричні форми, що сприяють кращому розподілу напруг у структурі споруди [3]. Такі підходи забезпечують високу стійкість споруд до впливу ударної хвилі та подібних уражаючих факторів і сприяють збереженню їхньої функціональної придатності навіть після сильних зовнішніх впливів.

Список використаних джерел:

1. Пархонюк А., Лаврівський М. Влаштування модульних укриттів для підвищення ефективності захисту населення. *Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*. URL: lnk.ua/q46KDrMeJ

2. ДБН В.2.2-5:2023. Захисні споруди цивільного захисту. URL: e-construction.gov.ua/laws_detail/3225773063500990463?doc_type=2

3. Іванов С. І., Петрова О. В. Забезпечення вимог цивільного захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2023. № 1. URL: pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/1_2023/12.pdf

УДК 338.2

Олег Веляник,
студент ІІ курсу спеціальності
«Будівництво та цивільна інженерія»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Василь Касіянчук,
професор кафедри архітектури та будівництва,
кандидат технічних наук,
старший науковий співробітник,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4319-2327

ІННОВАЦІЇ В БУДІВНИЦТВІ: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА МАЙБУТНЄ ГАЛУЗІ

Будівельна галузь є одним із ключових чинників розвитку економіки будь-якої країни та покращення якості життя населення. Вона формує як промислову, так і соціальну інфраструктуру суспільства. Щороку у сфері будівництва впроваджуються нові інноваційні технології, які змінюють підходи до проєктування, зведення та експлуатації будівель. Серед них особливе місце займають будівельні дрони, 3D-принтери, системи «розумний дім», а також CAD/CAM-системи.

Однією з найбільш перспективних інновацій є використання будівельних дронів. Безпілотні літальні апарати активно застосовуються для моніторингу будівельних майданчиків, контролю якості виконання робіт, транспортування матеріалів у важкодоступні місця, а також у геодезичних і топографічних дослідженнях. Поєднання дронів зі спеціалізованим програмним забезпеченням дозволяє значно скоротити час і витрати на аерофотозйомку, створення топографічних планів та формування звітів щодо обсягів виконаних будівельно-монтажних робіт [1]. В умовах повоєнної відбудови України використання дронів є особливо актуальним для обстеження пошкоджених об’єктів і планування відновлювальних заходів.

Важливу роль у сучасному будівництві відіграють системи «розумний дім». Вони являють собою комплекс автоматизованих рішень, що забезпечують ефективне управління житловими будівлями. Такі системи включають енергозберігаючі технології, автоматизацію освітлення, опалення, вентиляції та кондиціювання повітря, а також віддалений контроль інженерних мереж. Використання систем «розумний дім» дозволяє оптимізувати споживання енергії та води, підвищити комфорт і безпеку проживання. Власники будинків можуть керувати всіма процесами дистанційно за допомогою мобільних пристроїв, що є важливою перевагою сучасного житла [2].

Ще однією інноваційною технологією є застосування 3D-принтерів у будівництві. Будівельний 3D-друк дає змогу виготовляти бетонні конструкції, архітектурні елементи та навіть цілі будинки з високою точністю і мінімальною кількістю відходів. Основними перевагами цієї технології є скорочення термінів будівництва, зменшення витрат матеріалів і можливість реалізації складних архітектурних форм. Будівлі, зведені за допомогою 3D-друку, зазвичай не мають швів, що забезпечує рівномірний розподіл навантажень і підвищену міцність конструкцій [3; 4].

Особливе місце серед сучасних технологій займають CAD/CAM-системи, які використовуються для автоматизованого проєктування та будівництва архітектурних об’єктів. За допомогою цих систем можна створювати цифрові моделі будівель, аналізувати їхню поведінку під впливом різних навантажень і кліматичних умов, а також визначати критичні зони конструкцій. Застосування CAD/CAM-технологій дозволяє виявляти потенційні проблеми ще на етапі проєктування, що значно знижує ризики під час будівництва та експлуатації будівель і споруд [5].

Отже, впровадження інноваційних технологій у будівельній галузі відкриває широкі можливості для її розвитку. Сучасні технічні рішення сприяють підвищенню ефективності будівельних процесів, економії ресурсів, покращенню якості будівель і рівня життя населення, а також формують підґрунтя для сталого розвитку галузі в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Настич І. Інноваційні технології у сучасному будівництві. *Property Times*. 2025. URL: https://www.google.com/search?q=propertytimes.com.ua

2. Настич І. Розумні технології в житловому будівництві. *Property Times*. 2025. URL: https://www.google.com/search?q=propertytimes.com.ua

3. 3D-друк у будівництві: можливості та перспективи. *RealStroyService*. URL: rss.ua

4. Сучасні інновації у девелопменті та будівництві. *Blago Developer*. URL: blago.ua

5. Степаненко А. Інноваційні технології в будівельній галузі України. *Probudivnytstvo.top*. URL: probudivnytstvo.top

УДК 711.11; 711.112

Денис Гоблик,
студент IV курсу спеціальності
«Будівництво та цивільна інженерія»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Василь Касіянчук,
професор кафедри архітектури та
будівництва, кандидат технічних наук,
старший науковий співробітник,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПРОЄКТ РЕКОНСТРУКЦІЇ ГІМНАЗІЇ ТА ДИТЯЧОГО САДОЧКА З ДОБУДОВОЮ БАСЕЙНУ В С. ВИНОГРАД ТА ТЕХНІЧНОГОПЕРЕОСНАЩЕННЯ ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

У концептуальному проєкті представлено варіант реконструкції гімназії та дитячого садочка з добудовою басейну з урахуванням нормативних вимог до закладів освіти та Кодексу цивільного захисту населення [1]. Проєкт спрямований на створення безпечного, функціонального та сучасного освітнього середовища для учнів, дітей дошкільного віку та педагогічного персоналу. Особливу увагу приділено організації укриття – споруді подвійного призначення, що є вкрай важливим у сучасних умовах. Актуальність реконструкції гімназії та дитячого садочка зумовлена низкою соціальних, освітніх та безпекових чинників. Сучасні заклади освіти мають відповідати не лише навчальним стандартам, а й забезпечувати належні умови для фізичного розвитку дітей та їхнього захисту у разі надзвичайних ситуацій.

Серед основних аспектів актуальності можна виділити: зростання потреби у модернізації застарілої освітньої інфраструктури; необхідність інтеграції спортивно-оздоровчих об'єктів, зокрема басейнів, у структуру навчальних закладів; обов'язкове врахування вимог цивільного захисту, включаючи облаштування укриття. Реалізація цього проєкту сприятиме підвищенню якості освітнього процесу, зміцненню здоров'я дітей та формуванню простору, адаптованого до сучасних викликів. Метою роботи є розробка концептуального рішення реконструкції гімназії та дитячого садочка у с. Виноград Городенківської ТГ з добудовою басейну, а також формування ефективної системи цивільного захисту для учнів, дітей та персоналу. У межах проєкту передбачено аналіз

кількісного складу користувачів будівель, визначення необхідних площ укриття та оптимальне функціональне зонування території. Реконструкція гімназії та дитячого садочка з добудовою басейну в с. Виноград є комплексним проєктним рішенням, спрямованим на створення сучасного освітньо-оздоровчого середовища для дітей різного віку. Проєкт поєднує оновлення існуючих будівель, розширення їх функціональних можливостей та інтеграцію захисної споруди подвійного призначення, яка забезпечує безпеку учнів, вихованців і персоналу у разі надзвичайних ситуацій.

Рис. 1. Виноградська гімназія

Відповідно до ДБН В.2.2-3:2018 [2] заклади освіти повинні забезпечувати безпечні та комфортні умови перебування учнів, мати раціональне функціональне зонування та відповідати нормативним показникам площ на одну особу. Особлива увага в нормах приділяється організації навчальних і допоміжних приміщень з урахуванням вікових особливостей дітей та безбар'єрного доступу. Гімназія та дитячий садок, що підлягають реконструкції, розташовані в с. Виноград Городенківської ТГ, до складу якої входять будівлі, які історично сформувалися як ключовий осередок освітнього та соціального життя населеного пункту й забезпечують освітні потреби місцевого населення.

С. Виноград з населенням 1084 особи та площею 13 м^2 має багату історію і характеризується компактною планувальною структурою з переважанням малоповерхової житлової забудови та значною кількістю зелених насаджень. Територія освітнього закладу розташована у центральній частині села та має зручні пішохідні й транспортні зв'язки, що створює безпечні та комфортні умови доступу для учнів, вихованців дошкільного закладу, педагогічного персоналу та відвідувачів. Земельна ділянка гімназії та дитячого садка має достатню площу для розміщення існуючих навчальних будівель, спортивних і рекреаційних зон, а також передбачає можливість реалізації добудови критого басейну та укриття подвійного призначення без порушення санітарно-гігієнічних, протипожежних умов.

Рис. 2. Схема розміщення ділянки гімназії та дитячого садочка

Проєктом передбачено будівництво критого басейну площею орієнтовно 600 м^2. Основні елементи басейну: чаша розміром 25 × 8 м; глибина, адаптована для дітей різного віку; роздягальні з санітарними вузлами; душові та медичний кабінет; технічні приміщення для водопідготовки. Пропускна здатність басейну становить до 30 дітей за один сеанс [5].

Гімназія розрахована на навчання 320 учнів, що формує 15 класів. Навчальний процес забезпечується педагогічним колективом у кількості 25 осіб та обслуговуючим персоналом чисельністю 10 осіб. Дитячий садочок розрахований на 90 дітей дошкільного віку, об'єднаних у 4 групи по 15 осіб. Для повноцінного функціонування закладу передбачено 2 вихователі та 5 осіб допоміжного персоналу.

Відповідно до ДБН В.2.2-5:2023 [3] захисні споруди цивільного захисту можуть проєктуватися як об'єкти подвійного призначення та використовуватися у мирний час для господарських, спортивних або навчальних потреб. В умовах сучасних безпекових викликів ключовим елементом проєкту є облаштування укриття подвійного призначення. У мирний час приміщення використовується як допоміжні та спортивні споруди, а у разі надзвичайної ситуації – як захисна споруда цивільного захисту [4]. Основні характеристики споруди подвійного призначення такі: заглиблене розташування та монолітні залізобетонні конструкції; два незалежні евакуаційні виходи; система фільтровентиляції; автономне електроживлення та резерв води; санітарно-гігієнічні приміщення.

Реконструкція гімназії та дитячого садочка з добудовою басейну та укриття подвійного призначення є комплексним рішенням, що поєднує освітні, соціальні та безпекові потреби. Проєкт сприяє формуванню стійкої та безпечної освітньої інфраструктури, адаптованої до сучасних викликів та потреб громади.

Список використаних джерел:

1. Виноград (Городенківська міська територіальна громада). *Вікипедія*. URL: uk.wikipedia.org/wiki/Городенківська_міська_територіальна_громада

2. ДБН В.2.2-3:2018. Заклади освіти. Будинки і споруди. URL: e-construction.gov.ua/laws_detail/3199639927805445716?doc_type=2

3. ДБН В.2.2-5:2023. Захисні споруди цивільного захисту. URL: e-construction.gov.ua/laws_detail/3225773063500990463?doc_type=2

4. Кодекс цивільного захисту України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text

5. ДБН В.2.2-13:2003. Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди. URL: dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-14

УДК 323.1:316.3:316.42(477)

Михайло Голинський,
студент IV курсу спеціальності
191 Архітектура та містобудування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ігор Білоус,
асистент кафедри архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

МІСТО ПІСЛЯ РУЙНУВАННЯ: ПИТАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО

Вступ. Повномасштабні війни XX–XXI століть спричинили масштабні руйнування міст, що поставило перед суспільством питання не лише фізичної реконструкції, а й збереження та переосмислення міської ідентичності. Місто після війни постає як простір втрати – матеріальної, соціальної, культурної та символічної, – що ускладнює повернення до довоєнного стану та робить процес відбудови складним і багатовимірним [1].

Повоєнна реконструкція не може зводитися виключно до відновлення будівель і інфраструктури, адже конфлікт трансформує соціальні практики, колективну пам’ять та уявлення мешканців про власне місто. Відтак формування майбутнього міста неминуче пов’язане з переосмисленням його ідентичності, яка стає ключовим чинником сталого розвитку та соціальної реінтеграції [1; 2].

В умовах війни в Україні питання ідентичності набуває особливої актуальності. Зруйновані міста Донеччини, зокрема Авдіївка, опинилися перед викликом не просто фізичного відновлення, а створення нового міського наративу, здатного поєднати пам’ять про минуле з баченням майбутнього [2].

Теоретична база. Ідентичність міста розглядається як складний соціокультурний феномен, що формується під впливом історії, просторової організації, символів, колективної пам'яті та щоденних практик мешканців. Місто не є лише сукупністю будівель – воно виступає середовищем, у якому матеріальний простір взаємодіє з нематеріальними значеннями [3].

За К. Лінчем, ідентичність міста тісно пов'язана з його візуальним образом, який формується через орієнтири, вузли, райони, межі та шляхи. Саме ці елементи створюють впізнаваність міського середовища та закріплюють його у колективній свідомості мешканців [3].

Сучасні дослідження place identity підкреслюють, що ідентичність місця впливає не лише на сприйняття простору, а й на рівень соціальної взаємодії, відчуття належності та готовність громади брати участь у трансформації міста [4]. Посилення локальної ідентичності сприяє формуванню стійких і привабливих міських середовищ [4].

Іл. 1. Візуальний образ міста як чинник формування міської ідентичності

У контексті післявоєнної відбудови важливою є концепція «автентичного міста», згідно з якою справжність міста визначається не віком чи кількістю історичних шарів, а взаємодією людей з простором. Навіть міста, відбудовані з «чистого аркуша», можуть набути автентичності через соціальне наповнення та повсякденне життя мешканців [5].

Місто після руйнування як простір втрати і трансформації. Руйнування міста порушує як його просторову цілісність, так і символічний зв'язок між містом та його мешканцями. Знищення знакових об'єктів, житлових кварталів і громадських просторів порушує звичні сценарії міського життя та підриває ідентичність місця [1].

Іл. 2. Місто після руйнування як простір втрати і трансформації

Колективна пам'ять у післявоєнному місті стає фрагментованою: частина мешканців асоціює місто з довоєнним образом, інші – з досвідом війни та втрати. Цей конфлікт пам'ятей безпосередньо впливає на бачення майбутнього міста [3].

Світовий досвід післявоєнного відновлення свідчить, що спроби повного повернення до минулого часто виявляються нежиттєздатними. Натомість успішними є моделі, які поєднують збереження ключових елементів ідентичності з адаптацією до нових соціально-економічних умов [1].

Таким чином, місто після руйнування слід розглядати не як «порожнє місце», а як простір потенціалу, у якому ідентичність може бути переосмислена та оновлена [5].

Післявоєнна відбудова та формування нової міської ідентичності. Повоєнна реконструкція є процесом, у якому архітектура та містобудування відіграють роль інструментів формування нових соціальних сенсів. Просторові рішення безпосередньо впливають на те, як мешканці сприймають місто та взаємодіють із ним [4].

Іл. 3. Післявоєнна відбудова як чинник формування нової міської ідентичності

Залучення громади до процесів планування є ключовим чинником збереження ідентичності. Участь мешканців дозволяє врахувати локальні цінності, пам'ять та символи, що знижує ризик створення «безликих» реконструйованих середовищ [2; 4].

Сучасні підходи до відбудови міст, пошкоджених війною, наголошують на необхідності поєднання функціональності, сталості та культурної спадкоємності. Місто майбутнього має бути не лише ефективним, а й емоційно значущим для своїх мешканців [6].

Таким чином, ідентичність стає не обмеженням, а ресурсом для формування унікального образу відновленого міста [5].

Авдіївка як приклад переосмислення міської ідентичності. Авдіївка є прикладом індустріального міста, ідентичність якого формувалася навколо промислового виробництва та робітничої культури. Війна зруйнувала не лише фізичну структуру міста, а й соціальні зв'язки, що були основою його функціонування [2].

Післявоєнна відбудова Авдіївки відкриває можливість переосмислення її ролі в регіоні – від монофункціонального індустріального центру до багатофункціонального, людиноорієнтованого міста. При цьому важливо зберегти елементи локальної ідентичності, пов'язані з пам'яттю місця та досвідом мешканців [2; 3].

Формування нової ідентичності Авдіївки має спиратися на принципи сталого розвитку, локальної автентичності та соціальної інтеграції, що відповідає сучасним підходам до відбудови міст, пошкоджених війною [6; 7].

Висновки. Місто після руйнування є не лише об'єктом фізичної реконструкції, а й простором глибокої ідентифікаційної трансформації. Втрата матеріального середовища актуалізує питання пам'яті, автентичності та майбутнього образу міста [1; 3].

Повоєнна відбудова має розглядатися як процес формування нової міської ідентичності, що поєднує спадкоємність і зміни. Ідентичність у цьому контексті виступає ключовим ресурсом сталого розвитку та соціальної згуртованості [4; 5].

Досвід світових і українських міст свідчить, що успішна реконструкція можлива лише за умови інтеграції просторових, соціальних і культурних аспектів. Саме такий підхід створює передумови для формування життєздатного міста майбутнього [1; 6].

Список використаних джерел:

1. Досвід післявоєнного відновлення міст світу: уроки для України : аналітичне дослідження. 2022. 72 с. URL: https://era-ukraine.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/-Doslidzhennia_Dosvid-pisliavoiennoho-vidnovlennia-mist.pdf
2. Sosnova N. et al. Revitalization of Cities Damaged by Russian Aggression. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Архітектура.* 2025. Т. 7, № 2. С. 139–148. URL: https://science.lpnu.ua/sa/all-volumes-and-issues/volume-7-number-2-2025/revitalization-cities-damaged-russian-aggression
3. Тормахова А. М. Ідентичність міста як соціокультурний феномен. *Мистецтвознавчі записки.* 2021. Вип. 39. С. 13–18. URL: https://ucs.knu.ua/uk/article/view/1027
4. Aliyari M. Analyzing the Role of Place Identity in the Formation and Evolution of Urban Elements: A Study of Contemporary Cities. *International Journal of Science, Engineering and Technology.* 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/396570323
5. Donner L., Sorcinelli F. Authenti-City: The Experience of Place and Urban Meaning. *Authenticity and Urbanism*. 2021. URL: https://link.springer.com/article/10.1186/s-40410-022-00186-x
6. Post-war Cities: Planning Recovery and Reconstruction. *TRIALOG Journal.* 2024. Vol. 148/149. URL: https://www.trialog-journal.de/en/journals/trialog-148-149-post-war-cities-planning-recovery-and-reconstruction/
7. Post-war Urban Recovery and Landscape Identity. *Land*. 2023. Vol. 12, No. 12. Art. 2140. URL: https://www.mdpi.com/2073-445X/12/12/2140

УДК 728.33:72.012.1

Андрій Гончарик,
аспірант кафедри архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0001-5250-7263

АДАПТИВНІ ПЛАНУВАЛЬНІ СИСТЕМИ У БЛОКОВАНИХ ЖИТЛОВИХ БУДИНКАХ

Сучасна архітектура житла все частіше звертається до адаптивних планувальних систем, які дозволяють змінювати внутрішній простір у відповідь на зміну потреб мешканців протягом тривалого часу. Це особливо важливо для блокованих житлових будинків, де поєднуються індивідуальні простори мешканців із загальним житловим контекстом.

Однією з ключових проблем сучасного житлового будівництва є невідповідність традиційних планувань динамічним соціальним змінам, включаючи зміну складу сім'ї, стилю життя та функцій приміщень.

У роботі Буравченка С. Г. та Сплавської К. Д. [2] розглядаються принципи формування адаптивного житла з урахуванням змін у сім'ї, де житловий простір може трансформуватися залежно від потреб мешканців, забезпечуючи функціональну гнучкість та життєву ефективність.

Адаптивність планування передбачає модульність і гнучкість внутрішніх просторів, що дозволяє змінювати площі кімнат, об'єднувати чи поділяти приміщення та інтегрувати багатофункціональні зони. Це відповідає загальним тенденціям сучасної житлової архітектури в Україні, де підхід до проєктування житлових комплексів включає елементи стійкості, ефективності та соціальної адаптації [1].

У контексті блокованих житлових будинків важливо звертати увагу не лише на внутрішні простори, а й на загальні архітектурно-планувальні принципи, які забезпечують комфорт і функціональність житлового середовища. Наприклад, аналіз принципів формування інтер'єрних рішень у таких будинках показує важливість ергономіки, зонування та психологічного комфорту для мешканців. Крім того, адаптивність та гнучкість житлового середовища розглядаються як сучасні інноваційні підходи до формування житла, що здатне реагувати на зміни соціально-функціональних потреб користувачів.

Так, у дослідженні Шевченка А. [5] аналізуються принципи та інновації, що лежать в основі формування житлового середовища, здатного до адаптації, де підкреслюється важливість трансформації планувальних рішень та гнучких просторових структур в умовах сучасних викликів.

Дослідження Приступлюка Б. та Малашенкова В. [3] також вказує на ключові архітектурно-планувальні засоби, що забезпечують гнучкість та адаптивність приміщень житлових будинків, включно з можливістю змінювати функціональні зони всередині квартири без капітальних втручань.

Зокрема, аналіз теоретичного й практичного досвіду формування адаптивного житлового середовища показує, що сучасні технологічні рішення (наприклад, мобільні елементи інтер'єру, системи керування простором та інші технічні засоби) сприяють реалізації адаптивних планувальних систем у житлових приміщеннях [4].

Застосування адаптивних планувальних систем у блокованих житлових будинках дозволяє не лише змінювати внутрішні простори квартири, а й оптимізувати використання загальних комунікацій і зон спільного користування. Наприклад, секційне або модульне планування дозволяє легко об'єднувати або розділяти житлові одиниці залежно від потреб мешканців, а також організовувати додаткові функціональні зони без втручання у несучі конструкції будинку.

Важливим елементом адаптивності є врахування різних соціальних сценаріїв: зміни складу сім'ї, появи нових поколінь, потреби у робочих або навчальних зонах вдома. Такі можливості трансформації роблять житлові приміщення більш гнучкими, а проживання – зручнішим і менш затратним, адже не потребує масштабних реконструкцій або зміни житла.

Крім того, адаптивні планувальні системи сприяють підвищенню ергономічності та психологічного комфорту мешканців.

Гнучке зонування приміщень дозволяє створювати як відкриті простори для спільної діяльності, так і відокремлені зони для відпочинку та роботи, що підвищує загальну якість життєвого середовища.

Особливу увагу в адаптивному плануванні слід приділяти конструктивним та технічним рішенням. Використання несучих елементів, розташованих поза межами житлових приміщень, дозволяє максимально звільнити внутрішній простір і створювати мобільні або трансформовані перегородки. Це відкриває можливість для багатофункціонального використання кімнат, адаптації під різні активності та зміни потреб мешканців без капітальних реконструкцій.

Соціальний аспект адаптивності полягає у забезпеченні комфортних умов для різних груп мешканців. Наприклад, трансформація житлових приміщень дозволяє врахувати потреби як молодих сімей, так і багатопоколінних родин, створюючи умови для співіснування різних вікових груп та рівнів активності в межах одного будинку. Такий підхід підвищує соціальну стійкість житлового середовища і підтримує розвиток локальної спільноти. Отже, впровадження адаптивних планувальних систем у блокованих житлових будинках забезпечує комплексну ефективність житлового середовища.

Такі системи поєднують гнучкість внутрішніх просторів, можливість трансформації функціональних зон, ергономічність та психологічний комфорт для мешканців. Вони дозволяють враховувати соціальні та демографічні зміни, адаптуючи житло під різні типи сімей і сценарії проживання без потреби масштабних реконструкцій. Крім того, адаптивні підходи сприяють раціональному використанню загальних комунікацій і модульних конструкцій будинку, підвищують соціальну стійкість житлового середовища та забезпечують більш ефективне і економічне використання площі.

Таким чином, адаптивні планувальні системи не лише відповідають сучасним архітектурним тенденціям і принципам сталого розвитку, а й створюють умови для формування сучасного, комфортного та соціально орієнтованого житлового середовища, здатного гнучко реагувати на зміни потреб мешканців протягом тривалого часу.

Список використаних джерел:

1. Fenchuk O., Habrel M. Evolution of the planning paradigm and urban design of housing complexes in the context of changing challenges in Ukraine: case of Lviv. *Journal of Sustainable Architecture and Civil Engineering*. 2024. № 3 (36). DOI: https://doi.org/10.5-755/j01.sace.36.3.35198

2. Буравченко С. Г., Сплавська К. Д. Принципи формування адаптивного житла відповідно до змін у родині. *Теорія та практика дизайну*. 2020. № 20. С. 18–26. DOI: https://doi.org/10.18372/2415-8151.20.15046

3. Приступлюк Б., Малашенкова В. Ефективність використання простору в багатофункціональних житлових будівлях: принципи гнучкості та адаптивності. *Архітектурний вісник КНУБА.* 2025. № 33. С. 134–139. DOI: https://doi.org/10.32347/2519-8661.2025.33.134-139

4. Шевченко А. В. Засоби й технічні можливості формування адаптивного житлового середовища. *Науковий вісник будівництва*. 2025. Вип. 112. С. 149–154. DOI: https://doi.org/10.33042/2311-7257.2025.112.1.18

5. Шевченко А. Інновації у формуванні житлового середовища, здатного до адаптації. *Просторовий розвиток.* 2025. № 11. С. 213–225. DOI: https://doi.org/10.32347/2786-7269.2025.11.213-225

УДК 624:666.9

Софія Гринів,
студентка І курсу магістратури спеціальності
G17 Архітектура та містобудування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Мирослава Шевчук,
доцент кафедри архітектури та будівництва,
кандидат хімічних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0362-6378

ІННОВАЦІЙНІ БЕТОНИ В СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРІ: ВЛАСТИВОСТІ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ

Бетон є одним із найбільш поширених будівельних матеріалів у світовій архітектурно-будівельній практиці завдяки своїй конструктивній універсальності, доступності та високій міцності. Водночас традиційні бетонні суміші мають низку суттєвих недоліків, серед яких значна маса, крихкість, обмежена тріщиностійкість та високий рівень викидів CO_2, пов’язаних із виробництвом цементу. У зв’язку з цим у сучасній науці та практиці формується напрям розробки інноваційних бетонів, спрямованих на підвищення експлуатаційних характеристик, довговічності та екологічної ефективності матеріалу.

Активний розвиток інноваційних бетонів розпочався наприкінці XX століття у відповідь на зростання складності архітектурних форм, збільшення навантажень на конструкції та підвищення вимог до сталого

будівництва. Класичний портландцементний бетон поступово почав доповнюватися мінеральними добавками, хімічними модифікаторами та волокнистими елементами, що дозволило значно покращити його механічні властивості та керувати процесами твердіння [1, с. 123]. Згодом ці дослідження трансформувалися у створення високопродуктивних бетонів, які сьогодні широко застосовуються в інфраструктурних та висотних об'єктах.

Одним із ключових різновидів є високопродуктивний бетон (High-Performance Concrete), що характеризується підвищеною міцністю, щільністю та стійкістю до агресивних середовищ. Такі властивості досягаються шляхом зменшення водоцементного співвідношення та застосування суперпластифікаторів і активних мінеральних домішок.

Подальшим етапом розвитку стали цементні композити, які мають надзвичайно щільну мікроструктуру та здатні витримувати значні механічні навантаження. Вони широко використовуються в мостобудуванні, при зведенні тонкостінних конструкцій та архітектурних елементів складної геометрії [2, с. 58]. Окрему групу становлять наномодифіковані бетони, у яких застосовуються наночастинки діоксиду кремнію або наноструктурований цемент. Такі матеріали мають зменшену пористість, покращену адгезію між компонентами та підвищену довговічність. Суттєвим досягненням сучасного матеріалознавства є розробка самовідновлювальних бетонів, здатних самостійно ліквідовувати мікротріщини. Найпоширенішим підходом є використання бактерій, які в процесі життєдіяльності утворюють карбонат кальцію, заповнюючи тріщини та відновлюючи цілісність матеріалу. Застосування таких бетонів дозволяє зменшити витрати на обслуговування будівель і суттєво подовжити строк їх експлуатації.

Однією з ключових проблем традиційного бетону є його негативний вплив на довкілля. Відповіддю на це стало створення екологічно орієнтованих бетонів, зокрема цементів на основі кальцинованої глини та вапняку, які дозволяють знизити викиди CO_2 до 30 % порівняно з класичним портландцементом [3, с. 35]. Також перспективним є використання вторинної сировини та промислових відходів. Наприклад, матеріал Ferrock, виготовлений із відходів металургійної промисловості, здатен поглинати вуглекислий газ у процесі твердіння, що робить його потенційно карбон-негативним матеріалом [3, с. 32].

Інноваційні бетони відкривають нові можливості для архітектурного формоутворення, дозволяючи створювати тонкі оболонки, великопролітні конструкції та складні криволінійні поверхні. Вони активно застосовуються у громадських спорудах, транспортній інфраструктурі та експериментальних архітектурних об'єктах. Окрім цього, швидкотверд-

нучі та волокнисті бетони використовуються при реконструкції та аварійному будівництві, де важливо мінімізувати часові витрати. Подальший розвиток інноваційних бетонів пов'язаний із впровадженням цифрових технологій, зокрема алгоритмів штучного інтелекту для оптимізації складу сумішей та прогнозування їхніх властивостей. Це дозволяє створювати матеріали з наперед заданими характеристиками відповідно до архітектурних і конструктивних вимог [5, с. 60].

Отже, інноваційні бетони є важливим елементом розвитку сучасної архітектури та будівництва. Вони поєднують високі технічні характеристики з екологічною доцільністю та розширюють можливості архітектора у формуванні простору. Використання таких матеріалів є перспективним напрямом сталого розвитку міського середовища та сучасної будівельної практики.

Список використаних джерел:

1. Comparative study between high performance concretes and advanced cementitious composites. Порівняльне дослідження високопродуктивних бетонів та передових цементних композитів. *Construction and Building Materials*. 2023. № 2 (3). С. 116–128.

2. Damineli B., John V., Quattrone M. Сталий розвиток та інновації в бетонних технологіях. *Journal of Cleaner Production*. 2019. № 2 (17). С. 56–68.

3. Development of rapid-hardening high-strength fiber-reinforced concrete. Розробка швидкотверднучого високоміцного фібробетону з підвищеною ударостійкістю. *Journal of Theory and Building Practice*. 2025. № 4 (17). С. 26–38.

4. Partial Inverse Design of High-Performance Concrete Using Cooperative Neural Networks. Часткове зворотне проєктування високопродуктивного бетону з використанням нейронних мереж. *arXiv*. 2025. № 2 (17). С. 56–68.

УДК 69.057(075)

Юлія Домбровська,
студентка ІІІ курсу спеціальності
«Будівництво та цивільна інженерія»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Світлана Веркалець,
старший викладач кафедри
архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7262-0864

ЗВЕДЕННЯ ТА МОНТАЖ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД

Зведення та монтаж будівель і споруд є одним із ключових етапів будівельного виробництва, що охоплює комплекс організаційних, технологічних і монтажних процесів, спрямованих на створення об’єктів будівництва відповідно до проєктної документації, чинних будівельних норм і вимог безпеки. Ці процеси забезпечують формування несучої та огороджувальної системи будівлі, її просторову жорсткість, стійкість і надійність під час експлуатації.

Будівництво починається з підготовчих робіт, які включають інженерно-геодезичні вишукування, розчищення та планування будівельного майданчика, винесення осей будівлі в натуру, улаштування тимчасових доріг, складів, інженерних мереж і зон монтажу. Якісне виконання підготовчого етапу має вирішальне значення, оскільки воно забезпечує точність подальших робіт, безпеку монтажу та дотримання технологічної послідовності.

Організація зведення та монтажу будівель і споруд здійснюється на основі проєкту виконання робіт, у якому визначаються технологічна послідовність, календарні строки, потреба в механізмах, матеріалах і трудових ресурсах. Раціональна організація будівельного процесу забезпечує безперервність робіт, зниження собівартості будівництва та дотримання встановлених термінів введення об’єкта в експлуатацію.

Будівельні об'єкти надзвичайно різноманітні за своїм призначенням, розташуванням у просторі, об'ємно-планувальним і конструктивним рішенням [1].

Залежно від конструктивного рішення будівлі, що зводяться із бетону та залізобетону, поділяються на монолітні залізобетонні, збірні залізобетонні та збірно-монолітні. Монолітні – це будинки та споруди, повністю виготовлені із монолітного залізобетону. Збірно-монолітні – це будівлі із збірних елементів заводського виготовлення, з'єднаних між собою в єдине ціле монолітним бетоном. У процесі зведення будинків та споруд із монолітного залізобетону важливе значення мають опалубні системи, що створюють форму конструкцій.

На всіх стадіях монтажу повинні бути забезпечені стійкість та геометрична незмінність як кожної конструкції, що монтується, так і частини будинку чи споруди. Вони забезпечуються міцністю конструкцій, стиків, стійкістю частини будинку чи споруди і встановленням тимчасових та постійних зв'язків. Монтаж конструкцій – це комплексний процес, що складається з простих процесів, які можна розділити на три групи: транспортні, підготовчі та монтажні.

Монтажні процеси характеризуються методами монтажу, які розподіляються залежно від виду підйому на: вільні та примусові; залежно від напрямку руху: вертикальні, горизонтальні, радіальні та комбіновані; залежно від способу приєднання або переміщення: нарощуванням, підрощуванням, обертанням, переміщенням по вертикальних, горизонтальних направляючих та під уклін [2].

Організація зведення та монтажу будівель і споруд здійснюється на основі проєкту виконання робіт, у якому визначаються технологічна послідовність, календарні строки, потреба в механізмах, матеріалах і трудових ресурсах. Раціональна організація будівельного процесу забезпечує безперервність робіт, зниження собівартості будівництва та дотримання встановлених термінів введення об'єкта в експлуатацію.

Контроль якості виконання будівельних робіт спрямований на забезпечення об'єкта будівництва експлуатаційними властивостями, які мають відповідати основним вимогам відповідно до призначення об'єкта. Контроль якості включає комплекс технічних та організаційних заходів з ефективного управління якістю на всіх стадіях створення об'єкта будівництва відповідно до вимог чинного законодавства та нормативної бази, у тому числі:

1. контроль показників якості матеріалів, виробів, конструкцій та устаткування;

2. контроль технологічних процесів;

3. забезпечення виконання будівельних робіт із дотриманням вимог щодо: пожежної безпеки, безпеки людей, впливу на навколишнє природне середовище, впливу шуму та вібрації [3].

Список використаних джерел:

1. Теліченко О. І., Нагорний М. В. Зведення і монтаж будівель та споруд : навч. посібник.
2. Жван В. Д., Помазан М. Д., Жван О. В. Промислове і цивільне будівництво : навч. посібник.
3. ДБН А.3.1-5:2016. Організація будівельного виробництва.

УДК 72.01

Іванна Дутка,
студентка І курсу спеціальності «Дизайн інтер'єру»,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ольга Морушко,
доцент кафедри інформаційних технологій,
кандидат фізико-математичних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0006-1430-1105

ЗМЕНШЕННЯ ЕНЕРГОСПОЖИВАННЯ МІСТ ЧЕРЕЗ АРХІТЕКТУРНІ РІШЕННЯ: ФІЗИЧНИЙ ПІДХІД

У сучасному світі міста відіграють важливу роль у розвитку суспільства, проте водночас вони є основними споживачами енергетичних ресурсів. Значна частина електроенергії та тепла витрачається на функціонування житлових і громадських будівель. Це призводить до збільшення використання природних ресурсів, зростання викидів шкідливих речовин та погіршення екологічного стану довкілля. Саме тому проблема зменшення енергоспоживання міст є актуальною та відповідає принципам сталого розвитку. Одним із ефективних шляхів вирішення цієї проблеми є впровадження архітектурних рішень, що базуються на фізичних законах.

Архітектурне проєктування безпосередньо впливає на кількість енергії, яку споживає будівля протягом усього періоду експлуатації. З фізичної точки зору основними чинниками енергетичних втрат є процеси теплопередачі, зокрема теплопровідність, конвекція та теплове випромінювання. Через стіни, дах, підлогу та вікна будівель відбувається постійний обмін теплом із навколишнім середовищем. У холодний період року це спричиняє втрати тепла, а в теплий – перегрів приміщень, що потребує додаткових витрат енергії на опалення або кондиціонування [1; 2].

Одним із найпоширеніших і водночас найефективніших способів зменшення енергоспоживання є використання теплоізоляційних матеріалів. Їхні фізичні властивості дозволяють значно знизити теплопровідність огороджувальних конструкцій. Чим нижчий коефіцієнт теплопровідності матеріалу, тим менше тепла проходить крізь стіни будівлі. Це сприяє збереженню комфортної температури в приміщеннях і зменшенню потреби в додаткових джерелах енергії [3].

Окрім стін, важливу роль у зменшенні тепловтрат відіграють віконні конструкції. З фізичної точки зору вікна є одним із найбільш уразливих елементів будівлі щодо теплопередачі. Використання сучасних енергоефективних склопакетів із кількома шарами скла та повітряними або газовими прошарками дозволяє значно зменшити втрати тепла. Такі архітектурні рішення сприяють утриманню тепла взимку та зменшенню нагрівання приміщень улітку, що позитивно впливає на загальний рівень енергоспоживання [3].

Важливе значення має також форма будівель і їх орієнтація відносно сторін світу. Під час проєктування враховуються фізичні закони поширення сонячного випромінювання. Раціональна орієнтація будівель дозволяє ефективніше використовувати природне освітлення. Орієнтація основних вікон на південну сторону забезпечує надходження більшої кількості сонячної енергії в холодний період року. Це сприяє зменшенню витрат на опалення. У літній період виникає потреба захисту від надмірного сонячного тепла. Для цього використовують навіси, козирки та жалюзі. Такі архітектурні елементи допомагають зменшити перегрів приміщень [4].

Отже, зменшення енергоспоживання міст є важливим завданням сучасного суспільства, яке безпосередньо пов’язане з екологічною безпекою та раціональним використанням природних ресурсів. Архітектурні рішення, засновані на фізичних принципах, дають змогу істотно знизити витрати енергії на опалення, охолодження та освітлення будівель. Використання теплоізоляційних матеріалів зменшує теплові втрати через огороджувальні конструкції та підвищує енергоефективність споруд. Застосування сучасних енергоефективних вікон сприяє збереженню тепла взимку та запобігає перегріву приміщень у літній період. Важливу роль відіграє також правильна форма будівель і їх орієнтація відносно сторін світу, що дозволяє ефективно використовувати сонячне випромінювання. Урахування фізичних властивостей будівельних матеріалів, зокрема їх теплоємності, сприяє стабілізації температурного режиму в приміщеннях. Комплексне застосування таких архітектурних підходів дозволяє створити комфортне, енергоефективне та екологічно безпечне

міське середовище. Таким чином, впровадження енергоощадних архітектурних рішень є необхідною умовою сталого розвитку міст і підвищення якості життя населення.

Список використаних джерел:

1. Білоконь Ю. М. Сталий розвиток міст. Київ : Наукова думка, 2018. С. 112–130.
2. Дешко В. І. Теплофізика будівель. Київ : КНУБА, 2016. С. 45–62.
3. ДБН В.2.6-31:2021. Теплова ізоляція будівель. Київ, 2021. С. 6–15.
4. Ковальський Л. М. Архітектурна фізика. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2017. С. 58–75.

УДК 711.4:351.82:614

Сергій Жумбей,
аспірант спеціальності «Архітектура та містобудування»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
ORCID: https://orcid.org/0009-0005-7507-2417
Науковий керівник:
Михайло Косьмій,
професор кафедри архітектури та будівництва,
доктор архітектури, професор,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0000-7003-7579

ВИЗНАЧЕННЯ МЕТОДІВ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ЗАПОРУКИ КОМФОРТНОГО І БЕЗПЕЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ЗАБУДОВИ МІСТА В МАЙБУТНЬОМУ

Комфорт і безпека міського середовища в сучасних умовах дедалі менше залежать лише від вдалих архітектурних рішень і дедалі більше від того, які правила закладено в регуляторній системі та як саме ці правила виконуються. Місто може мати прогресивні ідеї розвитку, але якщо процедури планування, погодження та контролю непрозорі, фрагментовані або допускають надмірну дискрецію, результатом стають конфлікти, перевантаження інфраструктури, точкова забудова без компенсацій, ризики підтоплень і транспортних аварій, а також недовіра мешканців до рішень влади. Українська практика останніх років демонструє, що в умовах високого суспільного запиту на швидке відновлення особливо небезпечними є «короткі» управлінські рішення: вони можуть давати миттєвий ефект у

вигляді введених площ чи реалізованих проєктів, але формувати довгострокові втрати від деградації публічних просторів до зростання ризиків надзвичайних ситуацій.

Після 2022 року регуляторна політика в містобудуванні опинилася на перетині трьох тисків. Перший – потреба швидкої відбудови та залучення інвестицій. Другий – необхідність збереження якості життя, доступності та інклюзії, тобто реальної людиноцентричності, а не формальної «відповідності паперам». Третій – загострення ризиків: воєнних, техногенних, кліматичних, екологічних. У такій рамці регулювання має працювати як система запобігання помилкам і мінімізації шкоди, а не як «набір бар'єрів» або, навпаки, як спосіб легалізувати винятки. Саме тому вдосконалення регуляторної політики доцільно розглядати як базову умову прогнозованості та підзвітності містобудівних рішень, а також як інструмент інтеграції безпеки в усі етапи планування – від розроблення документації до нагляду за реалізацією [3, с. 85].

Метою є визначення пріоритетних методів удосконалення регуляторної політики у сфері планування і забудови міста, які підвищують комфорт та безпеку середовища в довгостроковій перспективі й одночасно знижують корупційні ризики та управлінську непередбачуваність.

Логіка досягнення мети полягає в тому, щоб, по-перше, описати вузлові проблеми регуляторного поля (фрагментарність, дублювання процедур, слабкість контролю та нестачу якісного зворотного зв'язку); по-друге, обґрунтувати методи «якісного регулювання» – від оцінювання наслідків рішень до цифровізації та відкритості даних; по-третє, показати, як екологічні, кліматичні та безпекові ризики мають бути вбудовані у планувальні документи та дозвільні рішення; по-четверте, сформулювати практичні рекомендації для органів влади й громад на рівні процедур, сервісів і контролю.

Починати вдосконалення регуляторної політики доцільно з переорієнтації цілей регулювання. Якщо регулятор розглядає містобудування як «контроль документів», система природно виробляє формалізм: ключовою стає не якість простору, а повнота пакета. Натомість людиноцентричний підхід передбачає іншу оптику: міське регулювання має гарантувати мінімальні стандарти доступності, безпеки переміщення, зрозумілості середовища та прогнозованості просторових змін. У практичному вимірі це означає, що вимоги до середовища мають бути операціоналізовані, тобто сформульовані так, щоб їх можна було перевірити, а результат виміряти. Саме в цьому місці регуляторна політика стикається з необхідністю сучасних індикаторів якості міського середовища та прозорих параметрів (щільність, відступи, частка озеленення, функціональна

сумісність, доступність соціальної інфраструктури), які не залежать від «індивідуальних домовленостей», а застосовуються як загальне правило [4, с. 4; 6, с. 47].

Другий ключовий метод – запровадження повного регуляторного циклу, де норма не «приймається раз і назавжди», а проходить планування, оцінку очікуваних ефектів, реалізацію, моніторинг і перегляд. Українські дискусії про відбудову закономірно підкреслюють, що ефективне державне управління будівельною сферою потребує не разових рішень, а концептуальних рамок, що поєднують швидкість відновлення з інституційною якістю та зниженням ризиків [1, с. 407]. Практично це означає, що для ключових регуляторних рішень у містобудуванні (особливо на рівні міст і громад) необхідно запроваджувати оцінювання наслідків і пост-оцінювання: чи зменшилася аварійність, чи не зросли затори, як змінилося навантаження на мережі, чи не з'явилися нові зони підтоплень. Інакше місто не отримує управлінської пам'яті: помилки повторюються, а відповідальність розмивається.

Третій метод – цифровізація регуляторних процедур як інструмент одночасно сервісний і антикорупційний. У сучасній моделі цифровізація має прибирати «ручні» рішення там, де вони не потрібні, і залишати дискрецію лише в тих місцях, де вона об'єктивно виправдана. Дослідження про цифровізацію архітектурно-будівельного контролю підкреслює, що ЄДЕССБ замислюється як система, що охоплює повний життєвий цикл будівництва – від отримання МУО до введення об'єкта в експлуатацію, а публічність і трасованість дій розглядаються як засіб зменшення корупції та підвищення якості послуг [2, с. 100–101]. Для містобудівного регулювання це означає перехід до «єдиного цифрового сліду» проєкту: будь-який крок має бути фіксований у реєстрі, доступний для аудиту, а часові параметри процедури вимірювані. Саме вимірюваність часу й рішень дозволяє вивести дискусію з рівня емоцій («довго/швидко», «чесно/нечесно») на рівень управління: де конкретно виникає затримка, хто є її джерелом, яка частка відмов пов'язана з неповнотою документів, а яка з неоднозначністю вимог.

Четвертий метод полягає у вбудуванні екологічних і кліматичних ризиків у просторові рішення на етапі планування, а не після нього. СЕО забезпечує таку інтеграцію через звіт, консультації та врахування результатів у фінальному документі, що дає змогу запобігати проблемам підтоплень, перегріву територій, погіршення якості повітря та конфліктам із санітарними зонами ще до реалізації проєктів [3, с. 83]. Аналогічно мають враховуватися воєнні ризики – укриття, евакуаційні маршрути, резервування критичної інфраструктури та стійкість мереж.

П'ятий метод – узгодження місцевих інструментів планування в чітку ієрархію (генплан, зонінг, ДПТ, комплексні плани), щоб уникати суперечностей, які створюють «вікна» для дискреції. Практична вимога – параметричні, загальнозастосовні регламенти та процедурно обмежені, публічно обґрунтовані відхилення [6, с. 45].

Шостий метод – налаштування регуляторних процедур як сервісу з послідовними кроками, строками та автоматичними перевірками даних. Стандартизовані цифрові формати (зокрема GIS-дані) підвищують сумісність, зменшують ризики маніпуляцій і посилюють прозорість, дозволяючи перевіряти рішення до виникнення конфліктів [5, с. 4].

Важливою складовою регуляторної політики є рання участь громадськості з обов'язковим зворотним зв'язком щодо врахування або відхилення пропозицій; у моделі CEO цей механізм інституційно закріплений і може бути поширений на інші містобудівні процедури.

Вдосконалення регуляторної політики у містобудуванні є ключовою умовою комфортного й безпечного міського середовища, адже саме вона забезпечує передбачуваність забудови, баланс публічного та приватного інтересу й урахування ризиків. Ефективна модель поєднує людиноцентричні параметричні правила, регулярний перегляд норм за результатами, цифровізацію та відкритість даних, інтеграцію екологічних і кліматичних вимог через CEO та узгоджені місцеві інструменти планування. Практичні пріоритети – скорочення «ручних» рішень, повна трасованість дозвільних процедур, раннє врахування безпекових та екологічних ризиків і стандартизація даних, що зменшує корупційні вікна та підсилює стійкість відбудови.

Список використаних джерел:

1. Вишнівський М. В. Концепції державного управління будівельною сферою для повоєнної відбудови України. *Наукові перспективи*. 2025. № 10 (18). С. 405–419. DOI: 10.52058/3041-1572-2025-10(18)-405-419

2. Литвинюк Є. І. Діджиталізація архітектурно-будівельного контролю: теоретичний аспект. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 5 (19). С. 93–103. DOI: 10.52058/2786-5274-2023-5(19)-93-103.

3. Литвинчук М. Ю., Денисенко О. О., Мельничук А. Л. Інструменти планування на місцевому рівні: довгостроковий аналіз перетворень в Україні. *Український географічний журнал*. 2022. № 3 (119). С. 45–54. DOI: 10.15407/ugz2022.03.045

4. Нарадовий Б. О. Стратегічна екологічна оцінка в просторовому плануванні. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Т. 7. № 4. С. 83–91. DOI: 10.36887/2415-8453-2022-4-11

5. Ковальов Д. О. Пояснювальна записка до дипломної роботи магістра (спец. 193 «Геодезія та землеустрій», ОП «Землеустрій та кадастр»). Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2025. 55 с. URL: eprints.kname.edu.ua/74183/1/М%203УК%202024-1_ПЗ_Ковальов-%20Д.О.pdf

6. Колоша М. С. Інтегрований метод формування міського простору : дисертація на здобуття ступеня доктора філософії (спец. 192 «Будівництво та цивільна інженерія»). Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. 192 с. URL: eprints.kname.edu.ua/63978/1/Дисертація%20Колоша%20М.С.%20Інтегрований%20метод%20формування%20міського%20простору.pdf

УДК 351

Остап Кирста,
студент IV курсу спеціальності
192 Будівництво та цивільна інженерія,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Василь Касіянчук,
професор кафедри архітектури та
будівництва, кандидат технічних наук,
старший науковий співробітник,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4881-9520

РЕАБІЛІТАЦІЙНІ ЦЕНТРИ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ ТА ЇХ АКТУАЛЬНІСТЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Повномасштабна війна в Україні суттєво змінила всі сфери суспільного життя, зокрема систему охорони здоров'я та соціального захисту населення. Однією з найбільш вразливих категорій стали військовослужбовці, які беруть безпосередню участь у бойових діях. Вони зазнають значних фізичних, психологічних і соціальних втрат, що потребують комплексного та тривалого відновлення. Саме тому реабілітаційні центри для військових набули особливої актуальності в умовах сьогодення та стали важливим елементом державної політики й громадської підтримки.

Реабілітація військовослужбовців є складним і багаторівневим процесом, спрямованим на відновлення фізичного здоров'я, психологічної рівноваги та соціальної адаптації після пережитих травм. У ході бойових дій військові отримують поранення різного ступеня тяжкості, включно з ампутаціями кінцівок, ушкодженнями опорно-рухового апарату, травмами внутрішніх органів, контузіями та черепно-мозковими травмами [3].

Окрім фізичних ушкоджень, значна частина військовослужбовців стикається з посттравматичним стресовим розладом, депресією, тривожними станами, порушеннями сну та емоційного контролю. Усе це унеможливлює повноцінне повернення до нормального життя без спеціалізованої допомоги.

Реабілітаційні центри для військових створюються з метою надання комплексної допомоги, яка поєднує медичну, психологічну, фізичну та соціальну реабілітацію [1]. Вони можуть функціонувати на базі державних медичних закладів, військових госпіталів або як окремі спеціалізовані установи, зокрема за підтримки волонтерських та міжнародних організацій. Основною перевагою таких центрів є мультидисциплінарний підхід, коли з пацієнтом одночасно працюють лікарі, фізіотерапевти, психологи, психотерапевти, ерготерапевти та соціальні працівники.

Фізична реабілітація в центрах для військових спрямована на відновлення рухових функцій, зменшення болю, адаптацію до протезів та покращення загального фізичного стану. Для цього використовуються лікувальна фізкультура, масаж, фізіотерапевтичні процедури, сучасне реабілітаційне обладнання та індивідуальні програми відновлення [2]. Особливу роль відіграє робота з військовими, які зазнали ампутацій, адже їм необхідно не лише навчитися користуватися протезами, а й прийняти новий фізичний стан на психологічному рівні.

Психологічна реабілітація є не менш важливою складовою роботи реабілітаційних центрів. Війна залишає глибокий слід у психіці людини, і без фахової допомоги ці наслідки можуть призвести до соціальної ізоляції, залежностей або навіть суїцидальних думок. У реабілітаційних центрах проводяться індивідуальні та групові консультації, психотерапевтичні сесії, арттерапія, тренінги зі стресостійкості та емоційної саморегуляції. Робота психологів спрямована на зниження рівня тривоги, опрацювання травматичного досвіду та відновлення внутрішнього відчуття безпеки.

Соціальна реабілітація військових полягає у сприянні їх поверненню до активного життя в суспільстві. Після тривалого перебування на фронті або лікування в госпіталях багатьом військовослужбовцям важко адаптуватися до мирних умов, відновити стосунки з родиною та знайти своє місце у цивільному житті. Реабілітаційні центри допомагають у питаннях професійної орієнтації, перекваліфікації, працевлаштування, а також у взаємодії з державними органами щодо соціальних гарантій і пільг [5]. Важливим аспектом є також робота з родинами військових, адже підтримка близьких значно підвищує ефективність реабілітаційного процесу.

Актуальність реабілітаційних центрів для військових у сучасних умовах зумовлена масштабами війни та кількістю людей, які потребують

довготривалої допомоги. Щодня з фронту повертаються військовослужбовці з пораненнями та психологічними травмами, і без належної системи реабілітації держава ризикує зіткнутися з серйозними соціальними проблемами в майбутньому. Інвестиції в реабілітацію військових є інвестиціями у людський потенціал, соціальну стабільність та національну безпеку.

Крім того, розвиток реабілітаційних центрів сприяє впровадженню сучасних медичних та психологічних методик, підвищенню кваліфікації фахівців і зміцненню міжнародного співробітництва. Україна активно переймає досвід країн, які мають тривалу історію військових конфліктів і розвинені системи допомоги ветеранам. Це дозволяє не лише покращувати якість реабілітаційних послуг, а й формувати нову культуру ставлення до військових як до людей, що потребують поваги, підтримки та гідних умов для відновлення [4].

Отже, реабілітаційні центри для військових відіграють ключову роль у подоланні наслідків війни як для окремої людини, так і для суспільства в цілому. Вони забезпечують комплексний підхід до відновлення фізичного, психологічного та соціального здоров'я військовослужбовців, сприяють їх поверненню до повноцінного життя та зменшують довгострокові соціальні ризики. В умовах сучасної війни розвиток і підтримка таких центрів є не лише актуальним, а й життєво необхідним завданням для держави та суспільства.

Список використаних джерел:

1. Реабілітація ветеранів України. *Міністерство у справах ветеранів України* : офіційний вебсайт. URL: mva.gov.ua

2. Іванова І., Петров П. Психологічна реабілітація військовослужбовців: теорія і практика. *Психологія та суспільство*. 2023. С. 12–28.

3. Медична реабілітація при пораненнях опорно-рухового апарату : наук. зб. / за ред. О. Сидоренка. Київ : Медична наука, 2022. 240 с.

4. Військова травма та реабілітація: сучасні виклики : звіт Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ). 2021. 56 с.

5. Коваленко Л. Реабілітація ветеранів війни: міжнародний досвід і перспективи для України : монографія. Київ, 2024. 312 с.

УДК 624.012.35, 624.012.35-183.4, 624.012.4-183.2

Арсен Климко,
студент ІІ курсу спеціальності
«Будівництво та цивільна інженерія»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ігор Білоус,
асистент кафедри архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

КОНСТРУКТИВНІ РІШЕННЯ СТІН ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ БЛОКІВ НЕЗНІМНОЇ ОПАЛУБКИ

Мета – провести комплексне дослідження конструктивних особливостей, параметрів міцності та жорсткості стін, зведених із використанням бетонних блоків незнімної опалубки (БНО), а також обґрунтувати техніко-економічну ефективність цієї технології для сучасного будівництва.

Завдання роботи:

– здійснити аналіз геометричних та фізико-механічних характеристик блоків БНО різної ширини;

– опрацювати дослідження щодо механіки взаємодії бетонного осердя та стінок блоку як єдиної монолітної системи;

– проаналізувати розрахунок тримальної здатності стін при варіації діаметрів арматури (від 10 до 20 мм) та показники згинальної жорсткості для оцінки деформативності конструкцій;

– визначити потенціал економії матеріальних та часових ресурсів при впровадженні БНО порівняно з традиційним монолітом.

Сучасний етап розвитку будівельної індустрії в Україні характеризується гострою потребою у впровадженні швидкомонтованих конструктивних систем [4]. Одним із найбільш перспективних рішень у цьому напрямку є застосування технології бетонних блоків незнімної опалубки (БНО). На відміну від традиційного монолітного будівництва, БНО дозволяє поєднувати функції формувальної оболонки та тримального елемента. Попри широке розповсюдження цієї технології у країнах ЄС та США, в Україні вона стикається з проблемою відсутності уніфікованих нормативних методик для розрахунку та проєктування, що змушує інженерів виконувати складні індивідуальні розрахунки.

Технологічні особливості конструкції. Блок БНО являє собою порожнисту бетонну форму, виготовлену методом напівсухого вібропресування. Така технологія забезпечує високу щільність матеріалу та ідеальну геометрію. Конструктивна схема стіни передбачає поетапне зведення: блоки викладаються рядами, після чого у внутрішні порожнечі встановлюється арматура і проводиться заливка бетонною сумішшю. Після твердіння бетону стінки блоку не демонтуються, а залишаються частиною конструкції, захищаючи арматуру від корозії.

Геометричні характеристики БНО визначаються необхідним рівнем тримальної здатності. Основними типорозмірами, що розглядаються у роботі, є блоки шириною 300 мм та 400 мм при довжині 500 мм. Товщина стінок блоку становить 40 мм, що дозволяє включати їх у розрахунковий переріз конструкції. Внутрішня конфігурація блоків утворює систему каналів для створення просторового залізобетонного каркаса всередині стіни.

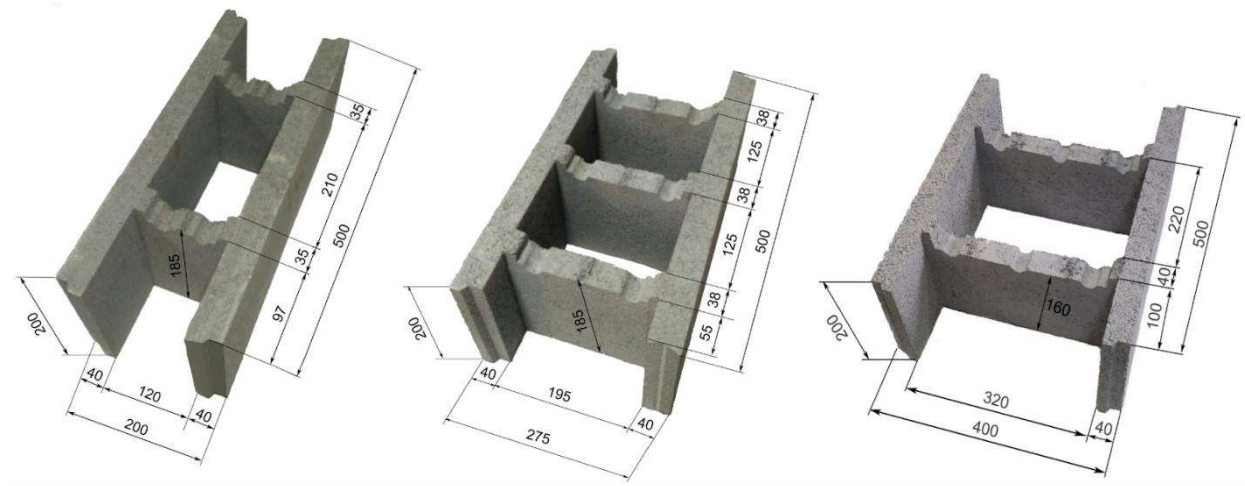

Рис. 1. Геометричні параметри та загальний вигляд

Рис. 2. Конструктивні особливості формування стіни з використанням бетонних порожнистих блоків незнімної опалубки

Рис. 3. Технологічний етап бетонування стін: подача бетонної суміші у порожнини незнімної опалубки

Методика та об'єкт дослідження. Об'єктом аналізу є конструктивні параметри блоків БНО з розмірами 500х300х200 мм та 500х400х200 мм. У базовому дослідженні [1] авторами використано характеристики бетону С16/20 та арматури А500С. Розрахунок проведено для 1 пог. м стіни зі схемою армування з 16 вертикальних стержнів. Для моделювання напружено-деформованого стану науковцями було застосовано програмне середовище Dystlab TechEditor, що дозволило отримати верифіковані дані щодо тримальної здатності та жорсткості.

Аналіз результатів та обговорення. Опрацювання результатів моделювання [1] підтверджує технічну ефективність БНО. Встановлено, що стінки блоків суттєво підвищують загальну жорсткість системи. Згідно з даними [1]:

– для стіни 300 мм при арматурі Ø12 мм граничний згинальний момент складає 82,63 кНм, при Ø16 мм – 105,8 кНм;

– для блоків 400 мм міцність зростає на 25-30 % за рахунок більшого плеча внутрішньої пари сил.

Це обґрунтовує доцільність впровадження БНО не лише у житловому будівництві, а й для підпірних стін та фундаментів.

Техніко-економічне обґрунтування. Порівняльний аналіз виявив наступні переваги БНО:

1. Економія матеріалів: витрата свіжого бетону зменшується на 33,3 % [1].

2. Швидкість: термін зведення скорочується на 40 % через відсутність робіт з опалубкою [1].

3. Логістика: блоки легші за ФБС, що дозволяє монтаж без важких кранів.

Висновки. Конструктивні рішення стін із БНО є раціональною відповіддю на запити ринку. Дослідження довело, що такі стіни мають високу тримальну здатність, яка відповідає вимогам ДБН [2]. Отримані дані дозволяють забезпечити інженерів надійним інструментом для проєктування міцних та економічних споруд.

Список використаних джерел:

1. Артьомов В. Є., Білоус І. І., Фірсов П. М. Дослідження міцності та жорсткості блоків незнімної опалубки шириною від 300 до 400 мм для малоповерхового будівництва. *Науковий вісник будівництва*. 2024. № 111. С. 69–74.
2. ДБН В.2.6-98:2009. Бетонні та залізобетонні конструкції. Основні положення. Київ : Мінрегіонбуд України, 2011. 71 с.
3. Дорофєєв В. С. Особливості проєктування залізобетонних конструкцій у незнімній опалубці. *Будівельні конструкції*. 2021. № 85. С. 112–119.
4. Караван В. В. Сучасні технології незнімної опалубки у монолітному житловому будівництві. *Проблеми розвитку міського середовища*. 2022. Вип. 2. С. 45–52.
5. ДСТУ Б В.2.7-7-94. Вироби бетонні стінові. Технічні умови. Київ : Держбуд України, 1995.

УДК 72.01; 069.44; 725.94

Анастасія Коростіль,
студентка IV курсу спеціальності
G17 Архітектура та містобудування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ігор Білоус,
викладач фахового коледжу,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0002-9881-6683

КОНСТРУКТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ САКРАЛЬНИХ СПОРУД

Сакральні споруди відзначаються особливими конструктивними властивостями. Їхня просторово-конструктивна структура формувалася протягом тривалого історичного періоду із застосуванням традиційних матеріалів і технологій, що зумовлює необхідність особливо виваженого

підходу до реконструкції та реновації. Відновлення храмів передбачає не лише інженерне забезпечення надійності та безпеки споруди, а й збереження її історичної автентичності та символічного значення. Проєктні рішення при відновленні сакральних споруд ґрунтуються не лише на інженерно-технічних аспектах, а й на загальноприйнятих принципах збереження культурної спадщини. Базовими для таких робіт є принцип мінімального втручання, збереження історичної матеріальної структури та зворотності сучасних конструктивних елементів.

Перед початком будь-яких робіт слід детально оцінити технічний стан будівлі. Це дає змогу з'ясувати, які елементи конструкції потребують підсилення, заміни або можуть залишатися без втручання.

Оцінювання технічного стану споруди передбачає такі основні етапи:

1. Обстеження конструктивних елементів. Проводиться перевірка фундаментів, стін, перекриттів, покрівлі та несучих конструкцій будівлі із застосуванням сучасних методів дослідження, зокрема лазерного сканування, георадару та лабораторного аналізу матеріалів.

2. Визначення дефектів і пошкоджень. Фіксуються тріщини, деформації, просідання фундаментів, підвищена вологість, наявність грибка та інші фактори, що можуть впливати на подальші рішення щодо реконструкції.

3. Опрацювання історико-архівних матеріалів. У разі наявності історичної цінності об'єкта здійснюється аналіз архівних креслень, фотографій і документації з метою максимально точного відтворення первісного вигляду будівлі.

Під принципом мінімального втручання розуміють збереження максимально можливої кількості автентичних конструкційних елементів і мінімальне додавання нових. Втручання повинно бути обґрунтованим, необхідним і не зашкоджувати історичній цінності. Нові конструкції та матеріали повинні бути сумісними з оригінальними та не домінувати над ними, а також мати чітко визначену межу відмінності від автентичних елементів.

На стадії проєктування визначаються такі категорії елементів будівлі:

1. Збережені без змін – ділянки, що зберегли міцність і мають історичну цінність (стіни, арки, контрфорси).

2. Підсилені – слабкі чи деформовані частини конструкцій, що можуть бути зміцнені без повного демонтажу.

3. Перебудовані або відтворені – ті ділянки, де автентичний матеріал втрачений, і потрібне часткове відновлення з чітким документуванням та маркуванням нових елементів.

Фундаменти історичних храмів часто не відповідають сучасним вимогам щодо навантажень, особливо після втрати верхніх конструкцій або внаслідок нерівномірних осідань. Під час реконструкції здійснюється їхнє додаткове дослідження з метою визначення фізико-механічних властивостей ґрунтів та залишкової міцності основи. У практиці відновлення сакральних споруд застосовуються методи ін'єктування ґрунтів, влаштування залізобетонних обойм, ростверків або мікропаль, що дозволяє підвищити несучу здатність фундаментів без повного демонтажу історичних конструкцій.

При реконструкції перекриттів існуючі дерев'яні чи металеві балки підсилюються або, за потреби, замінюються новими з мінімальним впливом на стіни та інші несучі елементи будівлі. Такий підхід відповідає загальним принципам підсилення будівельних конструкцій, коли конструктивні рішення підсилення обираються залежно від технічного стану та залишкової несучої здатності конструкцій і спрямовані на забезпечення довговічності та міцності (зокрема шляхом додавання металевих елементів до дерев'яних балок) без надмірного навантаження на існуючі стіни. Демонтаж старих перекриттів виконується поетапно після передачі навантаження на тимчасові опори, з використанням випилювання чи висвердлювання, а не ударних технологій, що значно зменшує ризик пошкодження кладки стін.

Нові сходи окремо від історичних конструкцій проєктуються так, щоб вони не передавали додаткових навантажень на основні стіни чи перекриття, та можуть виконуватися з металевих косоурів чи інших сучасних елементів, що встановлюються на власних опорах чи каркасах незалежно від автентичних конструкцій будівлі.

При відновленні храмових споруд широко застосовуються інженерно-конструктивні рішення, спрямовані на стабілізацію існуючих конструкцій без порушення їхньої історичної та просторової цілісності. Одним із найбільш поширених і науково обґрунтованих методів є ін'єктування тріщин, що передбачає введення у порожнини та розшарування кам'яної кладки спеціальних розчинів, найчастіше на основі вапна або вапняно-цементних сумішей. Така технологія дозволяє заповнити внутрішні пустоти, відновити монолітність конструкції, покращити зчеплення між кам'яними елементами та зменшити подальше розкриття тріщин, водночас зберігаючи автентичну матеріальну структуру будівлі. Застосування вапняних розчинів є принципово важливим, оскільки вони є сумісними

з історичними матеріалами та відповідають вимогам мінімального втручання, визначеним міжнародними реставраційними хартіями. Іншим ефективним способом підсилення є використання прихованих анкерів і металевих стяжок, які застосовуються для підвищення несучої здатності стін, арок та склепінь і компенсації розпірних зусиль. Такі елементи розміщуються у товщі мурованих конструкцій або в міжповерхових і підпокрівельних рівнях, що дозволяє зберегти первісний зовнішній вигляд храму та уникнути візуального втручання у фасадну композицію. Подібні рішення широко використовуються у міжнародній практиці реставрації сакральних споруд і розглядаються як зворотні конструктивні втручання, тобто такі, що можуть бути демонтовані або замінені без шкоди для автентичної кладки. Важливе місце у практиці відновлення пам'яток сакральної архітектури посідає також методика «anastylosis», яка передбачає реконструкцію або часткове відтворення споруди з максимальним використанням автентичних елементів, що збереглися, та доповнення відсутніх частин новими матеріалами, чітко відокремленими від історичних. Такий підхід дозволяє зберегти матеріальну ідентичність пам'ятки, уникнути стилістичних фальсифікацій і водночас забезпечити конструктивну цілісність будівлі.

При роботах із дахом і кроквяною системою передусім виконується детальне обстеження стану деревини для виявлення гнилі, комах-шкідників чи інших пошкоджень, що можуть впливати на несучу здатність крокв. Існуючі крокви при необхідності підсилюються або замінюються новими, забезпечуючи конструкцію так, щоб вона відповідала розрахунковим навантаженням, включно з вагою покрівельного покриття та сніговими навантаженнями. Дерев'яні елементи обов'язково проходять антисептичну і вогнезахисну обробку спеціальними складами, що підвищують стійкість деревини проти біологічних ушкоджень та зменшують ризик займання, зберігаючи несучу здатність під впливом високих температур. Такі обробки здійснюються сертифікованими засобами (антипірени, вогнезахисні фарби чи просочення) і повинні бути передбачені у проєктній документації з урахуванням норм пожежної безпеки.

Важливим є врахування ваги покрівлі при виборі як матеріалів покрівлі, так і підсилень кроквяної системи – зміна матеріалу покрівлі (наприклад, з легшого на важчий) може призвести до перевантаження існуючих конструкцій без відповідного підсилення. Це враховується на етапі проєктування й підтверджується розрахунками міцності.

Якщо під час реконструкції передбачено нові конструкції, такі як прибудови, галереї чи хори, їх проєктування та влаштування повинні здійснюватися конструктивно відокремлено від існуючих будівельних

частин, щоб уникнути передачі навантажень старим конструкціям і мінімізувати ризик виникнення тріщин чи деформацій. Для цього між старою і новою частинами споруди влаштовуються деформаційні шви, які розділяють суміжні відсіки по висоті будівлі (включно з фундаментами і дахом) та забезпечують вільний рух елементів при температурних і осадових деформаціях. Нові фундаменти також проєктуються окремо, з урахуванням деформаційної поведінки ґрунту та розрахункових осідань, а їх конструктивна схема повинна бути обґрунтованою з врахуванням фізико-механічних властивостей основи та навантажень від нових частин будівлі без негативного впливу на існуючі фундаменти.

Конструктивне відновлення храмів є основою їхнього подальшого збереження та використання. Поєднання методів консервації та часткового відтворення дозволяє не лише зберегти матеріальну автентичність споруди, а й інтегрувати її у сучасний культурно-духовний простір. У випадку пам'яток, що зазнали значних руйнувань, доцільним є застосування підходів музеєфікації та адаптивного використання, які забезпечують довговічність об'єкта без втрати його історичної цінності.

Список використаних джерел:

1. Реконструкція будівель: як відновити стару споруду та зберегти її історію. *БСК Максі*. URL: https://bskmaksi.kyiv.ua/publikatsii/156-rekonstruktsiia-budivel-iak-vidnovyty-staru-sporudu-ta-zberehty-ii-istoriiu

2. International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter 1964). *ICOMOS*. URL: https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/venice_e.pdf

3. Guide to the conservation of historic buildings. *British Standards Institution*. URL: https://framptons-planning.com/wp-content/uploads/2021/03/CD-H23-BSI-Guide-to-the-Conservation-of-Historic-Buildings-2013.pdf

4. Principles of preservation: an introduction to the international charters for conservation and restoration 40 years after the Venice Charter. *ICOMOS Open Archive*. URL: https://publ.icomos.org/publicomos/jlbSai

5. Anastylosis. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Anastylosis

УДК .81 : 504.05 : 614 : 621.311.245

Роман Котіль,
студент IV курсу, групи Бс-22-1,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ігор Білоус,
асистент кафедри архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ САНІТАРНО-ЗАХИСНИХ ЗОН ДЛЯ ПРИМІЩЕНЬ ОБСЛУГОВУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ

Санітарно-захисна зона (СЗЗ) є обов'язковим елементом містобудівного та екологічного планування. Це спеціально виділена територія з особливим режимом використання, що створюється між промисловим об'єктом (джерелом негативного впливу) та житловою забудовою або прирівняними до неї зонами.

Для будівель із обслуговування агропромислової техніки (майстерень, ангарів, СТО) СЗЗ виконує роль «буфера», що має три основні функції:

1. Бар'єрна: фізичне віддалення джерела викидів та шуму для природного розсіювання забруднювачів до рівнів, що не перевищують гранично допустимі концентрації (ГДК) та гранично допустимі рівні (ГДР) фізичного впливу.

2. Технологічна: організація простору для маневрування великогабаритної техніки та розміщення інженерних споруд очищення (фільтрів, відстійників).

3. Естетично-санітарна: озеленення території для створення природного фільтра та візуального розмежування промислової зони від інших.

Будівля для обслуговування сільськогосподарської техніки згідно з п. 4 додатку 5 ДСП 173-96 з виробничо-технічного обслуговування сільськогосподарських підприємств належить до будівель типу: гаражі та підприємства з ремонту, технічного обслуговування та зберігання сільськогосподарських машин та автомобілів за кількості двигунів до 100 одиниць [1].

Такі будівлі не є класичними «заводами», проте вони генерують складний комплекс забруднень, що вимагає нормування:

– Хімічне забруднення: продукти згоряння дизельного палива (NOx, CO, сажа) під час випробування двигунів, пари лакофарбових матеріалів (ЛОС), мастильні тумани.

– Акустичний вплив: імпульсний шум від роботи пневмоінструменту, стендів, систем вентиляції та руху важкої техніки.

– Фізичне забруднення: вібрації від фундаментів великого обладнання та мийок високого тиску.

– Ґрунтове забруднення: ризики витоку нафтопродуктів та залишків агрохімії з поверхонь техніки.

Згідно з додатком 4, підприємства з ремонту техніки з числом двигунів до 100 одиниць належать до IV класу шкідливості з жорстко встановленою СЗЗ у 100 метрів.

Можна виділити перевагу такого методу визначення СЗЗ для будівель такого типу – це простота планування. На стадії ескізного проєкту архітектор має чітке значення, якого повинен дотримуватися. Однак такий метод не враховує реальний стан обладнання. Сучасний сервісний центр може обладнуватися закритими системами витяжки та шумоізоляцією, які можуть суттєво вплинути на фактичну зону забруднення.

У країнах ЄС підхід базується на Директиві 2010/75/EU (IED) [2] та впровадженні найкращих доступних технологій (BAT). СЗЗ не є «табличною» величиною – вона є результатом моделювання. Перевагою можна виділити значну раціональність використання земельних ресурсів. Якщо розрахунок у програмах на кшталт SoundPLAN (для шуму) або AERMOD (для викидів) показує, що завдяки сучасним фільтрам безпечні концентрації досягаються за 30 метрів, саме ця відстань стає законною межею СЗЗ. Також такий метод може бути певним стимулом до інновацій. Оптимізація просторового планування промислових об'єктів через інтеграцію засобів активного захисту (BAT) дозволяє трансформувати потенційні територіальні втрати у технологічні активи підприємства, що відповідає сучасним принципам раціонального землекористування та сталого розвитку територій.

Таке моделювання потребує дорогого ПЗ, точних метрологічних даних, і зростає ризик моніторингу. У разі порушенні технологічного процесу межа забруднення стрімко зростає, що вимагає ретельного обслуговування очисних споруд, а в разі недотримання може призвести до зупинки підприємства.

Нарешті, зміни відображаються у всіх відповідних моделях. Такий підхід дозволяє уникнути ситуацій, коли інженерна труба опиняється всередині балки чи фундаментального елемента, що могло б бути виявлено лише під час будівництва.

В українській нормативній практиці СЗЗ розглядається як статична величина, що визначається класифікацією об'єкта згідно з ДСП 173-96 «Державні санітарні правила планування та забудови населених

пунктів» [1]. Процедура скорочення нормативної відстані (наприклад, зі 100 м до фактичної межі забудови для підприємств з обслуговування техніки) є адміністративним процесом, що базується на впровадженні комплексу заходів: планувальних (винесення джерел забруднення вглиб ділянки), технологічних (модернізація обладнання) та очисних (встановлення ПГОУ та акустичних екранів). Відповідно до ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій» [3], правовим підґрунтям для зменшення СЗЗ є результати річного циклу лабораторних спостережень або математичне моделювання, що підтверджують недосягнення гранично допустимих концентрацій (ГДК) та гранично допустимих рівнів (ГДР) фізичного впливу на межі житлової забудови.

У країнах ЄС підхід до регулювання промислового впливу базується на Директиві 2010/75/EU «Про промислові викиди» (IED) [2] та концепції «Найкращих доступних технологій» (Best Available Techniques – BAT) [4]. У європейській практиці замість фіксованих санітарних розривів застосовується «ієрархія пом'якшення впливу» (Mitigation Hierarchy), де пріоритет надається запобіганню забрудненню в джерелі (Avoid) та його мінімізації (Minimize) через технологічний цикл, а не через територіальне віддалення. Відстань до житлової забудови в цій парадигмі є динамічною похідною від ефективності впроваджених інженерних рішень. Наприклад, акустичний вплив об'єкта розраховується за стандартом ISO 9613-2, де рівень звукового тиску Lp у розрахунковій точці визначається як функція від звукової потужності джерела Lw з урахуванням геометричного розходження, поглинання атмосферою та екранування будівлями.

$$Lp=Lw-20\log10r-11-Aabs-Abar$$

Ключовою науково-технічною відмінністю є роль математичного моделювання. Якщо в Україні моделювання розсіювання (наприклад, за методикою ОНД-86) часто використовується для обґрунтування вже встановленої норми, то в ЄС інструменти на кшталт AERMOD (для атмосферних викидів) або SoundPLAN (для шуму) є первинними інструментами проєктування зон забруднення. Такий підхід дозволяє враховувати не лише відстань, а й специфіку ландшафту, розу вітрів та кумулятивний ефект фонового забруднення. Таким чином, жорсткі табличні значення СЗЗ заміняються оцінкою фактичного ризику та дозволяють досягти вищого рівня екологічної безпеки при одночасному підвищенні ефективності використання територій громад.

У SoundPLAN об'єкт «СТО» не є просто точкою. Він розкладається на складні геометричні та фізичні параметри:

– Точкові джерела: робота пневмоінструменту, компресорів або вихлопних труб окремих авто.

– Площинні джерела: стіни та дах будівлі цеху. SoundPLAN дозволяє задати коефіцієнт звукоізоляції (Rw) стін (наприклад, сендвіч-панелей). Якщо ворота цеху відкриті, програма моделює «витік» звуку через отвір як окреме джерело.

– Лінійні джерела: під'їзні шляхи, якими рухається техніка.

Алгоритми спеціалізованого програмного забезпечення здійснюють багатофакторний розрахунок поширення звукових хвиль, де геометрична відстань розглядається лише як базовий параметр у структурі загального впливу. Важливим елементом моделювання є ефект екранування, що дозволяє математично визначити межі «акустичної тіні», яку створює масив самої будівлі СТО або периметральне огородження, фактично ізолюючи сусідню житлову забудову від прямого звукового навантаження. Точність прогнозної моделі суттєво підвищується завдяки урахуванню властивостей підстильної поверхні, оскільки програма диференціює високий ступінь реверберації звуку від жорсткого асфальтового покриття та енергопоглинаючі характеристики м'якого трав'яного шару. Кінцева верифікація акустичного імпакту базується на інтеграції метеорологічних умов, зокрема на динамічному впливі швидкості вітру та явищ температурної інверсії, що дозволяє замінити статичні розрахунки реалістичною моделлю поширення шуму в реальному фізичному середовищі. На відміну від табличних жорстких значень із ДСП 173-96, які визначають «100 м», модель SoundPLAN може показати, що завдяки використанню якісних сендвіч-панелей та акустичних екранів рівень шуму 45 дБА досягається вже на відстані 35-40 метрів.

Принципи проєктування санітарно-захисних зон (СЗЗ) для об'єктів обслуговування агротехніки підтверджують доцільність впровадження гібридної стратегії, що інтегрує нормативний детермінізм ДСП 173-96 з інженерно-розрахунковими методами моделювання AERMOD та SoundPLAN для ідентифікації зон фактичного забруднення. Пріоритезація технологічної превенції на основі «Найкращих доступних технологій» (BAT) дозволяє мінімізувати екологічні ризики безпосередньо в джерелі, трансформуючи витрати на модернізацію в інструмент капіталізації проєкту через інтенсифікацію землекористування. Ключовим фактором оптимізації виступає BIM-координація, яка забезпечує конвергенцію екологічних параметрів у єдине інформаційне середовище, дозволяючи превентивно виявляти забруднення та уникати проєктних помилок ще на стадії віртуальних моделей.

Список використаних джерел:

1. ДСП 173-96. Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів : затверджено наказом МОЗ України від 19.06.1996 № 173. Київ : МОЗ України, 1996.

2. Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control). *Official Journal of the European Union*. 2010. L 334. P. 17–119.

3. ДБН Б.2.2-12:2019. Планування та забудова територій. [Чинний від 2019-12-01]. Київ : Мінрегіон України, 2019. 184 с.

4. Reference Document on Surface Treatment Using Organic Solvents including Preservation of Wood and Wood Products with Chemicals. *European IPPC Bureau.* Seville : European Commission, 2020. 905 p.

5. Directive 2002/49/EC of the European Parliament and of the Council of 25 June 2002 relating to the assessment and management of environmental noise. *Official Journal of the European Communities.* 2002. L 189. P. 12–25.

УДК 72.01

Уляна Кухарук,
студентка I курсу спеціальності
G17 Архітектура та містобудування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Катерина Гусар,
старший викладач кафедри
архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4881-9520

БІОМІМІКРІЯ: ГЕОМЕТРІЯ ПРИРОДИ В АРХІТЕКТУРІ

Сучасна архітектурна парадигма переживає фундаментальну трансформацію, зміщуючи фокус від чистої декоративності до глибокої функціональної інтеграції з навколишнім середовищем. У центрі цього процесу стоїть біомімікрія – наукова та дизайнерська дисципліна, що вивчає природні моделі та імітує їхні форми, процеси та екосистеми для вирішення складних інженерних та архітектурних завдань [1]. На відміну від біоморфізму, який лише копіює зовнішній вигляд природних об'єктів, біомімікрія аналізує геометричну логіку та принципи виживання, які природа відшліфовувала протягом мільярдів років еволюції. Природні структури за своєю суттю є результатом суворої оптимізації: вони використовують мінімальну кількість матеріалу для досягнення максимальної стійкості та енергоефективності, що стає критично важливим у контексті глобальної кризи ресурсів.

Фундаментальною основою природного формотворення є математичні закономірності, серед яких особливе місце посідає послідовність

Фібоначчі та похідне від неї «золотий перетин». Ця геометрична пропорція (приблизно 1:1,618) визначає структуру філотаксису – розташування листя на стеблах, лусочок у шишках або насіння в суцвіттях соняшника. В архітектурному проєктуванні використання золотого перетину дозволяє створювати об'єкти, які сприймаються людським оком як гармонійні та природні, оскільки вони резонують із вбудованими механізмами розпізнавання образів [2]. Крім того, логарифмічна спіраль, яка часто зустрічається в мушлях молюсків, демонструє принцип росту без зміни форми, що надихає архітекторів на створення динамічних, розширюваних структурних систем.

Не менш важливим інструментом для розуміння природної геометрії є фрактальна геометрія, введена Бенуа Мандельбротом. Фрактали описують складні, самоподібні структури, де кожна частина повторює форму цілого на різних масштабах. Прикладами в біології є розгалуження дерев, кровоносні системи, легені та структура папороті [3]. В архітектурі фрактальний підхід дозволяє створювати фасадні системи з високим ступенем складності та функціональності. Наприклад, поділ віконних рам або структурних решіток за фрактальним принципом може забезпечити оптимальне затінення та вентиляцію, одночасно створюючи складну гру світла й тіні, подібну до тієї, що виникає в лісі під кронами дерев. Це дозволяє будівлі «дихати» та адаптуватися до сонячної радіації без значних енерговитрат.

Ще одним ключовим аспектом є використання діаграм Вороного та принципів теселяції, які спостерігаються в структурі крил бабок, шкірі жирафів або в будові клітин рослин. Діаграма Вороного – це метод поділу простору на ділянки навколо певних точок, де кожна точка в межах ділянки ближча до свого «центру», ніж до будь-якого іншого. Цей принцип дозволяє створювати нерегулярні, але математично вивірені структурні сітки, які є надзвичайно міцними та легкими. У сучасній архітектурі це втілюється через параметричне проєктування, де алгоритми розраховують оптимальну форму фасаду або опорної конструкції, мінімізуючи напруження в матеріалі [2].

Гексагональна структура бджолиних стільників також залишається неперевершеним еталоном жорсткості: використання шестигранних модулів в основі будівель дозволяє створювати величезні прольоти без внутрішніх опор.

Історичний контекст біомімікрії неможливо уявити без спадщини Антоніо Гауді, який вважав природу своїм головним вчителем. Його робота над Храмом Святого Сімейства (Sagrada Família) є раннім прикладом глибокого геометричного аналізу біологічних форм. Замість того, щоб поклада-

тися на традиційні готичні контрфорси, Гауді розробив колони, що розгалужуються подібно до стовбурів дерев. Геометрія цих колон базується на гіперболоїдах та параболоїдах, що дозволяє силам стиснення проходити безпосередньо через конструкцію до фундаменту [4]. Це не лише створює відчуття перебування в кам'яному лісі, а й є інженерно виправданим рішенням, яке робить будівлю неймовірно стійкою до статичних та динамічних навантажень.

Розвиток цифрових технологій наприкінці XX – на початку XXI століття дав новий поштовх для втілення біометричних ідей. Проєкти Нормана Фостера, зокрема хмарочос Сент-Мері Екс 30 у Лондоні, демонструють використання аеродинамічних принципів, запозичених у морських організмів. Округла форма будівлі та її сітчаста оболонка (diagrid) знижують вітрове навантаження та дозволяють організувати систему природної вентиляції, яка працює за принципом перепаду тиску, подібно до того, як дихають губки [2]. Це дозволяє скоротити споживання енергії на кондиціонування повітря на 50 %. Так само проєкт «Едем» Ніколаса Грімшоу використовує геометрію мильних бульбашок (з'єднаних сфер) для створення гігантських оранжерей, де надлегкі плівкові панелі замінюють важке скло, що стало б неможливим при використанні традиційної прямокутної геометрії.

Принципи тенсегріті (Tensegrity), розроблені Річардом Бакмінстером Фуллером та Кеннетом Снельсоном, також мають глибоке коріння в біології. Тенсегріті описує системи, в яких стійкість забезпечується балансом між безперервним натягом (троси) та переривчастим стисненням (стержні). Цей принцип лежить в основі опорно-рухового апарату людини та будови багатьох мікроорганізмів. Використання таких структур в архітектурі, як це робив Фрай Отто при проєктуванні даху Олімпійського стадіону в Мюнхені, дозволяє створювати надзвичайно легкі покриття великих площ, що нагадують павутину або крила комах [5]. Такі конструкції є гнучкими та здатними до саморегуляції при зміні зовнішніх умов, наприклад, снігового або вітрового навантаження.

У підсумку можна стверджувати, що геометрія природи в архітектурі – це не просто питання стилю, а шлях до нової етики будівництва. Біомімікрія пропонує методологію переходу від «машинної» естетики індустріальної епохи до «органічної» ефективності постіндустріального суспільства. Розуміння того, як фрактали, золотий перетин та алгоритми оптимізації працюють у живому світі, дозволяє архітекторам проєктувати об'єкти, що інтегруються в екосистеми, мінімізують вуглецевий слід та підвищують психологічний комфорт мешканців. Майбутнє архі-

тектури полягає у синергії біологічних знань та обчислювальної потужності, де будівлі стають не статичними об'єктами, а складними адаптивними системами, здатними до самооновлення та гармонійного співіснування з біосферою планети.

Список використаних джерел:

1. Gruber P. Biomimetics in Architecture: Architecture of Life and Buildings. Vienna : Springer, 2011. 130 p.
2. Mazzoleni I. Architecture Follows Nature: biomimetic principles for innovative design. CRC Press, 2013. 6 p.
3. Mandelbrot B. B. The Fractal Geometry of Nature. New York : W. H. Freeman and Company, 1982. 156 p.
4. Burry M. Gaudi Unseen: Completing the Sagrada Família. Berlin : Jovis Verlag, 2007. 59 p.
5. Otto F., Rasch B. Finding Form: Towards an Architecture of the Minimal. Stuttgart : Edition Axel Menges, 1995. 73 p.

УДК 747.012

Тетяна Кучар,
студентка І курсу спеціальності «Дизайн»,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Віктор Мосюрчак,
викладач математики та комп'ютерних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0008-4002-4636

ЗАСТОСУВАННЯ ЗОЛОТОГО ПЕРЕРІЗУ В АРХІТЕКТУРІ ТА ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРУ

Чому одні речі нам подобаються з першого погляду, а інші «здаються якимось не такими»? Виявляється, у краси є своя формула. Її називають золотим перерізом або числом ф (1.618). Дизайнери та архітектори часто використовують це, щоб зробити свої проєкти приємними для ока. Зараз ми розберемося, як числа допомагають створювати гармонію.

Золотий переріз – це не просто нудні числа з підручника. Уявіть лінію, поділену на дві частини так, щоб більша частина відносилася до меншої точно так само, як вся лінія до більшої. Це і є ідеальна пропорція. У природі вона зустрічається скрізь: у закрученій мушлі равлика, у пелюстках квітки і навіть у будові нашого тіла. Саме тому наш мозок вважає такі

пропорції «правильними»: ми до них звикли за мільйони років еволюції. Чи є краса суб'єктивною, чи це результат суворого розрахунку? Коли ми дивимося на спіраль мушлі або структуру галактики, ми не рахуємо числа, але наш мозок миттєво зчитує порядок [1].

Архітектура – це, мабуть, найдавніша сфера, де математика стала мовою краси. Протягом століть люди вірили, що будівля буде стійкою не лише фізично, а й візуально, якщо в її основі лежить «правильне» число. Класичним прикладом використання золотого перерізу є Парфенон в Афінах. Якщо вписати фасад цього храму в прямокутник, то відношення його ширини до висоти буде майже ідеально дорівнюватиме 1.618. Греки вважали, що природа побудована за певним порядком, і якщо архітектор слідує цьому порядку, будівля стає частиною навколишнього світу. Використання золотих пропорцій у висоті колон та відстані між ними створює ефект «монументального спокою»: будівля не тисне на людину, а навпаки здається піднесеною.

У середньовіччі та в часи Ренесансу архітектори (наприклад, Леон-Баттіста Альберті) вважали, що математичні пропорції в архітектурі – це відлуння космічної музики. Вони використовували золотий переріз, щоб пов'язати кожен елемент споруди (від віконних рам до висоти куполів) у єдину систему, де нічого не можна змінити, не зіпсувавши загальний вигляд. Якщо архітектура ігнорує золоту пропорцію, вона стає агресивною до людини. Ми часто не помічаємо, чому в одних будівлях ми втомлюємося швидше, ніж в інших. Відповідь криється в геометрії: простір, позбавлений математичного зв'язку з масштабом людини, стає для нас чужим [2].

Тепер давайте поглянемо на дизайн інтер'єру. Коли ми заходимо в гості або в нове кафе, наше тіло реагує швидше за мозок. Буває, що ремонт дорогий, меблі сучасні, але в кімнаті «щось не те». І навпаки – проста кав'ярня може здаватися найзатишнішим місцем у світі. Розгадка часто ховається в математичному балансі.

У дизайні приміщень найскладніше – це знайти баланс між порожнечею та захаращеністю. Тут на допомогу приходить пропорція 1:1.6. Правило золотого перерізу підказує, що журнальний столик має бути приблизно в 1.6 раза меншим за диван, біля якого він стоїть. А картина на стіні виглядає найкраще, якщо її ширина становить близько 60 % від ширини комода під нею. Такі дрібниці створюють відчуття «порядку», який ми зчитуємо підсвідомо.

Навіть розподіл кольорів підкоряється математиці. Популярна схема 60/30/10 – це, по суті, адаптація послідовності Фібоначчі для колористики: 60 % (домінанта) – створює фон і заспокоює око; 30 % (вторинний колір) –

додає глибини; 10 % (акцент) – фокусує увагу. Це дозволяє уникнути колірного «шуму» та зробити дизайн професійним.

Ми часто не замислюємося, що математика в домі – це не тільки про те, куди втиснути шафу. Це ще й про те, як ми «граємося» зі світлом. Якщо використати «золоте правило» і розставити кілька джерел світла на різній висоті та в різних кутах, кімната оживає. Найбільш комфортною точкою для настінної лампи вважається висота, що відповідає золотій пропорції стіни – приблизно п'ять восьмих від підлоги, що трохи вище рівня людського ока. Коли світло розташоване на цій позначці, воно не засліплює, а м'яко «обіймає» простір, створюючи відчуття захищеності. Більше того, якщо ми групуємо кілька підвісних світильників не на однаковій відстані, а за принципом чисел Фібоначчі (трохи ближче або далі один від одного) – виникає динамічний ритм, схожий на музичний. Це перетворює звичайну кімнату на простір, де погляду цікаво подорожувати від одного затишного куточка до іншого [3].

Золотий переріз допомагає краще розуміти мову природи. Використовуючи алгоритми краси, ми не просто будуємо стіни чи малюємо інтерфейси – ми створюємо простір, у якому людина може почуватися по-справжньому щасливою. Тож, як виявилося, математика не є ворогом творчості.

Список використаних джерел:

1. Знайомство із золотим перерізом. *Світ математики*. URL: https://surl.li/olglzl

2. Золотий переріз. Математичні основи краси та гармонії. *Математика для всіх*. URL: https://surl.li/bziciq

3. Золотий перетин в архітектурі та дизайні інтер'єру. *Design Blog*. URL: https://surl.li/qrtlqs

УДК 72.036:711.4(477):72.01

Станіслав Лужний,
аспірант IV курсу спеціальності
191 «Архітектура та містобудування»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
ORCID: https://orcid.org/0009-0000-7003-7579
Науковий керівник:
Михайло Косьмій,
професор кафедри архітектури та будівництва,
доктор архітектури, професор,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0000-7003-7579

СТРАТЕГІЇ ДЕКОНСТРУКТИВІСТСЬКОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ В ІСТОРИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ: ДОСВІД СВІТОВИХ ПРАКТИК

Сучасна архітектурна та пам'яткоохоронна криза в Україні, що загострилася внаслідок повномасштабної війни, вимагає переосмислення підходів до роботи з історичним середовищем. В умовах розбудови незалежної державності та процесів націотворення об'єкти культурної спадщини виконують колосальну соціальну роль, закладаючи основу для пізнання минулого [1]. Однак наразі ми є свідками масштабного руйнування пам'яток: кількість пошкоджених або знищених об'єктів обчислюється сотнями, що загрожує втратою матеріальних свідчень національної ідентичності [1; 2]. У цьому контексті критично важливо відмовитися від практики імітації минулого або так званого «фасадизму» – методу, який перетворює історичні будівлі на театральні декорації, зберігаючи лише зовнішню оболонку та радикально змінюючи внутрішній зміст, що часто призводить до втрати автентичності та «духу місця» [3]. Натомість, спираючись на світовий досвід, доцільно застосовувати стратегії деконструктивістської інтервенції, які пропонують чесний діалог між епохами, де нові елементи чітко відрізняються від оригінальних, дозволяючи «читати» історичні рани та нашарування часу, як це реалізовано, наприклад, у проєкті реконструкції церкви Сан-Франческо, де інтервенція лише консолідувала стару тканину, не приховуючи слідів руйнування [4].

Світова практика демонструє варіативність таких стратегій, які можуть слугувати моделями для адаптації в Україні. Яскравим прикладом

роботи з травматичною пам'яттю є Військово-історичний музей у Дрездені (арх. Д. Лібескінд), де нова архітектурна форма у вигляді клину розрізає історичний арсенал, символізуючи перехід від авторитарного минулого до демократичного переосмислення причин та наслідків насильства. Цей «архітектурний розріз» стає інструментом, що візуалізує біль і руйнування, перетворюючи будівлю на місце дискурсу про роль війни [5]. Іншим підходом є стратегія «кристалічного палімпсесту», втілена у Королівському музеї Онтаріо (Торонто), де призматичні форми зі скла та алюмінію («Кристал Майкла Лі-Чіна») проростають крізь історичний фасад, створюючи складну структуру, що символізує неперервну еволюцію та поєднання старого з новим [3; 6].

Не менш важливим є досвід функціональної модернізації, коли збереження історичної оболонки поєднується з радикальним оновленням внутрішнього простору для нових громадських потреб. Прикладом такої стратегії є Центральна бібліотека Ліверпуля, де завдяки державно-приватному партнерству вдалося зберегти історичний фасад XIX століття, водночас створивши всередині сучасний атріум та нові простори, що збільшило відвідуваність закладу вдвічі [7]. Подібний підхід «нашарування епох» можна простежити і в сакральній архітектурі, зокрема в римській базиліці Санта Марія Маджоре, де інтер’єр та екстер’єр є результатом багатовікових добудов і трансформацій – від ранньохристиянських мозаїк до барокових фасадів Фердінандо Фуги, що створює ефект живого історичного організму [8].

Застосування таких стратегій в Україні повинно базуватися на глибокому розумінні психологічного впливу архітектури та соціокультурних кодів. Історико-культурна спадщина є джерелом консолідації нації в часи лихоліть, а її збереження стає фактором національної безпеки та інструментом боротьби проти російських наративів, що намагаються стерти українську ідентичність. Використання сучасних цифрових технологій, таких як віртуальні ігри (приклад заповідника «Тустань») або створення цифрових реєстрів втрачених цінностей, дозволяє залучати молодь та зберігати пам'ять навіть про фізично втрачені об'єкти [2].

Практична реалізація стратегій інтервенції вимагає впровадження новітніх технологічних та екологічних стандартів. Зокрема, концепція циркулярної економіки розглядає адаптивне повторне використання історичних будівель (ARCH) як ефективний спосіб зменшення матеріаломісткості будівельного сектору та зниження впливу на довкілля [9]. Для точної інтеграції нових структур у стару тканину міста необхідно використовувати технології інформаційного моделювання історичних будівель (HBIM) та 4D-симуляції, які дозволяють аналізувати конструктивну

еволюцію об'єкта, діагностувати причини руйнувань та моделювати сценарії втручання без ризику для пам'ятки. Такий підхід забезпечує наукову обґрунтованість реставраційних рішень та дозволяє уникнути помилок при консолідації пошкоджених війною споруд [10].

У підсумку, повоєнна відбудова України має спиратися на чіткі засади відновлення культурної спадщини, що включають етапи оцінки збитків, документування, визначення цінності та стратегій втручання [11]. Застосування деконструктивістських методів, які не імітують минуле, а вступають з ним у чесний діалог, допоможе сформувати сучасний національний стиль, що буде водночас інноваційним та глибоко вкоріненим у власну історію. Це дозволить перетворити об'єкти спадщини на активні центри культурного та економічного життя громад, сприяючи сталому розвитку та утвердженню суб'єктності України в європейському культурному просторі [1; 11].

Список використаних джерел:

1. Chorna N. Cultural Heritage of Ukraine: the Problems of Study, Conservation and Use. *Scientific Papers of the Vinnytsia Mykhailo Kotsyiubynskyi State Pedagogical University Series History*. 2021. № 36. С. 67–74. DOI: doi.org/10.31652/2411-2143-2021-36-67-74
2. Тарангул Л. М., Чернікова І. В., Дрогомирецька Л. Р. Збереження історико-культурної спадщини України як чинник національної ідентичності. *Культурологічний альманах*. 2024. № 1. С. 147–159. DOI: doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.18
3. Kyriazi E. Façadism, Building Renovation and the Boundaries of Authenticity. *Aesthetic Investigations*. 2019. № 2 (2). С. 184–195. DOI: doi.org/10.58519/aesthinv.v2i2.11967
4. Closes D. Church of Sant Francesc. *Architonic*. URL: architonic.com/en/project/david-closes-architect-church-of-sant-francesc/5101380
5. Militärhistorisches Museum der Bundeswehr : офіційний вебсайт. URL: mhmbw.de
6. Royal Ontario Museum : офіційний вебсайт. 2025. URL: rom.on.ca/en
7. Шум Л. Центральна бібліотека Ліверпуля: приклад осучаснення пам'ятки архітектури завдяки державно-приватному партнерству. *Property Times*. 2023. URL: https://www.google.com/search?q=propertytimes.com.ua/trips/tsentralna_biblioteka_liverpulya_priklad_osuchasnennya_pamyatki_arhitekturi_zavdyaki_derzhavnoprivatnomu_partnerstvu
8. Базиліка Санта Марія Маджоре. *Сам собі мандрівник*. 2017. URL: https://www.google.com/search?q=samsobi.com.ua/index.php/italiia/roma/712-s-m-maggiore
9. Foster G., Kreinin H., Stagl S. The future of circular environmental impact indicators for cultural heritage buildings in Europe. *Environmental Sciences Europe*. 2020. № 32. Article 141. DOI: doi.org/10.1186/s12302-020-00411-9
10. Bruno S., Musicco A., Fatiguso F., Dell'Osso G. R. The role of 4D historic building information modelling and management in the analysis of constructive evolution and decay condition within the refurbishment process. *International Journal of Architectural Heritage*. 2021. № 15 (9). С. 1391–1407. DOI: doi.org/10.1080/15583058.2019.1668494

11. Олійник О. П., Чижевський О. П. Засади відновлення культурної спадщини в умовах повоєнної відбудови України. *Теорія та практика дизайну*. 2024. № 1 (31). С. 53–60. DOI: doi.org/10.32782/2415-8151.2024.31.6

УДК 725.21:711.4(091):614.84

Данило Мандрик,
аспірант спеціальності «Архітектура та містобудування»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
ORCID: http://orcid.org/ 0009-0000-9328-2964
Науковий керівник:
Руслан Жирак,
доктор філософії, доцент,
кафедри архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: http://orcid.org/0000-0002-3051-5457

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТОРГОВО-РОЗВАЖАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ У МІСЬКІЙ СТРУКТУРІ: ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРІОРИТЕТИ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

Розвиток торгово-розважальних комплексів (ТРК) є одним із маркерів урбаністичних змін: від античних і середньовічних форм організації торгівлі до сучасних багатофункціональних центрів, що поєднують комерцію, сервіс і дозвілля. Еволюційний розвиток формувався під впливом комплексу економічних, соціальних і технологічних чинників, проте зі зростанням функціональної складності та кількості відвідувачів істотно підвищується рівень ризиків, серед яких пожежна безпека набуває визначального значення для безперервної й безпечної експлуатації об’єктів масового перебування людей.

Показовими є прецеденти масштабних пожеж у торгових і громадських просторах. Зокрема, пожежа 29 жовтня 2002 року в Міжнародному торговому центрі (м. Хошимін, В'єтнам) пов’язувалася з виконанням зварювальних робіт і призвела до значних людських втрат [6]. В українському контексті також фіксуються інциденти, що актуалізують питання протипожежного захисту ТРК, зокрема 13 січня 2024 року у київському ТРЦ Cosmo Multimall повідомлялося про займання на верхньому рівні будівлі (в дитячій кімнаті) з евакуацією відвідувачів і персоналу.

Забезпечення належного рівня пожежної безпеки у торгово-розважальних комплексах є одним із ключових завдань у системі управління

об'єктами масового перебування людей. Світовий досвід засвідчує, що ефективне зниження пожежних ризиків можливе лише за умови поєднання технічних, планувальних, організаційних та управлінських заходів, які реалізуються протягом усього життєвого циклу об'єкта, від етапу проєктування до щоденної експлуатації. Аналіз наведених випадків дозволяє окреслити типові проблемні аспекти, що простежуються в різних країнах і планувальних моделях торгово-розважальних комплексів [3].

Одним із базових напрямів підвищення пожежної безпеки є суворе дотримання будівельних і протипожежних норм із пріоритетом використання негорючих або важкогорючих матеріалів. У країнах Європейського Союзу нормативні вимоги передбачають обмеження застосування полімерних оздоблювальних матеріалів у громадських просторах, а також обов'язкову сертифікацію матеріалів за показниками вогнестійкості та токсичності продуктів горіння. Застосування подібних підходів у вітчизняній практиці дозволило б зменшити швидкість поширення пожежі та підвищити безпеку евакуації відвідувачів [2].

Важливою складовою світових практик є формування ефективних евакуаційних рішень. У провідних країнах значна увага приділяється простоті й зрозумілості шляхів евакуації, їхній візуальній доступності та резервуванню альтернативних маршрутів. Використання динамічних систем навігації, які змінюють напрям руху залежно від місця виникнення пожежі, дозволяє оптимізувати евакуаційні процеси та скоротити час перебування людей у небезпечній зоні. Для українських торгово-розважальних комплексів актуальним є регулярний перегляд евакуаційних схем з урахуванням змін у плануванні та функціональному наповненні об'єктів.

Світовий досвід також свідчить про доцільність широкого впровадження сучасних автоматизованих систем виявлення та гасіння пожеж. У багатьох країнах обов'язковим є оснащення торгово-розважальних комплексів спринклерними системами, системами раннього виявлення диму, автоматизованим димовидаленням і централізованим диспетчерським контролем. Регулярне технічне обслуговування та тестування цих систем є невід'ємною складовою безпечної експлуатації об'єктів і розглядається як частина загальної стратегії управління ризиками [1; 7].

Окрему увагу у світовій практиці приділяють людському фактору. Регулярна підготовка персоналу торгово-розважальних комплексів, проведення тренувань з евакуації та відпрацювання сценаріїв дій у разі пожежі є обов'язковими вимогами в більшості розвинених країн. Такий підхід дозволяє не лише підвищити рівень готовності працівників до

надзвичайних ситуацій, а й мінімізувати паніку серед відвідувачів. Важливим доповненням є інформування населення про правила поведінки у разі пожежі за допомогою візуальних матеріалів, аудіооголошень та інтерактивних засобів комунікації.

Значну роль у підвищенні пожежної безпеки відіграє системний моніторинг і незалежний аудит. У багатьох країнах запроваджено практику регулярних інспекцій торгово-розважальних комплексів із залученням сертифікованих експертів, що дозволяє своєчасно виявляти недоліки та коригувати систему протипожежного захисту. Такі перевірки доповнюються аналізом інцидентів і майже аварійних ситуацій, на основі яких удосконалюються внутрішні регламенти безпеки [5].

Таким чином, світовий досвід демонструє, що підвищення рівня пожежної безпеки у торгово-розважальних комплексах можливе лише за умови комплексного підходу, який інтегрує технічні рішення, ефективне проєктування, належну організацію експлуатації та формування культури безпеки. Адаптація міжнародних практик до національних умов створює передумови для зниження пожежних ризиків, захисту життя людей і забезпечення сталого функціонування торгово-розважальних комплексів. Пожежна безпека ТРК має забезпечуватися не окремими заходами, а цілісною системою, яка охоплює проєктні рішення (планування, протипожежні перешкоди, матеріали), інженерні системи (виявлення, оповіщення, димовидалення, гасіння), організаційні процедури (аудити, інструктажі, тренування) та культуру безпечної поведінки. Саме комплексний підхід дозволяє знизити ймовірність критичних сценаріїв та мінімізувати наслідки у випадку виникнення пожежі.

Список використаних джерел:

1. Бойко О. П. Торгівельно-розважальні центри в соціокультурному просторі міста: ресурси стратегічного менеджменту. URL: https://www.researchgate.net/publication/329410506

2. Веленська В. В. Торгово-розважальні центри: класифікація, етапи проєктування та норми будівництва. *Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві.* 2022. № 1. URL: https://eforum.lntu.edu.ua/index.php/construction/article/view/1474

3. Головатий Р. Р. Управління безпекою на стадії планування проектів створення об'єктів з масовим перебуванням людей : дис. ... канд. техн. наук : 05.13.22. Львів, 2018. 182 с.

4. Мошкола Я. І., Башинський О. І., Перешко М. З. Забезпечення пожежної безпеки торгово-розважальних центрів. *Проблеми та перспективи розвитку системи безпеки життєдіяльності.* 2019. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/6189/1/marta%204.pdf

5. Павлюк Ю. Є. Аналіз сучасного стану забезпечення пожежної безпеки в торговельно-розважальних закладах. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Серія: Пожежна безпека*. 2023. № 43. С. 20–23.

6. Пожежна безпека у торгово-розважальному центрі. *Brandmaster*. URL: https://brandmaster.systems/pozhezhna-bezpeka-u-torgovelno-rozvazhalnomu-tsentri

7. Щербатюк К. А., Дудар І. Н. Принципи формування офісно-торгівельних комплексів. URL: https://surl.li/vaijmn

УДК 624.75(075,8)

Діана Манько,
студентка III курсу спеціальності
«Архітектура та містобудування»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Світлана Веркалець,
старший викладач кафедри
архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7262-0864

ЗВЕДЕННЯ ТА ВЛАШТУВАННЯ ФУНДАМЕНТІВ БУДІВЕЛЬ У СКЛАДНИХ ІНЖЕНЕРНО-ГЕОЛОГІЧНИХ УМОВАХ

Будівництво в Україні є однією з найпотужніших галузей промисловості, що розвивається прискореними темпами. Підвищення цін на будівельні матеріали, збільшення вартості земельних ділянок під забудову призводять до зростання вартості будівництва. Водночас інвестори та будівельні компанії зацікавлені в спорудженні об'єктів у місцях, найсприятливіших для подальшої експлуатації споруд. Це призводить до використання під забудову ділянок, які колись вважалися неперспективними через складність рельєфу, щільність прилеглої забудови, слабкі ґрунти чи високий рівень ґрунтових вод [1].

Водночас будівництво в таких місцях пов'язане з ризиком деформацій чи тріщиноутворення в існуючих будівлях, ризиком підтоплення чи руйнування стінок котлованів. Наприклад, спорудження багатоповерхових житлових будинків на вільних від забудови ділянках в центральній частині міста зі щільною прилеглою забудовою може призвести і почасти призводить до появи наскрізних тріщин у прилеглих житлових будинках, нерівномірних осідань існуючих фундаментів, спричиняє численні скарги мешканців, призупинення будівництва та судові позови. Будівництво

в таких місцях велося раніше, ведеться і сьогодні. При цьому проєктами, як правило, передбачається підсилення фундаментів традиційними методами, шляхом влаштування підбетонок для збільшення ширини підошви фундаменту, влаштування суцільних бетонних плит по периметру капітальних стін, щоб звести до мінімуму навантаження на ґрунти основи, що, з одного боку, призводить до зменшення поверховості, а з іншого – не дає можливості використати земельну ділянку з максимальною ефективністю, наприклад, спорудити висотну будівлю. Крім того, влаштування підвальної частини новобудови за наявності прилеглих фундаментів мілкого закладання є проблематичним з погляду наведених вище ризиків. У сучасних умовах у будівництві є можливість використовувати нові передові методи і технології, які забезпечують спорудження будівель на раніше не доступних ділянках: в ярах, на болотах, крутих схилах, в системі щільної рядової забудови [2].

Зведення будівель і споруд в особливих інженерно-геологічних умовах зв'язано з додатковими матеріальними витратами на здійснення конструктивних заходів захисту, спрямованих на підвищення міцності і жорсткості конструктивної системи чи на підвищення її піддатливості з метою пристосування до нерівномірних деформацій основи.

Розрізняють такі принципи конструктивних заходів захисту будівель і споруд, призначених для будівництва в особливих інженерно-геологічних умовах:

– принцип жорсткості припускає виключення можливості взаємного переміщення окремих елементів несучих конструкцій при деформаціях основи за рахунок посилення конструкцій і зв'язків між ними, а також влаштування додаткових конструктивних елементів, наприклад, замкнутих поверхових залізобетонних поясів;

– принцип піддатливості припускає забезпечення можливості пристосування конструкцій без появи в них додаткових зусиль до нерівномірних деформацій земної поверхні за рахунок поділу будівель і споруд деформаційними швами на окремі відсіки, влаштування швів ковзання, введення шарнірних і податливих зв'язків між елементами несучих і огороджувальних, зниження жорсткості стін несучих конструкцій, уведення гнучких вставок і компенсаційних пристроїв;

– комбінований принцип припускає сполучення елементів принципу жорсткості і принципу піддатливості, наприклад, поділ будівлі на короткі жорсткі відсіки [3]. Будівництво будівель і споруд в особливих інженерно-геологічних умовах сполучено з додатковими матеріальними витратами на здійснення конструктивних заходів захисту від впливу нерівномірних деформацій основ і фундаментів. За довідковими даними,

вартість зведення фундаментів будівель і споруд у складних інженерно-геологічних умовах може перевищувати їхню вартість у звичайних умовах будівництва на 10 – 50 %. Будівлі і споруди в особливих інженерно-геологічних умовах розраховують на особливі сполучення навантажень, що включають впливи у вигляді додаткових нерівномірних переміщень (осідань, кренів і горизонтальних зсувів) деформованої основи [3].

Розрізняють два види нерівномірних переміщень деформованої основи в таких розрахунках:

– переміщення від навантажень на основу, викликані зміною деформаційних характеристик ґрунтів у стисливій товщі;

– вимушені переміщення основи, величини яких не залежать від навантажень, переданих спорудою на основу.

Прикладом нерівномірних осідань першого виду є осідання лесових ґрунтів у стисливій товщі основи при їхньому замоканні під дією навантажень від споруди. Прикладом нерівномірних переміщень другого виду є зрушення земної поверхні від впливу підземних гірських виробок чи від осідань ґрунтів основи за межами стисливої товщі, наприклад при замочуванні осадочної товщі лесових ґрунтів (осідання від власної ваги ґрунту).

Традиційні способи посилення полягають у збільшенні ширини підошви фундаментів для забезпечення зменшення питомого тиску на ґрунт. Також виконується поглиблення підошви підстави з метою заміни мінеральним матеріалом гнилих дерев'яних елементів і забезпечення обпирання на підстильний щільний ґрунт. Це є оптимальним при поглибленні підвалів. Основа розширюється будівельним каменем на розчині. Нова кладка додає основі форму трапеції або призми, що дозволить посилити фундамент [4].

Підсилення фундаментів в зоні будівництва метрополітену здійснюється підведенням суцільних плит під будівлю. Такі плити виготовляються із залізобетону і працюють разом з існуючими основами та підвищують стійкість основи за рахунок підвищення загальної жорсткості будівель і зменшення тиску на ґрунт. Представлені технології неважко виконати в сухих ґрунтах, але проблематично у водонасичених, у цих умовах «приклад» до фундаменту робили вище рівня основи і рівня ґрунтових вод, і таке посилення найчастіше є недостатньо ефективним.

Список використаних джерел:

1. ДБН В.2.1-10-2009. Основи та фундаменти споруд. Основні положення проєктування. Київ : Мінрегіонбуд України, 2009. 104 с.

2. Корнієнко М. В. Основи і фундаменти : навч. посібник. Київ : КНУБА, 2003. 110 с.

3. Зоценко М. Л. Інженерна геологія. Механіка ґрунтів, основи та фундаменти. Полтава : ПНТУ, 2004. 568 с.

УДК 725.56(477)(091)

Юлія Носова,
студентка І курсу магістратури спеціальності
«Архітектура та містобудування»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Руслан Жирак,
доктор філософії, доцент кафедри
архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: http://orcid.org/0000-0002-3051-5457

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ГЕРІАТРИЧНОГО ТИПУ В УКРАЇНІ

Закладами геріатричного типу вважаються будинки літніх людей, державні інтернати, соціальні будинки, хоспіси. Основним чинником, що об'єднує ці заклади, є те, що там проживають і отримують догляд люди похилого віку, які найчастіше не можуть піклуватися та доглядати за собою.

Одними з перших закладів геріатричного типу за радянських часів можна назвати «Дома призрения» (далі – будинок піклування). Ці місця надавали притулок, де могли перебувати люди з інвалідністю, люди похилого віку, бідні та іноді сироти [1].

На Харківщині у 1895 році було засновано Віхрєвський притулок, який є гарним прикладом будинку піклування. Особи, що в ньому проживали, отримували безкоштовну медичну допомогу близько двох разів на тиждень, а також харчування, тепло та інші необхідні для проживання речі. На жаль, для певних верств населення було майже неможливо потрапити до цього закладу, оскільки людей з інвалідністю, хворих і фізично слабких людей не повинно було бути більше ніж третина від усіх мешканців притулку [1]. Також мешканці притулку мали певні обов'язки: прибирання, почергове подання їжі, підтримування порядку. Проте жодні тогочасні архітектурні плани та фасади не збереглися, тому порівняти їх із сучасними неможливо.

Цей період поклав свій відбиток у розвитку даного типу закладів, оскільки він вважався періодом становлення та розвитку системи благодійності та меценатства, і будівлі такого типу утримувалися завдяки інвестиціям певних осіб.

Подальший розвиток закладів геріатричного типу відбувався в умовах радянського періоду, коли система догляду за людьми похилого віку

була централізована та перейшла під державне управління. Благодійні будинки піклування поступово трансформувалися у державні будинки-інтернати, діяльність яких регламентувалася нормативними документами [2].

Прикладом закладу геріатричного типу радянського періоду, в якому можна оцінити не лише соціальну, а й архітектурну складову, є будинки-інтернати, зведені у 1950–1960-х роках у стилі післявоєнного неокласицизму. Для таких споруд було характерне симетричне об'ємно-планувальне рішення, чітка композиція фасадів і використання монументальних архітектурних елементів.

Можна відзначити заклад геріатричного типу, такий як Базалійський будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, який розташований у Хмельницькій області [3]. Як соціальна установа, він належить до мережі будинків-інтернатів, що зводилися у XX столітті за типовими проєктами з урахуванням принципів функціональної планувальної структури, характерної для тогочасної архітектури та соціальної інфраструктури. Він розпочав свою діяльність у вересні 1992 року, наразі функціонує як стаціонарний соціальний заклад, що забезпечує цілодобове проживання, догляд і медичний нагляд для людей похилого віку та осіб з інвалідністю [3]. Організація роботи базується на централізованій системі обслуговування, яка включає житлові приміщення, медичні кабінети, їдальню, господарські та адміністративні зони. Догляд здійснюється персоналом закладу відповідно до встановленого режиму дня. Внутрішній простір будівлі має коридорну систему планування, характерну для будинків-інтернатів радянського періоду. Житлові кімнати, як правило, розраховані на кількох мешканців та розміщені вздовж довгих коридорів. Інтер'єри стримані, з мінімальним декоративним оздобленням, функціонально орієнтовані та підпорядковані практичним потребам. Основний акцент зроблено на довговічність матеріалів та простоту експлуатації, а не на індивідуальний комфорт мешканців.

У період незалежності України система закладів геріатричного типу зазнала поступових змін, пов'язаних із трансформацією соціальної політики та демографічними процесами. Поряд із державними будинками-інтернатами почали з'являтися приватні та напівприватні заклади для людей похилого віку, діяльність яких орієнтована на підвищення рівня комфорту та якості догляду [4]. Сучасні геріатричні пансіонати в Україні поступово відходять від інтернатної моделі радянського типу та орієнтуються на принципи комфортного, індивідуалізованого догляду. Вони поєднують житлову, медичну та рекреаційну функції, забезпечуючи безбар'єрне середовище, адаптовані житлові кімнати, зони відпочинку, фізичної активності та соціальної взаємодії. Архітектурно такі заклади ха-

рактеризуються масштабом, наближеністю до житлової забудови або природного оточення та використанням сучасних матеріалів і технологій, що сприяють безпеці й психологічному комфорту людей похилого віку.

Список використаних джерел:

1. Віхрєвський будинок піклування як зразок меценатства в місті Харкові наприкінці XIX століття. *Старожитності Лукомор'я* : науковий журнал. URL: reposit-sc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/17273/1/Віхрєвський%20будинок.pdf
2. Кравченко М. В. Система соціального захисту населення як об'єкт наукових досліджень. *Актуальні проблеми державного управління*. 2010. № 2. С. 41–47. URL: nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2010_2_7
3. Базалійський будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю : офіційна сторінка у Facebook. URL: facebook.com/groups/801611020731983/
4. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19

УДК 728.5

Роман Перепеляк,
студент II курсу спеціальності
«Архітектура та містобудування»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Василь Касіянчук,
професор кафедри архітектури та будівництва,
кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПРОЄКТ ГУЦУЛЬСЬКОГО ЕТНОГРАФІЧНОГО СЕЛА РОЗТОКИ, КУТСЬКОЇ ТГ, ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. У межах концептуального проєкту розроблено та представлено варіант формування гуцульського етнографічного села Розтоки, розташованого на території Кутської територіальної громади Косівського району Івано-Франківської області. Проєктне рішення спрямоване на комплексне осмислення просторової організації поселення з урахуванням історико-культурних, етнографічних та природно-ландшафтних особливостей регіону, що дозволяє відтворити автентичний характер гуцульського середовища в сучасних умовах.

Актуальність теми. Актуальність концептуального проєкту гуцульського етнографічного села зумовлена зростанням інтересу до внутрішнього туризму, пізнання культурної спадщини та автентичних форм відпочинку. Проєкт спрямований на збереження етнографічних традицій і формування комфортного рекреаційного середовища з урахуванням сучасних потреб суспільства.

Крім того, реалізація концептуального проєкту сприятиме створенню нових робочих місць, формуванню привабливих туристичних об'єктів, рекреаційних територій та сучасних архітектурних рішень. Це дозволить активізувати туристичні потоки, стимулювати економічний розвиток села та територіальної громади загалом.

Мета. Мета роботи полягає у комплексному дослідженні та ґрунтовному аналізі ефективних підходів до будівництва й просторового розвитку етнографічних сіл, з можливістю їх подальшого застосування не лише на території Косівського району, а й у межах інших регіонів України.

У межах дослідження передбачається вивчення успішних вітчизняних прикладів формування та функціонування етнографічних поселень, зокрема села Бузова Бучанського району Київської області як одного з репрезентативних зразків сучасного розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури. У роботі передбачено аналіз зарубіжного досвіду проєктування та розвитку етнографічних сіл, об'єктів зеленого туризму й рекреаційних територій. Найбільш ефективні рішення планується адаптувати до українських природно-кліматичних, соціокультурних та економічних умов. Це дозволить поєднати традиційні елементи гуцульської архітектури з сучасними підходами до розвитку туристичної інфраструктури та підвищити привабливість об'єкта для відвідувачів [1].

Рис. 1. Етнографічний комплекс «Українське село»

Як приклад успішного зарубіжного досвіду розвитку етнографічних об'єктів можна навести музей просто неба **Скансен (Швеція)** – один із перших подібних комплексів, що відтворює традиційний побут, ремесла та архітектуру різних регіонів країни. Досвід цього об'єкта може бути використаний у частині впровадження інтерактивних експозицій та залучення відвідувачів до майстер-класів, що сприяє підвищенню пізнавальної та туристичної привабливості етнографічного середовища [2].

Рис. 2. Етнографічний музей Скансен, Швеція

Для реалізації проєкту обрано три взаємопов'язані земельні ділянки, що дозволяє залучити територію всього села Розтоки та забезпечити ефективний розвиток його інфраструктури [3]. Запропоновані локації відповідають основним напрямам концепції, зокрема розвитку зеленого туризму, туристичної діяльності, етнографічної складової та рекреації. З метою активізації туристичних процесів передбачено організацію екскурсійних маршрутів. У рекреаційній зоні села планується облаштування місць для відпочинку та реабілітації. Етнографічна частина проєкту включатиме невелике поселення гуцулів із відтворенням традиційної архітектури, ремесел та історико-культурних традицій регіону. Концептуальний проєкт передбачається реалізувати на трьох взаємопов'язаних земельних ділянках у межах села Розтоки. Основна ділянка площею **15 300 м²**, розташована у південно-східній частині села з незначним перепадом висот, включає пляжну, житлову та ринкову зони. У межах поселення запроєктовано житлові будинки, господарські споруди, городи та сади з урахуванням традицій гуцульського побуту, а також передбачено вуличне освітлення та місця для відпочинку.

Друга ділянка площею **6 680 м²**, розташована в центрі села, слугуватиме відправною точкою туристичних маршрутів і міститиме об'єкти для

тимчасового проживання. Третя ділянка доповнює існуючу базу відпочинку та передбачає формування рекреаційної зони з об'єктами для реабілітації, житлом у гуцульському стилі та пляжною зоною поблизу річки Черемош. На цьому етапі вже відбувалися попередні обговорення проєкту зі старостою села та головою територіальної громади. У перспективі розглядається можливість залучення прилеглих пагорбів з організацією виїздів до третьої церкви на горі Спинзова, а також подальший розвиток території шляхом створення готельних об'єктів та супутньої туристичної інфраструктури.

Однією з ключових природних пам'яток, що можуть стати відправною туристичною точкою для проєкту, є **Писаний Камінь** – величезний пісковиковий валун, вкритий давніми петрогліфами та кам'яними чашами [4]. Об'єкт має природоохоронний статус як геологічна пам'ятка місцевого значення та пропонує історичний і культурний контекст для туристичних маршрутів. Іншим важливим об'єктом є **Скелі Довбуша** – група природних утворень зі слідами людського втручання, що розташована в Івано-Франківській області. Назва комплексу походить від легендарного опришка Олекси Довбуша, який став символом народної боротьби в Карпатах [5]. Це місце приваблює своїми формами, панорамними краєвидами і легендами.

Висновок. Реалізація проєкту сприятиме створенню гуцульського етнографічного села Розтоки, у якому гармонійно поєднуватимуться традиції минулого, культурна спадщина, естетика історичних епох та сучасний рівень комфорту. Впровадження проєкту забезпечить створення нових робочих місць, збільшення надходжень до місцевих бюджетів та стане прикладом ефективного розвитку етнографічних поселень для інших населених пунктів Карпатського регіону.

Список використаних джерел:

1. Етнографічний комплекс «Українське село». *Україна Інкогніта*. URL: https://ukrainaincognita.com/khramy/ukrainske-selo-etno-kompleks
2. Етнографічний музей Скансен. *Ukr.Bio*. URL: https://dom.ukr.bio/ua/articles/1452/
3. Розтоки. *Україна Інкогніта*. URL: https://ukrainaincognita.com/karpaty/roztoky-chastyna-ii-smugarivska-dolyna
4. Писаний Камінь. *Discover Ukraine*. URL: https://discover.ua/en/en/locations/pisaniy-kamin
5. Скелі Довбуша. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Dovbush_rocks

УДК 712;721

Марія Романів,
студентка I курсу спеціальності
G17 Архітектура та містобудування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Катерина Гусар,
старший викладач кафедри
архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4881-9520

РОЛЬ СВІТЛА В АРХІТЕКТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Архітектура за своєю суттю є мистецтвом організації простору, яке стає доступним для візуального сприйняття виключно завдяки світлу. Як зазначав Ле Корбюзьє, «Архітектура – це майстерна, коректна і чудова гра об'ємів, зібраних під світлом». Світло не просто освітлює поверхні, воно виступає активним «будівельним матеріалом», здатним трансформувати тектоніку будівлі, змінювати її масштаб та емоційне забарвлення. У сучасному проєктуванні роль світла вийшла за межі базової функції і стала ключовим фактором екологічної стійкості та гуманізації простору [1].

Природне світло є динамічним чинником, що змінюється залежно від часу доби, пори року та погодних умов. Ця мінливість надає архітектурному об'єкту «життя», інтегруючи його в навколишнє середовище. Світло виявляє об'ємно-просторову структуру будівлі через гру світлотіні. Кут падіння сонячних променів підкреслює текстуру матеріалів (бетону, цегли, дерева), створюючи мікротіні, що надають поверхні глибини. Також рух сонця по небосхилу змінює геометрію тіней всередині приміщення, трансформуючи статичний інтер'єр у кінетичну структуру.

Науковий підхід до природного освітлення базується на розрахунках інсоляції. Архітектори використовують різні прийоми для керування світловим потоком, зокрема такі як: зенітні ліхтарі та атріуми – вони забезпечують глибинне освітлення; сонцезахисні конструкції – для запобігання перегріву та створення розсіяного світла; світлові колодязі – для транспортування світла в підземні або ізольовані рівні будівлі [2].

Хорошим прикладом унікального світлового профілю міста вважаються Османівські містобудівні норми, які були застосовані на роман-

тичній столиці Франції – Парижі. В середині XIX століття під керівництвом барона Османа Париж був перебудований. Головною метою була не лише краса, а й гігієна, забезпечення доступу повітря та сонячного світла до вузьких вулиць, де раніше панували епідемії. Були введені суворі правила, що пов'язували висоту будинку з шириною вулиці: висота фасаду не могла перевищувати ширину вулиці (максимум 20 метрів). Покрівля мала вписуватися в дугу або кут 45 градусів від карниза. Саме це правило створило знамениті паризькі мансардні дахи. Завдяки скошеним дахам сонячне світло могло проникати глибше на вулицю та у вікна будинків навпроти, не затуляючи небо. Унікальне паризьке світло – це також результат матеріалів. Більшість фасадів збудовані з місцевого світло-бежевого вапняку (лютеційського вапняку). Цей камінь має властивість вбирати сонце вдень і наче «світитися» теплим відтінком на заході сонця. Дахи були вкриті цинковими листами, що також створювало магічну ілюзію. У похмуру погоду вони зливалися з сірим паризьким небом, а в сонячну – працювали як дзеркала, відбиваючи сліпуче біле світло – саме цей ефект часто зображували імпресіоністи, наприклад, Гюстав Кайботт [3].

У контексті сталого розвитку стратегія використання світла фокусується на мінімізації енерговитрат. Максимізація денного світла зменшує потребу в електриці, але вимагає вирішення проблеми теплоізоляції великих площ скління. А світлове забруднення натомість призводить до надмірного нічного освітлення міст, що порушує екосистеми (наприклад, міграцію птахів) та негативно впливає на здоров'я людей. Сучасна урбаністика вимагає використання спрямованого світла, що не розсіюється у небо. Інтеграція денного світла дозволяє суттєво знизити енергетичне навантаження на інженерні мережі, адже в добре спроєктованих будівлях витрати на штучне освітлення можуть бути зменшені на 30–60 %. Однак світловий потік несе в собі не тільки видимий спектр, а й теплову енергію, що вимагає складного балансування між потребою в освітленні та необхідністю терморегуляції приміщень [1].

Вплив сонячного випромінювання на фасади будівель є комплексним фізичним процесом, де огороджувальні конструкції виступають активним фільтром між зовнішнім та внутрішнім середовищем. Коли сонячні промені потрапляють на фасад, відбувається перерозподіл енергії: частина її відбивається, частина поглинається матеріалом стіни, а частина, у випадку прозорих конструкцій, проникає всередину. Тут вступає в дію ефект «сонячної пастки» або парниковий ефект. Короткохвильове сонячне випромінювання вільно проходить крізь скло, нагріваючи поверхні інтер'єру, які, своєю чергою, починають випромінювати тепло у довгохвильовому інфра-

червоному діапазоні. Оскільки скло є непрозорим для довгих хвиль, теплова енергія акумулюється всередині приміщення. У зимовий період цей процес, відомий як пасивне сонячне опалення, є надзвичайно корисним, дозволяючи будівлі самостійно обігрівати себе, проте влітку він створює ризик перегріву, що веде до пікових навантажень на системи кондиціонування.

Саме тому правильна орієнтація будівлі відносно сторін світу та горизонту є критично важливим етапом архітектурного планування. Ця важливість продиктована геометрією руху Сонця по небосхилу, яка кардинально відрізняється в різні пори року. Влітку Сонце знаходиться високо над горизонтом і має довгу траєкторію, тоді як взимку воно піднімається невисоко, а світловий день є коротким. Архітектурний об'єкт, грамотно зорієнтований за геліотермічною віссю, використовує ці відмінності на свою користь. Південна орієнтація фасадів (для північної півкулі) вважається оптимальною для пасивного сонячного дизайну, оскільки дозволяє легко регулювати інсоляцію за допомогою простих архітектурних елементів, таких як навіси, козирки або жалюзі [4].

Горизонтальний навіс над південним вікном влітку повністю відсікає високо розташоване «агресивне» сонце, залишаючи приміщення в тіні, але взимку, коли сонце опускається низько до горизонту, його промені безперешкодно проходять під навісом у глибину кімнати, забезпечуючи бажаний прогрів.

При східній і західній орієнтації приміщень, коли вранці та ввечері сонце знаходиться низько над горизонтом, його промені падають на фасад майже перпендикулярно, глибоко проникаючи в будівлю. Таке світло неможливо заблокувати звичайними горизонтальними навісами, що призводить до сліпучого блиску та неконтрольованого перегріву, особливо в другій половині дня на західному фасаді, коли будівля вже й так нагріта високою температурою повітря.

Окрім теплового аспекту, сонячна радіація впливає і на довговічність матеріалів фасаду. Ультрафіолетове випромінювання діє як каталізатор деструкції полімерів, вицвітання пігментів та руйнування бітумних покриттів. Тому при виборі оздоблення важливо враховувати індекс світловідбивання (альбедо) та стійкість матеріалу до інсоляції.

Світлі поверхні з високим альбедо ефективніше відбивають сонячну енергію, зменшуючи ефект «теплового острова» в містах та знижуючи температуру самих огороджувальних конструкцій, що позитивно впливає на мікроклімат як усередині будівлі, так і на прилеглих територіях [4].

Таким чином, урахування траєкторії руху сонця та енергетичних властивостей світла перетворює архітектуру зі статичної оболонки на динамічну систему, що адаптується до зовнішніх умов, забезпечуючи симбіоз комфорту людини та раціонального використання природних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Lechner N. Heating, Cooling, Lighting: Sustainable Design Methods for Architects. *John Wiley & Sons*. 2014. P. 3–19.
2. ДБН В.2.5-28:2018. Природне і штучне освітлення. Київ : Мінрегіон України, 2018. 139 с.
3. Перебудова Парижа Османом: політика та місто. *Medium*.
4. ДБН А.1.1-1:2009. Система нормування та стандартизації у будівництві. Основні положення. Київ : Мінрегіонбуд України, 2009.

УДК 614.841

Яна Сакайлюк,
студентка I курсу магістратури спеціальності
G17 Архітектура та містобудування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Мирослава Шевчук,
доцент кафедри архітектури та будівництва,
кандидат хімічних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0362-6378

ТЕПЛОІЗОЛЯЦІЙНІ ТА ФАСАДНІ МАТЕРІАЛИ

Теплоізоляційні матеріали – це спеціальні будівельні матеріали, призначені для зменшення теплопередачі між приміщеннями або між приміщенням і зовнішнім середовищем. Вони допомагають зберігати тепло взимку та прохолоду влітку, значно підвищуючи енергоефективність будівель.

Неорганічні теплоізоляційні матеріали є одними з найбільш популярних варіантів для утеплення будівель. Вони забезпечують високу ефективність утеплення та довговічність. Одним із таких матеріалів є мінеральна вата, яка виготовляється шляхом обробки кам’яних порід. Мінеральна вата має високу стійкість до вогню та вологи.

Іншим ефективним неорганічним матеріалом є екструдований полістирол, відомий як XPS. Цей синтетичний матеріал характеризується

хорошою теплоізоляцією та стійкістю до вологи. Додатково варто відзначити, що неорганічні теплоізоляційні матеріали є екологічно чистими та безпечними для здоров'я людини. Вони не містять шкідливих речовин, таких як формальдегід, який може виділятися з органічних матеріалів. Це робить їх ідеальними для використання в житлових приміщеннях, де важлива чистота повітря та відсутність алергенів.

Органічні теплоізоляційні матеріали набувають все більшої популярності у власників будинків, оскільки вони екологічно безпечні та енергоефективні. Один із найбільш відомих органічних матеріалів – це деревна вата, яка виготовляється з переробленої деревини. Деревна вата є екологічно безпечною альтернативою іншим матеріалам та ефективно поглинає звук. Вона виробляється шляхом обробки деревини, яка може бути відновлювальним ресурсом, що робить її екологічно сталим вибором для будівництва та ремонту будинків. Цей матеріал має високу паропроникність, що дозволяє будинку «дихати» та запобігає утворенню конденсату всередині стін.

Підлога є одним із важливих елементів будівлі, де необхідно забезпечити ефективну теплоізоляцію. Для цього існує низка спеціальних матеріалів, які допомагають зберегти тепло. Один із таких матеріалів – синтетичне піноутеплення. Воно має високу густину та володіє низьким коефіцієнтом теплопровідності. Іншим популярним матеріалом є пінополістирол (EPS), який володіє доброю теплоізоляцією та надійністю [1, с. 58].

Українські будівельники все частіше використовують для утеплення підлоги також мінеральну вату. Цей матеріал виготовляється з базальтових порід або скляних волокон, що робить його екологічно чистим і відмінним від синтетичних аналогів. Ще одним матеріалом, який вартий уваги, для теплоізоляції підлоги – пінополіуретан. Цей матеріал володіє відмінною адгезією до поверхні, тому він ідеально підходить для утеплення нерівних або складних за формою поверхонь, а також має високу стійкість до вологи і не піддається руйнуванню від грибка або гнилі, що робить його довговічним рішенням для теплоізоляції підлоги.

Утеплення стін є дуже важливим завданням для будь-якого будинку, тому що ефективне утеплення допомагає знижувати споживання енергії та створює комфортний клімат усередині будинку. Одним із найпоширеніших матеріалів для утеплення стін є пінопласт (пінополістирол) та мінеральна вата.

Пінопласт, або пінополістирол, є одним із найпопулярніших матеріалів для утеплення стін через свою легкість та простоту монтажу. Він має відмінну теплоізоляцію та водовідштовхувальні властивості, що робить

його ідеальним вибором для будівництва та реконструкції будинків, а також може бути використаний як внутрішній, так і зовнішній утеплювач, забезпечуючи тим самим оптимальний рівень теплоізоляції в будь-який сезон року [2, с. 137].

Вибір матеріалу залежить від клімату, бюджету та естетичних вимог. Для унікального дизайну часто використовують натуральне дерево чи камінь, хоча вони дорожчі в обслуговуванні. Правильна теплоізоляція знижує теплопровідність стін, що суттєво зменшує витрати на опалення та позитивно впливає на довкілля.

Конструкція мокрого фасаду являє собою пошарову систему: спочатку на зовнішню стіну приклеюється утеплювач (мінеральна вата або пінополістирол), потім армувальна сітка з клеєм, а зверху – фінішне покриття з тонкошарової декоративної штукатурки. Така система штукатурного фасаду вирізняється доступною вартістю, невеликою вагою та високою теплоізоляцією. Вона підходить як для нових будівель, так і для реконструкції. При цьому важливо дотримуватися технології нанесення, особливо при роботі в міжсезоння. Термін експлуатації безпосередньо залежить від правильного монтажу та матеріалів. У середньому термін служби мокрого фасаду становить від 25 до 35 років [4, с. 77].

Конструкція навісного вентильованого фасаду передбачає наявність зазору між теплоізоляційним матеріалом і облицювальним екраном. Через цей зазор відбувається циркуляція повітря, що дозволяє ефективно відводити вологу й запобігає появі плісняви та грибка. Основні елементи: несуча підсистема вентильованого фасаду, шар утеплювача (мінеральна вата, XPS), вітрозахисна мембрана та облицювання (сайдинг, композит, керамограніт тощо).

Технологія ідеально підходить для будівель будь-якої поверховості та особливо рекомендована для будинків з підвищеною вологістю. При цьому улаштування вентильованого фасаду з утепленням потребує точного розрахунку кріпильних елементів і дотримання монтажних норм [5, с. 33].

Навісні фасадні системи з утепленням багато в чому схожі з вентильованими фасадами, але частіше застосовуються в комерційному будівництві та на об'єктах з підвищеними архітектурними вимогами. Основна відмінність – складна технологія улаштування вентильованого фасаду та наявність різних видів облицювання, включно з касетними панелями, HPL-плитами, керамогранітом, фіброцементом тощо. Навісна система може бути повністю герметичною або вентильованою, а утеплювач кріпиться на металевий каркас. Важлива перевага – відсутність «мокрих» процесів і можливість монтажу в будь-яку пору року.

Отже, залежно від побажань, кошторисної складової, кліматичних умов, врахування екологічного аспекту, а також терміну експлуатації будівельного об'єкта, обирають відповідний варіант теплоізоляційних та фасадних матеріалів для використання.

Список використаних джерел:

1. Дворкін Л. Й. Будівельне матеріалознавство : підручник. 2-ге вид. Київ : Кондор, 2024. 464 с.
2. Фаренюк Г. Г. Реалізація параметричного методу у сучасних нормах з енергоефективності будівель. *Наука та будівництво*. 2023. № 1. С. 3–8.
3. Менейлюк А. І. Сучасні фасадні системи : навч. посіб. Київ : Освіта України, 2008. 345 с.
4. Архітектурно-конструктивні енергоефективні оболонки будівель та споруд : навч. посіб. / за ред. В. І. Прокопенка. Одеса : Оптимум, 2015. 254 с.
5. ДСТУ Б В.2.6-35:2008. Конструкції будинків і споруд. Конструкції зовнішніх стін із фасадною теплоізоляцією та опорядженням індустріальними елементами з вентильованим повітряним прошарком. Загальні технічні умови. Київ : Мінрегіонбуд України, 2009. (Національний стандарт України).

УДК 347.453.4; 349.41

Софія-Романа Славенюк,
студентка IV курсу спеціальності
191 Архітектура та містобудування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Роман Гончарик,
старший викладач кафедри
архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ВІД МАТЕРІАЛЬНОЇ АВТЕНТИЧНОСТІ ДО ТЕКТОНІЧНОЇ ІНВЕРСІЇ: ДІАЛЕКТИКА ВЕРНАКУЛЯРНИХ АРХЕТИПІВ У РОБОТАХ УКРАЇНСЬКИХ АРХІТЕКТОРІВ

У сучасному глобальному архітектурному дискурсі, який активно формується провідними фаховими платформами на кшталт *ArchDaily*, *Dezeen* та *The Architectural Review*, простежується виразний парадигмальний зсув від уніфікованого інтернаціонального стилю до пошуку глибинної регіональної ідентичності. Цей процес, що отримав назву «новий

вернакуляр», в українському контексті набуває унікальних рис, трансформуючись у самобутній напрям дизайну, де етнічні коди інтегруються в сучасну функцію. Аналіз реалізованих об'єктів останніх років дозволяє виділити дві діаметрально протилежні, але взаємодоповнюючі стратегії роботи з культурною спадщиною: стратегію «глибокої матеріальної реконструкції», яку сповідує “Makhno Studio”, та стратегію «формальної деконструкції та оптичної ілюзії», притаманну “Yod Group” [1].

Підхід “Makhno Studio” базується на філософії нео-анімізму та японської естетики вабі-сабі, адаптованої до українських реалій. У знакових проєктах, таких як *Shkrub House* та еко-лоджі *Gnizdo*, архітектори відмовляються від імітацій на користь повної матеріальної автентичності. Стіни зводяться з використанням архаїчних технік – мазанки, глинобитних блоків та, що особливо важливо в контексті сталого розвитку, коноплебетону (hempcrete). Цей біокомпозитний матеріал, що складається з костри конопель, вапна та води, розглядається не лише як данина традиції, а як високотехнологічне рішення для енергоефективного будівництва. Завдяки пористій структурі коноплебетон має коефіцієнт теплопровідності в межах 0,07–0,09 Вт/(м·К) та працює як природний рекуператор, пасивно регулюючи вологість у приміщенні. Така «жива» архітектура створює особливий мікроклімат і тактильний досвід: нерівні, шорсткі поверхні стін поглинають звук і м'яко розсіюють світло, перетворюючи житло на «сенсорний притулок», що захищає від цифрового шуму сучасного світу [2; 3].

На противагу цьому, методологія “Yod Group” фокусується не на відтворенні стародавніх рецептур будівельних сумішей, а на сміливій грі з архітектурною формою та візуальним сприйняттям об'єму. Як зазначається в аналітичному огляді ресурсу *Afishar*, присвяченому проєкту *Hata Mazanka* (гостьові будинки у Соснівці), студія застосовує метод «тектонічної інверсії». Традиційний архетип української хати розкладається на складові: масивна очеретяна стріха гіпертрофується, стаючи головним скульптурним елементом, тоді як несуча основа будівлі візуально зникає. Це досягається шляхом заміни глухих стін на суцільне панорамне скління або використання каркасних конструкцій, прихованих у глибині інтер'єру. У проєктах рекреаційних комплексів, таких як *Verholy Relax Park*, цей прийом доповнюється використанням дзеркальних панелей з полірованої нержавіючої сталі. Такий фасад працює як «архітектурний камуфляж»: відбиваючи стовбури сосен і небо, будівля фактично розчиняється в ландшафті, втрачаючи свою фізичну вагу. Якщо глиняна архітектура Махна прагне «заземлення» і монументальності, то архітектура “Yod Group” прагне левітації та ефемерності, створюючи діалог між «сирою» фактурою очерету чи дерева та стерильною досконалістю скла [4; 5].

Важливим аспектом обох підходів є їхня соціальна та екологічна складова. Використання “Makhno Studio” коноплебетону робить їхні будівлі вуглецево-негативними (carbon negative), оскільки сировина поглинає CO2 під час росту більше, ніж виділяється при будівництві. Водночас “Yod Group”, переосмислюючи «сільську» естетику для об'єктів преміального сегмента гостинності (HoReCa), фактично підвищує престиж локальних ремесел (гончарства, лозоплетіння, в'язання очерету), інтегруючи їх у сучасний бізнес-контекст.

Обидві студії доводять, що вернакулярна архітектура не є синонімом бідності чи технологічної відсталості. Навпаки, це поле для інновацій, де поєднання інженерного розрахунку та художнього бачення дозволяє створювати об'єкти, що відповідають найвищим стандартам енергоефективності та естетики. Таким чином, сучасна українська архітектура формує нову типологію простору, де межа між природою та інтер'єром стирається: у випадку “Makhno Studio” – через використання землі як будівельного матеріалу, у випадку “Yod Group” – через оптичне розчинення архітектурного тіла в середовищі [6].

Список використаних джерел:

1. Новий погляд на українську хату-мазанку: YOD Group представила сучасні будиночки для відпочинку. *Afishar*. 2023. URL: https://afishar.com/novyj-poglyad-na-ukrayinsku-hatu-mazanku-yod-group-predstavyla-suchasni-budynochky-dlya-vidpochynku/
2. Vernacular Architecture and the 21st Century: New Approaches. *ArchDaily*. 2024. URL: https://www.archdaily.com/
3. Bevan R. Hempcrete Construction: Thermal Performance and Design. *Journal of Architectural Engineering*. 2020.
4. Philosophy of Live Walls: Clay and Hempcrete in Modern Design. *Dezeen*. 2023. URL: https://www.dezeen.com/tag/sergey-makhno-architects/
5. Materiality and Atmosphere in Contemporary Design. *The Architectural Review*. 2023. URL: https://www.architectural-review.com/
6. Projects: Hata Mazanka, Verholy Relax Park. *YOD Group*. URL: https://www.-yod.group/

УДК 728

Андрій Табачин,
аспірант кафедри архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»
ORCID: https://orcid.org/0009-0008-3145-0625
Науковий керівник:
Володимир Дурманов,
професор кафедри архітектури та будівництва,
доктор архітектури, професор,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0008-3145-0625

ЕФЕКТИВНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВІДКРИТИХ ПРОСТОРІВ БАГАТОПОВЕРХОВОЇ ЗАБУДОВИ

Сучасні тенденції міського розвитку дедалі більше орієнтовані на створення відкритих просторів у багатоповерховій житловій забудові, які не лише забезпечують екологічні функції, а й сприяють соціальній інтеграції, покращенню якості життя та формуванню громади. Відкриті простори у багатоповерховому середовищі відіграють ключову роль у формуванні міського середовища, створюючи місця для відпочинку, взаємодії та комунікації мешканців. Тема відкритих просторів має міждисциплінарний характер і включає соціальні, екологічні, технологічні, культурні та архітектурно-планувальні аспекти, що визначають сучасні підходи до проєктування та управління містом.

Спільні відкриті простори в багатоповерхових житлових комплексах мають стимулювати соціальну взаємодію та безпеку. Такі простори не слід розглядати як пасивні місця для людської діяльності, а скоріше навпаки – як активні середовища, що одночасно формують соціальну взаємодію та трансформуються під її впливом. Відповідно, житлове чи робоче середовище людини є значно більшим, ніж просто декорацією повсякденності. Його проєктні рішення суттєво визначають спосіб життя, його сприйняття, а також впливають на поведінкові моделі, психологічний комфорт і самоідентифікацію [1].

Розвиток благоустрою дворів і громадських площ, які активно використовуються мешканцями, позитивно впливає на соціальну згуртованість: інклюзивні та багатофункціональні просторові рішення стимулюють взаємодію між людьми й підвищують рівень їхньої участі в житті мікрорайону. Не менш важливими є візуальна відкритість, якісне освітлення та

регулювання доступу, що формують відчуття безпеки. Сукупність цих умов наближає сучасні міські двори до традиційної моделі внутрішньо замкненого житлового простору, який забезпечує приватність, захищеність, соціальну рівність і високий рівень якості середовища для мешканців [2]. Опираючись на досвід, не лише архітектурний образ робить привабливими відкриті простори багатоповерхової забудови, а й активне наповнення просторів: «дизайн та експлуатація публічних місць може об'єднати різні групи користувачів, створюючи можливості для взаємодії, залучення та формування спільноти» [1].

У проєктах висотної забудови доцільно передбачати різні за масштабом і просторовою організацією місця для відпочинку та спілкування: внутрішні двори, вуличні площі, камерні сквери, а також публічні простори. Такі території мають бути багатофункціональними, поєднуючи зони спокійного відпочинку, дитячі та спортивні майданчики, а також можливості для спільних активностей. Дослідники підкреслюють, що подібні гнучкі простори характеризуються високою функціональністю, багатозадачністю, соціальною активністю та значною цінністю для міського середовища. Для досягнення цього ефекту важливо інтегрувати комерційні об'єкти (кав'ярні, крамниці) й елементи культурної інфраструктури у структуру житлових дворів, адже це підтримує живість простору протягом усього дня та залучає ширше коло користувачів [1]. Проводивши власне дослідження взаємодії мешканців житлового комплексу, збудованого у 2023 році, я побачив закономірність, що основними місцями контактів є коридори (холи), ліфти та комерційні приміщення, що знаходяться на території житлового комплексу, та соціальна взаємодія має переважно короткотривалий і функціональний характер, що може бути пов'язане з тим, що це новий будинок і мешканці ще не встигли сформувати більш стабільні соціальні зв'язки [3].

У межах екологічно орієнтованого планування відкриті простори мають забезпечувати максимальну присутність зелених насаджень і природних компонентів. У сучасних підходах до формування міських відкритих просторів ключове місце відводиться зеленим зонам (паркам, скверам, алеям), які є невід'ємною складовою екологічної інфраструктури міста та забезпечують низку важливих ефектів: пом'якшення мікроклімату (зменшення проявів теплового острова), очищення повітря й зниження шумового навантаження. Озеленення також стимулює мешканців до активного дозвілля на відкритому повітрі та підтримує соціальну взаємодію, а навіть візуальний контакт із рослинністю з вікна здатний зменшувати рівень стресу [2].

Загалом зелена інфраструктура може включати зелені дахи, комбіновані посадки та водоутримуючі елементи, що підвищують стійкість міського середовища до інтенсивних опадів і кліматичних змін. У багатоповерхових житлових комплексах і висотних будівлях важливу роль також відіграють інженерні системи збору та повторного використання води як складова сталого функціонування. Впровадження таких технологічних рішень дає змогу скоротити споживання питної води, зменшити навантаження на мережі водопостачання та каналізації, а також перетворити дощову й очищену використану воду на ресурс для технічних потреб [4].

Отже, ефективні шляхи розвитку відкритих просторів у багатоповерховій забудові забезпечують екологічну стійкість, соціальну взаємодію та комфорт мешканців. Благоустрій дворів, громадських площ і багатофункціональних зон сприяє формуванню громади, безпеці та активному використанню простору. Інтеграція зелених насаджень, озеленення та систем повторного використання води підвищує екологічну ефективність, а включення комерційних і культурних об'єктів робить простори живими та привабливими. Ефективний розвиток таких просторів потребує комплексного підходу, що поєднує соціальні, екологічні та архітектурно-планувальні аспекти.

Список використаних джерел:

1. Barrie H., McDougall K., Miller K., Faulkner D. The social value of public spaces in mixed-use high-rise buildings. *Buildings & Cities*. 2023. № 4 (1). С. 669–689. DOI: doi.org/10.5334/bc.339

2. Itma M., Monna S. The Role of Collective Spaces in Achieving Social Sustainability: A Comparative Approach to Enhance Urban Design. *Sustainability*. 2022. № 14 (14). С. 8756. DOI: doi.org/10.3390/su14148756

3. Табачин А. Дослідження соціальних та технологічних взаємодій в житлових комллексах. *Věda a perspektivy*. 2025. № 3 (46). С. 142–154. DOI: doi.org/10.52058/2695-1592-2025-3(46)-142-154

4. Innovative approaches for rainwater harvesting in high rise buildings and urban areas. *Retas Water Solutions*. URL: retaswatersolutions.com/innovative-approaches-for-rainwater-harvesting-in-high-rise-buildings-and-urban-areas

УДК 721.08

Михаєла Федорчук,
студентка І курсу спеціальності «Дизайн інтер'єру»,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ольга Морушко,
доцент кафедри інформаційних технологій,
кандидат фізико-математичних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0006-1430-1105

ТЕРМОДИНАМІЧНІ АСПЕКТИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОЇ АРХІТЕКТУРИ: ВИКОРИСТАННЯ ФАЗОПЕРЕХІДНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТ

У світовому масштабі споживання енергії в будівельному секторі постійно зростає через збільшення потреб в опаленні та охолодженні з боку різних застосувань. Фазоперехідні матеріали (ФПМ) стали перспективними рішеннями для покращення теплоакумуляції будівельних матеріалів. У цьому дослідженні представлено огляд фазоперехідних матеріалів та їх класифікації, які зазвичай використовуються в будівництві. У ньому також висвітлено ключові проблеми, пов'язані з ними, такі як теплова ефективність, ризики безпеки та економічні аспекти [1].

Технологія вільного охолодження базується на використанні ФПМ, інтегрованих у будівельні конструкції, для зберігання нічної прохолоди навколишнього середовища та її вивільнення в теплі періоди, зменшуючи навантаження на систему опалення, вентиляції та кондиціонування повітря. Це пасивна стратегія управління температурою, яка підвищує енергоефективність.

Згідно з дослідженнями, опублікованими у праці [2], ключовим аспектом сталого розвитку міст є перехід від статичного теплозахисту до динамічного керування тепловими потоками. Автори зазначають, що інтеграція ФПМ у внутрішні поверхні приміщень дозволяє реалізувати фізичний принцип «теплового демпфування».

Фізичний зміст процесу полягає у використанні прихованої теплоти фазового переходу. Коли температура в приміщенні досягає точки плавлення ФПМ (зазвичай 22°-26° С), матеріал починає поглинати енергію, не підвищуючи власну температуру. Це дозволяє уникнути перегріву будівлі в пікові години сонячної активності без залучення систем кондиціонування,

що є критично важливим для зменшення енергоспоживання міських екосистем.

У збірнику праць КНУБА за 2023 рік наголошується на важливості впровадження динамічної теплоізоляції. Зокрема, дослідження показують, що в кліматичних умовах України використання фазоперехідних матеріалів у поєднанні з системами вентиляції дозволяє підтримувати комфортну температуру всередині приміщення протягом 6-8 годин після відключення активного опалення [3]. Це досягається завдяки високій питомій теплоємності фазового переходу, що забезпечує значну теплову інерцію огороджувальних конструкцій. Як зазначено в дослідженні, для сталого розвитку українських міст критично важливим є перехід до «активних» будівельних матеріалів. Фізичне моделювання, проведене київськими дослідниками, підтверджує, що акумуляція тепла за рахунок прихованої енергії фазового переходу є більш ефективною, ніж просте збільшення шару мінеральної вати чи пінополістиролу.

Було проведено дослідження продуктивності модульного теплообмінника на основі теплових труб для використання в системі накопичення прихованої теплової енергії для сонячного опалення. Тепловий аналіз забезпечує вплив різних геометричних та теплових параметрів на час заряджання акумулятора та градієнти температури для потоку тепла у два суттєво різні речовини-накопичувачі. Крім того, експерименти проводяться з невеликою тестовою моделлю, заповненою парафіном. Результати вказують на здатність концепції теплообмінника працювати в межах невеликих температурних коливань для реалістичних швидкостей підведення тепла. Порівняння даних із прогнозом для тестової моделі показало достатню узгодженість.

Отже, фазоперехідні матеріали являють собою перспективну технологію для підвищення енергоефективності будівель. Їх інтеграція в будівельні конструкції забезпечує динамічне управління тепловими потоками за рахунок прихованої теплоти фазового переходу, зменшуючи навантаження на системи опалення та охолодження. Дослідження підтверджують, що у кліматичних умовах України ФПМ у поєднанні з системами вентиляції здатні підтримувати комфортну температуру протягом 6–8 годин без активного опалення, що переважає ефективність традиційних теплоізоляційних методів. Таким чином, ФПМ становлять критичний елемент стратегії сталого розвитку міст та енергоефективної архітектури.

Список використаних джерел:

1. Adnan I. Khdair, Rasool Kalbasi, Rebwar Nasir Dara, Masoud Afrand. Phase change materials in buildings: A comprehensive review of applications, climate strategies, and 3E

performance. *Journal of Energy Storage*. 2025. № 132, Part B. DOI: doi.org/10.1016/j.est.2-025.117675

2. Pereira J. et al. Phase Change Materials in Residential Buildings: Challenges, Opportunities, and Performance. *Materials*. 2024. № 17 (9). С. 2063. DOI: doi.org/10.3-390/ma17092063

3. Вентиляція, освітлення та теплогазопостачання : наук.-техн. збірник. Київ : КНУБА, 2023. Вип. 46. 114 с.

УДК 72.011

Анна Чуйко,
студентка І курсу спеціальності «Дизайн»,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Віктор Мосюрчак,
викладач математики та комп'ютерних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0008-4002-4636

БАЛАНС СИМЕТРІЇ ТА АСИМЕТРІЇ В СУЧАСНОМУ АРХІТЕКТУРНОМУ ПРОЄКТУВАННІ

Архітектура оточує людину щодня та значною мірою впливає на її спосіб життя, емоційний стан і сприйняття простору. Будинки, вулиці, площі й громадські споруди формують середовище, в якому людина навчається, працює та відпочиває. Саме тому під час архітектурного проєктування важливо враховувати не лише практичні потреби, а й естетичні принципи.

Одними з найважливіших композиційних принципів в архітектурі є симетрія та асиметрія. Вони визначають, як елементи будівлі розташовані в просторі, як споруда виглядає зовні та як вона сприймається людиною. Протягом історії архітектури ці принципи використовувалися по-різному, залежно від стилю, епохи та функціонального призначення будівель. Мета роботи – розглянути поняття симетрії та асиметрії, а також проаналізувати їх роль в архітектурному проєктуванні [1].

Симетрія – це такий спосіб організації форми, за якого частини об'єкта повторюються або є дзеркально відображеними відносно певної осі чи центру. Найчастіше в архітектурі використовується осьова симетрія, коли будівля має чітку центральну вісь, а її ліва і права частини є однако-

вими. Симетрія здавна вважалася символом порядку, гармонії та стабільності. У давніх цивілізаціях архітектурні споруди створювалися симетричними, оскільки люди пов'язували симетрію з божественним ідеалом та впорядкованістю світу. Наприклад, єгипетські піраміди, грецькі храми та римські палаци будувалися за принципом симетрії, щоб підкреслити велич влади або сакральне значення споруди. В античній архітектурі симетрія поєднувалася з точними пропорціями. Давньогрецькі архітектори вважали, що краса будівлі залежить від правильного співвідношення її частин. Римський архітектор Вітрувій у своєму трактаті «Десять книг про архітектуру» писав, що симетрія є основою архітектурної досконалості. Цей підхід зберігся і в епоху Відродження, коли архітектура орієнтувалася на гармонію між людиною та простором.

У сучасному світі симетрія часто використовується в проєктуванні адміністративних будівель, театрів, музеїв та церков. Вона створює відчуття серйозності, надійності та логічної впорядкованості, що є важливим для будівель суспільного значення. Наприклад, Верховна Рада України, Оперний театр у Львові та багато інших відомих споруд побудовані за принципом симетрії.

Асиметрія – це принцип композиції, за якого частини будівлі не повторюють одна одну дзеркально. На перший погляд, асиметричні споруди можуть здаватися нерівноважними, однак насправді вони будуються за законами композиційної рівноваги, коли різні за розміром або формою елементи врівноважують один одного. Асиметрія стала активно використовуватися в архітектурі у XX столітті, коли з'явилися нові стилі, зокрема модернізм. Архітектори прагнули відійти від традиційних форм і створювати будівлі, які відповідали потребам сучасного суспільства. Відомий архітектор Ле Корбюзьє стверджував, що архітектура повинна бути функціональною, а не лише красивою. Завдяки асиметрії стало можливим більш вільно планувати внутрішній простір і підлаштовувати будівлю під конкретні умови ділянки.

Асиметричні композиції часто застосовуються в житловій архітектурі, торговельних центрах, культурних і освітніх закладах. Вони дозволяють підкреслити індивідуальність будівлі, зробити її більш динамічною та виразною. Такі споруди виглядають сучасно та нестандартно, що приваблює увагу. Прикладом може бути музей Гуггенхайма в Більбао або багато сучасних житлових комплексів у великих містах.

Отже, асиметрія в архітектурі є важливим засобом художньої виразності та функціональної доцільності. Вона дає архітекторам більше свободи для творчості та дозволяє краще пристосувати будівлю до потреб людей [2].

У сучасному архітектурному проєктуванні симетрія та асиметрія часто поєднуються. Архітектори використовують симетричну основу будівлі, але додають асиметричні елементи – балкони, сходи, вікна або декоративні деталі. Такий підхід дозволяє зберегти відчуття рівноваги, але водночас зробити архітектурний образ більш цікавим та сучасним.

Завдяки розвитку комп'ютерних технологій з'явилися нові можливості для створення складних форм. Це дозволяє архітекторам експериментувати з симетрією та асиметрією, створюючи унікальні проєкти, які поєднують традиційні та сучасні підходи. Наприклад, деякі сучасні хмарочоси мають симетричний план, але асиметричні фасади з різними за розміром вікнами та балконами.

Поєднання цих принципів допомагає досягти гармонії між естетикою та функціональністю, що є головним завданням архітектурного проєктування. Архітектор повинен враховувати призначення будівлі, особливості місцевості та побажання замовника, щоб створити споруду, яка буде не лише красивою, а й зручною для використання.

Симетрія та асиметрія відіграють важливу роль в архітектурі та значною мірою впливають на вигляд і сприйняття будівель. Симетрія надає спорудам відчуття порядку, стабільності та гармонії, тоді як асиметрія робить архітектуру більш динамічною, сучасною та індивідуальною [3].

У процесі архітектурного проєктування важливо правильно поєднувати ці принципи, враховуючи призначення будівлі та особливості навколишнього середовища. Історичний досвід показує, що симетрія завжди використовувалася для важливих громадських споруд, а асиметрія дає більше можливостей для творчості та функціональності.

Саме баланс між симетрією й асиметрією дозволяє створювати комфортні, функціональні та естетично привабливі архітектурні об'єкти. Сучасні технології відкривають нові можливості для експериментів з цими принципами, що робить архітектуру ще більш різноманітною та цікавою.

Список використаних джерел:

1. Бармашина Л. М., Васильченко В. І., Петрушевський О. М. Теорія архітектури : навч. посіб. Київ : видавництво Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк». 2010. 172 с. URL: https://surli.cc/aqorfo

2. Симетрія та асиметрія в архітектурі. *StudFiles*. URL: https://surl.lt/wltlra

3. Симетрія та асиметрія. Вічне протистояння в архітектурі та дизайні: *UNITFAB*. URL: https://surl.li/wubjno

УДК 691

Олег Шевчук,
студент IV курсу спеціальності
«Будівництво та цивільна інженерія»,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Оксана Манзяк,
викладач фахового коледжу,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0007-7848-896

«ЗЕЛЕНЕ» ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Сталий розвиток сучасних міст передбачає інтеграцію природних елементів у міське середовище, що сприяє зниженню екологічних ризиків та підвищенню якості життя населення. Архітектура «зеленої інфраструктури» охоплює систему міських парків, зелених дахів і вертикальних садів, які виконують не лише естетичну, а й функціональну роль. Вони забезпечують регулювання мікроклімату, зменшення ефекту «теплових островів», покращення повітряного балансу та створення комфортних громадських просторів.

Досвід європейських міст показує, що впровадження зелених дахів і вертикальних садів у поєднанні з розвитком парків формує нову модель урбаністичного простору, де архітектура стає інструментом екологічної відповідальності. Для України актуальним є пошук шляхів адаптації цих практик до місцевих умов, що дозволить поєднати інноваційні технології з традиційними підходами до благоустрою.

В Україні сьогодні активно розробляються стратегії, програми та плани післявоєнного «зеленого» будівництва. Під «зеленим» відновленням розуміють процес подолання наслідків надзвичайних ситуацій чи війни шляхом покращення умов життя населення постраждалих територій у такий спосіб, який зменшує вплив на клімат, допомагає адаптуватися до його змін, знижує негативний вплив на довкілля, зберігає біорізноманіття та забезпечує чистоту повітря й води [1, с. 7].

У свіжому аналітичному звіті, присвяченому «зеленій» відбудові України, наголошується, що чітке концептуальне бачення післявоєнної реконструкції за принципом «відновлювати екологічно та якісніше, ніж було раніше» поки що не сформоване. Це суттєво ускладнює практичну

реалізацію відповідних рішень. Ефективність та результативність процесу відновлення залежить від узгодженості позицій основних учасників – державних органів, міжнародних партнерів, громадськості, бізнесу та місцевої влади. Проте наразі вони не виробили єдиного розуміння того, що саме означає «зелена» будівля. На політичному рівні існує загальна згода щодо важливості екологічно орієнтованої відбудови та врахування кліматичних і природоохоронних чинників, однак у публічному просторі протягом 2023 року бракувало системної та предметної дискусії про концепцію «зеленої» відбудови [2, с. 6].

Отже, актуальним завданням є продовження наукової та політичної дискусії щодо формування концепції «зеленої» будівлі. Важливим її елементом має стати розвиток «зеленого» будівництва, зокрема створення циркулярного житла та житла з нульовим енергоспоживанням. У вітчизняному науковому середовищі ця тема поки що не отримала належного висвітлення. Останні праці українських дослідників здебільшого акцентують увагу на:

– теоретичних основах, сучасному стані та тенденціях розвитку «зеленого» будівництва в Україні у контексті сталого розвитку [3];

– удосконаленні організаційних механізмів для просування «зеленого» житлового будівництва [4];

– інтеграції природоорієнтованих рішень у структуру міських екосистем в умовах урбанізації та кліматичних змін [5].

У небагатьох дослідженнях, що безпосередньо аналізують роль «зеленого» будівництва у процесі відновлення України, підкреслюється поява нових тенденцій у будівельній сфері. Вони поєднують принципи сталості, інноваційності та інклюзивності, що дозволяє зменшити негативний вплив на довкілля та водночас підвищити якість і комфортність житлових будівель для забезпечення здоров'я населення [6]. Реалізація принципів «зеленого» будівництва сприяє економії ресурсів та енергії, стимулює інноваційний розвиток і конкурентоспроможність галузі, а також формує довіру інвесторів і підтримку з боку більш екологічно свідомих споживачів [7].

Найбільша концентрація наукових робіт щодо забезпечення розвитку «зеленого» будівництва спостерігається у розвинених країнах, зокрема у Китаї та США, тоді як у країнах, що розвиваються, ця тематика менш поширена.

Список використаних джерел:

1. Рябчин О., Кулаха Д. Зелене відновлення України: керівні принципи та інструменти для рішення. Київ : ПРООН, 2023. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/файли/2024-04/undp-ua-green-recovery-укр.pdf

2. Андрусевич А., Козак З. Післявоєнна зелена відбудова України: процеси, стейкхолдери, участь громадськості : аналіт. звіт. Київ : Фонд ім. Г. Бьолля, 2024. URL: https://ua.boell.org/sites/default/files/2024-05/racse-report_2024-5-13-1_ukr.pdf

3. Білотіл В. Теоретичні основи, поточний стан розвитку та тенденції формування «зеленого» будівництва в Україні в контексті сталого розвитку. 2022. URL: https://doi.org/10.33730/2310-4678.1.2022.255225

4. Drebot O., Vysochanska M., Bilotil V. Improvement of the organizational mechanism for the development of green residential construction on the example of rural settlement areas. *Bulletn of Agricultural Science*. 2023. № 7 (844). С. 60–71. URL: https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202307-07

5. Dudiak N., Barulina I., Barulin D. Integration of nature-based solutions into urban ecosystems in the context of rapid urbanisation and climate change. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2024. Vol. 8, no. 1. P. 10. URL: https://doi.org/10.51599/is.2024.08.01.10

6. Kryvomaz T. I., Tsyba A. M., Ilchenko I. S., Hamotskyi R. O. Green construction in Ukraine's recovery. *Education for a sustainable future: ecological, technological, economic and socio-cultural issues* : monograph / eds. V. P. Plavan et al. Kyiv : KNUTD, 2023. P. 11–13. URL: https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/26228

7. Kryvomaz T. I., Chaliy I. H., Hamotskyi R. O., Ilchenko I. S., Tsyba A. M. ESG criteria in green recovery of Ukraine. *Environmental Safety and Natural Resources*. 2023. № 48 (4). С. 5–20. URL: https://doi.org/10.32347/2411-4049.2023.4.5-20

УДК 692:311(057.8)

Анастасія Шимонівська,
студентка ІІІ курсу спеціальності
«Архітектура та містобудування»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Світлана Веркалець,
старший викладач кафедри
архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7262-0864

БУДІВНИЦТВО ТА МОНТАЖ БУДИНКІВ НА ОСНОВІ КАРКАСУ З ПОЛЕГШЕНИХ СТАЛЕВИХ БАЛОК

Металоконструкції у зведенні будівель і споруд різної поверховості отримали настільки широке поширення за рахунок тривалого експлуатаційного строку і підвищеної міцності. Великою перевагою є той факт, що при монтажі таких конструкцій немає необхідності у великій кількості людей і застосуванні спеціальної техніки; це пояснюється тим, що завдяки

міцності, надійності та безпечності конструкції можна легко проводити монтаж та демонтаж, не втрачаючи при цьому якість.

Ціна на монтаж металоконструкцій залежить від певних особливостей, які зробили цю технологію дуже затребуваною на сучасному ринку. Перевагами конструкцій з металу є:

– мала питома вага порівняно з такими будівельними матеріалами, як цегла або бетонні плити;

– терміни будівництва вдається значно скоротити;

– підвищена стійкість до перепадів температур, прямого контакту з полум'ям або високої вологості;

– низька вартість проведення робіт, оскільки для будівництва будівель на основі металоконструкцій не потрібно споруджувати масивний і дорогий фундамент;

– завдяки високим теплоізоляційним характеристикам витрати на експлуатацію будівель мінімальні;

– при необхідності деталі конструкції можна дуже оперативно і легко перемістити з одного місця на інше;

– можливість кілька разів збирати і розбирати конструкцію [1].

Методика, яка розглядається в цій статті, цікава своєю економічністю, достатньою надійністю та простотою монтажу. Іншою перевагою є універсальність запропонованої конструктивної схеми, яка дозволяє опановувати різний спектр конструкцій, що працюють вертикально, горизонтально і з ухилом.

Як основний елемент будівлі пропонується полегшена сталева балка-ферма, в якій стрижні розкосів використовуються зі сталевої арматури діаметром 6–8 мм. Нижній і верхній пояси виконуються з гнутих сталевих смуг профільованої оцинкованої сталі товщиною 1,2 мм.

Балки-ферми виконуються висотою 100, 150, 200, 250 і 300 мм. Матеріаломісткість балок висотою 100 мм складає 2,73 кг/пм, 150 мм – 2,84 кг/пм, 200 мм – 2,98 кг/пм, при 250 мм – 3,12 кг/пм, 300 мм – 3,26 кг/пм. Як можна побачити, збільшення висоти балки несуттєво впливає на її матеріаломісткість і вагу. При цьому опір Wx відносно вісі X, наприклад, збільшується в кілька разів (17,107 х 103 мм^3 для 100 мм балки і 37,980 х 103 мм^3 – для балки 300 мм). На основі полегшеної сталевої балки ПСБ створюються конструкції стін, перекриттів, дахів, у тому числі криволінійної (аркової) форми для житлових, громадських, а також виробничих, складських і сільськогосподарських будівель.

Для з'єднання ПСБ використовують спеціальні сталеві смуги, пластини, кутники, короби. Для приєднання використовують саморізи, гвинти,

болтові з'єднання, які проєктуються разом із вузлами і входять до комплекту постачання. В інших випадках з'єднання може виконуватися і за допомогою контактного зварювання. При створенні підлог по несучій конструкції використовують настил із OSB-плити або ДСП.

Переваги цієї технології полягають у тому, що несуча спроможність ПСБ знаходиться в межах 45 кг/м^2 для довгих і коротких балок та до 1500 кг/м^2 – для довгих і високих. Наприклад, ПСБ довжиною до 6 м і висотою 300 мм не перевищує припустимий прогин при навантаженні 200 кг/м розподіленого навантаження, що сумарно складає 1,2 т. Таке навантаження витримує, для порівняння, двутавр № 14. При цьому ПСБ важить в 4,2 раза менше. Економічна ефективність ПСБ полягає в економії металу; по-друге – у скороченні транспортних витрат; по-третє – у мінімальному використанні підйомних механізмів (а в більшості випадків – у можливості ручних методів монтажу), суттєвому спрощенні та полегшенні фундаментів.

Система є ідеальною для надбудови та реконструкції будівель без додаткових навантажень на існуючі стіни і фундаменти, в умовах, коли неможливе використання підйомних механізмів. Окремий напрямок використання ПСБ – це створення дахів і мансард, особливо в умовах великих прогонів, коли використання дерева стає ненадійним, обмежується пожежними та конструктивними вимогами. Крім того, треба брати до уваги простоту і технологічність монтажу конструкції, розраховану в більшості випадків на болтові з'єднання. Зовнішнє опорядження будинків по OSB-плиті дозволяє виконувати різні види фактурних штукатурок з різноманітними пофарбуваннями, облицювання полегшеною плиткою з імітацією цегли та природного каменю. Тому зовні будинки можуть суттєво не відрізнятися від традиційного будівництва, в якому мокрі процеси значно гальмують технологічні процеси і затягують завершення будівництва на довгі роки. Для перевезення матеріалів для будівництва традиційного будинку потрібно як мінімум у 5-10 разів більше вантажних автомобілів, ніж у цій прогресивній системі [2].

Список використаних джерел:

1. Будівництво будинків за допомогою металоконструкцій. *Тривіта*. URL: https://trivita.ua/ua/blog/stroitelstvo-domov-pri-pomoshhi-metallokonstrukcij-a-238

2. Основні властивості та класифікація будівельних матеріалів. *Civilbud*. URL: https://civilbud.com.ua/index.php/articles/tehnologii/294-article-building-materials

УДК 69.057(075)

Андрій Шуплат,
студент ІІІ курсу спеціальності
«Будівництво та цивільна інженерія»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Світлана Веркалець,
старший викладач кафедри
архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7262-0864

ПРИНЦИПИ ПРОЄКТУВАННЯ ТА МОНТАЖ ЦИВІЛЬНИХ І ПРОМИСЛОВИХ БУДІВЕЛЬ

Методологія проєктування та монтажу будь-якого будинку або інженерної споруди полягає в тому, що спочатку розглядається загальна просторова система будинку з виділенням основних несучих і сполучних елементів. Дуже важливо при цьому задати конструктивну схему будинку. Таких основних конструктивних схем може бути чотири: каркасна, безкаркасна, пластинчата або комбінована. У кожній із цих схем мають місце різновиди, що істотно впливають на вибір розрахункової схеми всього будинку чи його окремих конструктивних елементів.

Каркасна система передбачає наявність несучого внутрішнього чи зовнішнього рамного каркаса (кістяка), на який кріпляться міжповерхові перекриття і стіни, що огороджують будівлю. За конструктивним рішенням каркаси можуть бути: 1) рамні з жорсткими вузлами; 2) зв’язкові з шарнірними вузлами; 3) рамно-зв’язкові. У рамних каркасах вертикальні й горизонтальні навантаження сприймаються всіма елементами рами – стояками і ригелями. У зв’язкових каркасах існує чіткий розподіл у визначенні окремих елементів рами. Вертикальні навантаження сприймаються стояками рам, а горизонтальні – елементами жорсткості рам: діафрагмами жорсткості, пілонами, зв’язковими блоками або ядрами жорсткості, розташованими найчастіше в центральній частині будинку. Тому у зв’язкових каркасах з'єднання ригелів з колонами здійснюють за допомогою шарнірних вузлів, що допускають появу у вузлі незначного моменту, необхідного для конструктивного оформлення стику ригеля з колоною. Величина цього моменту коливається в межах 3÷8 кНм. У рамно-зв’язкових каркасах частину будинку споруджують у вигляді зв’язкового каркаса, а частину – в

рамному з жорсткими вузлами, що є елементом жорсткості в горизонтальному напрямку для всього будинку.

Для безкаркасних будинків несучими елементами є поздовжні й поперечні стіни, що сприймають вертикальні й горизонтальні навантаження. З'єднання стін між собою розглядається найчастіше жорстким, монолітні чи збірні перекриття приймають у розрахункових схемах у вигляді нерухомих опор для стін. Визначення жорсткої або пружної конструктивної схеми таких будинків викладено в нормативних документах з кам'яних та армокам'яних конструкцій.

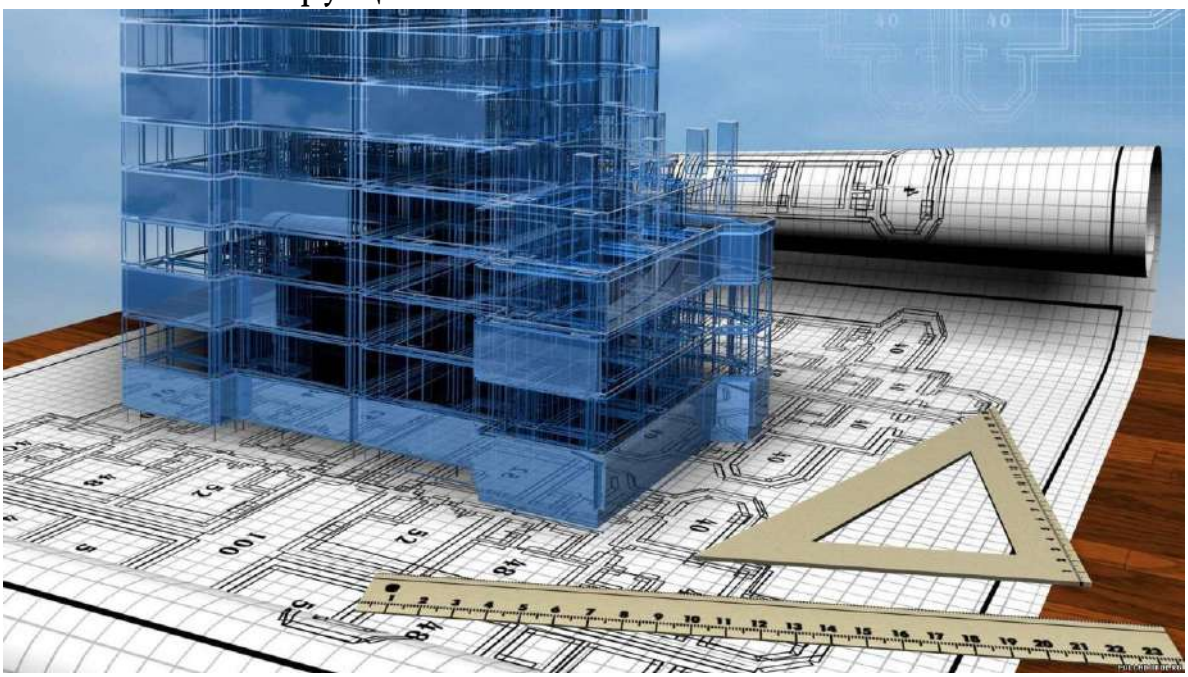

Іл. 1.

Пластинчаста конструктивна схема належить до будинків, що виконуються або з монолітних, або зі збірних залізобетонних конструкцій у вигляді окремих пластин по всій схемі будинку. Це багатоповерхові монолітні житлові й цивільні будинки, споруджувані за допомогою переставної опалубки, в яких несучими є поздовжні й поперечні стіни незначної товщини (120-200 мм). Перекриття в цих будинках також є монолітними, жорстко зв'язані зі стінами, товщина перекриттів така ж, як і стін. До цього типу будинків належать і панельні, що зводяться із збірних залізобетонних панелей, які використовуються для поздовжніх і поперечних стін, а також для перекриттів. Розрахункові схеми таких будинків повинні представлятися у вигляді просторових пластинчастих систем, що мають жорстке з'єднання стін і перекриттів. Розраховують ці будинки з використанням методу скінченних елементів на вплив вертикальних і горизонтальних навантажень. При цьому застосовують спеціально розроблені програмні комплекси типу

«ЛІРА» чи «SCAD». Приблизний розрахунок пластинчастих систем з виділенням однієї плоскої стіни з прорізами з усього будинку дає неточний результат і може мати відхилення від точного розрахунку на 50-70 %.

Комбінована конструктивна схема найчастіше включає каркасну і безкаркасну схеми. В окремих випадках це може бути комбінація пластинчастої системи і каркасної (безригельний каркас) чи об'єднання каркаса на окремій ділянці будинку з пластинчастим вирішенням іншої частини будинку. Однак яка б конструктивна схема не розглядалася, яке б оригінальне рішення будинку не проєктувалося, завжди треба пам'ятати про необхідність забезпечення жорсткості будинку в поздовжньому і поперечному напрямках [1].

Іл. 2.

Проєктування та монтаж суспільних будинків. Суспільні будинки можуть бути двох видів. До першого належать будинки багатоцільового призначення, в яких приміщення протягом декількох годин можуть бути трансформовані для використання за іншим призначенням. До другого виду належать будинки, в яких можна періодично видозмінювати розміри приміщень і їхнє угруповання, а також устаткування, його розміщення відповідно до удосконалення функціональних процесів. Обидва види суспільних будинків забезпечують гнучку, ефективну й економічну експлуатацію та відповідають сучасним формам громадської діяльності людей. Особливістю експлуатації універсальних суспільних будинків із залами великої місткості є їхня трансформація при зміні призначення протягом короткого

часу. Здійснення швидкої трансформації залів вимагає особливих об'ємно-планувальних конструктивних рішень будинків, спеціального устаткування і механізації трудомістких процесів. Універсальні суспільні будинки другого виду використовують для великих торгових підприємств, адміністративних, проєктних та інших організацій. Функціональний процес у них розвивається, змінюється та удосконалюється, що викликає необхідність періодичної заміни устаткування, видозміни приміщень і їхнього угруповання. Періодичність видозміни для таких будинків різна (кілька місяців чи років). Періодична видозміна приміщень в універсальних суспільних будинках досягається спеціальними об'ємно-планувальними і конструктивними рішеннями на основі використання укрупнених прольотів і кроку несучих конструкцій [2].

Проєктування та монтаж цивільних будинків. Конструктивні рішення житлових будинків визначаються: 1) будівельною системою; 2) конструктивною системою; 3) конструктивною схемою.

Будівельна система будівлі визначається як сукупність характеристик її несучих елементів за: 1) матеріалом; 2) конструктивною системою; 3) технологією зведення. Залежно від матеріалу вертикальних несучих конструкцій розрізняють будинки дерев'яні, кам'яні (з цегли або бетону), залізобетонні. З урахуванням технології зведення (наприклад, з монолітного бетону, збірно-монолітного або повнозбірного) визначається не тільки матеріал, але й будівельна система. Найменування будівельної системи визначається за назвою найбільш поширеного конструктивного елемента: цегляна; дерев'яний зруб; панельна; брущата; крупноблочна; щитова; об`ємно-блочна.

Конструктивна система будівель являє собою сукупність взаємозв`язаних конструктивних елементів будинку, які забезпечують його міцність, жорсткість, стійкість і необхідний рівень експлуатаційних якостей. Розрізняють п'ять основних конструктивних систем будівель:

1. Стінова. Вертикальні несучі конструкції – стіни – площинні елементи.

2. Каркасна. Несучі конструкції – каркас – просторова незмінна система лінійних (вертикальних та горизонтальних) несучих конструкцій, яка сприймає усі силові навантаження і передає їх на основу споруди. Каркас, як правило, має вигляд просторової клітки (решітки) та служить кістяком для спирання огороджувальних конструкцій і обладнання.

3. Об`ємно-блокова. Несучі конструкції – об'ємні блоки, які цілком виробляються на заводах і монтуються на будівельному майданчику.

4. Оболонкова. Несуча конструкція – зовнішня оболонка (решітка з малим кроком вертикальних несучих конструкцій і просторовим розподілом зусиль від навантажень). Нагадує «трубу».

5. Стовбурна. Вертикальна несуча конструкція – стовбур, на який навішуються (або консольно кріпляться) горизонтальні несучі конструкції поверхів.

Окрім цього, застосовується комбінована конструктивна система будинків: з неповним каркасом (каркасно-стінова), каркасно-стовбурна, стовбурно-стінова, оболонково-стовбурна.

Конструктивні схеми будівель є варіантом конструктивної системи за ознакою взаємного розміщення у просторі несучих конструкцій будинку (поздовжнього, поперечного або перехресного). Схеми каркасних будинків: з поздовжнім розташуванням ригеля, з поперечним розташуванням ригеля, безригельна (безбалочна). Схеми безкаркасних будинків можуть бути: з поздовжніми несучими стінами, з поперечними несучими стінами, з поздовжніми і поперечними несучими стінами.

Можна вказати приклади характеристик будівель із застосуванням понять будівельної системи: цегляна, стінова, з поздовжніми несучими стінами; залізобетонна, панельна, стінова, з поперечними несучими стінами; залізобетонна, монолітна, каркасна, з поперечним розташуванням ригеля; дерев'яна, каркасно-обшивна, з поздовжнім розташуванням ригеля [3].

Іл. 3.

Проєктування та монтаж промислових будинків. Промислова та цивільна архітектура – дві взаємно пов'язані області, які мають багато

спільних рис і постійно здійснюють одна на одну певний вплив. Вимоги до промислової будівлі або споруди залишаються такими ж, як і до цивільної: функціональна доцільність, врахування досягнень сучасної науки та техніки при проєктуванні та будівництві, естетичні та економічні вимоги. Специфіка проєктування промислових будівель випливає з особливостей їхньої функції. У цивільних будівлях функція складається тільки з потреб людини, у промислових будівлях визначальним є технологічний процес виробництва. Тому основою для архітектурної розробки проєкту є технологічна схема (умовне зображення технологічного процесу виробництва), яка складається технологом-фахівцем з відповідної галузі промисловості. Технологія виробництва визначає габарити будівлі, її насиченість інженерним та транспортним обладнанням. Технологічний процес може висувати спеціальні вимоги до вентиляції, ступеня та характеру освітленості, чистоти, температури та вологості повітря тощо. Тому при проєктуванні промислових будівель необхідна тісна співпраця архітекторів, інженерів, механіків, технологів та економістів.

Отже, об'ємно-планувальні рішення виробничих будівель цілком випливають зі специфічних умов тих чи інших галузей промисловості. Як один із прикладів впливу виробничого процесу на структуру будівлі можна навести бетонні заводи безперервної та циклічної дії. Бетонний завод циклічної дії з вертикальним технологічним процесом є компактною і високою будівлею. Завод безперервної дії, що має той самий склад вузлів та механізмів, але з технологічним процесом, розташованим по горизонталі, здійснюється за іншим композиційно-просторовим принципом. За принципом архітектурно-просторового вираження виробничі будівлі дуже різноманітні. Деякі з них, наприклад, підприємства приладобудування, легкого машинобудування, деяких видів легкої промисловості, за своїм зовнішнім виглядом дуже близькі до громадських будівель. Інші мають яскраво виражені специфічні риси промислової архітектури. Так, для багатьох промислових підприємств характерні великі внутрішні простори, велика висота поверхів, що викликає необхідність спеціальних рішень для конструкцій покриттів, особливих прийомів зовнішніх огорож – стін, вітражів тощо. Це надає таким будинкам особливі риси й потребує інших, ніж у цивільних будинках, засобів художньої виразності. Якщо ж для виробництва потрібні машини та обладнання, які за своїм характером та габаритами виходять за межі рамок звичайної будівельної коробки, то такі споруди різко відрізняються від звичних уявлень про будівлю. До таких виробництв належать сталеливарні та чавуноливарні заводи, багато хімічних заводів, електростанції та ін. Тут саме обладнання – доменні печі, труби, градирні, різні ємності стають своєрідним засобом художньої виразності. Найбільш характерним для архітектури

таких споруд є подолання звичних архітектурних уявлень. У всіх випадках перед промисловою архітектурою стоїть завдання створення середовища, в якому протікає процес виробництва, завдання створення форм, що відповідають специфічним вимогам цього виробництва та композиційного об'єднання, узгодження цих форм. Окремі засоби композиції набувають тут своєї специфіки. Так, у цивільних будинках мірою всього є людина. У промисловому будівництві цю роль виконує машина, яка може бути будь-яких розмірів. У зв'язку з цим у промисловій архітектурі проблема масштабності вирішується інакше, іноді значно складніше. Якщо в громадських спорудах ми частіше зустрічаємося з ритмічними побудовами, які характеризують різноманітність внутрішнього змісту, акцентують головне, іноді виражають рух, то для промислової архітектури більш характерний прийом метричного ряду, що випливає з повторного застосування однакових будівельних елементів [4].

Список використаних джерел:

1. Загальні принципи проєктування житлових, цивільних і промислових будинків : конспект лекцій. URL: https://eprints.kname.edu.ua/33333/1/ЗЛ%20лек12%20-печ%202012.pdf

2. Котеньова З. І. Архітектура будівель і споруд : навч. посіб. *Харківська національна академія міського господарства.* 2007. 171 с. URL: https://eprints.kname.edu.-ua/3625/1/ЗИС2-укр1.pdf

3. Кух І. П. Проєктування цивільних будинків : методичні вказівки. *Любешівський технічний коледж Луцького НТУ.* 50 с. URL: http://www.ltklntu.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/Методичка-Цивільні-будівлі-1.pdf

4. Особливості архітектурного проектування промислових будівель. *Buduemo.* URL: https://buduemo.com/ua/news/ecomaterials_technologies/osoblivosti-arhitekturnogo-proektuvannja-promislovih-budivel.html

УДК 624.01

Анастасія Юзюк,
студентка I курсу магістратури спеціальності
G17 Архітектура та містобудування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Мирослава Шевчук,
доцент кафедри архітектури та будівництва,
кандидат хімічних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0362-6378

ВИДИ І ЗАСТОСУВАННЯ РОЗУМНИХ МАТЕРІАЛІВ

Сучасна будівельна індустрія перебуває на етапі переходу від традиційних методів до високотехнологічних рішень. Протягом століть основними критеріями вибору матеріалів були їхня міцність, довговічність та вартість. Однак традиційні матеріали, такі як бетон, сталь чи цегла, є «пасивними» – вони не можуть реагувати на зміни навколишнього середовища. Сьогодні ж глобальні виклики, пов'язані з енергоефективністю та екологією, вимагають нових підходів. Відповіддю на ці виклики стала поява класу «розумних матеріалів».

Розумні матеріали (Smart Materials) – це матеріали, які здатні змінювати свої фізичні, хімічні або механічні властивості під впливом зовнішніх подразників, таких як температура, волога, світло або механічне навантаження. Їх застосування дозволяє створювати адаптивні будівлі, які самостійно регулюють мікроклімат, економлять енергію та навіть відновлюють власні пошкодження [1, с. 12].

Розумні матеріали в будівництві можна класифікувати за типом реакції та сферою застосування. Найбільшого поширення набули три групи: матеріали з ефектом самовідновлення, матеріали зі змінними оптичними властивостями та термоактивні матеріали.

Самовідновлювальні матеріали (self-healing materials). Цей клас матеріалів часто називають «живим бетоном». Основна мета їх використання – боротьба з головним ворогом бетону: розтягуванням і утворенням тріщин. Технологія базується на біомінералізації. У бетонну суміш ще на етапі виробництва додають спеціальні керамічні гранули або біорозкладні капсули. У них містяться спори бактерій найчастіше роду Bacillus pseudofirmus або Sporosarcina pasteurii, які можуть жити в лужному середовищі бетону до 200

років, перебуваючи в неактивному стані. А другий компонент капсули – поживна речовина лактат кальцію. Коли в бетоні утворюється тріщина і туди потрапляє вода та кисень, бактерії «прокидаються». Вони починають харчуватися лактатом кальцію. Продуктом їхньої життєдіяльності стає кальцит (вапняк), який фізично зарощує тріщину. Вже зараз сучасні лабораторні зразки здатні самостійно «залікувати» тріщини шириною до 0,8 мм всього за 3 тижні. Серед переваг такого матеріалу – зниження витрат на технічне обслуговування, запобігання корозії внутрішньої сталевої арматури [3, с. 42].

Електрохромне скло – це технологія активного огородження, яка дозволяє вікнам виконувати функцію не просто «дірки в стіні», а активного регулятора клімату. Це багатошаровий «сендвіч». Між шарами скла нанесено найтонше напилення оксидів металів (наприклад, вольфраму) та шар електроліту. Під дією низької напруги (кілька вольт) іони переміщуються з одного шару в інший, змінюючи оптичні властивості скла. Воно стає темно-синім, блокуючи світло, але зберігаючи видимість вулиці.

Термохромне скло використовує матеріали (часто на основі діоксиду ванадію), які змінюють свою кристалічну решітку при досягненні певної температури. Нагрілося сонце – скло стало темним (відбиває тепло). Похолодало – стало прозорим (пропускає тепло) [2, с. 57].

Матеріали з ефектом пам'яті форми. Найпопулярніший матеріал тут – нітинол (сплав титану та нікелю). Його унікальність у явищі «псевдопружності». Звичайний метал при сильному навантаженні деформується назавжди (гнеться). Нітинол же може зазнавати величезних деформацій (до 8-10 %), але при нагріванні або знятті навантаження він «згадує» свою первісну форму і повертається до неї з величезною силою.

Список використаних джерел:

1. Інноваційні матеріали в будівництві: самовідновлювальний бетон. *Budport*. URL: budport.com.ua/news/16654-beton-yakiy-sam-likuye-trischini-nova-tehnologiya

2. Кривенко П. В., Пушкарьова К. К. Будівельне матеріалознавство : підручник. Київ : Ліра-К, 2019. 465 с.

3. Розумне скло та енергоефективність фасадів. *Profidom*. URL: https://www.google.com/search?q=profidom.com.ua/novosti/tehnologii/33644-smart-steklo

УДК 7.012

Аліна Ясінська,
студентка IV курсу спеціальності
191 Архітектура та містобудування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Роман Гончарик,
старший викладач кафедри
архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ТЕРУАР ЯК КОНЦЕПТ ФОРМОТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРІ

У роботі досліджується концепція «теруарного дизайну» як відповідь на виклики глобалізації в архітектурі. Розглядається методологія перенесення характеристик місцевості (*ландшафту, клімату, ремісничих традицій*) у сучасні дизайнерські рішення. На прикладі проєктів української студії YOD Group (*Relax Park Verholy, Terra Restaurant, Hay Boutique Hotel*) проаналізовано, як локальний контекст стає головним інструментом формотворення, трансформуючи архітектуру з об'єкта споглядання в органічну частину екосистеми [1].

Сучасна архітектура та дизайн інтер'єру перебувають у стані постійного пошуку балансу між глобальними трендами та локальною ідентичністю. Епоха «інтернаціонального стилю» та цифрова уніфікація призвели до появи так званих «non-places» (*за Марком Оже*) – просторів, позбавлених історії та зв'язку з конкретним місцем [2]. У відповідь на це виникає запит на архітектуру, яка є «вкоріненою», такою, що не могла б існувати ніде інде, окрім точки своєї фізичної локалізації.

У цьому контексті поняття «ландшафт» перестає бути просто тлом для будівлі. Ландшафт стає активним учасником проєктування, диктуючи форму, матеріальність та атмосферу об'єкта [4]. Найбільш влучно цей підхід описує термін «теруар», запозичений з виноробства, але переосмислений у площині просторового дизайну. Якщо у виноробстві теруар – це сукупність ґрунту, клімату та сонячного світла, що формують смак вина, то в архітектурі – це сукупність рельєфу, локальних матеріалів, історичних технік та емоційного коду місцевості, що формують просторовий досвід [1; 3].

Теруарний підхід в архітектурі базується на глибокому аналізі «генія місця» (*Genius Loci*). Це не просто візуальне наслідування природи (*біомі-*

мікрія), а концептуальна інтеграція [2]. Процес формоутворення у теруарному дизайні можна розділити на три етапи. Дослідження (*Extraction*): аналіз фізичних та метафізичних шарів локації. Це вивчення геології (*камінь, глина*), флори (*ліс, трави*), а також культурного шару (*місцеві ремесла, легенди*). Інтерпретація (*Interpretation*): відмова від прямих фольклорних цитувань (*шароварщини*) на користь сучасного переосмислення [4]. Традиційний матеріал використовується у новій, часто техногенній формі. Матеріалізація (*Implementation*): використання локальної сировини не лише з екологічних, а й з естетичних міркувань. Текстура, запах і тактильність матеріалів стають носіями інформації про місце.

Саме на цьому етапі ландшафт «стає формою». Лінія горизонту може диктувати силует даху, текстура кори дерев – патерн фасаду, а локальна глина – колірну гаму інтер'єру.

Найяскравішим представником теруарного підходу в сучасному українському дизайні є студія YOD Group (*засновники Володимир Непийвода та Дмитро Бонеско*). У своїй філософії вони офіційно оперують терміном «Terroir Design», визначаючи його як створення об'єктів, що виростають із місця, до якого належать [1]. Аналіз їхніх проєктів дозволяє виділити ключові інструменти перетворення ландшафту на архітектурну форму.

У проєкті Terra Restaurant (*комплекс Emily Resort, Львівська область*) архітектори застосували метод, який вони метафорично порівнюють з інструментом «Eyedropper» (піпетка) у графічних редакторах, але в масштабі реального життя [6]. Кольори та текстури навколишнього озера, очерету та лісистих схилів були буквально «втягнуті» в інтер'єр. Величезні колони, облицьовані скляною цеглою зеленого відтінку, імітують товщу води та гру світла в озері. Спеціально розроблена система рухомих скляних пластин мідного відтінку на стінах відтворює коливання очерету від вітру. Це приклад того, як динамічний стан ландшафту (*вітер, вода*) стає статичною архітектурною формою.

Проєкт Relax Park Verholy (*Полтавська область*) демонструє підхід «невидимої архітектури». Архітектура комплексу підпорядкована сосновому лісу. Будівлі шале інтегровані між деревами так, щоб уникнути вирубки. Використання темних фасадів, іржавого металу та скла дозволяє будівлям візуально розчинитися у тіні лісу. Інтер'єри продовжують екстер'єр [6]. Використання натурального дерева та каменю стирає межу між «всередині» та «зовні». Тут теруар проявляється у тиші та тактильності – дизайн не конкурує з природою, а стає її обрамленням.

У проєкті Hay Boutique Hotel (*Буковель*) теруар трактується через призму локального ремесла та сенсорного досвіду. Назва та концепція походять від суто карпатського явища – заготівлі сіна [6]. Дизайнери переосмислили традиційне ковальство. Столи у номерах мають чавунні

основи у формі ковадла, а гачки для одягу нагадують старовинні цвяхи. Використання пресованого сіна в декорі світильників та стін додає ольфакторний (*нюховий*) вимір [5]. Архітектура тут апелює не лише до зору, а й до пам'яті та запаху регіону.

В оновленому дизайні ресторану Grybova Hata YOD Group пішли ще далі, використавши живий біоматеріал [6]. Штори з міцелію (*грибниці*), вирощені на конопляних волокнах, є прямим втіленням теруару лісу. Це вже не імітація природи, а сама природа, інтегрована в тканину інтер'єру [4].

Теруарний підхід, який демонструє YOD Group, доводить, що сучасний український дизайн може бути конкурентним на світовому рівні не шляхом сліпого копіювання західних трендів, а через глибоке занурення у власний контекст.

Коли ландшафт стає формою, його неможливо «скопіювати-вставити» в інше місто чи країну без втрати змісту. Відвідувач відчуває причетність до місця, отримує унікальний емоційний досвід (*атмосферність*) [5]. Використання локальних ресурсів та повага до екосистеми робить таку архітектуру етичною та довговічною.

Таким чином, теруар в архітектурі – це перехід від егоцентричного дизайну (*де головним є авторське «Я»*) до екоцентричного (*де головним є Місце*). Це не просто стилістичний прийом, а комплексна екосистема мислення. Це стратегія, яка дозволяє створювати об'єкти поза часом, адже вони спираються на вічні константи конкретної місцевості: сонце, вітер, рельєф і пам'ять землі [4]. Досвід YOD Group є показовим прикладом того, як локальний контекст може генерувати архітектуру світового рівня, перетворюючи географічні обмеження на головний ресурс для творчості.

Список використаних джерел:

1. Матеріали конференцій про сталий розвиток та локальну ідентичність у дизайні. *Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова*. URL: https://oapir.kname.edu.ua/images/Ch1_Arhitektyra_23.pdf
2. Непийвода В. Інтерв’ю та описи проєктів. *ArchDaily*. 2015–2025. URL: https://www.archdaily.com/1037009/the-best-interviews-of-2025-architectures-year-of-reflection-repair-and-optimism
3. Теруар і вино: що таке теруар у виноробстві. *Nataliia Wines*. URL: https://nataliiawines.com.ua/ua/teruar-i-vyno-shcho-take-teruar-u-vynorobstvi
4. Norberg-Schulz C. Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture. New York : Rizzoli, 1980. URL: https://marywoodthesisresearch.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/03/genius-loci-towards-a-phenomenology-of-architecture-part1_.pdf
5. YOD Group : офіційний сайт студії. URL: https://www.yod.group
6. Philosophy; Projects: Verholy, Terra, Hay. *YOD Group*. URL: https://www.yod.group

Секція «Стратегічні концепції інноваційного розвитку бізнесу: управлінські, маркетингові та фінансово-аналітичні механізми забезпечення сталого розвитку»

УДК 330.8

Аліна Бендус,
студентка ІІ курсу спеціальності 073 Менеджмент,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Тетяна Перцович,
старший викладач кафедри бізнесу та управління,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4811-0431

ПІТЧИНГ ПРОЄКТУ – МИСТЕЦТВО ДОНЕСЕННЯ ІДЕЇ МЕНЕДЖЕРА

У світі бізнесу, стартапів та навіть у культурній сфері важливість ефективної презентації ідеї не можна переоцінити. Пітчинг – це мистецтво донесення суті вашої ідеї до слухача, здатне привернути увагу, зацікавити й переконати. Це не просто презентація, а стратегічний інструмент для досягнення конкретної мети: залучення інвестицій, укладення угод, пошук партнерів чи клієнтів. Пітчинг – це коротка та структурована презентація бізнес-ідеї, проєкту або продукту з метою зацікавити аудиторію та отримати конкретну відповідь: підтримку; інвестиції; схвалення; співпрацю. У сучасному світі кожна ідея чи бізнес потребує того, щоб їх чітко та переконливо презентували. Це дозволяє за короткий проміжок часу продемонструвати цінність вашого проєкту та здобути необхідну підтримку. Пітчинг – це не лише промова та презентація, а й мистецтво викликати довіру та інтерес. Пітчинг – це лаконічно та чітко передана ідея. Тут немає місця довгим вступам чи складним технічним деталям. Мета пітчингу – не просто проінформувати, а й зацікавити. Тому важливо не лише представити ідею, а й показати її цінність. Кожен пітч має конкретну мету – залучення інвестицій, пошук партнерів або просто привернення уваги до вашого проєкту [1].

Існує кілька видів пітчингу, розрахованих на певні умови. Але водночас є загальні правила, яких потрібно дотримуватися, щоб привернути увагу, і завдяки яким цей спосіб донести ідею відрізняється від інших. Пітч-сесії популярні серед венчурних інвесторів, які відвідують заходи, щоб за відносно короткий термін вивчити якомога більше пропозицій і вирішити, куди

вкласти гроші. Головна мета пітчу – створити в інвестора інтерес до проєкту, щоб людина вирішила познайомитися детальніше зі стартапом і почала його фінансувати. Навчитися цієї навички і практикувати пітчинг буде корисно не тільки підприємцям, а й менеджерам [2].

Незважаючи на те, що пітчинг проєкту триває 5-10 хвилин, на підготовку до нього йде кілька тижнів і навіть місяців. Презентація – не найпростіший захід. Для успішного представлення проєкту необхідні володіння простими техніками переконання, поставлена промова, а також чіткий план, за яким ви працюватимете протягом виступу. Але те, що ви хороший оратор, ще не означає, що ви гарантовано продасте ідею. Необхідно знати умови, за якими будується успішна презентація. Традиція короткого проведення пітчингу склалася невипадково. У потенційних інвесторів, які зазвичай обіймають високі посади в компанії або є великими бізнесменами, дуже щільний робочий графік. За місяць вони беруть участь у досить великій кількості заходів і бувають не на одній пітчинг-сесії. Вони концентруються одночасно на кількох важливих завданнях, і детально занурюватися в чужі проєкти у них просто немає часу. Існує кілька різновидів: elevator pitch (презентація «в ліфті»), idea pitch (пітч-ідея) і funding pitch (пітч для інвестицій) [2]:

1. Elevator pitch. Найкоротший формат у elevator pitch. Він підходить для пітч-сесій або короткого виступу на конференції та призначений для знайомства з інвесторами. Термін з'явився через швидкість презентації. Вважається, що вона має тривати 30 секунд, як поїздка в ліфті. На практиці це ще коротший проміжок часу. У стартапера є не більше 15 секунд, щоб привернути увагу інвестора, а отже, у промову мають бути включені тільки найважливіші ключові моменти. У таких стислих термінах рекомендується звести свою промову до трьох тверджень: яка проблема зачіпається в проєкті, яке рішення ви пропонуєте і на чому заробить інвестор. Мета elevator pitch – встановити контакт.

2. Формат Idea pitch поширений на заходах і конкурсах. Пітчинг проєкту займає 3 хвилини, за цей час ви можете представитися, озвучити проблему, рішення, а також описати бізнес-модель і прогнози щодо ринку. Основне в такому форматі – це послідовно видавати інформацію про те, хто ви, яку проблему розв'язуєте, як заробити і звідки підуть фінансові потоки. Якщо залишиться час, можна представити команду і зробити коротке резюме виступу.

3. Найінформативніший Funding pitch займає близько 10 хвилин. Такий формат актуальний, якщо вже є зацікавленість іншої сторони і бізнесмен всерйоз готовий розглянути ваш варіант для інвестицій. Крім змісту idea pitch, ви можете додати подробиці стратегії проєкту, показати

плани і прогноз виконання, уточнити обсяг інвестицій. Покажіть ємність ринку, конкурентну ситуацію, цінність вашої пропозиції, бізнес-модель, ціни та досвід команди. У таких пітчах добре діє персоналізація. Якщо стартап може доповнити бізнес інвестора або ви вже працюєте з його партнерами, згадайте про це в презентації. Підготуйте максимально повну інформацію, але викладіть тільки головні моменти.

Орен Клафф, відомий венчурний інвестор, вважає, що вся комунікація схильна до ризику «глухого телефону». Спікер говорить одне, його співрозмовники чують зовсім інше. Важливо, щоб інформація, яку доносять, була поміщена в зрозумілий фрейм – точку зору співрозмовника. Під час комунікації фрейм співрозмовника і ваш стають «конкурентами». Під час пітчингу важливо потрапити в точку зору аудиторії. У своїй книзі «Ідеальний пітч» він наводить приклад із життя. Неважливо, хто ви і чим займаєтеся, на прийомі в терапевта вам однаково потрібно відкрити рот, щоб показати лікарю хворе горло. Тому що фрейм лікаря в цій ситуації сильніший за фрейм пацієнта. Клафф вважає, що з фреймами можна і потрібно працювати. Автор пише, що якщо вчасно визначити цей феномен, то можна скорегувати промову [3, с. 34].

Пітч, пресреліз, презентація та комерційна пропозиція – це види комунікації, якими можна донести ідею партнерам або клієнтам. Але є відмінність між цими способами донести ідею. Так, комерційна пропозиція – це оформлений текст, у якому представлено продукт і його ціну. Пресреліз – офіційна розсилка для преси та компаній. Презентація продукту – виступ і демонстрація послуг або товару, під час яких описуються всі характеристики. Презентація спрямована на продаж продукту або укладення контракту. Пітч – коротка, частіше усна презентація ідеї конкретній особі або групі осіб [2].

Основні поради, як пітчити так, щоб все пройшло успішно [4]:

– дослідіть свою аудиторію. Визначте потреби, бажання і проблеми;

– пам’ятайте про структуру. Будь-який пітч має складатися з трьох основних частин: проблеми, шляху її вирішення та заклику до дії;

– будьте чіткими та зрозумілими. Не перевантажуйте презентацію великою кількістю інформації, використовуйте прості слова й приклади;

– проведіть репетицію. Тренуйтеся на реальних інвесторах або співбесідах, які вам менш цікаві, щоб бути максимально підготовленими;

– будьте готовими до запитань.

Дослідивши зміст пітчингу, можемо зробити висновок, що пітчинг використовують стартапи для залучення інвестицій, команди для продажу ідей керівництву, а фрилансери – щоб виграти проєкти. Головне – чітка структура, влучні аргументи та фокус на цінності для слухача. Переваги

пітчингу – економія часу, підвищення шансів на підтримку, розвиток навичок переконливої комунікації. Вміння пітчити відкриває двері до нових можливостей у бізнесі, кар'єрі проджект-менеджерів та й у партнерствах.

Список використаних джерел:

1. Що таке пітчинг, або як ефективно провести презентацію? *Нова пошта. Education*. URL: online.novaposhta.education/blog/shho-take-pitching-abo-yak-efektivno-provesti-prezentaciyu
2. Пітчинг, його завдання, цілі та принципи. *Onpage School*. URL: onpage.school/pitching/
3. Орен Клафф. Ідеальний пітч. Революційний метод укладання великих угод : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2024. 185 с.
4. Як презентувати себе та свої ідеї виграшно: інструкція з пітчингу. *Vector*. URL: vctr.media/ua/yak-prezentuvati-sebe-ta-svoyi-ideyi-vigrashno-instrukctiya-z-pitchingu-188931/

УДК 351.86:005.5

Богдан Бортнійчук,
студент І курсу магістратури спеціальності
D4 Публічне управління та адміністрування,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Тарас Воробець,
доцент кафедри бізнесу та управління,
кандидат економічних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-1759-0150

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ПРИЙНЯТТЯ КАДРОВИХ РІШЕНЬ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Цифрова трансформація перестає бути факультативним трендом для публічного сектору, стаючи імперативом його функціонування та розвитку. Особливо глибоко вона впливає на ядро управлінської діяльності – процеси прийняття рішень. У сфері управління персоналом (кадрового менеджменту) державної служби це призводить до радикальної зміни моделей, інструментів та епістемологічних основ формування рішень. Традиційні механізми, що часто ґрунтувалися на досвіді, інтуїції, формальних

процедурах або політичних узгодженнях, виявляються недостатньо ефективними в умовах динамічних змін, конкуренції за таланти та вимог щодо максимальної прозорості.

У сучасних умовах формування інформаційного суспільства та цифрового врядування ключовим напрямом розвитку публічного управління стає цифрова трансформація, яка охоплює не лише технологічну модернізацію, а й зміни в організаційних, інституційних та кадрових процесах. Особливо актуальним є дослідження впливу цифровізації на кадрові управлінські рішення, оскільки саме людський ресурс є критичною складовою ефективної роботи публічних інституцій. Цифрові технології створюють нові умови для автоматизації процедур, підвищення оперативності та якості прийняття рішень у сфері управління персоналом, що вимагає переосмислення традиційних підходів.

Цифрова трансформація кадрових процесів у публічному секторі визначається як інтеграція цифрових технологій у всі етапи життєвого циклу персоналу – від рекрутингу до оцінювання та розвитку – з метою забезпечення ефективного прийняття управлінських рішень.

Дослідження А. Амірової показує, що впровадження цифрових HRM-систем у державних організаціях підвищує якість надання послуг і продуктивність службових процесів. Це підтверджує тезу, що цифрові інструменти сприяють оптимізації роботи HR-служб та підсилюють управлінську аналітику [1].

В основі цифрової трансформації лежить не лише автоматизація операційних задач, а й перехід до Smart HRM – стратегії, що використовує аналітику даних, штучний інтелект та платформи управління талантами для ухвалення стратегічних кадрових рішень. Такий підхід сприяє не лише підвищенню ефективності процесів, але й формуванню моделі управління, орієнтованої на передбачення потреб у персоналі та підвищення адаптивності організації [2].

Водночас цифрова трансформація породжує важливі виклики для публічного сектора. Так, дослідження трансформаційних змін у HR-менеджменті підкреслює необхідність постійного підвищення кваліфікації співробітників, що зіштовхуються з новими цифровими платформами, а також інтеграції правил взаємодії людини і технологій для прийняття обґрунтованих кадрових рішень. Ці аспекти наголошують на важливості поєднання технічних рішень з управлінськими практиками [3].

Особливої уваги потребує аспект оцінювання результатів цифрової трансформації кадрових процесів. Наукові джерела акцентують, що оцінка ефективності впровадження цифрових HR-інструментів повинна врахову-

вати не лише технічні показники (швидкість обробки даних, рівень автоматизації), а й якісні параметри – рівень задоволеності працівників, здатність системи адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Це дозволяє публічним органам оцінювати цифрову трансформацію не як самоціль, а як інструмент підвищення результативності управлінських рішень.

Таким чином, цифрова трансформація кадрових процесів у публічному управлінні є багатовимірним явищем, що об'єднує технологічні, організаційні та інституційні зміни. Вона створює нові можливості для ухвалення обґрунтованих кадрових рішень, посилюючи роль даних та аналітики, але вимагає одночасної уваги до людського фактора, розвитку компетентностей і забезпечення безпеки інформаційних систем.

Отже, цифрова трансформація процесів прийняття кадрових рішень в публічному управлінні є не технологічним оновленням, а глибинною зміною парадигми управління людськими ресурсами. Вона зміщує фокус з адміністративного виконання процедур на стратегічну роботу з даними, перетворюючи людський капітал з витратного елемента на модельований та прогнозований стратегічний актив.

Цифрова трансформація кадрових процесів у системі публічного управління виступає фундаментальним чинником підвищення ефективності управлінських рішень. Вона змінює традиційну модель HR-менеджменту, сприяючи переходу до аналітично-орієнтованих, адаптивних стратегій, що забезпечують оперативність і результативність кадрових рішень. Водночас успішність цифрової трансформації залежить від рівня цифрової компетентності персоналу, інтеграції людського та технологічного аспектів, а також комплексної оцінки результатів впровадження.

Список використаних джерел:

1. Амірова А., Іскендирова С., Дауєшова А. The Impact of Digital HRM Implementation on Public Sector Performance: A Quantitative Analysis of Service Delivery Efficiency. *Economics – Innovative and Economics Research Journal*. 2025. Vol. 13, № 3. P. 303–318.

2. Петькун С. Сучасні тренди цифрової трансформації публічного управління. *Публічно-управлінські та цифрові практики*. 2025. Вип. 2 (5). С. 98–107.

3. Яремко І. І. Цифрова еволюція кадрової політики у публічному секторі: від адміністрування до смарт-управління. *Digital evolution of hr policy in the public sector: from administration to smart management*. 2025. Vol. 1, № 39-00. Pp. 64–67.

УДК 000 : 304 : 070

Світлана Гордейчук, Кароліна Демедюк,
студентки ІІІ курсу спеціальності 073 Менеджмент,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ірина Попадинець,
завідувач кафедри бізнесу та управління,
кандидат економічних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0456-827X

ЕМОЦІЙНІ ТРИГЕРИ В ІНКЛЮЗИВНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЯХ

Емоційні тригери відіграють ключову роль у формуванні споживчої поведінки, оскільки саме емоційна реакція часто є вирішальним чинником у процесі прийняття маркетингових рішень. У межах поведінкового маркетингу емоції розглядаються як механізм швидкої оцінки інформації, що дозволяє споживачеві скоротити когнітивні зусилля та діяти на основі суб'єктивного відчуття значущості пропозиції. В умовах зростання соціальної різноманітності та підвищення суспільної чутливості до питань рівності особливого значення набувають інклюзивні маркетингові комунікації, які враховують відмінності споживачів і мінімізують ризики виключення окремих груп.

Інклюзивні маркетингові комунікації створюють специфічний емоційний контекст, у межах якого традиційні емоційні тригери набувають нового змісту. Зокрема, почуття належності трансформується з універсального апелювання до масової аудиторії у персоналізоване відчуття прийняття, коли споживач ідентифікує себе з брендом і сприймає його як такого, що визнає та поважає різноманітність досвідів. Емпатія в інклюзивних комунікаціях виступає не лише емоційним сигналом підтримки, а й інструментом зниження психологічного бар'єра між брендом і споживачем, що сприяє формуванню довіри та довгострокових відносин.

Важливим емоційним тригером у межах інклюзивного маркетингу є відчуття безпеки, яке зменшує страх дискримінації або негативної оцінки з боку соціального оточення. Для споживачів, які мають досвід виключення або маргіналізації, безпечний комунікативний простір стає передумовою позитивної емоційної реакції та готовності до взаємодії з брендом. Поряд

із цим, інклюзивні повідомлення, що підкреслюють повагу до індивідуальності, активують емоції самоповаги та визнання, які підсилюють внутрішню мотивацію споживача і формують стійкий емоційний зв'язок.

Разом із позитивним потенціалом використання емоційних тригерів в інклюзивних маркетингових комунікаціях існують і значні ризики. Формальне або поверхневе застосування інклюзивних елементів може сприйматися як маніпуляція або комерціалізація соціально чутливих тем, що викликає негативну емоційну реакцію та знижує рівень довіри до бренду. Особливо небезпечним є використання емоційної вразливості окремих груп споживачів без реального підтвердження заявлених цінностей у практичній діяльності компанії. У таких випадках емоційні тригери не лише втрачають свою ефективність, а й можуть спричиняти репутаційні втрати.

Етичний вимір інклюзивного поведінкового маркетингу передбачає відповідальне використання емоційних тригерів, орієнтоване на довгострокову взаємодію, а не на короткостроковий вплив. Інклюзивні комунікації мають базуватися на принципах прозорості, послідовності та поваги до споживача як активного суб'єкта ринку. За таких умов емоційні тригери виконують функцію не інструменту психологічного тиску, а засобу формування партнерських відносин між брендом і споживачем.

Таким чином, емоційні тригери в інклюзивних маркетингових комунікаціях є потужним інструментом поведінкового впливу, здатним підвищувати лояльність, залученість та позитивне сприйняття бренду. Водночас ефективність їх використання безпосередньо залежить від глибини інтеграції інклюзивних цінностей у маркетингову стратегію компанії та дотримання етичних принципів взаємодії зі споживачами, що відкриває перспективи для подальших емпіричних досліджень у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Демедюк К. В., Гордейчук С. С., Попадинець І. Р. Інклюзивні бренди: кращі практики в Україні. *Співдружність наук: архітектура, економіка, право, інформаційні технології* : матеріали XII Всеукраїнського студентського наукового симпозіуму (м. Івано-Франківськ, 15 листопада 2024 року). Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2024. С. 185–188.

2. Попадинець І. Р. Інклюзивна айдентика закладів освіти. *Цифровізація бізнес-процесів в умовах воєнного стану* : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 26 лютого 2025 року). Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2025. С. 171–174.

3. Попадинець І. Р., Подолян М. І. Невидима інклюзія: нові тренди у споживанні. *Věda a perspektivy*. 2024. № 11 (42). str. 132–145.

УДК 316.346.32:303.6

Віра Зінько,
студентка ІІ курсу спеціальності «Менеджмент»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Наталія Гавадзин,
професорка кафедри бізнесу та управління,
кандидатка економічних наук, доцентка,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-5662-2939

ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОЇ ГРОМАДСЬКОЇ АКТИВНОСТІ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Трансформація соціально-економічного простору України в умовах воєнного стану та підготовки до післявоєнної відбудови потребує пошуку принципово нових управлінських механізмів активізації людського капіталу. Найбільш динамічним ресурсом територіальних громад є молодь, яка володіє високим рівнем адаптивності та інноваційного мислення. Проте на сьогодні спостерігається критичний розрив між методами роботи державного та громадського секторів і реальними життєвими пріоритетами сучасного покоління. Сталий розвиток громад неможливий без перетворення «пасивної більшості» на активних суб'єктів соціальних змін, що вимагає впровадження інструментів менеджменту та маркетингу, сервісної логістики та інституційної інтеграції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання залучення молоді до активного життя громади сьогодні розглядається не лише в соціальному, а й у стратегічному управлінському контексті. Програма розвитку ООН (UNDP) у своїх останніх аналітичних звітах наголошує на тому, що традиційні моделі альтруїзму поступово витісняються прагматичними підходами, де волонтерство та громадська діяльність сприймаються як інструменти побудови кар’єри та здобуття конкурентних переваг на ринку праці [1, с. 14]. Психологічний стан молоді в умовах війни, зокрема зростання рівня тривожності та соціального відчуження, детально досліджено в роботах А. Котелевець, яка вказує на деструктивний вплив стресу на громадянську активність [3, с. 5]. Крім того, експерти Humanitarian Leadership Academy акцентують увагу на необхідності надання молоді реальних повноважень у гуманітарних проєктах, що сприяє подоланню відчуття безпорадності [2, с. 21]. На місцевому рівні,

згідно з даними муніципальних досліджень Івано-Франківської міської ради, фіксується високий рівень формальної обізнаності молоді про наявні ініціативи за вкрай низьких показників фактичної залученості [4, с. 10].

Методологія дослідження. Для виявлення реальних бар'єрів участі молоді у громадському житті було реалізовано комплексне дослідження, що включало два етапи. На кількісному етапі проведено опитування 74 респондентів, серед яких 69 % склали студенти закладів вищої освіти (ІФНТУНГ, УКД, ІФНМУ, КНУВС). Математична обробка даних здійснювалася в середовищі RStudio із застосуванням точного критерію Фішера ($p\text{-value} < 0.05$), що дозволило підтвердити статистичну значущість зв'язків між соціально-демографічними характеристиками та формами активності. Якісний етап базувався на проведенні двох фокус-груп за участю 27 осіб віком 16–20 років, що дало змогу виокремити глибинні психологічні бар'єри та очікування молодих людей від громадського сектору.

Результати та обговорення.

1. Управлінські бар'єри та адміністративна трансформація.

Емпіричні дані свідчать про те, що 95,9 % молоді знають про діяльність громадських організацій, проте 52,7 % мають лише поверхневі знання. Основним бар'єром для участі є критичний дефіцит часу (74,3 %), що часто спричинений адміністративним тиском у закладах вищої освіти. Студенти вказують на «парадокс активності»: страх отримати академічну заборгованість («енки») за участь у заходах демотивує їх від відвідування навіть найбільш цікавих подій.

У межах стратегічного управління пропонується концепція «Співпраця», яка передбачає легалізацію громадської активності через меморандуми з університетами. Це дозволить зараховувати волонтерство як результат неформальної освіти, що відповідає сучасним тенденціям гнучкого навчання, які просуваються міжнародними інституціями [1, с. 42].

2. Маркетингові механізми реактивації.

Інноваційний розвиток залучення молоді вимагає зміни парадигми: від «закликання до обов'язку» до «створення привабливого соціального продукту».

– Стратегія «Продукт»: ребрендинг волонтерства як «Кар'єрного старту». Акцент має бути зроблений на отриманні hard та soft skills, стажуванні та нетворкінгу. Сучасна молодь готова інвестувати час лише у ті проєкти, що дають миттєву користь [2, с. 18].

– Стратегія «Маркетинг»: соціальні мережі, зокрема Instagram (85,1 %), є монополістами у поширенні інформації. Якість візуального контенту та

швидкість реакції в Direct є критичними факторами. Організації, які ігнорують запити або мають застарілий візуал, автоматично маркуються молоддю як «непрофесійні» [4, с. 12].

– Психологічна інтеграція: для подолання соціальної тривожності та страху самотності («немає з ким піти») пропонується впровадження системи «Bot-Buddy» – чатів для знайомств до початку заходу, що дозволяє інтегрувати одинаків.

3. Аналітичне обґрунтування мотиваційних векторів.

Застосування статистичного аналізу в RStudio дозволило математично підтвердити прямий значущий зв'язок між типом зайнятості та браком часу на активність (p-value = 0.041). Також виявлено гендерну та вікову специфіку, яку необхідно враховувати при плануванні бюджетів та маркетингових кампаній:

– допомога тваринам є пріоритетною для жінок (p-value = 0.0089);

– робота з дітьми більше приваблює молодшу вікову групу (p-value = 0.0045);

– підтримка ВПО корелює з тривалістю проживання у громаді (p-value = 0.023).

Це доводить необхідність нішевого підходу: замість «заходів для всієї молоді» громада має створювати вузькопрофільні ком'юніті (кіберспорт, дебати, аніме-культура), що дозволяє ефективніше розподіляти фінансові ресурси [3, с. 15].

Висновки. Інноваційний розвиток територіальної громади через активізацію молодіжного ресурсу можливий лише за умови впровадження чотирьох взаємопов'язаних стратегій: «Продукт» (ребрендинг), «Маркетинг» (цифровізація та сервіс), «Організація» (логістика) та «Співпраця» (інституційна інтеграція). Такий підхід дозволить трансформувати соціальну пасивність у дієвий інструмент сталого розвитку, забезпечуючи високу конверсію обізнаних молодих людей у реальних учасників громадських процесів.

Список використаних джерел:

1. Розкриття потенціалу молоді в Україні на основі даних reSCORE 2024 : аналітичний звіт. *Програма розвитку ООН (UNDP)*. Київ, 2024. 142 с. URL: undp.org/ukraine/publications/unlocking-potential-youth-ukraine-rescore-2024

2. Empowering Youth in Humanitarian Action in Ukraine (Розширення можливостей молоді в гуманітарній діяльності в Україні) : аналітичний звіт. *Humanitarian Leadership Academy (HLA)*. 2025. 86 с. URL: humanitarianleadershipacademy.org/resources/empowering-youth-ukraine/

3. Котелевець А. М. Дослідження соціальної активності молоді під час війни: психологічний аспект. Київ : Університет Грінченка, 2022. 48 с. URL: elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49826/

4. Результати опитування «Молодь 2024» : офіційний звіт Департаменту молодіжної політики та спорту. *Івано-Франківська міська рада*. 2024. 35 с. URL: mvk.-if.ua/news/60728

УДК 330.34:334.72:338.242.4(477)

Олег Клим,
студент ІІ курсу магістратури спеціальності
076 Підприємництво та торгівля,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Мирослава Тимоць,
професор кафедри бізнесу та управління,
кандидат економічних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9369-490X

ОЦІНКА ВПЛИВУ ВІЙНИ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА

В умовах повномасштабної війни підприємницька діяльність в Україні зазнала впливу чинників системного й довготривалого характеру, що виходять за межі звичайних економічних коливань і трансформують саму логіку господарювання. Збройна агресія спричинила не лише фізичні втрати виробничого потенціалу та порушення господарських зв'язків, а й зміну мотивацій, стратегій і моделей поведінки суб'єктів підприємництва, для яких поєднання економічних цілей із завданнями виживання та соціальної відповідальності стало визначальною умовою діяльності.

Кількісним відображенням цієї трансформації є різке звуження макроекономічної бази у 2022 р., коли реальний валовий внутрішній продукт (далі – ВВП) скоротився на 29,2 %, а індекс споживчих цін зріс до 126,6 %, що зумовило домінування короткострокового планування, концентрацію на оборотному капіталі та переорієнтацію бізнесу на підтримання критично важливих ланцюгів постачання. У наступних роках спостерігалося відновлення, однак із різними темпами та асиметрією між секторами. Реальний ВВП у 2023 р. порівняно з 2022 р. збільшився на 5,3 %, номінальний ВВП становив 6537,8 млрд грн. У 2024 р. реальний ВВП зріс на 2,9 %, номінальний ВВП становив 7658,7 млрд грн (див. рис. 1). Одночасно інфляція

у 2023 р. знизилася до 105,1 % за рік у цілому, а у 2024 р. прискорилася до 112,0 % [1].

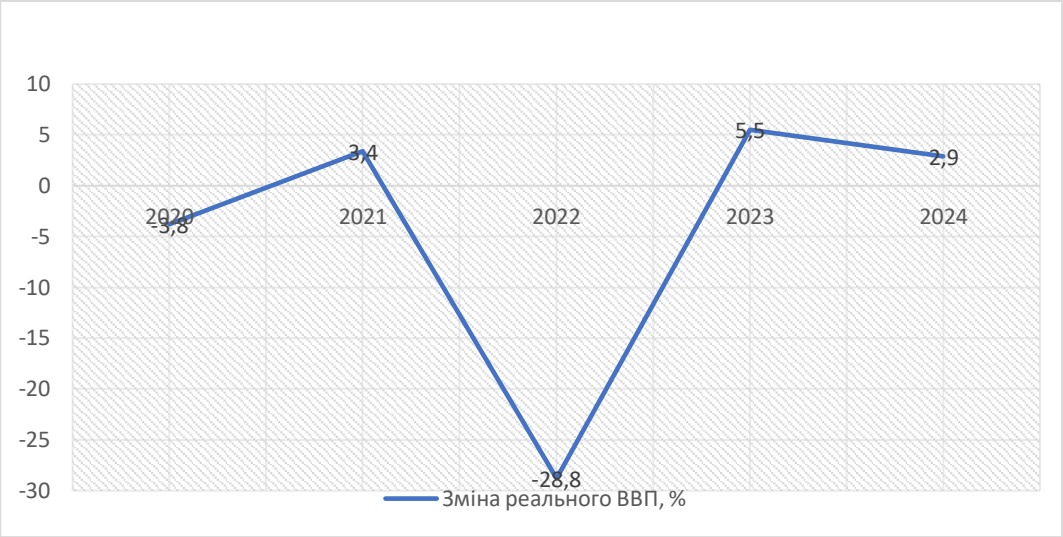

Рис. 1. Зміна реального ВВП України у 2020-2024 рр., %

Джерело: складено на основі [1]

У 2025 р. відновлення набуло помірного характеру та супроводжувалося зниженням інфляційного тиску наприкінці року. Так, за оцінкою Міністерства економіки зростання ВВП у 2025 р. становило 2,2 %, а індекс споживчих цін за 2025 р. у цілому – 108,0 % [2]. Фінансові результати великих і середніх підприємств в період воєнного стану залишаються переважно додатними, проте зі сталою часткою збиткових суб'єктів, що відображає нерівномірність адаптації (див. табл. 1).

Таблиця 1

Темпи зростання (зниження) прибутку та збитків підприємств у 2023-2025 рр., %

Період	2023		2024		2025	
	Прибуток, %	Збитки, %	Прибуток, %	Збитки, %	Прибуток, %	Збитки, %
І кв.	139,0	31,2	139,5	96,5	95,3	96,1
І півр.	159,5	45,9	149,7	110,6	89,7	98,8
9 міс.	125,6	33,6	140,0	113,6	90,8	90,4
Рік	125,4	47,8	119,0	109,7	–	–

Джерело: складено на основі [3]

Зауважимо, що фінансування для бізнесу фактично виконувало роль підтримки в кризових умовах, допомагаючи підприємствам втриматися між високими ризиками та потребою в інвестиціях. За даними Міністерства економіки України, лише з початку 2025 р. в межах програми «5-7-9 %» підприємці отримали 28,2 тис. кредитів на суму 84,4 млрд грн, а за весь

період дії програми понад 132 тис. кредитів на 450,5 млрд грн, з яких більшість була надана вже під час воєнного стану [4, с. 8]. Звідси випливає висновок, що фінансова стійкість бізнесу в умовах війни формувалася як завдяки власній здатності підприємств швидко пристосовуватися до змін, так і через державну підтримку, яка частково пом'якшила наслідки кризи, але не усунула відмінностей у становищі різних галузей і підприємств.

Галузева структура підприємництва у період воєнного стану демонструвала зміщення акцентів у бік діяльності, здатної швидко перебудовувати логістику, збувати продукцію на внутрішньому ринку та/або отримувати доступ до державних фінансових інструментів. У 2025 р. в межах програми «Доступні кредити 5-7-9 %» найбільші обсяги залучення кредитних коштів припадали на аграрний сектор, переробну промисловість, гуртову та роздрібну торгівлю. Водночас варто зазначити, що у 2025 р. пріоритети за напрямами підтримки відображали «воєнну» конфігурацію ризиків і попиту на відновлення, зокрема кредитування у зоні високого воєнного ризику – 24,2 млрд грн, розвиток переробної промисловості – 21,7 млрд грн, інвестиційні проєкти – 21,5 млрд грн [5].

Регіональні відмінності посилилися через нерівномірність безпекових умов, доступу до інфраструктури та ринків праці. Статистика програми «5-7-9 %» вказує, що до десятки лідерів за кількістю кредитів увійшли чотири області із зон високого воєнного ризику: Дніпропетровська, Одеська, Київська, Харківська. Паралельно відбувалася просторово-організаційна перебудова бізнесу через релокацію. Так, урядові повідомлення фіксували сотні переміщених підприємств уже у 2022 р. та подальше продовження процесів у 2023 р., що зумовило перетік виробничої та сервісної активності у відносно безпечніші кластери й водночас виникнення «подвійних» структур управління (рознесення адміністративних і виробничих функцій) [5].

Таким чином, поряд із різким спадом економічної активності у 2022 р. та поступовим відновленням у наступних роках підприємницький сектор продемонстрував здатність до адаптації, що проявляється у зміні моделей господарювання та пріоритетів розвитку. Зокрема, зростає роль малого бізнесу як найбільш гнучкого елемента економіки, здатного швидко реагувати на виклики воєнного часу. Також активніше впроваджуються цифрові інструменти у взаємодії з клієнтами та державними інституціями, а також формуються нові напрями підприємницької діяльності, пов'язані з відновленням економіки, підвищенням рівня безпеки, енергоефективністю та заміщенням імпорту. Водночас збереження галузевих і регіональних диспропорцій свідчить про необхідність подальшого удосконалення державної політики підтримки підприємництва з урахуванням специфіки воєнних ризиків і завдань післявоєнного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Здійснено оцінку ВВП за 2024 рік. *Держстат*. URL: https://stat.gov.ua/uk/news/zdiysneno-otsinku-vvp-za-2024-rik

2. Зростання ВВП України у 2025 році оцінюється на рівні 2,2 %. *Офіційний вебсайт Міністерства економіки України*. URL: https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=2095f9a6-1e22-4a7f-ac93-d5c9991b778d

3. Фінансові результати діяльності великих та середніх підприємств за січень-вересень 2025 року. *Держстат*. URL: https://stat.gov.ua/uk/publications/finansovi-rezultaty-diyalnosti-velykykh-ta-serednikh-pidpryyemstv-za-sichen-veresen-0

4. Мельник М. І., Мединська Т. В. Механізми підтримки і стимулювання розвитку підприємницького сектору України в умовах війни. *Академічні візії*. 2024. № 36. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1396

5. «Доступні кредити 5-7-9 %»: щотижнева статистика. *Офіційний вебсайт Міністерства економіки України*. URL: https://me.gov.ua/News/Detail/d672025e-3386-4ad7-bdc3-0c9f6fdad2eb

УДК 658.001:65.012.32

Юліана Куриляк,
студентка ІІ курсу спеціальності D3 Менеджмент,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ірина Петрунчак,
доцент кафедри бізнесу та управління,
кандидат економічних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0008-4494-2207

ESG-ОРІЄНТОВАНІ УПРАВЛІНСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ В СУЧАСНОМУ БІЗНЕСІ

У сучасних умовах розвитку глобальної економіки дедалі більшого значення набувають нефінансові чинники ефективності діяльності підприємств. Зростання уваги суспільства до екологічних проблем, соціальної відповідальності бізнесу та якості корпоративного управління зумовило поширення ESG-підходу (Environmental, Social, Governance) як ключової управлінської концепції сталого розвитку [1; 2].

ESG-орієнтоване управління розглядається як інструмент забезпечення довгострокової стабільності бізнесу, підвищення його інвестиційної привабливості та формування позитивної ділової репутації [3]. Актуальність дослідження полягає в необхідності інтеграції ESG-принципів у систему стратегічного та операційного управління підприємствами. ESG-концепція передбачає оцінювання та управління діяльністю підприємства з

урахуванням трьох взаємопов'язаних компонентів: екологічного, соціального та управлінського [2].

Екологічна складова ESG орієнтована на мінімізацію негативного впливу бізнесу на навколишнє середовище, скорочення викидів парникових газів, впровадження ресурсозберігаючих та «зелених» технологій [4]. Соціальна складова передбачає дотримання прав працівників, розвиток людського капіталу, забезпечення безпечних умов праці та взаємодію з місцевими громадами [5].

В Україні ESG-підхід найбільш активно реалізується в енергетичному секторі. До повномасштабної війни спостерігалося зростання інвестицій у відновлювану енергетику (сонячні та вітрові електростанції), що відповідало принципам скорочення викидів CO_2 та переходу до «зеленої» економіки. Навіть в умовах воєнного стану держава задекларувала курс на зелений післявоєнний розвиток, зокрема в рамках Плану відновлення України.

Окремі великі українські компанії (зокрема у металургії та агросекторі) впроваджують системи екологічного менеджменту відповідно до стандартів ISO 14001, що є складовою ESG-підходу. Це дозволяє зменшувати негативний вплив на довкілля та підвищувати інвестиційну привабливість підприємств.

ESG-орієнтовані управлінські концепції базуються на інтеграції принципів сталого розвитку в процес прийняття управлінських рішень. У межах цього підходу ESG-фактори враховуються під час формування стратегій розвитку, інвестиційної політики та системи корпоративного управління [1; 7].

Застосування ESG-підходу сприяє переходу від короткострокової орієнтації на прибуток до довгострокової стратегії створення цінності для всіх зацікавлених сторін (стейкхолдерів).

Запровадження ESG-принципів позитивно впливає на фінансові та нефінансові показники діяльності підприємств. Дослідження міжнародних організацій свідчать, що компанії з високим рівнем ESG-інтеграції мають нижчі ризики, вищу довіру інвесторів та стабільніші фінансові результати [3; 8].

Крім того, ESG-орієнтоване управління сприяє підвищенню інноваційної активності підприємств, зміцненню їх ринкових позицій та формуванню позитивного іміджу бренду.

Українські банки поступово інтегрують ESG-критерії у кредитну політику. Зокрема, оцінка екологічних і соціальних ризиків позичальників відповідає практикам Європейського банку реконструкції та розвитку та Світового банку.

Основними проблемами впровадження ESG-орієнтованого управління є відсутність уніфікованих стандартів оцінювання ESG-показників,

значні фінансові витрати на реалізацію відповідних заходів та недостатній рівень підготовки управлінського персоналу [6]. Водночас перспективи розвитку ESG-підходу пов'язані з удосконаленням нефінансової звітності, розвитком цифрових інструментів управління та зростанням ролі відповідального інвестування у світовій економіці.

Попри об'єктивні труднощі, зумовлені війною, ESG-підхід в Україні набуває стратегічного значення. Він розглядається не лише як інструмент сталого розвитку, а й як умова залучення міжнародної фінансової допомоги та інвестицій у процесі післявоєнного відновлення. Основними викликами залишаються: відсутність єдиних національних стандартів ESG-звітності; обмежені фінансові ресурси бізнесу; потреба у правовому закріпленні ESG-підходів.

Водночас європейська інтеграція стимулює адаптацію ESG-принципів до українських реалій та сприяє їх поступовій інституціоналізації.

Таким чином, ESG-орієнтовані управлінські концепції є важливою складовою сучасного бізнесу та відіграють ключову роль у забезпеченні його сталого розвитку. Інтеграція ESG-принципів у систему управління дозволяє підприємствам підвищити ефективність діяльності, знизити ризики та забезпечити довгострокову конкурентоспроможність.

Список використаних джерел:

1. Elkington J. Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business. Oxford : Capstone Publishing, 1997. 402 p.

2. Friede G., Busch T., Bassen A. ESG and Financial Performance: Aggregated Evidence from More than 2000 Empirical Studies. *Journal of Sustainable Finance & Investment*. 2015. Vol. 5, no. 4. P. 210–233. URL: https://www.sustainablefinance.ch/upload/cms/user/201512_JSustFinance_MetastudyPerformance.pdf

3. Шкварилюк М. В., Петрунчак І. М. Інноваційні стратегії управління для розвитку зеленої енергетики в умовах сталого зростання. *Актуальні питання економічних наук. Серія: Менеджмент*. 2025. № 9. URL: http://repository.ukd.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1673/Петрунчак%20I

4. Carroll A. B. Corporate Social Responsibility: Evolution of a Definitional Construct. *Business & Society*. 1999. Vol. 38, no. 3. P. 268–295. URL: https://www.researchgate.net/publication/282441223_Corporate_social_responsibility_Evolution_of_a_definitional_construct

5. Corporate Governance and Sustainability. *OECD Publishing*. Paris, 2020. 76 p.

6. Шевченко О. О. ESG-підхід як інструмент забезпечення сталого розвитку підприємств. *Економіка та держава*. 2021. № 5. С. 62–67.

7. Герасимчук В. Г. Економічні проблеми сталого розвитку національної економіки. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2024. № 29. URL: https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/309204

8. Цілі сталого розвитку: Україна : нац. доповідь. *Міністерство економіки України*. Київ, 2020. 176 с. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsional-na-dopovid-csr-Ukrainy.pdf

УДК 3:338.5

Вероніка Мельник,
студентка ІІ курсу спеціальності 073 Менеджмент,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Тетяна Перцович,
старший викладач кафедри бізнесу та управління,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4811-0431

ЦІННІСТЬ PROJECT-МЕНЕДЖМЕНТУ

Український ринок праці у 2025 році переживає динамічні зміни. Поступове зростання зарплат та дефіцит кадрів призвели до того, що окремі спеціалісти отримують у кілька разів більше за середню зарплату. Традиційно першу сходинку займають спеціалісти у сфері IT, на керівних посадах та в критично важливих галузях воєнного часу. Другу сходинку займають топменеджери. Топменеджмент – це категорія професіоналів, за яких компанії буквально ведуть боротьбу. Третю сходинку займають менеджери з постачання та логістики. Четверта сходинка – бізнес-аналітики та project-менеджери. На стику між технологіями та бізнесом знаходяться бізнес-аналітики і менеджери проєктів, і їх роль у 2025 році продовжує зростати. Ці фахівці оптимізують процеси, впроваджують нові продукти і забезпечують комунікацію між технічними та бізнес-командами. Молодим фахівцям, які прагнуть увійти в цю сферу, радять опановувати методології управління проєктами (PMBOK, Agile) та аналітичні інструменти (SQL, Power BI), аби бути конкурентними [1].

В середньому project manager в Україні заробляє 45 000 грн, а project managers у великих IT-проєктах нерідко отримують до 100 тис. грн (особливо якщо працюють на закордонних замовників). Це на 20 % більше, якщо порівнювати з січнем минулого року. Медіана заробітних плат розрахована за даними з 921 вакансії, розміщеної на Work.ua із заголовком «Project manager» і за схожими запитами-синонімами «Менеджер проєктів», «Project coordinator», «Керівник проєкту» та ін. за останні 3 місяці [2].

Переваги project-менеджменту, які дають компаніям змогу зростати [3]:

1. Можливість керування кількома проєктами одночасно (практика показує, що для 85 % project-менеджерів нормально одночасно працювати з кількома проєктами, лише 15 % з них керують тільки одним проєктом).

2. Швидше фінансове зростання (статистика говорить, що компанії, які користуються в управлінні гнучкими методологіями, підвищують свої доходи на 37 % швидше, ніж ті, хто відмовляється від такого підходу. Крім того, гнучкі організації приблизно на 30 % прибутковіші від негнучких конкурентів).

3. Вища якість продуктів та послуг (мета кожного проєкту – виробництво того чи іншого продукту. Так, 44 % компаній, котрі працюють, використовуючи project-менеджмент, підтверджують, що якість їхнього продукту вища, ніж у тих, хто обходиться без цього формату управління).

4. Заощадження часу. Цей час звільняється коштом того, що в методологіях управління проєктами зазвичай прописане використання сервісів: таск-менеджерів, тайм-трекерів тощо. Ці продукти дозволяють автоматизувати багато рутинних дій, а ще – швидше діставати потрібну інформацію.

5. Зростає ступінь передбачуваності. У процесі управлінні проєктами – планування найважливіше. Коли всі роботи над замовленням ретельно опрацьовані, можна на початковому етапі зрозуміти, чи буде проєкт успішним.

6. Зменшення рівня стресу та вигорання співробітників. Коли співробітникам доводиться постійно тримати в голові купу справ, розв'язувати завдання, не спираючись на міцний фундамент у вигляді попереднього досвіду, а ще й на додачу мати проблеми з комунікаціями – постійний стресовий стан.

7. Оптимізація використання ресурсів. Project-менеджер, наприклад, бачить, що в когось перелік завдань перевантажений та ще й всі завдання мають високий пріоритет. А хтось у цей же період має лише нескладні та не дуже термінові таски. Отже, можна перерозподілити завдання.

8. Зниження ризику збанкрутувати. Project-менеджмент важливий для тих, хто працює з дороговартісними проєктами, і дає змогу прогнозувати ризики.

9. Покращення комунікацій у команді. Щоб удосконалити спілкування в команді, можна користуватися таск-трекерами, у котрих є вбудований чат.

10. Зростання прозорості процесів та ролей у командах. Якісне управління проєктами базується на максимальній прозорості, коли кожен може подивитися.

11. Більше уваги стратегічним завданням. Управління проєктами передбачає, що багато рутинних завдань автоматизовані, а процеси стандартизовані. Тобто як співробітники, так і керівники можуть приділяти більше часу розвитку та розв'язанню стратегічних завдань.

12. Зважене прийняття рішень. Коли рішення приймаються інтуїтивно, зазвичай це призводить до непередбачуваних наслідків. Тому в управлінні проєктами багато уваги приділяється збору та структуруванню інформації.

13. Спрощення звітності. Маючи єдиний стандарт роботи з інформацією для всієї компанії, набагато простіше зібрати її та поєднати у звіт. Так, існують продукти, котрі автоматично вивантажують у форматі графіків, таблиць.

14. Добре розуміння цілей та прогресу по них. Вище ми вже говорили, що лідерам важливо швидко оцінювати стан справ у компанії, але не менш важливо це і для інших працівників. Коли є чітко зафіксовані цілі, це дійсно мотивує.

15. Зростання привабливості компанії для партнерів та клієнтів. Зазвичай люди хочуть працювати з тими, хто стабільний, ефективний та передбачуваний. Компанії, у котрих впроваджене управління проєктами, саме такі. Отже, вони завжди будуть мати переваги з-поміж конкурентів.

16. Полегшення масштабування. Компанії, які від самого початку діяльності працюють за принципами управління проєктами, швидше та ефективніше масштабуються, адже керівництво вже знає про кращі практики, котрі допомагають досягти результатів.

Проєктний менеджмент, або управління проєктами – це діяльність, спрямована на розв'язання задач і досягнення поставлених цілей проєкту. Задля бажаних результатів застосовуються необхідні навички, знання, техніки та інструменти. Ця сфера передбачає постійний розвиток спеціаліста і за умови безперервного навчання та самовдосконалення дозволяє розраховувати на кар'єрне зростання. Розглянемо, які існують варіанти кар'єрного шляху project-менеджера. Кар'єра проєктного менеджера може розвиватися як [4]:

- Project Coordinator/Expeditor → Head of PMO/Project Director;
- Scrum Master → Delivery Director/Head of Agile Delivery;
- Change Manager → Transformation Lead;
- Center of Excellence Expert.

Звичайно, PM потрібно знати сучасні фреймворки, стандарти, методології, процеси. Важливі також і комунікативні навички та вміння приймати рішення, працювати в обмежених часових рамках та кризових ситуаціях. PM має приносити вигоду бізнесу, брати участь у складних новаторських проєктах, вносити цікаві пропозиції, генерувати нестандартні ідеї, презентувати свою роботу, займатися пітчингом.

Отже, можна підвести короткий підсумок: цінність project-менеджменту полягає в тому, що він допомагає оцінити час, гроші та зусилля, котрі компанія витрачає на завершення проєкту, та дає змогу зробити так, щоб ці вкладення були максимально рентабельними. Тож якісне управління проєктами та усіх його складових дозволить вам і вашій команді працювати ефективніше й виконувати більше за меншу кількість часу.

Список використаних джерел:

1. ТОП-10 найприбутковіших професій 2025 року в Україні. *Новини Info Trend*. URL: pltmbk.in.ua/economy/top-10-najprybutkovishyh-profesij-2025/

2. Project manager: середня зарплата в Україні. *WORK.ua*. URL: work.ua/salary-project+manager/

3. Двадцять переваг project-менеджменту для компаній. *Worksection*. URL: worksection.com/ua/blog/importance-of-project-management.html

4. Шляхи кар'єрного розвитку проджект-менеджера. *E5*. URL: e5.ua/uk/blog-post-2/yak-pobuduvati-kar-yeru-v-proyektnomu-menedzhmenti/

УДК 343.3

Вікторія Моліцька,
студентка III курсу спеціальності
072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Наталія Розумович,
доцент кафедри бізнесу та управління,
кандидат економічних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4498-725X

ВПЛИВ ЗМІНИ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НА ЕКОНОМІЧНУ СИТУАЦІЮ В КРАЇНІ

Облікова ставка центрального банку є базовим орієнтиром монетарної політики та визначає загальні умови функціонування фінансової

системи країни. Вона відображає вартість короткострокових кредитних ресурсів, які центральний банк надає комерційним банкам, і через трансмісійний механізм впливає на макроекономічні показники, зокрема інфляцію, обсяг кредитування, рівень інвестицій, валютний курс та темпи економічного зростання.

Зміна облікової ставки впливає на економіку насамперед через процентний канал. Підвищення облікової ставки призводить до зростання ставок за кредитами та депозитами в банківській системі, що зменшує попит на кредитні ресурси з боку підприємств і домогосподарств. Унаслідок цього скорочуються інвестиційні витрати бізнесу та споживчі витрати населення, що сприяє зниженню інфляційного тиску. Водночас надмірно жорстка монетарна політика може призводити до уповільнення економічної активності та зростання безробіття.

На початку повномасштабного вторгнення Національний банк ухвалив низку рішень, які можна назвати шоковою терапією. Зокрема в кілька разів, до 25 % річних підвищив облікову ставку (порівняльну інформацію наведено в таблиці 1). Відтоді, у міру покращення ситуації в економіці та уповільнення інфляції, ставку було знижено в кілька етапів. Важливо розуміти, що не існує жодних формул, як визначається облікова ставка НБУ. Розрахунок є досить умовним, обговорюється колегіальним органом з урахуванням поточних та прогнозних економічних даних. А вже потім ухвалюється остаточне рішення [1].

Таблиця 1

Тенденції зміни облікової ставки НБУ протягом 2016-2025 рр.

2016	14,0 %
2017	13,5 %
2018	12,5 %
2019	10,0 %
2020	6,0 %
2021	6,0 - 7,0 %
2022	25,0 %
2023	15,0 %
2024	13,0 %
2025	15,5 %

Зниження облікової ставки має протилежний ефект і використовується як інструмент стимулювання економіки. Дешевші кредитні ресурси сприяють розширенню виробництва, активізації інвестиційних процесів і зростанню споживчого попиту. Проте за відсутності належного контролю таке пом’якшення монетарної політики може призводити до прискорення інфляції та формування фінансових дисбалансів.

За підсумками 2022 року вартість залучення строкових коштів фізичних осіб зросла до 10,2 %, а бізнесу – до 10,5 %. Кошти суб'єктів господарювання у гривні збільшилися на 11,9 % р/р, а частка рефінансування НБУ в пасивах знизилася до 1,8 %. Обсяг гривневих коштів фізичних осіб збільшився на 31,2 % р/р, а у валюті – на 8,7 % за останній квартал. Звісно, гривневі кошти збільшувалися переважно за рахунок зростання залишків на поточних рахунках. Проте активізація ринку сприяла поліпшенню строкової структури фондування та сприяла захисту вкладів громадян від інфляції [2].

Важливим каналом впливу облікової ставки є валютний канал. Підвищення ставки стимулює зростання дохідності фінансових інструментів у національній валюті, що сприяє припливу іноземного капіталу та зміцненню обмінного курсу. Це, своєю чергою, знижує імпортовану інфляцію, але може негативно позначатися на конкурентоспроможності експортерів. Зниження облікової ставки, навпаки, може призводити до послаблення національної валюти та зростання інфляційних ризиків.

Облікова ставка також відіграє ключову роль у формуванні інфляційних очікувань економічних агентів. Послідовна та прогнозована політика центрального банку підвищує довіру до грошово-кредитної системи, що зменшує ймовірність різких коливань цін і фінансової нестабільності. У цьому контексті облікова ставка виконує не лише регулюючу, а й сигнальну функцію, інформуючи ринок про наміри регулятора щодо майбутньої економічної політики.

Важливу роль відіграє взаємодія облікової ставки з фіскальною політикою держави. За умов значного бюджетного дефіциту та активного державного запозичення підвищення облікової ставки може призводити до зростання вартості обслуговування державного боргу, що створює додатковий тиск на державні фінанси. У такому випадку монетарна політика може втрачати частину своєї ефективності без належної координації з бюджетною політикою.

Окремо варто враховувати вплив облікової ставки на фінансову стабільність. Тривалий період низьких процентних ставок може стимулювати надмірне боргове навантаження домогосподарств і підприємств, а також сприяти формуванню «цінових бульбашок» на фінансових і нерухомих ринках. Водночас різке підвищення облікової ставки може погіршувати платоспроможність позичальників і підвищувати кредитні ризики банківського сектору.

Зміна облікової ставки також впливає на структуру заощаджень населення. Зростання ставки підвищує привабливість депозитів і фінансових інструментів з фіксованим доходом, що може зменшувати споживчий попит у короткостроковому періоді. Натомість зниження ставки стимулює перерозподіл коштів у напрямі споживання або інвестицій, що посилює економічну активність, але водночас підвищує інфляційні ризики.

Національний банк України знизив облікову ставку до 15,0 % з 30 січня 2026 року. Це перша зміна ключової ставки в країні з березня 2025 року, коли регулятор підвищив її до 15,5 % [3].

За прогнозами НБУ, за результатами 2026 року інфляція сповільниться до 7,5 %, що гірше за попередній прогноз. Раніше Нацбанк прогнозував цей показник на рівні 6,6 %. У наступному, 2027 році інфляція складе 6 % (за попереднім прогнозом – 5 %), а цілі у 5 % інфляції Україні вдасться досягти у середині 2028 року [3].

Таким чином, зміна облікової ставки має комплексний і багатоканальний вплив на економічну ситуацію в країні. Вона є ефективним інструментом забезпечення цінової та фінансової стабільності, проте потребує зваженого застосування з урахуванням фази економічного циклу, рівня інфляції, стану фінансового сектору та зовнішньоекономічних умов. Раціональна політика у сфері облікової ставки є необхідною передумовою сталого економічного розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Павлов Ю. Облікова ставка НБУ: її значення для економіки та бізнесу України. *UnexBank*. URL: https://lnk.ua/aVpR7Z54D

2. Майстренко О. С. Роль облікової ставки в трансмісійному механізмі та її вплив на ринок банківських депозитів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Харків, 2023. № 104. С. 26.

3. Жирій К. Нацбанк змінив ключову ставку вперше за рік та погіршив прогноз інфляції. *УНІАН*. URL: https://lnk.ua/k4xJyz8Vy

УДК 343.3

Вікторія Моліцька,
студентка III курсу спеціальності
072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок,
Науковий керівник:
Наталія Розумович,
професор кафедри бізнесу та управління,
кандидат економічних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4498-725X

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД (ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ)

Воєнна агресія Російської Федерації проти України зумовила кардинальні зміни в зовнішньоекономічній політиці як України, так і її ключових

торговельних партнерів, передусім Європейського Союзу. Митна політика ЄС щодо України у воєнний період набула безпрецедентного характеру, оскільки поєднала інструменти торговельної лібералізації, антикризового регулювання та довгострокової економічної інтеграції.

Першочерговою особливістю митної політики ЄС стало тимчасове повне скасування імпортних мит, тарифних квот та антидемпінгових заходів щодо українських товарів. Це рішення мало виразний економічний ефект, оскільки дозволило частково компенсувати втрату традиційних ринків збуту, зруйновану логістику та скорочення виробничих потужностей в Україні. Лібералізація доступу українських товарів на ринок ЄС сприяла збереженню експортного потенціалу, валютних надходжень та зайнятості в ключових експортно орієнтованих галузях, зокрема агропромисловому комплексі, металургії та харчовій промисловості.

Важливою рисою митної політики ЄС у воєнний період є гнучкість та адаптивність митного адміністрування. Було запроваджено спрощені митні процедури, зменшено обсяг документального контролю, розширено застосування електронного декларування та попереднього інформування. Це дозволило скоротити час проходження митного контролю та знизити транзакційні витрати українських експортерів, що є критично важливим в умовах зростання логістичних витрат і дефіциту оборотного капіталу.

Окрему економічну значущість має переформатування митно-логістичних маршрутів між Україною та ЄС. Закриття або обмеження морських шляхів зумовило зростання ролі сухопутних кордонів та так званих «шляхів солідарності». Митна політика ЄС у цьому контексті була спрямована на зменшення вузьких місць на кордоні шляхом узгодження процедур, розвитку прикордонної інфраструктури та координації митних і транспортних органів. Економічний ефект цих заходів полягає у стабілізації експортних потоків та зменшенні втрат від простоїв і затримок вантажів.

Водночас митна політика ЄС щодо України у воєнний період не обмежується короткостроковими антикризовими рішеннями, а має стратегічну спрямованість на поглиблення економічної інтеграції. Адаптація українських митних процедур до норм ЄС, гармонізація тарифної класифікації, правил походження товарів та митної статистики створюють передумови для майбутнього включення України до митного простору ЄС. З економічної точки зору це сприяє підвищенню передбачуваності торговельних умов, зростанню інвестиційної привабливості та зниженню ризиків для бізнесу.

Зростання митних надходжень тісно пов’язане з динамікою експортно-імпортних операцій. Збільшення обсягів експорту вказує на успішне

проникнення продукції країни на зовнішні ринки, що сприяє її конкурентоспроможності та розвитку експортного сектору. Кожна збільшена експортна угода створює можливість для збільшення митних надходжень через оплату мит, податків та інших обов'язкових платежів. З іншого боку, зростання імпорту свідчить про збільшення споживчого попиту внутрішнього ринку на іноземні товари та послуги [1].

Митна лібералізація супроводжується економічними викликами, зокрема посиленням конкуренції на внутрішньому ринку ЄС, що викликає необхідність балансування між підтримкою України та захистом інтересів європейських виробників. Це зумовлює тимчасовий характер окремих торговельних преференцій та періодичний перегляд митних рішень, що свідчить про прагматичний, а не виключно політичний характер митної політики ЄС.

Після 24 лютого 2022 року, з початком військових дій, відбувся різкий спад обсягу митних платежів до Державного бюджету України (Рис. 1). У березні обсяг зазначеного показника становив лише 7,7 млрд грн. Слід відзначити поступове зростання обсягу митних платежів до бюджету протягом наступних місяців, незважаючи на умови воєнного стану. Станом на кінець 2022 року обсяг митних платежів до Державного бюджету України становив 36,7 млрд грн [2].

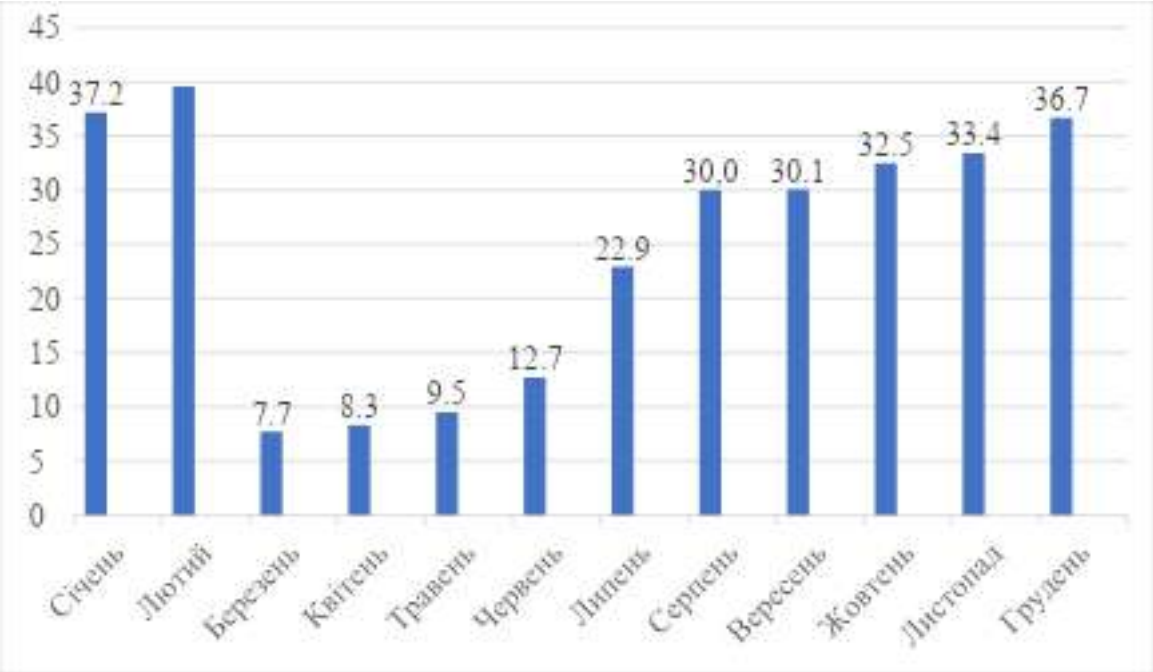

Рис. 1. Обсяг митних платежів до Державного бюджету України за 2022 рік, млрд грн
Джерело - [2].

Однією з ключових інституційних особливостей митної політики ЄС є тимчасовість і умовність наданих торговельних преференцій. З економічної точки зору це створює для українських експортерів необхідність швидкої адаптації до європейського ринку та стимулює підвищення ефективності виробництва. Водночас тимчасовий характер пільг зумовлює підвищені ризики для довгострокового планування бізнесу, що актуалізує потребу в поглибленні договірно-правових механізмів митного співробітництва між Україною та ЄС.

Отже, митна політика Європейського Союзу щодо України у воєнний період характеризується поєднанням екстрених лібералізаційних заходів і довгострокових інтеграційних цілей. Її економічне значення полягає в підтримці експортної спроможності України, зменшенні втрат національної економіки від війни та формуванні інституційних основ для післявоєнного відновлення і поглиблення економічної інтеграції з ЄС.

Список використаних джерел:

1. Тімошенко Н. М., Дідик О. О., Смоляр Л. В. Митна політика України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство.* Вінниця, 2024. № 61. С. 3.

2. Бороденко Т. М., Левченко К. М. Митна політика України в умовах повномасштабної війни. *Грааль науки.* Київ, 2023. № 27. С. 100.

UDC 657.6.011.8(477)

Nataliya Nikitina,
bachelor's degree student III course
specialty «Accounting and taxation»,
State University of Trade and Economics
Academic supervisor:
Roman Ovcharyk,
Doctor of Economics, Associate Professor,
State University of Trade and Economics,
Kyiv, Ukraine
ORCID: https://orcid.org/0009-0005-0930-2907

AUDIT IN UKRAINE: TRENDS, POST-WAR FORMATION, ADAPTATION TO THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

Auditing today acts as one of the most important financial control tools aimed at ensuring the reliability of corporate reporting and strengthening confidence in economic activity on the part of both investors and government bodies. In today's realities, when the business environment is characterized by significant risks and the need to adhere to high standards of transparency, the

importance of auditing increases significantly. Its function goes beyond the search for deficiencies and covers the validation of the accuracy of financial information used by both external and internal stakeholders.

In Ukraine, the field of audit continues to develop under the influence of both internal challenges and the need to implement and comply with international standards. As of 2023, there are over one thousand audit firms registered in the Register of Auditors and Auditing Entities [1]. However, only about 60 of them were authorized to audit enterprises that belong to the category of those of public interest. This number is projected to nearly double in 2025, indicating a marked development dynamic for the industry. This highlights the fact that only a limited share of the audit market meets high standards of independence, professional competence and trust on the part of users of financial statements.

The independence of the auditor is a fundamental element of building trust in the results of financial reporting audits. However, in Ukraine, there are still potential conflicts of interest, which is manifested in cases of material dependence of the auditor on the client. At the legislative level, measures were taken to partially resolve this problem, in particular through the implementation of norms on periodic rotation of auditors, a ban on providing additional services to clients, and the formation of the Audit Oversight Council.

The market remains significantly fragmented, as most of the – audits over 45 % – are performed by small companies or independent auditors. Despite their activity in this area, such players often face a lack of necessary resources for high-quality performance of complex tasks. Limited specialization, lack of modern technological solutions and insufficiently developed internal control systems pose additional threats to ensure adequate quality of services [4].

The implementation of international auditing standards continues to be a significant challenge. As of the end of 2025, only individual large companies have been able to achieve full compliance with these standards, covering no more than 17 % of the total market. At the same time, the problem of the shortage of practicing auditors who have undergone official professional development remains relevant. Although there are positive changes – in 2025, more than 44 % of auditors successfully completed training in accredited programs, – the rate of knowledge renewal still lags behind the rate of change in international practice [2].

In addition to technical details, the ethical component plays an important role in the field of audit activity. The auditor's level of trust is due not only to his professional knowledge, but also to qualities such as integrity, independence and responsible performance of duties. The effective development of the audit system is focused on creating conditions for fair competition, transparent regulation and self-government within the profession.

The most common services offered by professional audit entities include financial reporting audits, tax consulting, risk management, regulatory compliance (compliance), and preparation of financial documents. The international audit market is an integral part of the world economy, contributing to transparency and increasing the level of trust in financial information of companies at the global level. In the context of technological progress, business globalisation and constant changes in legislation, this sector is experiencing a substantial impact on modern society. In turn, audit firms often offer a wider range of services, such as auditing non-financial accounts, evaluating internal controls, analysing information systems, and auditing social and environmental accounts. The range of such services directly depends on the individual needs of customers. In the global market, the dominant position is occupied by the largest international auditing companies, – the so-called «Big Four. They specialize in auditing services, tax consulting, financial planning and a number of other services. Their clients are large corporations, government agencies, non-profit organizations and other institutions forming the main demand for audit support [3].

The development of the international audit market depends on a combination of factors, which include economic, technological and socio-cultural aspects. Audit companies and specialists working in this market must be ready for change, demonstrate flexibility and constantly improve their skills in order to ensure high quality services and maintain public trust in the auditing profession. However, this sector faces a number of challenges and risks that can affect its effectiveness and public perception. One of the main problems is the national characteristics of the culture and approaches to doing business, which differ in different countries. Such differences can complicate mutual understanding between auditors and their clients, creating barriers to effective cooperation. Differences in mentality and business practices sometimes become the cause of communication difficulties, which negatively affects the quality of audit activities. Another important challenge is the unequal legal and regulatory landscape in different countries. For international auditing companies, this means having to adapt to local requirements and often operating under conflicting rules [4]. Such inconsistencies can cause additional financial costs and create considerable difficulties in complying with generally accepted standards. In addition, political factors have a significant impact on the international audit market. Conflicts, sanctions and changes in the relationship between States can seriously affect the demand for audit services. Political instability can not only reduce the number of orders, but also increase the level of risks both for customers and for audit firms themselves.

It should be stressed that the global market for audit services is characterised by a high level of competition. Numerous companies are fighting for clientele and profitable contracts, which often causes lower prices and can lead to compromises regarding the quality of service provision. Growing competition also puts additional pressure on auditors to retain clients, which can sometimes lead them to perform high-risk audits. In addition, the rapid development of technologies turns out to be a twofold phenomenon for audit activity. On the one hand, the introduction of new technological tools can significantly increase the efficiency of auditors' work, provide a deeper and more accurate analysis of data, and also minimize the probability of errors. On the other hand, the constant emergence of innovation raises a number of major challenges. First of all, this concerns issues of cyber security and protection of confidential information, which are becoming a priority in the work of modern auditors.

The Ukrainian audit system is in the process of transformation, striving to meet European standards of financial reporting and control. For its effective functioning as an integral part of the market economy, the implementation of complex changes is necessary. Key aspects include – improving regulatory frameworks, strengthening institutional oversight, raising the professional level of auditors and building public trust. The audit has considerable potential to become a sound basis for economic stability, to promote responsible entrepreneurship and to ensure sustainable progress.

Список використаних джерел:

1. Register of audit firms. *Body of public supervision of audit activities*. URL: register.apob.org.ua/uk/search

2. Analytical information of APU. *Audit Chamber of Ukraine*. URL: apu.com.ua

3. Who are the accounting firms «big four»? *Big Four (definition, review)*. URL: uk.mcfairbanks.com/1989-big-four

4. Гирак А., Лучко М. Ключові проблеми ринку аудиторських послуг в Україні. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія* : матеріали XI міжнар. наук. конф., м. Тернопіль, 1 груд. 2022 р. Тернопіль, 2022. 223 с. URL: surl.li/uffosl

Секція «Тенденції візуальних комунікацій та роль дизайну в культурному й цифровому середовищі»

УДК 77:7.01:74

Ірина Біскуп,
студентка ІІІ курсу спеціальності 022 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Галина Кухар,
старша викладачка кафедри дизайну,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3305-4246

ФОТОГРАФІЯ ЯК МИСТЕЦТВО

Історія фотографії починається з камери-обскури, що була оптичним пристроєм, який використовували в V ст. до н. е. Принцип її дії полягав у проєкції перевернутого зображення через маленький отвір на аркуш паперу або матове скло. Саме камера-обскура стала прототипом сучасних камер (Іл. 1). Першу фотографію вдалося зробити французькому дослідник Нісефору Ньєпсу в 1826 р. За допомогою камери-обскури Ньєпс зафіксував вид зі свого вікна на олов'яній пластині, вкритій тонким шаром асфальту, витримка тривала вісім годин на яскравому сонячному світлі [1].

Офіційною датою появи фотографії як мистецтва прийнято вважати 1839 р. Тоді французький хімік Луї Дагер винайшов спосіб одержання зображення на мідній пластині, що вкрита тонким шаром срібла. Дагеротипія стала першим способом зберігати портрети [1].

Іл. 1. Камера-обскура

Разом із відкриттям першої фотокамери було винайдено спосіб вияву фотографії. Після того як зйомка була закінчена, касету виймали і відправляли в темну кімнату. В дерев'яний ящик з мідним дном виливали небагато ртуті й поміщали в нього пластинку зображенням донизу, для прискорення процесу знизу поміщали спиртову палаючу лампу. Ртуть починала випаровуватися, в результаті проявлялося зображення [4].

Хоч виявляти фотографії було доволі шкідливим заняттям, люди були в захваті від цього. З роками спроб і дослідів люди знайшли менш шкідливі способи виявляти фотографії. У тому ж 1839 році Фока Тальбот установив, що якщо фотопапір навіть нетривалий час піддавався дії світла і його обробити галусовою кислотою, то зображення проявляється дуже швидко. Ще через рік професор Годдард із Лондона виявив, що при зміні йодистого срібла на бромисте чутливість фотографії зростає в кілька десятків разів. Завдяки цьому час, що необхідний для зйомки предмета, скоротився з 20 хвилин до 20 секунд (Іл. 2) [4].

Іл. 2. Роберт Годдард – американський інженер і фізик

На сьогодні фотографію – як чорно-білу, так і кольорову – можна проявити з будь-якого носія. З плівок перейшли на цифрові варіанти. Завдяки сучасним цифровим технологіям отримання фотографії стало можливим будь-якої якості, розміру і вигляду. Незважаючи на прогрес, люди досі роблять фото на плівкові фотоапарати [4].

З появою фотографії люди також починають усвідомлювати, що справжня ідея фотографії полягає не тільки в механічному натисканні на кнопку. Фотомитці починають придумувати для себе правила фотографування, розвивати різні напрями і техніки, засновувати цілі агенції. Однією з них стала агенція «Magnum Photos» (1947), місією якої є ведення хроніки свого часу, бути неупередженими свідками, вільними від забобонів. Magnum задокументувала більшість найважливіших подій та особистостей світу з 1930-х років, охопивши промисловість, суспільство, місця, політичні та інформаційні події, катастрофи та конфлікти [5].

Сучасна фотографія – найяскравіша епоха цього мистецтва. З кожним роком вона все більше розвивається, набуває нових прийомів і художніх образів, формує нову мову і напрямки. Актуальна фотографія наповнена сучасною філософією та досліджує теми інших культур і просторів. Тому вона цікава глядачам [2].

Фотографія – дуже різноманітне мистецтво, і існує безліч жанрів, кожен з яких виражає різні ідеї та емоції. Ось кілька основних жанрів фотографії:

Пейзажна фотографія – фокусується на природних пейзажах.

Портретна фотографія – це зображення людей, яке зосереджене на передачі характеру та краси людини.

Архітектурна фотографія – один із найстаріших жанрів, зосереджений на зйомці архітектури.

Жанрова фотографія – зосереджена на зйомці різних подій, таких як реєстрація шлюбу, весілля, свят або повсякденного життя.

Макрофотографія – це фотографія, яка дозволяє детально вивчати дрібні об’єкти. Часто зосереджена на дрібних предметах або на текстурі предмета.

Ню – жанр, що відображає актові зображення людини. Він може бути як художнім, так і еротичним [2].

Чорно-біла фотографія – це фотографія, де будь-які об’єкти зображуються сірою шкалою яскравостей елементів зображення, а інформація про натуральні кольори не зберігається [5].

Фотографія в графічному дизайні є стратегічним інструментом, який через візуальний сторітелінг та емоційний вплив робить комунікацію переконливою та естетично довершеною. Вона зміцнює ідентичність бренду, забезпечує реалістичність контексту та вибудовує чітку візуальну ієрархію, спрямовуючи увагу глядача на ключові акценти й продукти. Виконуючи роль композиційної основи або створюючи динамічний контраст із типографікою, якісне зображення структурує макет і перетворює дизайн на цілісний, професійний і пам'ятний досвід [3].

Еволюція фотографії від перших експериментів із камерою-обскурою до сучасних цифрових технологій перетворила технічний процес фіксації світла на універсальну мову мистецтва та дизайну. Сьогодні фотографія є не просто зображенням, а стратегічним інструментом, що формує візуальну ієрархію, транслює глибокі сенси та створює емоційний зв'язок між автором і глядачем. Завдяки різноманітності жанрів вона залишається фундаментом сучасної комунікації, поєднуючи в собі документальну правдивість, художню виразність та є універсальним засобом графічного дизайну.

Список використаних джерел:

1. Історія фотографії як бажання зупинити мить. *МедіаДрайвер*. URL: media-driver.online/foto/istoriya-fotografiyi-yak-bazhannya-zupiniti-mit/
2. Основні жанри фотографії. *Excursant*. URL: foto.starosambir.net.ua/wp/?p=1644
3. Роль фотографії у графічному дизайні. *Total Project Managment*. URL: dev.tp-m.wiki/rol-fotografiyi-v-grafichnomu-dyzajni/
4. Фотографія: історія виникнення та розвитку. *Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка*. URL: phm.cuspu.edu.ua/nauka/naukovo-populiarni-publikatsii/967-fotohrafiia-istoriia-vynyknennia-ta-rozvytku.html
5. Як фотографія стала мистецтвом. Частина 1. Документальне фото. *Gallery101*. URL: https://www.google.com/search?q=gallery101.com.ua/photo-history1/

УДК 7.05

Наталія Винович,
студентка І курсу спеціальності В2 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Наталія Гілязова,
доцент кафедри дизайну,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7054-2089

РОЛЬ ОСВІТЛЕННЯ У СПРИЙНЯТТІ ВИВІСКИ

Вивіска – це графічний або текстово-графічний засіб, призначений для ідентифікації об’єкта, інформування та орієнтації у просторі.

Зовнішня вивіска служить для того, щоб ідентифікувати підприємство, установу чи організацію, розташовану в будівлі. Вона інформує про назву об’єкта та профіль його діяльності. Вивіска виконує насамперед ідентифікаційну функцію, водночас формуючи впізнаваність закладу. Згідно зі статистичними даними, 33 % відвідувачів магазину приймають рішення відвідати магазин саме завдяки привабливій вивісці. При цьому 17 % з них спочатку не мали наміру здійснювати покупки в цей день [5].

Внутрішні вивіски допомагають орієнтуватися клієнтам всередині приміщення. Це зовсім не другорядне питання: внутрішні вивіски можуть бути критично важливими для допомоги клієнтам орієнтуватися в приміщенні, приймати рішення про покупку, а іноді забезпечити відповідність бізнесу законодавчим вимогам [4].

Візуальні складові вивіски: форма, шрифт, колір і освітлення – впливають на її сприйняття та визначають ефективність комунікації з глядачем. Найперші в історії вивіски не мали відношення до дизайну. Найчастіше вони являли собою сам предмет торгівлі в натуральному вигляді: ремісники вивішували біля місця продажу взуття, посуд та інші вироби.

Згодом формується ремісничa емблематика, і вивіска починає виконувати не лише інформативну, а й візуально-ідентифікаційну функцію. Подальший розвиток призводить до появи мальованих олійними фарбами вивісок професійних художників, які поєднують рекламну функцію з естетичною, проте залишаються все ще орієнтованими переважно на денне сприйняття [3, с. 468-469].

Ситуація кардинально змінюється з появою штучного освітлення. Світло значно розширило часові межі дії вивіски, зробивши можливим її функціонування не лише вдень, а й ввечері та вночі. Подальший технічний прогрес призвів до появи нових джерел світла, що суттєво збільшили можливості реклами. Особливе місце в історії світлових вивісок посідають неонові конструкції (Іл. 1, 2). На піку своєї популярності у 1970-х роках неон став типовим елементом реклами.

Іл. 1. Вивіска кінотеатру «Electric Cinema»

Іл. 2. Неонова LED-вивіска «Candy Bar», виготовлена компанією «Anele»

Неонові вивіски та світлові рамки стали популярними завдяки своїй доступності. У той період утвердилася тенденція до максимальної яскравості та насиченості кольорів, що сформувало характерний візуальний образ епохи. Поняття «неонова вивіска» у сучасному дизайні є умовним, оскільки в більшості випадків реальний неон не використовується, а ефект досягається за допомогою LED-технологій.

Сучасні вивіски, як і неонові в 70-х, конкурують за увагу глядача та прагнуть виділитися на фоні міського середовища. Зараз це робиться не менш ефективно, але більш продумано: надмірне або занадто яскраве світло може дратувати та відштовхувати глядача, створюючи небажаний психологічний тиск [1, с. 102-103]. Щоб цього уникнути і водночас залишатися

помітними, вивіски застосовують різні прийоми для привернення уваги: яскраве підсвічування в помірній інтенсивності, контрастні кольори, динамічні ефекти та зміни інтенсивності світла. Світло формує візуальну ієрархію елементів. Надмірне освітлення всіх складових – тексту, декоративних елементів та обрамлення – призводить до втрати акцентів і знижує зрозумілість повідомлення. Щодо використання динамічних світлових прийомів, наприклад, плавних змін інтенсивності або кольору, такі рішення потребують обережного застосування, оскільки надмірна динаміка теж може викликати втому зору. Варто враховувати, що в нічному міському середовищі освітлена вивіска вже за своєю природою є контрастним візуальним елементом.

Ключовим чинником ефективного сприйняття освітленої вивіски є контраст між темним фоном міського середовища та світловою поверхнею самої вивіски. Нічне середовище утворює затемнений фон, на якому освітлена вивіска сприймається як яскравий візуальний акцент. Саме завдяки цьому контрасту вона швидко потрапляє в поле зору глядача.

Контраст світлого і темного є композиційним прийомом, який активно використовується у графічному дизайні. У випадку вивісок він працює особливо ефективно, оскільки дозволяє виділити візуальне повідомлення серед великої кількості міських подразників. Освітлена вивіска функціонує як світлова пляма, що організовує простір навколо себе та фокусує увагу на інформації, яку вона передає.

Окрім інтенсивності та контрастності, важливу роль у сприйнятті вивіски відіграє характер освітлення, зокрема його колірна температура: тепле, холодне або нейтральне освітлення (Іл. 3). Вибір колірної температури безпосередньо впливає на сприйняття зображення та ефект, який воно справляє на глядача. Тому важливо розуміти, який характер освітлення є доречним у конкретному дизайнерському рішенні. Невдале поєднання теплого й холодного світла може змінити композиційні акценти або сформувати небажаний емоційний настрій.

Тепле освітлення створює відчуття комфорту, спокою та довіри. У контексті вивісок воно часто асоціюється з гостинністю, традиційністю та емоційною близькістю, що може бути доречним для закладів харчування, кав'ярень, пекарень, ресторанів, а також невеликих крамниць, книжкових магазинів. Тепле світло пом'якшує графічні форми, робить вивіску менш агресивною та створює відчуття дружнього, доступного простору.

Нейтральне освітлення вважається найбільш універсальним і функціональним. Воно забезпечує максимально природну передачу кольорів і не спотворює сприйняття графічних елементів. У вивісках нейтральне

світло часто використовується для магазинів одягу, супермаркетів, торговельних центрів, салонів послуг або офісних просторів. Такий тип освітлення сприяє чіткому зчитуванню тексту, логотипів і форм, не створюючи сильного емоційного тиску.

Холодне освітлення асоціюється з сучасністю, чистотою та технологічністю. Воно підкреслює геометричність форм, контрастність і структурність графічного рішення. У дизайні вивісок холодне світло часто застосовується для магазинів техніки, електроніки, аптек, банківських та фінансових установ. Такий тип освітлення формує образ раціональності, точності та надійності. Водночас його використання потребує обережності, оскільки надмірно холодне світло може створювати відчуття відстороненості [2, с. 12-16].

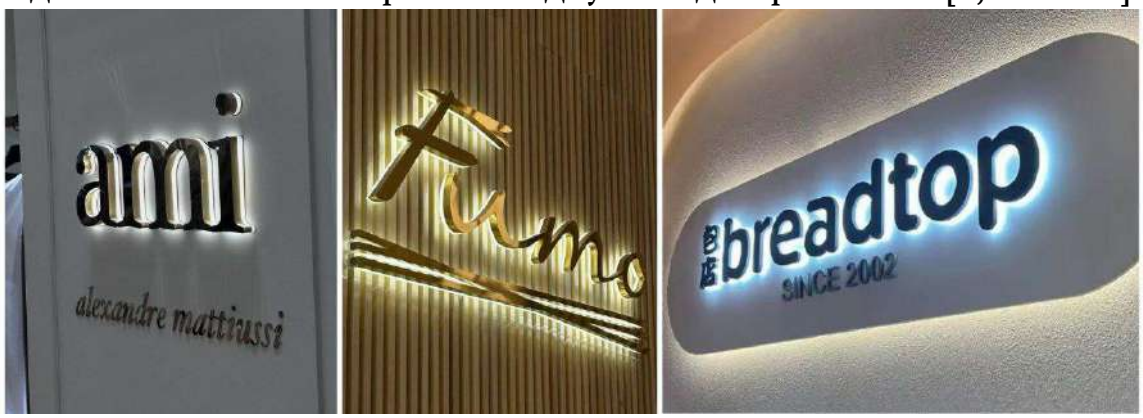

Іл. 3. Різна колірна температура на прикладі вивісок брендів: «ami» – нейтральна, «Fumo» – тепла, «breadtop» – холодна

У дизайні вивісок поряд із білим світлом різної колірної температури активно використовується кольорове освітлення. Воно зазвичай безпосередньо відповідає кольоровій гамі самої вивіски. Тобто джерело світла не просто освітлює об'єкт ззовні, а повторює його основний колір. Літери, знаки або логотип підсвічуються таким чином, що саме світло передає їхній колір, роблячи вивіску більш цілісною та легко впізнаваною. Завдяки цьому колір зберігає свою насиченість у темний час доби (Іл. 4).

Іл. 4. Кольорова вивіска магазину «Party City»

Окрім композиційних та колористичних рішень, значення має й технічна реалізація світла. Різні типи світлових конструкцій по-різному впливають на візуальне сприйняття графічного об’єкта. Серед технічних рішень найпопулярніші: лайтбокс (світловий короб), об'ємні світлові букви, об'ємні букви з контурним підсвічуванням, вивіска з LED-неоном, акрилайт. Замість стандартних методів освітлення іноді використовують лазерне, яке дає змогу створювати вивіски з динамічним, яскравим освітленням і залучати увагу спостерігача завдяки унікальним світловим ефектам. Проте використання лазерів у дизайнерських об’єктах сьогодні обмежене через високу вартість і складність конструкції.

Іл. 5. Світловий короб, акрилайт, об'ємні світлові букви, об'ємні букви з контурним підсвічуванням

Отже, вивіска виступає першим джерелом інформації про підприємство або організацію для споживача. У зв’язку з цим вона є важливим елементом дизайнерського проєктування, оскільки забезпечує поєднання інформаційної та візуально-комунікативної функцій.

Сприйняття вивіски значною мірою залежить від умов освітлення, у яких вона функціонує. У денний час вивіска сприймається переважно завдяки кольору, формі та типографіці, тоді як у вечірній та нічний період ключову роль починає відігравати саме світло. Освітлення визначає видимість вивіски, рівень її читабельності та здатність привертати увагу глядача. За відсутності належного освітлення навіть візуально продумана вивіска може втратити свою комунікативну функцію.

А зважаючи на те, що люди здебільшого відвідують магазини, салони та ресторани після роботи у вечірній час, то зрозуміло, що світло просто необхідне для поліпшення видимості. Крім того, освітлення виконує рекламну функцію, робить заклад унікальним, оригінальним та упізнаваним.

Список використаних джерел:

1. Діденко О. М., Котенко А. О. Моделювання світлової реклами. *Інноваційні технології в світлотехніці та електроенергетиці* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 16–17 травня 2024 р. С. 102–103.

2. Котенко А. О. Дослідження впливу освітлення на кольорове сприйняття товарів різного призначення : магістерська кваліфікаційна робота. С. 12–16.

3. Штогріна Н. Рекламні вивіски епохи ренесансу як твори мистецтва. *Актуальні питання документознавства та інформаційної діяльності: теорії та інновації* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 19–20 березня 2015 р. С. 468–469.

4. Identification of Sign Types. *International Sign Association*. URL: signs.org/resources-training/signs101/identification-of-sign-types/

5. Signs for Marketing. *International Sign Association*. URL: signs.org/resources-training/signs101/buying-a-sign/signs-for-marketing/

УДК 004:070:74.

Ольга Гладій,
студентка IV курсу спеціальності 022 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Роксолана Левицька,
асистент кафедри дизайну,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ЦИФРОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ У ВІЗУАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЯХ

Сучасний графічний дизайн стрімко змінюється під впливом цифрових технологій, відкриваючи нові перспективи для розвитку візуальних комунікацій. До ключових цифрових тенденцій належать використання інноваційних інструментів, мультимедійних платформ, генеративних алгоритмів і технологій штучного інтелекту. Вони істотно впливають як на процес створення дизайну, так і на сприйняття візуальної інформації [1; 2].

Актуальність цього дослідження зумовлена тим, що цифровізація не лише вдосконалює робочі процеси дизайнерів, а й формує нові способи взаємодії між людьми та цифровим середовищем. Це робить дослідження важливим для розвитку сучасної культури й освіти [3].

1. Цифрові тенденції в графічному дизайні.

Графічний дизайн сьогодення відзначається активним використанням передових цифрових технологій, які дозволяють створювати інтерактивні, адаптивні та мультимедійні продукти. Основними актуальними напрямами є:

– застосування штучного інтелекту та генеративних алгоритмів для створення графічних елементів;

– використання доповненої і віртуальної реальності в інтерактивних проєктах;

– впровадження цифрових інструментів для прискореного прототипування та тестування візуальних концепцій.

Зазначені тенденції дають змогу оптимізувати час, витрачений на виконання рутинних задач, і сприяють розширенню творчих можливостей. Завдяки цьому дизайнери можуть створювати складніші та атмосферніші композиції, що відповідають запитам сучасної аудиторії [3; 5].

2. Вплив цифрових технологій на розробку дизайну.

Цифрові технології перекроюють традиційне бачення графічного дизайну. Завдяки програмам із розширеним функціоналом і генеративним алгоритмам штучного інтелекту відбувається автоматизація стандартних задач, що дозволяє швидше розробляти концепції та експериментувати з формою й кольором [1; 5]. Однак це потребує пошуку балансу між технологічною автоматизацією та творчою оригінальністю дизайнера. З одного боку, цифрові інструменти забезпечують вищу продуктивність, з іншого боку – ставлять перед митцями виклики, пов'язані зі збереженням власного стилю та унікальності [4; 6].

3. Розвиток візуальних комунікацій у цифрову добу.

Цифрові технології докорінно трансформують способи взаємодії аудиторії з візуальним контентом. Сучасні візуальні комунікації будуються на таких ключових елементах, як інтерактивні інфографіки, адаптивні кампанії, мультимедійні платформи та інтерактивні інтерфейси [3; 5].

Застосування цифрових технологій дає дизайнерам змогу ефективніше передавати інформацію, підвищувати рівень зацікавленості аудиторії та формувати емоційний зв’язок, що має вирішальне значення для графічного дизайну у маркетингових стратегіях, соціальних ініціативах та освітніх проєктах [6; 7].

4. Виклики та перспективи.

Незважаючи на значні переваги, сучасні цифрові тренди створюють для дизайнерів низку викликів. Серед них можна виділити: етичні питання щодо застосування штучного інтелекту та автоматизованого контенту; ризик втрати унікального творчого почерку через автоматизацію процесів створення контенту; потребу постійного вдосконалення професійних навичок і адаптацію до нових технологій.

Проте цифровізація також відкриває широкі можливості для творчості, розвитку інтерактивних форматів взаємодії з аудиторією та впровадження інноваційних рішень у сфері візуальних комунікацій [3; 5; 7].

Таким чином, цифрові тренди у графічному дизайні суттєво змінюють підходи до розвитку візуальних комунікацій, впливаючи як на творчі процеси, так і на характер взаємодії з аудиторією. Вони сприяють створенню інтерактивного, адаптивного й емоційно наповненого контенту, що

відповідає умовам сучасного цифрового світу. Водночас ці тенденції висувають перед дизайнерами нові завдання, серед яких підтримання оригінальності творчого стилю та етичне використання технологій.

Список використаних джерел:

1. Кротевич О. С., Москаль О. Сучасні тенденції графічного дизайну. *Актуальні проблеми сучасного дизайну*. Київ : КНУТД, 2025. С. 12–18. URL: er.knutd.edu.ua/handle/123456789/31237
2. Безугла Р., Тіхонова Є. Графічний дизайн в Україні: актуальні проблеми та сучасні тенденції. *Актуальні проблеми сучасного дизайну*. Київ : КНУТД, 2025. С. 23–29. URL: er.knutd.edu.ua/handle/123456789/31215
3. Ворона Н., Слівінська А. Тенденції сучасного графічного дизайну. *Молодий вчений*. 2024. № 12. С. 45–50. URL: molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6220
4. Іванова О. Трансформація графічного дизайну під впливом технологій доповненої реальності: історія та сучасність. *Fine Art and Culture Studies*. 2023. С. 5–15. URL: journals.vnu.volyn.ua/index.php/art/article/view/1379
5. Шостачук Т. В., Петухова Т. А. та ін. Сучасні тенденції графічного дизайну у світі та в Україні. 2024. С. 8–20. URL: ir.dpu.edu.ua/items/21782e16-c513-48c3-934b-3ffd8d448ab9
6. Графічний дизайн: сучасні тенденції. *Електронний архів КНУТД*. 2024. Розділ 2. С. 10–14. URL: er.knutd.edu.ua/handle/123456789/28426
7. Чжиюань Ч., Чуботіна І. Еволюція та інновації: сучасні тенденції в графічному дизайні. *Art and Design*. 2025. С. 33–42. URL: https://www.google.com/search?q=art-design.com.ua/uk/journals/t-8-2-2025/yevolyutsiya-ta-innovatsiyi-suchasni-tendentsiyi-v-grafichnomu-dizayni

УДК 745.92

Діана Граб,
студентка ІІІ курсу спеціальності «Дизайн»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Галина Кухар,
старший викладач кафедри дизайну,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3305-4246

ВИПАЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СУВЕНІРІВ

Пірографія або випалювання по дереву – це один із різновидів художньої обробки деревини, що дозволяє створювати унікальні зображення та орнаменти на дерев'яних та інших поверхнях. Бере початок з неоліту та

розвивалося в середньовіччі, де випалювання використовували як спосіб декорування меблів, інтер'єрів й предметів побуту.

Мета дослідження – дослідити, як давнє мистецтво випалювання використовується в сьогоденні.

Випалювання зародилося з появою металевих інструментів. Розпечений прут, прикладений до дерева, залишав слід, причому обвуглене дерево менше піддається руйнуванню. Випалювання проводили на межових стовпах, на дверях, на сволоках-балках, посуді, селянських меблях. Поряд із випалюванням використовували обвуглення, за допомогою якого виділяли рисунок текстури деревини. Поступово випалювання стало визнаною технікою художньої обробки деревини, яка була досить поширена на Прикарпатті і Закарпатті. Майстри-різьбярі: Ю. Шкрібляк, В. Шкрібляк, М. Шкрібляк, В. Девдюк, В. Потяк, Ю. Грималюк та інші поєднували різьблення з випалюванням. Відомі майстри випалювання: І. Грималюк, В. Грималюк, М. Тимків, М. Медведчук, В. Гуз, С. Сахро, І. Смолянець, В. Довбенчук, О. Хованець [1, с. 104].

На м'яких породах (сосна, ялина, тополя, осика, ялиця та інші) випалювати потрібно з більшою швидкістю з легким натиском. На темніших фонах коричневі тони від випалювання виглядають м'якими, гармонійними, на світлих – контрастними. Випалюванням користуються як додатковим декоративним та образотворчим прийомом в мозаїці по деревині. Додаткового опорядження випалених виробів, окрім лакування, можна не проводити, та дехто розфарбовує випалені малюнки аквареллю чи гуашшю. Гуаш закриває текстуру, а акварель надає вигляду прозорості. Поверхню можна покривати нітролаками за допомогою пензля чи тампона, враховуючи, що нітролак ніби висвітлює випалену поверхню. Оздоблюють також використанням різних мастик на природній чи штучній основі, коли блиск наводять натиранням після висихання за допомогою сукнини чи войлока [4].

Сучасні електричні інструменти роблять цей процес легшим та ефективнішим, відкриваючи нові можливості для творчості та професійної роботи: електричні пірографи з регулюванням температури; змінні наконечники різної форми; допоміжні інструменти для розмітки та підготовки поверхні. Пірографи – це електричні прилади, які нагрівають спеціальні наконечники для створення зображень та візерунків.

У пірографії використовуються різні техніки передавання світла, тіней та контрастів. Саме завдяки різним способам випалювання майстер може передати настрій, об'єм і глибину зображення.

До основних методів випалювання належать:

1. **Крапкове випалювання.** Цей метод полягає у формуванні зображення за допомогою окремих крапок, нанесених на поверхню матеріалу.

Змінюючи їхню щільність, розмір і розташування, можна досягти різних тональних переходів. Чим густіше розміщені крапки – тим темнішою виглядає ділянка, а рідше розташовані створюють світліші зони. Крапкове випалювання особливо добре підходить для створення м'яких градієнтів і плавних переходів між світлом і тінню.

2. **Штрихове випалювання**. Штрихове випалювання базується на нанесенні ліній різної довжини, товщини та напрямку. Завдяки зміні натиску й кута нахилу інструмента можна регулювати глибину та насиченість штриха. Цей метод дозволяє створювати чіткі контури, передавати об'єм і складні форми, а також відтворювати різноманітні фактури – наприклад, текстуру дерева, листя або шерсті.

3. **Силуетне випалювання**. Передбачає опрацювання лише контурів об'єкта, завдяки чому зображення набуває ефекту тіні або графічного силуету. Внутрішня частина форми зазвичай залишається незаповненою або виконується в одному тоні, що підсилює контраст і лаконічність образу. Цю техніку часто використовують для зображення профілів людей, тварин чи рослин, коли важлива форма й загальний образ, а не дрібна деталізація.

4. **Комбінована техніка.** Комбіноване випалювання поєднує кілька методів в одному творі, що дозволяє створювати більш складні та багатошарові композиції. Наприклад, штрихове випалювання можна доповнити крапковим для підсилення деталізації, а силуетне поєднати з текстурним, щоб акцентувати контраст. Такий підхід надає роботі глибини, об'ємності та робить її візуально більш виразною [1, с. 113].

Завдяки різноманіттю методів випалювання пірографія виходить за межі декоративного мистецтва й активно застосовується у створенні сувенірної продукції. За допомогою випалювання виготовляють унікальні сувеніри, які можна подарувати близьким, придбати для власного інтер'єру або привезти як пам'ятну річ для іноземців. Такі вироби поєднують у собі естетику ручної роботи, натуральність матеріалу та індивідуальний характер, що робить їх особливо цінними.

Окрім цього, сувеніри з елементами випалювання дедалі частіше використовуються брендами як інструмент для залучення клієнтів. Логотипи, слогани або фірмові символи, нанесені методом пірографії, додають виробам автентичності та підкреслюють екологічність і унікальність бренду. Подібні сувеніри не лише виконують декоративну функцію, а й формують емоційний зв'язок між брендом і споживачем, залишаючи довготривале позитивне враження [2].

Сувенірна продукція, що нерідко має символічний характер та асоціюється з конкретним брендом або місцем, може стати потужним інстру-

ментом у цьому процесі. Вона допомагає не лише створити позитивне враження про бренд, а й зберегти це враження в пам'яті споживачів. Сувенірна продукція може підтримувати емоційний зв'язок між брендом і клієнтами, надавати їм почуття приналежності та лояльності [3].

Отже, пірографія є багатогранною художньою технікою, яка поєднує в собі традиційні ремесла та сучасні дизайнерські підходи. Завдяки різноманітним методам випалювання можна досягати широкого спектра художніх ефектів – від тонких градацій світла й тіні до виразних текстур і чітких силуетів. Це дозволяє створювати унікальні вироби з високою естетичною та емоційною цінністю. Застосування пірографії у створенні сувенірної продукції відкриває нові можливості як для індивідуальних авторських робіт, так і для комерційного використання. Сувеніри, виконані в техніці випалювання, можуть слугувати подарунками, елементами інтер'єру або засобом культурної репрезентації для світу. Таким чином, випалювання по дереву залишається актуальним і перспективним напрямом у сучасному дизайні та декоративно-прикладному мистецтві.

Список використаних джерел:

1. Глушак Д. Д. Посібник з художньої обробки деревини. URL: shron1.chtyvo.org.ua/Hlushak_DD/Posibnyk_z_khudozhnoi_obrobky_derevyny.pdf

2. Про тенденції на рекламно-сувенірному ринку. *Printus*. URL: printus.com.ua/article/read/1948

3. Плахолюк О. В., Малюк Д. О. Сувенірний ринок: тренди, маркетинг та фактори формування якості. 2017. № 10. С. 129–136.

4. Зузяк Т. П., Марущак О. В., Плазовська Л. В., Савчук І. В. Народне мистецтво Поділля : навчальний посібник для студентів ЗВО. Вінниця : ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2019. 240 с.

УДК 7.05:659.127.8

Анастасія Давидяк,
студентка ІІ курсу магістратури
спеціальності 022 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Галина Кухар,
старша викладачка кафедри дизайну,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3305-4246

ВИКОРИСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МОТИВІВ У СУЧАСНОМУ БРЕНДИНГУ

Сучасний брендинг, будучи ключовим елементом візуальної комунікації, виконує не лише комерційну, а й культурну функцію. В умовах глобалізації, коли світові бренди прагнуть до уніфікації, питання національної ідентичності стає надзвичайно актуальним. Українські бренди, звертаючись до етнічних мотивів, намагаються сформувати унікальний образ, що ґрунтується на традиціях, символах і візуальних кодах культури. Досліджуючи актуальні і популярні рішення, важливо проаналізувати особливості використання національних мотивів у сучасному українському брендингу через призму графічного дизайну та визначити їхній вплив на сприйняття бренду споживачем.

Графічний дизайн є центральним інструментом формування брендової ідентичності, оскільки саме через візуальну мову відбувається перше знайомство споживача з брендом. У сучасному українському контексті дизайнери дедалі частіше звертаються до етнокультурної спадщини (таких її зразків, як орнаменти, кольорова символіка, типографіка, мотиви народного мистецтва), як до невичерпного джерела натхнення. Таке звернення не лише підкреслює автентичність, а й формує емоційний зв’язок між брендом та аудиторією.

Візуальні елементи, запозичені з національної культури, мають подвійне значення: вони одночасно виконують роль маркерів приналежності до певної культурної спільноти та комунікують цінності бренду. Наприклад, використання червоно-чорної гами може відсилати до української вишивки, а геометризовані символи – до мотивів народного орнаменту. Проте важливо не зводити національні мотиви до поверхневих цитат; справжня

цінність полягає у творчому переосмисленні культурних кодів у сучасному візуальному контексті.

Показовим прикладом є бренд *Etnodim* – український виробник одягу, який поєднує традиційні вишивані мотиви з мінімалістичною сучасною естетикою (Іл. 1). Айдентика бренду побудована на поєднанні традиційної вишивки як культурного символу з чистими формами та природними кольорами, що створює образ гармонії між минулим і сучасністю.

Іл. 1. Логотип українського бренду одягу Etnodim

Ще одним цікавим прикладом використання національних і етнічних мотивів в брендингу є бренд *Gusak*, який інтерпретує народні символи у витончених графічних формах, застосовуючи лаконічну типографіку та модерну композицію. Його візуальна мова апелює до української автентики через символіку графіки та кольору (Іл. 2), але при цьому залишається частиною глобального дизайнерського контексту.

Іл. 2. Образний логотип бренду етнічного одягу Gusak

А медіапроєкт *Ukrainer* демонструє, як графічна ідентичність може підтримувати культурну місію: використання зеленого безпечного та екологічного кольору, типографіки з м'яким, заокругленим шрифтом, цікава гра з літерою Ї в англомовній версії бренду, композиційне рішення малого логотипу створює виразний, але сучасний образ української культури для міжнародної аудиторії (Іл. 3).

Ukraïner

Іл. 3. Типографічний логотип медіапроєкту Ukraïner з акцентом на букву Ї

Отже, національні мотиви у брендингу можна розглядати як форму візуальної самоідентифікації, яка допомагає сформувати імідж країни на міжнародній арені. Українські бренди дедалі частіше виступають не лише як комерційні проєкти, а й як носії культурного наративу. Водночас слід зазначити, що успішне використання національних мотивів вимагає балансу між автентичністю та сучасністю. Надмірне наслідування традиційних форм може зробити бренд анахронічним, тоді як надто абстрактне трактування позбавляє його культурної глибини. Оптимальним є стратегічне поєднання етнокультурних кодів із сучасними принципами візуальної комунікації: гнучкими логотипами, адаптивною айдентикою, цифровою графікою.

Важливим чинником є також символічна функція кольору й форми у візуальній системі бренду. Українські дизайнери активно використовують мотиви природи, народної орнаментики, фольклорних сюжетів, але переосмислюють їх через призму мінімалізму, flat-дизайну, або сучасних графічних трендів. Це дозволяє створювати образи, які водночас легко впізнаються на локальному рівні й конкурентоспроможні на глобальному ринку.

Значну роль у процесі «націоналізації» брендингу відіграють соціокультурні трансформації після 2014 року, коли зросла потреба в самоідентифікації й посиленні національної свідомості. Відповідно, у графічному дизайні почала домінувати естетика, що поєднує патріотизм із сучасністю. Сьогодні національні мотиви стають не просто декоративним елементом, а ідеологічним складником брендової стратегії, який формує довіру та емоційний зв'язок з аудиторією.

Національні мотиви у сучасному брендингу – це не лише візуальна цитата з минулого, а спосіб комунікації культурних цінностей через мову графічного дизайну. Використання етнічних елементів сприяє побудові

унікального бренду, що вирізняється серед глобальної уніфікації. Приклади українських брендів демонструють, що гармонійне поєднання традицій і сучасних дизайнерських принципів створює потужний інструмент формування національного іміджу.

Сучасний графічний дизайн, переосмислюючи етнічні символи, виконує роль медіатора між культурною спадщиною та майбутнім. Таким чином, національні мотиви стають не лише стилістичним рішенням, а й формою візуального оповідання про ідентичність, цінності й самобутність української культури у світі.

Список використаних джерел:

1. Мосендз О. О., Касьяненко К. М., Красильникова І. В. Роль національних мотивів у сучасному українському дизайні та їхній вплив на глобальні тренди. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2024. № 6. С. 97–108.

2. Народні мотиви в роботах сучасних дизайнерів. *Рукотвори*. URL: rukotvory.com.ua/info/narodni-motyvy-v-robotah-suchasnyh-dyzajneriv/

3. Нога А. С. та ін. Особливості розроблення дизайну логотипів з етнічними та етнонаціональними елементами. *Теорія та практика дизайну*. 2025. № 2 (36). С. 342–349.

УДК 769.91:008:316.7

Олена Дідилівська,
студентка І курсу магістратури
спеціальності В2 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ірина Матоліч,
завідувач кафедри дизайну,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9728-7372

ЛИСТІВКА ЯК НОСІЙ КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА ІДЕНТИЧНОСТІ

Листівка є не лише формою естетично візуальної комунікації; у ній закладено значно глибший зміст, ніж може здаватися на перший погляд. Вона акумулює культурну пам'ять та відображає ідентичність суспільства через образи, символи й тексти.

Культурна пам'ять у листівках проявляється в зображеннях та текстових елементах. Найчастіше вони передають традиції, релігійні мотиви та соціальні норми. Від давніх часів і до сьогодні практика обміну листівками є

поширеною формою комунікації, що реалізовувалася через поштове листування або особисте дарування. Їх створювали вручну – аквареллю, маркерами, олівцями; рукописні написи та ілюстрації надавали листівкам масової індивідуальності, а сьогодні вони слугують об'єктом історичного дослідження культурної ідентичності [2].

У сучасному світі в період потрясінь та повномасштабної війни виникає особлива потреба у збереженні та відтворенні культурної ідентичності. Так листівки стають не просто привітальними, а справжніми носіями культурних смислів, цінностей та візуальних кодів.

Національна ідентичність у листівках проявляється через народні мотиви й орнаменти, кольорові поєднання, традиційну символіку та національну мову. Народні орнаменти формувалися поколіннями й містили глибокий прихований зміст, часто пов'язаний із природою, родиною, тваринним світом та природними явищами. Вони слугували не лише декоративним оздобленням, а й виконували захисну функцію оберега [1]. У листівках орнаменти використовували для створення декоративних рамок, тематичних квіткових узорів, а також поєднання силуетів тваринного та рослинного походження (Іл. 1).

Іл. 1. В. Доброліж «Різдвяна ніч»

Застосовували при цьому традиційні кольори: червоні, чорні, білі, зелені тощо. Такі листівки мали особливу етнічну енергетику та глибокий зміст, що передавався з віками.

Не менш важливу роль відіграє релігійна ідентичність, що традиційно відображалася у тематичних ілюстраціях до свят. В Україні святкові листівки почали з'являтися наприкінці XIX ст., на них зображали сюжети Різдвяних, Великодніх та інших релігійних свят (Іл. 2).

Іл. 2. Різдвяні листівки наприкінці XIX ст.

Таке поєднання національних і релігійних мотивів перетворює листівки на своєрідне дзеркало колективної пам'яті, що дає змогу простежити еволюцію культурних цінностей, суспільних норм та естетичних уподобань у різні історичні періоди. Особливо значущими та багатошаровими за змістом є різдвяні символи, які формують глибинний семантичний пласт святкових листівок.

Одним із найважливіших атрибутів, що використовується у привітальних листівках різних святкових циклів, є восьмикутна зірка. Вона є символом Бога, сонця та світла й широко представлена в українській орнаментиці, різдвяних і великодніх ілюстраціях, а також у народному декоративному мистецтві. Образ зірки уособлює ідею божественного світла, оновлення та духовного провідництва.

Ще одним поширеним мотивом є зображення колядників, які символізують пастухів, яким ангели сповістили радісну звістку про народження Ісуса Христа. Цей образ у листівках передає ідею спільності, радості та духовного єднання громади. Важливе місце посідає і символ кози, що асоціюється з добробутом, родючістю та циклічністю життя. У листівках її часто зображають у вигляді молодого хлопця в масці кози; водночас цей образ трактують і як символ воскресіння предків та зв'язку поколінь [4].

У сучасних святкових листівках дедалі частіше з'являються мінімалістичні ілюстрації різдвяного «павука» з соломи. У традиційній культурі він вважається оберегом, що поглинає негативну енергію та символізує гармонію, порядок і зв'язок людини з космосом [4].

Окрему групу становлять загальнонаціональні народні символи України, які регулярно використовуються в оформленні привітальних листівок як знаки-обереги та сакральні маркери національної ідентичності. Калина, що часто входить до рослинних орнаментів і декоративних рамок, символізує життя, кров, вогонь, а також материнство, батьківський дім і рідний край. Верба та її гілочки асоціюються з достатком, здоров'ям і неперервністю життя. Барвінок традиційно трактується як символ мужності, життєвої сили

та краси; у весільній обрядовості він уособлює вірність і чистоту. Його стійкість до складних природних умов зумовила особливе місце цієї рослини в українській символіці.

На великодніх листівках поширеними є зображення писанок, вишитих рушників та рослинних мотивів. Писанка символізує весняне відродження, сонце, добро та радість, тоді як вишитий рушник і його орнаментальні композиції вважаються носіями енергії здоров'я, добробуту та духовної захищеності [3].

Таким чином, завдяки поєднанню всіх цих символів листівки постають не лише засобом вітання, а й важливим носієм культурної пам'яті та національної ідентичності. Вони зберігають у собі закодовані смисли, традиції та своєрідний «генетичний код» нації. Через образи, орнаменти, кольори й тексти листівки функціонують як культурні документи, що відображають історичний досвід народу та його духовні цінності.

Список використаних джерел:

1. Декоративний розпис та орнаментика. *Pidru4niki*. URL: pidru4niki.com/istoriya/dekorativniy_rozpis_ornamentika

2. Листівки як жива пам'ять. Історії про арешти, незалежність і своїх. *Львівська Пошта*. URL: lvivpost.net/kultura/lystivky-yak-zhyva-pam-yat-istoriyi-pro-areshty-nezalezhnist-i-svoyih/

3. Народні символи України. *Lukianivka-dnz*. URL: lukianivka-dnz.edukit.kiev.ua

4. Українська різдвяна символіка (зірка, колядники, коза, павук). *Referaty.wordpress*. URL: surli.cc/otbmnx

УДК 7.05:316.7

Вікторія Діян,
студентка ІІ курсу спеціальності 022 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ірина Матоліч,
завідувач кафедри дизайну,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9728-7372

ДИЗАЙН ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОВСЯКДЕННИХ ПРАКТИК: РОЛЬ МІКРОВІЗУАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ТА ГРАФІЧНИХ РІШЕНЬ

Візуальні та функціональні рішення значно впливають на повсякденну діяльність людини. Вони проявляються як у дрібних елементах – від маленької кнопки на екрані до планування міського простору. Дослідження

цього впливу дозволяє зрозуміти, як зовнішній вигляд предметів та навколишнє середовище формують поведінку, звички та когнітивні процеси людини. Таким чином, дизайн є не лише естетичною категорією, а й ефективним інструментом соціокультурного та практичного впливу на людину.

Ключовий візуальний елемент – це певне поєднання кольорів, типографіки, форм, розташування тексту, фотографій чи ілюстрацій. Саме ці риси об'єднують зовнішній вигляд усіх маркетингових повідомлень – банерів, графіки для вебсайту, додатків та соціальних мереж [1].

Якщо говорити про принципи UI/UX-дизайну та їх вплив на взаємодію людини з цифровими продуктами, на думку одразу спадає головне меню сайту або мобільного додатка, де колір, розташування та логіка навігації безпосередньо визначають швидкість, комфорт і ефективність користувацьких дій. Перш за все UI потребує активної роботи над графічною складовою інтерфейсу. Саме на цьому етапі створюються анімації, ілюстрації та інші елементи, зокрема шрифти, кольори та форми. Наприклад, меню будівельної компанії Blago Developer, де контраст зеленого і чорного забезпечує хорошу читаність, а кнопка «Обрати квартиру» виокремлена обводкою, що робить її помітною, але при цьому не відволікає від основного тексту, доповнює інтерфейс інтерактивної карти з чітким меню та позначенням проєктів і відділів продажу для зручної навігації користувача [4].

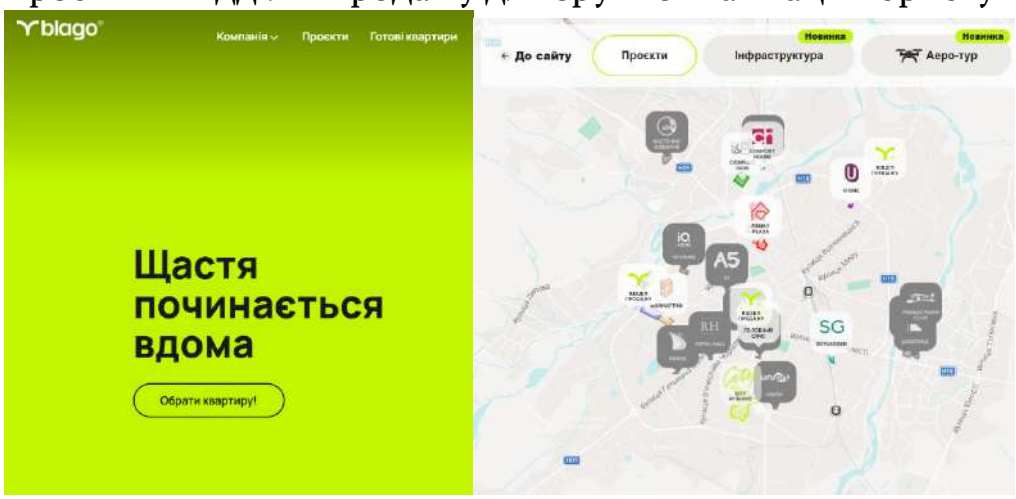

Рис. 1–2. Меню та інтерфейс Blago Developer

Розглядаючи моушн-дизайн, можна простежити рух графічних об’єктів, який може бути двовимірним, нагадуючи динамічну анімацію, або тривимірним і більш реалістичним. Основні інструменти впливу включають форму, рух, типографіку та звук. Motion design завжди має конкретну мету: він ілюструє ідею, викликає емоції або робить презентацію продукту чи послуги більш виразною. У сучасному інформаційному середовищі досвідченого глядача важко здивувати, тому він став ефективним інструментом привернення уваги та передачі інформації за короткий проміжок часу [2].

Цифрові ілюстрації на вебсайтах, лендинг-сторінках, мобільних екранах і в електронних розсилках – один із гарячих дизайн-трендів в останні роки. Кастомний графічний дизайн також широко використовується для виробництва рекламних і демонстраційних відеороликів. Усе частіше ми зустрічаємо анімовані ілюстрації в інтернеті: картинки, що оживають завдяки дизайнерам, привертають нашу увагу і додають динаміки сторінкам та екранам [5].

Рис. 3–4. Приклади анімованих ілюстрацій

Моушн-графіка має вражаючий попит у сфері маркетингу. Реклама на YouTube, в онлайн-кінотеатрах і на телебаченні рясніє анімованими текстами, логотипами, що складаються з різноманітних тематичних елементів, товарами, що збираються майже по молекулах. Створити привабливий образ товару, послуги або інфопродукту та змусити користувача перейти за оголошенням може лише короткий ролик. Саме тому маркетологи готують рекламні креативи для всіх майданчиків, що працюють з відео: Instagram, YouTube, TikTok, Facebook, стримінговими сервісами кіно та серіалів, які передбачають показ реклами. Реклама приваблює нас завдяки руху, яскравим кольором, які миттєво привертають увагу, викликають емоції та підсвідомо спрямовують поведінку, стимулюючи швидке сприйняття інформації та ухвалення рішень.

Банер – це візуальний рекламний або інформаційний елемент, створений за допомогою графічного дизайну. Банерна реклама залишається популярною протягом багатьох років завдяки своїм можливостям, функціоналу та гнучкості. На першому місці – різноманітність форм та форматів. Жодний рекламний інструмент не має такої великої варіації розмірів оголошень, щоб кожне з них якнайкраще показувало бренд чи компанію. Зворотною стороною можна вважати необхідність створення багатьох версій банера для однієї й тієї ж рекламної кампанії, але чого вартують ці зусилля у порівнянні з реально крутими результатами взаємодії з клієнтами! Наприклад, Apple завжди обирає простий і зрозумілий дизайн. На банері одразу пояснено конкурентні переваги продукту та його сильні сторони.

«Подати заявку за лічені хвилини» – приклад ідеального CTA, що поєднує простоту дії та швидкість отримання результату [3].

Рис. 5. Дизайн банера Apple

Рекламний банер Pluralsight демонструє пропозицію «Купи один місяць – отримай ще один безкоштовно». Тексту мало, але кожне речення має логічно завершену думку. Сам банер створений так, ніби це два різних оголошення, але поєднані єдиним концептом. До речі, це цікавий хід: створити два різнопланові дизайни, але кожний з них зробити логічно завершеним і протестувати, який стиль та текст більше резонує аудиторії.

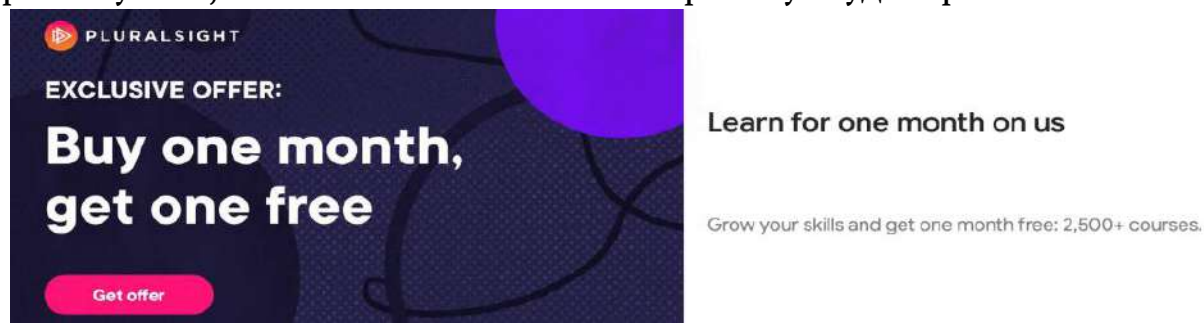

Рис. 6. Рекламний банер Pluralsight

Навіть найдрібніші візуальні деталі та графічні компоненти відіграють ключову роль у тому, як люди сприймають інформацію і взаємодіють із середовищем. Графічні елементи не лише покращують читабельність і орієнтацію, а й впливають на швидкість ухвалення рішень, ефективність дій та формування звичок. Рухомі або анімовані об'єкти підсилюють увагу та емоційне залучення, роблячи повідомлення більш запам'ятовуваним. Таким чином, дизайн перестає бути лише естетичним рішенням і стає інструментом організації повсякденного досвіду, здатним формувати поведінкові патерни, полегшувати взаємодію з продуктами та середовищем, а також впливати на культурні та соціальні практики користувачів.

Список використаних джерел:

1. Ключовий візуальний елемент дизайну. *InPost*. URL: https://inpost.pl/ua/novyny-klyuchovyy-vizual-shcho-tse-take-i-dlya-choho-vin-vykorystovuyetsya

2. Принципи UI та UX-дизайну та їх вплив на взаємодію людини. *Wezom*. URL: https://wezom.com.ua/ua/blog/chto-takoe-ui-i-kak-polzovatelskij-interfejs-vliyaet-na-prodazhi-internet-magazina

3. Моушн-дизайн як ефективний інструмент уваги та передачі інформації. *Voki Games*. URL: https://vokigames.com/ua/shho-take-moushn-dyzajn-grafika-animacziya-trendy/

4. Цифрові ілюстрації та анімація як сучасний дизайн-тренд. *Design4Users*. URL: https://design4users.com/uk/moushn-dizajn-animovani-iljustraciji/

5. Приклади банерної реклами. *Bannerboo*. URL: https://bannerboo.com/ua/blog/chudovi-pryklady-banernoyi-reklamy/

УДК 004.5:7.05

Сергій Долганов,
студент ІІ курсу магістратури спеціальності 022 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ірина Матоліч,
завідувач кафедри дизайну,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9728-7372

UI/UX-ДИЗАЙН ЯК СКЛАДОВА ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

UI/UX-дизайн є невід'ємною складовою сучасного графічного дизайну в умовах цифрових комунікацій і відіграє ключову роль у формуванні ефективних, зручних та візуально привабливих цифрових продуктів. На відміну від традиційного графічного дизайну, орієнтованого переважно на статичні носії, UI/UX-дизайн поєднує візуальну складову з функціональністю та сценаріями взаємодії користувача з інтерфейсом. Саме тому він розглядається як синтез естетичних, комунікативних і ергономічних принципів.

UI-дизайн (User Interface Design) зосереджується на формуванні візуального середовища цифрового продукту та охоплює розробку всіх елементів інтерфейсу, з якими безпосередньо взаємодіє користувач. До таких елементів належать кнопки, іконки, меню, навігаційні панелі, поля введення, типографіка, кольорові рішення, модульні сітки, а також композиційні та просторові структури інтерфейсу. Кожен із цих компонентів виконує не лише декоративну, а й функціональну роль, забезпечуючи зрозумілість, логічність і передбачуваність взаємодії [1].

Основним завданням UI-дизайну є створення цілісної візуальної системи, яка поєднує естетичну привабливість із практичною зручністю використання. Інтерфейс має бути інтуїтивно зрозумілим, легко адаптованим до різних сценаріїв користування та відповідати контексту застосування

цифрового продукту. Саме через UI-дизайн користувач отримує перше враження про продукт, тому його візуальна якість значною мірою впливає на рівень довіри, зацікавленості та бажання продовжувати взаємодію.

У межах UI-дизайну графічний дизайнер активно працює з принципами візуальної ієрархії, контрасту, масштабу, ритму та балансу. За допомогою кольору, типографіки, відступів і розміщення елементів визначаються пріоритети інформації, що дозволяє користувачеві швидко орієнтуватися в інтерфейсі та ефективно виконувати необхідні дії. Важливим аспектом є також узгодженість стилю – послідовне використання графічних елементів сприяє формуванню впізнаваного образу продукту та знижує когнітивне навантаження [1].

Крім того, UI-дизайн передбачає врахування технічних і ергономічних особливостей різних пристроїв, зокрема мобільних екранів, що потребує оптимізації розмірів елементів, читабельності тексту та зручності керування за допомогою дотиків. Таким чином, UI-дизайн виступає важливим інструментом інтеграції графічного дизайну у функціональну структуру цифрового продукту, забезпечуючи гармонійне поєднання візуальної мови, зручності використання та очікувань цільової аудиторії [7, с. 21].

UX-дизайн (User Experience Design) орієнтований на формування цілісного та позитивного досвіду користувача під час взаємодії з цифровим продуктом і охоплює комплексний аналіз його поведінки, потреб, очікувань і мотивацій. Він включає дослідження цільової аудиторії, проєктування інформаційної архітектури, логіки навігації, користувацьких сценаріїв та шляхів взаємодії з інтерфейсом. Основною метою UX-дизайну є забезпечення зручності, передбачуваності та ефективності використання продукту, що безпосередньо впливає на рівень задоволеності користувачів.

UX-дизайн тісно пов’язаний із графічним дизайном, оскільки саме візуальні рішення значною мірою визначають сприйняття інтерфейсу як зрозумілого або складного, приємного або перевантаженого. Продумана типографіка, збалансована кольорова палітра, логічна композиційна структура та чітка візуальна ієрархія сприяють зменшенню когнітивного навантаження, полегшують орієнтацію в інтерфейсі та роблять взаємодію більш інтуїтивною. Візуальні акценти допомагають користувачеві швидко зчитувати інформацію, знаходити потрібні функції та розуміти послідовність дій [21, с. 14].

Важливим аспектом UX-дизайну є врахування емоційного компонента користувацького досвіду. Графічний дизайн через колір, форму, ритм, анімацію та мікровзаємодії здатен формувати відчуття комфорту, довіри

та залученості. Емоційно виважені візуальні рішення підвищують задоволення від користування продуктом і стимулюють тривалішу та повторну взаємодію з ним.

У контексті графічного дизайну UI/UX-дизайн виконує не лише утилітарну, а й комунікативну функцію. Візуальна мова інтерфейсу стає засобом передачі характеру бренду, його цінностей, місії та позиціонування в цифровому середовищі. Послідовне використання кольорів, шрифтів, стилю ілюстрацій, фотографій та анімацій формує впізнаваний образ продукту, підсилює асоціативні зв'язки та сприяє емоційному залученню користувачів.

Особливої актуальності UI/UX-дизайн набуває у мобільних застосунках і культурно-освітніх цифрових проєктах, зокрема музейних додатках, де необхідно гармонійно поєднати інформативність, зручність користування та естетичну привабливість. Такі цифрові продукти орієнтовані на широку аудиторію з різним рівнем підготовки, віком і досвідом користування технологіями, що зумовлює підвищені вимоги до зрозумілості інтерфейсу та логіки взаємодії [21, с. 15].

У музейних застосунках UI/UX-дизайн виконує роль посередника між відвідувачем і культурною спадщиною, адаптуючи складний історичний та науковий матеріал до формату цифрового сприйняття. Графічний дизайн інтерфейсу має не лише забезпечувати комфортну навігацію та швидкий доступ до інформації, а й формувати відповідну атмосферу, що відображає ідентичність установи, її історичний контекст і художню цінність експозицій. Використання виваженої кольорової палітри, характерної типографіки, стилізованих іконок та візуальних метафор допомагає підкреслити культурний зміст і створити емоційний зв'язок користувача з представленим матеріалом [21, с. 16].

Важливу роль у таких проєктах відіграє сценарний підхід до UX-дизайну, коли користувач не просто переглядає інформацію, а занурюється у послідовну історію – маршрут виставкою, тематичну подорож або інтерактивний наратив. Інтерактивні елементи, анімація, мультимедійний контент і доповнена реальність, за умови їх обґрунтованого використання, підсилюють пізнавальний ефект і роблять взаємодію більш захопливою.

Таким чином, у культурно-освітніх і музейних цифрових проєктах UI/UX-дизайн виходить за межі суто функціонального завдання і стає важливим інструментом інтерпретації культурного контенту. Графічний дизайн у поєднанні з продуманим користувацьким досвідом сприяє глибшому залученню аудиторії, підвищує інтерес до експозицій і забезпечує сучасну форму комунікації між культурною установою та її відвідувачами. Таким чином, UI/UX-дизайн як складова графічного дизайну є комплекс-

ною дисципліною, що поєднує візуальне мислення, комунікаційні стратегії та принципи людиноорієнтованого проєктування. Його роль полягає у створенні ефективних цифрових продуктів, які не лише привабливі з точки зору дизайну, а й зручні, інтуїтивні та адаптовані до потреб сучасного користувача.

Список використаних джерел:

1. Берест М. Які соціальні мережі збирають найбільше персональних даних. *meta.ua*. URL: https://meta.ua/uk/news/tech/73797-yaki-sotsialni-merezhizbirayut-naibilshe-personalnih-danih/

2. Івано-Франківський краєзнавчий музей. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE-%D0%A4%D1%

3. Кирилюк А. В. Сайт та його наповнення (контент) як об'єкт правовідносин. Дискусії щодо методики викладання та самонавчання: від римського приватного права до сучасності; від курсової роботи до дисертації. *Забезпечення оригінальності творів: невирішені питання* : матеріали відкритого міжкафедрального семінару (Одеса, 23 травня 2016 р.). Одеса : Фенікс, 2016. С. 13–17.

УДК 7.05:004.92:004.8

Наталія Заліська,
студентка III курсу
спеціальності «Графічний дизайн»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Галина Кухар,
старший викладач кафедри дизайну,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3305-4246

ВПЛИВ ЗГЕНЕРОВАНОГО ВІЗУАЛЬНОГО КОНТЕНТУ НА КРЕАТИВНІСТЬ ТА УНІКАЛЬНІСТЬ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

Активний розвиток цифрових технологій, зокрема інструментів штучного інтелекту, істотно вплинув на підходи до створення візуального контенту. Генеративні інструменти дедалі частіше використовуються на етапі пошуку ідей, створення композиційних рішень і формування візуального стилю. Водночас вони не визначають зміст графічних рішень самостійно, а виконують допоміжну функцію, залишаючи провідну роль за дизайнером і його творчим баченням.

У таких умовах зростає увага до якості та виразності візуальних елементів, які безпосередньо впливають на сприйняття інформації. Дизайнер-

ські рішення орієнтуються не лише на зовнішню привабливість, а й на створення емоційного контакту з аудиторією. Саме тому особливого значення набуває робота з кольором, фактурою, типографікою та ілюстративними елементами, що формують цілісну візуальну композицію.

Значну роль у цьому процесі відіграють кольорові палітри, які формують емоційний настрій та впливають на сприйняття візуального повідомлення. У 2026 році переважають стримані природні відтінки, зокрема теплі нейтральні, приглушені зелені, бежеві та землисті тони. Такі кольори використовуються для створення відчуття стабільності, довіри та візуального балансу, що особливо важливо у цифровому середовищі, перенасиченому яскравими й контрастними образами.

У сучасному графічному дизайні візуальний контент виконує не лише естетичну, а й комунікативну функцію. Він спрямований на створення емоційного контакту з аудиторією та формування цілісного образу. Як зазначається в аналітичних матеріалах українських дизайнерських ресурсів, ефективність візуальних рішень значною мірою залежить від їхньої здатності викликати довіру та зацікавлення [1]. У цьому контексті дизайнер виступає не просто виконавцем, а автором візуальної ідеї.

Застосування згенерованого візуального контенту в дизайнерській діяльності найчастіше відбувається на початкових етапах роботи, коли формується загальна концепція проєкту. Генеративні інструменти дозволяють швидко отримати кілька варіантів композицій, кольорових рішень або стилістичних напрямів, що полегшує процес вибору. На практиці це дає змогу дизайнеру зосередитися на смисловому наповненні роботи, а не лише на технічних аспектах.

Разом із тим використання таких інструментів змінює традиційне уявлення про креативність у графічному дизайні. Креативність усе частіше проявляється не в самому процесі створення зображення, а в умінні критично оцінити отриманий результат, відкоригувати його та адаптувати до конкретних завдань. Саме на цьому етапі проявляється професійний досвід дизайнера та його авторський підхід.

Водночас важливо враховувати, що зростання доступності генеративних інструментів змінює вимоги до професійної підготовки дизайнера. Окрім володіння технічними навичками, дедалі більшого значення набуває здатність працювати з концепцією, формулювати ідею та вибудовувати візуальну логіку проєкту. В таких умовах креативність проявляється не лише у створенні окремих елементів, а й у вмінні поєднати їх у цілісну композицію, яка відповідає поставленим завданням і зберігає авторську індивідуальність.

Проблема унікальності графічного дизайну стає особливо відчутною в умовах масового використання генеративних технологій. Алгоритми працюють на основі вже наявних зразків, що може призводити до появи схожих за стилістикою візуальних рішень. Якщо дизайнер беззастережно покладається на згенерований контент, існує ризик втрати індивідуального стилю та зниження художньої цінності роботи.

Варто також звернути увагу на зміну підходів до процесу створення графічного дизайну в умовах використання генеративних технологій. Дизайнер дедалі частіше працює не з одним остаточним варіантом, а з кількома альтернативними рішеннями, які потребують аналізу та свідомого вибору. Такий підхід сприяє розвитку аналітичного мислення та відповідальності за кінцевий результат, оскільки саме людина визначає, які візуальні елементи є доречними, а які не відповідають концепції проєкту або його ціннісному наповненню.

Крім того, використання згенерованого візуального контенту актуалізує питання етичної та професійної відповідальності у сфері графічного дизайну. Дизайнер має враховувати не лише технічну якість зображення, а і його смислове навантаження, відповідність культурному контексту та вплив на сприйняття аудиторії. У цьому аспекті збереження авторської позиції та усвідомленого підходу до творчого процесу є важливою умовою формування якісного візуального середовища.

Саме тому у трендах графічного дизайну 2026 року спостерігається повернення до більш «живої» та людяної візуальної мови. Українські аналітичні огляди відзначають зростання інтересу до природних кольорових палітр, м’яких текстур і форм, а також до елементів, що імітують ручну роботу [2]. Такі рішення сприймаються як противага надмірно штучним цифровим образам і дозволяють створити емоційно насичений візуальний продукт.

Окремої уваги заслуговує використання акварельних ілюстрацій, пастельних переходів та фактурних поверхонь, які дедалі частіше застосовуються у графічному дизайні. Ці прийоми допомагають підкреслити індивідуальність авторського стилю та створити відчуття матеріальності зображення. Навіть у поєднанні з цифровими інструментами вони зберігають елемент живої творчості, що є важливим для сучасного дизайну [3].

У наукових дослідженнях українських авторів наголошується, що графічний дизайн відіграє важливу роль у формуванні культурної ідентичності та візуального середовища суспільства. Через дизайн транслюються цінності, історичний досвід і світоглядні орієнтири, що надає особливого

значення збереженню авторської унікальності [4]. У цьому контексті використання згенерованого візуального контенту потребує зваженого та відповідального підходу.

Отже, використання генеративних технологій поступово стає звичним елементом роботи в графічному дизайні та впливає на характер творчого процесу. У таких умовах згенерований візуальний контент може бути корисним для пошуку ідей і спрощення окремих етапів роботи, однак він не здатний повністю замінити творче мислення дизайнера. З огляду на тренди графічного дизайну 2026 року особливої уваги потребує збереження балансу між застосуванням сучасних технологій і розвитком авторського стилю. Саме такий підхід дозволяє створювати візуальні рішення, які залишаються змістовними, виразними та індивідуальними.

Список використаних джерел:

1. Вплив візуального контенту на ефективність маркетингу: тенденції та практичні поради. *Mas-agency*. URL: https://www.google.com/search?q=mas-agency.com.ua/-blog/article/?id=37

2. Найкращі прийоми графічного дизайну: що буде в тренді у 2026. *Genius.space*. URL: genius.space/lab/najkrashhi-prijomi-grafichnogo-dizajnu-shho-bude-v-trendi-u-2026/

3. Шостачук Т. та ін. Сучасні тенденції графічного дизайну у світі та в Україні. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 11 (39). С. 1602–1611. URL: ir.dpu.edu.-ua/items/21782e16-c513-48c3-934b-3ffd8d448ab9

4. Тренди графічного дизайну у 2026 році. *Weblium*. URL: ua.weblium.com/blog/-trendi-grafichnogo-dizajnu

УДК 7.05

Олена Карлічук,
студентка ІІІ курсу спеціальності 022 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Наталія Гілязова,
доцент кафедри дизайну,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7054-2089

ОРНАМЕНТ ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Орнамент є однією з фундаментальних форм візуальної організації, що відіграє важливу роль у розвитку мистецтва та дизайну. Від найдавні-

ших зразків мистецтва до сучасних цифрових інтерфейсів орнамент використовується як засіб упорядкування простору, передачі сенсу і формування естетичної цілісності об'єкта [2]. У графічному дизайні орнамент набуває особливого значення як елемент візуальної комунікації, що поєднує декоративну, інформаційну та ідентифікаційну функції.

Метою цієї роботи є визначення поняття орнаменту, аналіз його основних видів і структурних елементів, а також розгляд особливостей застосування орнаменту у графічному дизайні.

Орнамент – ритмічна композиція, структурована із симетричних по вертикальних, горизонтальних або похилих осях елементів, візерунків, зон або секцій; вона складається із площинних графічних форм, колірних полів, розділених чіткими межами. Орнамент – візуалізація ритму, його графічне вираження [3, с. 68].

Орнамент поділяється на стрічковий, сітчастий і розетковий. Стрічковий орнамент ґрунтується на лінійному ритмічному повторенні мотивів, сітчастий передбачає розташування елементів у двох напрямках площини, а розетка являє собою центричну замкнуту композицію з організацією мотивів навколо центру.

Композиція орнаменту визначає спосіб розташування мотивів і рапортів у межах площини. Вона може бути лінійною, сітчастою, композиційно-замкнутою (концентричною, радіальною або комбінованою) [4].

Основними складовими орнаменту є мотив, рапорт і композиція.

Мотив – це найменший візуальний елемент орнаменту, який може бути геометричною фігурою, стилізованим зображенням рослини, тварини, людини або абстрактним знаком. Саме мотив є основою орнаментальної побудови.

Рапорт – це завершена частина орнаменту, яка повторюється у визначеному порядку. Повторення рапорту створює ритм і забезпечує безперервність орнаментального узору на площині або в просторі.

Найпоширенішими мотивами є геометричний, рослинний, зооморфний, антропоморфний та комбінований.

Геометричний орнамент складається з абстрактних форм, таких як точки, прямі, ламані, зигзагоподібні лінії, круги, ромби, багатокутники, зірки, хрести, спіралі, а також більш складні мотиви, наприклад, меандри. Він є одним із найпоширеніших у сучасному графічному дизайні завдяки своїй універсальності, структурності та відповідності принципам мінімалізму.

Рослинний орнамент ґрунтується на стилізованих формах листя, квітів, пагонів, плодів. У ньому важливу роль відіграє ритмічність ліній і пластика форм. Рослинний орнамент застосовується для декоративного оформлення, створення візуальної гармонії та природності, а також для передачі культурних і символічних значень.

Рис. 1. Приклад застосування рослинного орнаменту як елемента візуальної айдентики бренду

Зооморфний орнамент включає мотиви тварин і має символічний характер. Зазвичай такі зображення пов'язані з міфологічними уявленнями та віруваннями.

Антропоморфний орнамент містить стилізовані образи людини. Цей вид орнаменту є менш поширеним і часто має сакральне або обрядове значення.

Комбінований орнамент поєднує різні типи мотивів, що дозволяє створювати складні й багатошарові орнаментальні композиції: геометричні і тваринні форми, геометричні і рослинні форми, відомі як арабески.

Сучасний орнамент характеризується як мистецтво порядку, що організовує об'єкти, задає тип сприйняття, спрямовує рух погляду, співвідносить ціле з його частинами. Орнамент може надати зображенню характеру незамкнутого фрагмента, заповнюючи його рівномірною сіткою або чітко обмежуючи його обрамленням. Він допомагає орієнтувати предмет, позначає його верх і низ, правий і лівий напрямок. Прикрашений орнаментом предмет набуває власного художнього змісту і стає носієм гармонії [3, с. 95].

Орнаменти є ефективним інструментом для створення сучасних візуальних дизайн-об'єктів. Квадрати, ромби, зірки, спіралі та інші абстрактні форми об'єднані кольорами і мотивами легко адаптуються до різних форматів та носіїв. Сфера їхнього використання – створення елементів брендингу, зокрема логотипів та патернів, фонових текстур та інших візуальних

символів. Водночас орнаменти можуть бути стилізовані і зберігати свої класичні форми, поєднуючи автентичність із сучасними трендами дизайну [1, с. 216].

Рис. 2. Приклад застосування стрічкового геометричного орнаменту в дизайні етикетки пивної продукції

Особливого значення набуває використання орнаменту як засобу візуальної ідентифікації та культурної комунікації. Через орнамент дизайнери можуть апелювати до національної спадщини, історичної пам'яті та колективних символів, адаптуючи їх до сучасного контексту.

Отже, орнамент є складовою мистецтва та дизайну. Він виступає як система організації візуального простору, що ґрунтується на повторенні елементів та композиційній впорядкованості. Орнаменти є ефективним інструментом для створення сучасних об'єктів графічного дизайну. Елементи орнаменту застосовують при створенні айдентики, зокрема логотипів та патернів, фонових текстур та інших візуальних символів. У сучасному світі орнамент залишається актуальним засобом художнього вираження, зберігаючи зв'язок між традицією та інновацією.

Список використаних джерел:

1. Бердинських С., Білецька В. Елементи українського етносу як основа для сучасного брендингу та фірмового стилю. *Актуальні проблеми сучасного дизайну* : зб. матеріалів доп. учасн. VII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 2025 р.). Київ : КНУТД, 2025. С. 215–217.

2. Орнамент. *Енциклопедія Сучасної України*. URL: esu.com.ua/article-75890

3. Естетика та семантика орнаменту : навч.-метод. посіб. Полтава : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2024. 144 с.

4. Причепій О. Є. Орнамент як предмет наукового дослідження. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури* : зб. наук. пр. Київ : Міленіум, 2015. Вип. XXXIV. С. 161–169. URL: er.knutd.edu.ua/handle/123456789/2668

УДК 7.05

Ольга Король,
студентка III курсу спеціальності 022 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Наталія Гілязова,
доцент кафедри дизайну,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7054-2089

ГІБРИДНИЙ СТИЛЬ SONY PICTURES ANIMATION

У сучасній анімації зростає інтерес до стилізованих рішень, що відходять від фотореалістичної 3D-естетики та орієнтуються на більш виразну графічність. Студія Sony Pictures Animation стала одним із провідних представників цього підходу. Вона поєднала тривимірне моделювання з елементами двовимірної графіки та сформувала характерний гібридний стиль. Тому вивчення гібридної анімації на даний час є актуальним, оскільки дає змогу краще зрозуміти, як сьогодні змінюється вигляд і художня подача мультфільмів.

Метою дослідження є визначення основних особливостей цього стилю та визначення ключових засобів поєднання 3D та 2D.

У роботі розглянуто приклади проєктів студії, а увага зосереджена на п'яти візуальних характеристиках: імітації традиційних технік, стилізованій анімації руху, використанні кольору як емоційного інструменту, змішуванні графічних елементів та формуванні унікальності світу й персонажів.

Першою художньою рисою гібридної анімації є імітація традиційних технік. Двовимірні графічні елементи накладаються на тривимірні моделі, поєднуючи глибину CGI (зображень, згенерованих комп'ютером) з естетикою традиційних медіа [2, с. 28-29]. У «Spider-Man: Into the Spider-Verse» це проявляється у 2D-лініях (плоских графічних контурах), хешуванні (штрихуванні на 3D-моделях), крапках Benday (елементах імітації друку коміксів), стилізованих тінях та інших елементах комікcної графіки, інтегрованих у 3D-форму [6]. Завдяки цьому екранне зображення набуває подібності до коміксів: воно виглядає ніби намальованим і «надрукованим», хоча базується на 3D-структурі [1, с. 43]. Цей спосіб імітації забезпечує ефект ручної присутності та формує впізнаваний гібридний стиль стрічки (Іл. 1).

Іл. 1. Комiксна стилізація кадру з анімаційного фільму «Spider-Man: Into the Spider-Verse»

Наступною особливістю є стилізована анімація руху, яку демонструє «K-Pop: Demon Hunters» (Іл. 2). Для екшн-сцен аніматори активно використовували техніку «on twos», коли проміжні кадри пропускаються, що створює виразну, графічну мову руху, характерну для класичної анімації [4]. У динамічних сценах боїв застосовувалися smear frames (спотворені кадри для плавного показу швидкого руху), щоб підсилити інтенсивність рухів і зробити їх більш драматичними [3]. Ці прийоми формують пластичну, експресивну анімаційну мову, відмінну від класичної стилістики.

Іл. 2. Smear frames у кадрі з анімаційної стрічки «K-Pop: Demon Hunters»

Ще однією ознакою гібридної анімації є використання кольору як емоційного інструменту. У проєктах Sony Pictures Animation він функціонує як засіб драматургічного вираження. У «Spider-Man: Across the Spider-Verse» палітри персонажів і світів змінюються відповідно до їхніх емоцій та характерів: акварельні відтінки світу Гвен варіюються від темних у моменти напруги до світлих у сценах довіри [5]; у Нуар-Павука застосовано майже монохромну гаму, яка передає жорсткість його світу; у Свина-Павука – яскраві дитячі барви, що підкреслюють комічність персонажа [6]. Такий підхід робить колір активним носієм настрою, вирізняючи стилістику студії серед інших анімаційних виробництв (Іл. 3).

Іл. 3. Акварельний світ Гвен у кадрах з анімаційного твору «Spider-Man: Across the Spider-Verse»

Ще одним засобом, яким користується анімаційна студія Sony Pictures, є змішування графічних елементів. Він передбачає цілеспрямоване поєднання в одному фільмі кількох художніх способів подачі. У «Spider-Man: Into the Spider-Verse» цей підхід реалізовано через стилістичне розмежування персонажів: Пені Паркер зберігає естетику японського аніме, Свин-Павук відтворює «мультяшність» класичної школи Looney Tunes, а Нуар-Павук виконаний у чорно-білій детективній стилістиці [1, с. 43]. Такий метод дозволяє одночасно підтримувати коміксову природу фільму та підкреслювати індивідуальність кожного героя [5], створюючи багатошарову візуальну структуру, де 3D-основа органічно взаємодіє з різними формами 2D-графіки (Іл. 4).

Іл. 4. Поєднання візуальних стилів у кадрі з анімаційного фільму

«Spider-Man: Into the Spider-Verse»

Останньою художньою особливістю є формування унікальності світу й персонажів Sony Pictures Animation. Кожен герой і всесвіт мають унікальний стиль, що відображає їхню особистість і культурний контекст. У «The Mitchells vs. The Machines» це проявляється через «Katie-vision» – перенесення творчих фантазій головної героїні Кеті на екран у вигляді намальованих від руки елементів, акварельних текстур і хаотичних вставок [5]. Такий підхід створює теплий, трохи недосконалий і людяний світ, що контрастує зі стерильним середовищем роботів, а персонажі з їхніми перебільшеними рисами та емоційними недосконалостями виглядають живими й індивідуальними (Іл. 5).

Іл. 5. Застосування «Katie-vision» у кадрі з анімації «The Mitchells vs. The Machines»

Отже, дослідження показало, що гібридний стиль Sony Pictures Animation поєднує тривимірну анімацію з двовимірними елементами, створюючи впізнавану та емоційно насичену візуальну мову. Розглянуті принципи – це імітація традиційних технік, стилізована анімація руху, використання кольору, змішування графічних елементів та формування

унікального світу й персонажів, які демонструють, як цифрові 3D-моделі набувають вигляду ручної роботи, а персонажі та світи отримують власну індивідуальність.

Список використаних джерел:

1. Дегтярьова А. Гібридна анімація як засіб ефективного розкриття історії фільму. *Сучасний мистецький дискурс очима молодих науковців* : матеріали Першої студентської наук.-практ. конф., 25 трав. 2023 р. Харків : ХДАДМ, 2023. С. 39–47.
2. Kivistö J. Hybrid Animation: The Process and Methods of Implementing 2D Style in 3D Animation : bachelor's thesis. *Tampere University of Applied Sciences*. Tampere, 2019. 61 p.
3. Linington D. K-Pop Demon Hunters: The animation and music behind Netflix's record-breaker. *Notebookcheck* : блог. URL: https://www.notebookcheck.net/K-Pop-Demon-Hunters-The-animation-and-music-behind-Netflix-s-record-breaker.1106104.0.html
4. Snyder C. How 'Spider-Man: Into the Spider-Verse' was animated. *Business Insider* : блог. URL: https://www.businessinsider.com/spiderman-spider-man-into-spider-verse-animated-frame-rate-marvel-stan-lee-2019-2
5. Spider-Man: Across the Spider-Verse. Animation and design. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Spider-Man:_Across_the_Spider-Verse#Animation_and_design
6. Spider-Man: Into the Spider-Verse. Animation and design. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Spider-Man%3A_Into_the_Spider-Verse?#Animation_and_design
7. The Mitchells vs. the Machines. Animation and design. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Mitchells_vs._the_Machines#Animation_and_design

УДК 7.05:7.038

Валерій Лісько,
студент І курсу магістратури
спеціальності В2 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ірина Матоліч,
завідувач кафедри дизайну,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9728-7372

ЕВОЛЮЦІЯ ВІЗУАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ І ВПЛИВ ДИЗАЙНУ НА КУЛЬТУРНЕ ТА ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Візуальні комунікації в українському культурному просторі формувалися під впливом історичних, соціальних та політичних чинників. Вони є важливим інструментом збереження національної ідентичності, трансля-

ції культурної пам'яті та адаптації традиційних образів до сучасного цифрового середовища. У XXI столітті дизайн в Україні відіграє ключову роль у процесах культурної репрезентації, комунікації та самоідентифікації в глобальному інформаційному просторі.

Витоки українських візуальних комунікацій сягають глибинних пластів народної культури, сакрального мистецтва та орнаментально-символічних систем, що формувалися протягом століть. Народне мистецтво виконувало не лише декоративну, а й комунікативну функцію, слугуючи засобом передавання знань, традицій і світоглядних уявлень. Орнаменти вишивки, ткацтва, кераміки та різьблення містили закодовані символи природи, космологічні образи та знаки захисту, які були зрозумілими в межах спільноти й забезпечували культурну спадкоємність [6, с. 80–81].

Особливе місце в системі візуальних комунікацій посідало писанкарство як форма символічної мови, що поєднувала колір, ритм і знак. Кольорова палітра – домінування червоного, чорного, жовтого та білого – мала сакральне значення й використовувалася як інструмент візуального впливу. Декоративний розпис, зокрема регіональні школи народного малярства, сприяв формуванню локальних візуальних ідентичностей, що зберігають актуальність і в сучасному дизайні.

Сакральна іконографія Київської Русі та пізніших періодів стала важливим чинником розвитку візуальної мови. Ікона як засіб комунікації поєднувала образ, символ і текст, формуючи особливий тип візуального мислення. Канонічність зображення, ритміка композиції та символізм кольору заклали основи структурованого візуального повідомлення, вплинувши на подальші традиції образотворчого мистецтва й графіки [6, с. 80–81].

Значну роль у розвитку української візуальної культури відіграла книжкова графіка та шрифтове мистецтво доби бароко. Оформлення рукописних і друкованих книг, гравюри, заставки, ініціали та орнаментальні рамки виконували функцію візуального супроводу тексту, підсилюючи його зміст і забезпечуючи цілісність комунікації. Українське бароко сформувало синтез декоративності, символізму та наративності, що стало важливою основою для розвитку графічного дизайну [3, с. 4].

У XIX – на початку XX століття, в добу модерну, українські митці звертались до народних форм, інтерпретуючи їх крізь призму європейських художніх тенденцій. Розвиток шрифту, плакату та ілюстрації сприяв становленню професійної графіки. Особливе значення мав внесок митців українського авангарду та школи бойчукізму, які поєднували фольклорні мотиви, монументальність форм і сучасні композиційні принципи. Їхні пошуки заклали підґрунтя для формування національно орієнтованого дизайну, що вплинув на подальший розвиток візуальних комунікацій у XX столітті [4, с. 11].

Таким чином, історичні витоки українських візуальних комунікацій формувалися на перетині традиції та інновації. Вони створили багатий візуальний словник, який і сьогодні слугує джерелом натхнення для дизайнерів, забезпечуючи тяглість культурної пам'яті та розвиток сучасної візуальної мови.

У сучасному українському культурному контексті дизайн постає не лише як естетична або прикладна практика, а як важливий інструмент формування, збереження та трансляції національної ідентичності. В умовах глобалізації та інформаційної конкуренції візуальні комунікації набувають стратегічного значення, адже саме через образ, знак і візуальну мову формується уявлення про країну, її цінності та культурну унікальність. Український дизайн дедалі частіше виконує функцію культурного маркера, що дозволяє ідентифікувати національний контекст у міжнародному просторі.

Візуальні комунікації активно застосовуються у сфері брендингу міст і регіонів, айдентики культурних інституцій, музеїв, фестивалів та освітніх проєктів. Через дизайн створюється цілісний образ середовища, який поєднує історичну спадщину з сучасними формами подачі інформації. Айдентика культурних подій і просторів сприяє актуалізації локальної пам'яті, формуванню відчуття приналежності та залученню широкої аудиторії до культурного життя [3, с. 6].

Особливого значення дизайн набуває у періоди суспільних трансформацій і кризових моментів історії. У такі часи плакат, візуальна агітація, типографіка, колір і символіка стають потужними засобами комунікації соціальних і політичних смислів. Візуальна мова дизайну здатна швидко реагувати на події, формулюючи чіткі меседжі, пов'язані з цінностями свободи, гідності, солідарності та єдності. Саме дизайн у таких умовах виконує роль культурного спротиву, протиставляючи власну візуальну ідентичність зовнішнім наративам і маніпуляціям [4, с. 11].

Сучасний український дизайн активно звертається до національної символіки – традиційних орнаментів, кольорових кодів, шрифтових форм, образів народного мистецтва та історичних знаків. Водночас ці елементи не відтворюються буквально, а переосмислюються відповідно до принципів сучасної графіки, мінімалізму та цифрових медіа. Такий підхід дозволяє уникнути фольклоризації та стереотипності, зберігаючи автентичність і водночас забезпечуючи актуальність візуального образу [3, с. 5].

Важливою складовою утвердження національної ідентичності є розвиток української типографіки та шрифтового дизайну. Створення авторських кириличних шрифтів, заснованих на історичних формах письма, сприяє

формуванню самобутньої візуальної мови та посиленню культурної незалежності в цифровому просторі. Шрифт стає не лише носієм тексту, а й символом культурної присутності та ідентичності [4, с. 10].

Розвиток цифрових технологій суттєво вплинув на візуальні комунікації в Україні. Соціальні мережі, онлайн-платформи та цифрові медіа стали простором активної культурної взаємодії. Українські дизайнери створюють цифрові продукти, що поєднують локальний контекст із глобальними тенденціями – від вебдизайну та мобільних застосунків до моушн-графіки й інтерактивних проєктів.

Цифрове середовище сприяє поширенню української візуальної культури за межами країни, формуючи впізнаваний образ України у світі. Водночас воно відкриває можливості для збереження та цифрової репрезентації культурної спадщини – музеїв, архівів, традиційних форм мистецтва.

Серед основних викликів для українських візуальних комунікацій – конкуренція у глобальному інформаційному просторі, ризик втрати автентичності та комерціалізація культурних символів. У цих умовах дизайнери мають відповідально працювати з національними образами, уникаючи поверхового цитування та стереотипізації.

Перспективи розвитку українського дизайну пов'язані з поглибленням міждисциплінарних підходів, інтеграцією нових технологій та посиленням ролі освіти у сфері візуальної культури. Дизайн дедалі більше виступає як стратегічний інструмент культурної дипломатії та формування позитивного іміджу України [6, с. 80–81].

Таким чином, еволюція візуальних комунікацій в Україні демонструє тісний зв'язок між традицією та інновацією. Дизайн у культурному й цифровому середовищі стає засобом осмислення національної спадщини, формування ідентичності та активної участі у глобальному культурному діалозі. Отже, український дизайн не лише відображає сучасні тенденції, а й відіграє важливу роль у творенні культурного майбутнього країни.

Список використаних джерел:

1. Візуальні комунікації в рекламі і дизайні : колективна монографія / під ред. В. О. Пігулевського. Харків : Гуманітарний центр, 2011. 404 с.

2. Волинець Г. М. Сучасні тенденції використання інфографіки. *Соціальні комунікації*. 2015. № 3. С. 67–72.

3. Гресько О. В. Візуальна комунікація як основа масово-інформаційної діяльності XXI століття. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2015. № 1. С. 4–8.

4. Денисюк Ж. З. Візуальна комунікація як феномен масової культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 2. С. 9–14.

5. Дизайн : словник-довідник / Ін-т проблем сучасн. мист-ва НАМ України ; за ред. М. І. Яковлєва. Київ : Фенікс, 2010. 384 с.

6. Колосніченко О. В., Єжова О. В., Остапенко Н. В., Кротова Т. Ф., Колосніченко М. В., Чуанцзінь Чжоу. Адаптивне мистецтво сучасного плакату: соціальна комунікація та реклама. *Art and Design*. 2022. № 2. С. 79–93.

УДК 7.05:004.9

Лілія Лопатинська,
студентка І курсу магістратури
спеціальності «Дизайн»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ірина Матоліч,
завідувач кафедри дизайну,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9728-7372

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРОГРАМ ДЛЯ ДИДЖИТАЛ-ІЛЮСТРАЦІЙ У СУЧАСНОМУ ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ

У сучасному графічному дизайні цифрова ілюстрація відіграє важливу роль у формуванні візуальної культури та комунікації. Вона широко використовується у рекламній індустрії, брендингу, вебдизайні, ілюструванні публікацій, а також у створенні контенту для соціальних мереж і цифрових платформ. Поширення цифрових технологій і розвиток програмного забезпечення сприяли появі нових форм художнього самовираження та розширенню можливостей для творчої діяльності.

Найбільша помилка сприйняття дизайну в digital полягає в тому, що дизайн – це «просто красиві картинки». Дизайн не існує просто, щоб існувати. Це частина маркетинг-стратегії. Він має допомагати споживачу стати ближчим до компанії, впізнати в ній себе. Дизайн оживляє маркетинг, надає йому форми, розмірів, персонажів та ліній [1].

Програми для диджитал-ілюстрації відрізняються за функціональними характеристиками, типом графіки та технічними вимогами. За типом графіки їх поділяють на растрові, векторні та тривимірні. У графічному дизайні найбільш поширеними є растрові програми, оскільки вони дозволяють працювати з деталізованими зображеннями та імітувати традиційні художні матеріали, такі як олівець, вугілля, туш, акварель та олійні фарби.

Глобальна пандемія змусила велику кількість людей в усьому світі відкрити в собі нові таланти й уміння. Одним із таких умінь стало малювання в Procreate: тисячі жителів нашої планети взяли до рук олівці, пензлі

та стилуси. Дехто надав перевагу традиційним методам малювання, а дехто відкрив для себе цифрові малюнки.

Одним із найпопулярніших додатків для художників, які працюють в цифровому форматі, є Procreate. Цей застосунок містить в собі велику кількість інструментів, через що його так люблять художники. Також Procreate чудово підходить як новачкам, так і справжнім професіоналам у сфері цифрових малюнків. За допомогою цього додатка можна вивчити нові стилі малювання та розвивати свої навички багатьма способами [3].

Через свій інтерфейс Procreate підійде творчим особистостям різних професій: від дизайнерів до художників. Якщо ви, наприклад, професійно займаєтеся індивідуальними татуюваннями, то ця програма стане вашим майданчиком для творчості та створення нових ескізів [3]. Великий інструментарій, можливість працювати з кількома шарами водночас, змішувати фарбу як у справжній палітрі й швидко підганяти вашу роботу під потрібний розмір – все це та навіть більше ви можете зробити у додатку, щоб надати своєму творінню вигляду справжньої професійної картини (Іл. 1).

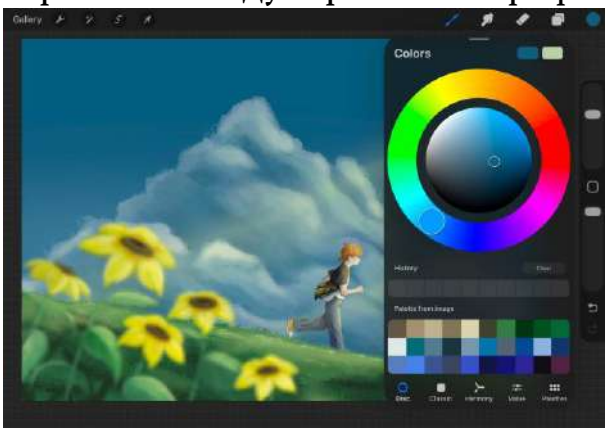

Іл. 1. Ілюстрація та інтерфейс програми Procreate

Застосунок містить в собі стільки інструментів, що для створення шедеврів вам точно не знадобиться жоден сторонній додаток.

Окреме місце серед програм для диджитал-ілюстрації посідає Clip Studio Paint, яка поєднує можливості мобільних і десктопних платформ. Ця програма активно використовується для створення ілюстрацій, коміксів та манґи, оскільки має спеціалізовані інструменти для лінійного малюнка, зафарбовування та роботи з текстурами. Clip Studio Paint підтримує роботу з графічними планшетами та стилусами, що робить її універсальною для різних видів творчості.

Clip Studio Paint орієнтована на створення художніх ілюстрацій, коміксів, манґи та цифрової графіки. Програма містить широкий набір інструментів, що імітують традиційні матеріали, такі як олівець, перо, туш і фарби, а також підтримує роботу з шарами, текстурами та лінійним малюнком (Іл. 2).

Іл. 2. Приклад ілюстрації та інтерфейсу Clip Studio Paint

Завдяки цьому вона дозволяє створювати деталізовані ілюстрації та формувати індивідуальний авторський стиль [2].

Важливою особливістю Clip Studio Paint є модель ліцензування. Для мобільних пристроїв програма функціонує на основі щомісячної або річної підписки, тоді як для комп'ютерів доступна також постійна ліцензія [2]. Такий підхід робить програму доступною для різних категорій користувачів – від початківців до професійних художників і дизайнерів.

Отже, Clip Studio Paint є ефективним інструментом диджитал-ілюстрації в сучасному графічному дизайні, що поєднує професійний функціонал, гнучкість використання та доступність на різних цифрових платформах.

Програми, такі як Krita та Adobe Photoshop, використовуються на персональних комп'ютерах і ноутбуках у поєднанні з графічними планшетами [4]. Графічний планшет дозволяє художнику працювати зі стилусом, що імітує традиційне малювання та забезпечує контроль натиску й нахилу пера. Krita є програмою з відкритим вихідним кодом і безкоштовним доступом, що робить її особливо популярною серед початківців і студентів. Вона спеціалізується переважно на художньому малюванні та ілюстрації, пропонуючи широкий набір пензлів, які імітують традиційні матеріали, такі як олівець, вугілля, туш і фарби (Іл. 3).

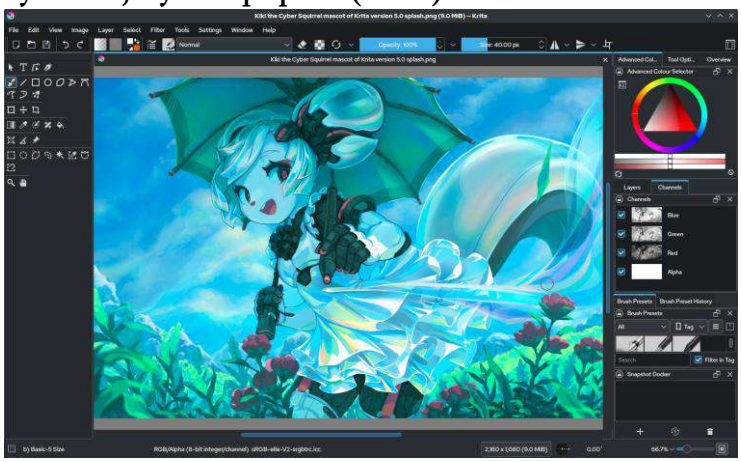

Іл. 3. Інтерфейс програми Krita

Krita використовується на персональних комп'ютерах і ноутбуках у поєднанні з графічними планшетами та не має повноцінної версії для iPad, що визначає її десктопну орієнтацію [5].

Adobe Photoshop, на відміну від Krita, є комерційною програмою з професійною спрямованістю, яка застосовується не лише для ілюстрації, а й для обробки фотографій, створення рекламних матеріалів та дизайну цифрового контенту. Photoshop має розширений функціонал роботи з зображеннями, кольорокорекцією та ефектами, що робить його універсальним інструментом у графічному дизайні (Іл. 4, Іл. 5).

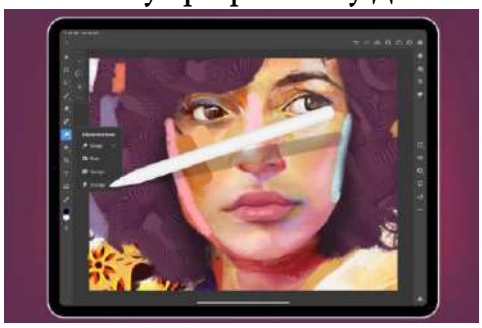

Іл. 4, Іл. 5. Інтерфейс Adobe Photoshop на iPad та на комп'ютері

Програма функціонує за моделлю підписки та використовується переважно на комп'ютерах разом із графічними планшетами [4].

Виходить, що, попри подібність інтерфейсів і базових принципів роботи, Krita та Adobe Photoshop мають різну спрямованість. Krita більше орієнтована на художню диджитал-ілюстрацію та навчальне середовище, тоді як Adobe Photoshop є універсальним професійним інструментом для широкого спектра дизайнерських завдань.

Таким чином, різноманіття програм для диджитал-ілюстрації в сучасному графічному дизайні надає художникам і графічним дизайнерам можливість обирати програмне забезпечення відповідно до власних творчих уподобань і професійних потреб для формування індивідуального стилю та просування власної творчості. Вибір програми значною мірою залежить не лише від її функціональних можливостей, а й від технічних засобів роботи, зокрема використання графічного планшета, планшета iPad чи інших мобільних пристроїв. Диджитал-ілюстрація, у поєднанні з сучасними програмами та платформами, стає важливим чинником розвитку графічного дизайну та художньої діяльності у сьогоденні.

Список використаних джерел:

1. Значення дизайну та ілюстрації у digital-сфері 2021–2022 рр. *Cases.media*. URL: https://cases.media/article/znachennya-dizainu-ta-ilyustracii-u-digital-sferi-2021-22-rokusrsltid=AfmBOorU6PUubBHv0zUnMQEzd9kap6pV_CRVt5HTqltXWD9DrTYv9MSd

2. Clip Studio Paint Help. *Clip-studio*. URL: https://ec.clip-studio.com/en-us/help
3. Огляд Procreate на iPad. *Icoola.ua*. URL: https://icoola.ua/blog/ohliad-procreate-na-ipad?srsltid=AfmBOooklOcfP3Ju_jT5lqtAOkpLIeAVutzFk3bWXHA3_bYVruOXAfL9
4. Krita vs Photoshop: Comparison of digital art software. *GeeksforGeeks*. URL: https://www.geeksforgeeks.org/krita-vs-photoshop/
5. Krita – Free and open-source digital painting application. *Krita*. URL: https://krita.org/uk/

УДК 745/749

Владислава Луканюк,
студентка IV курсу спеціальності 022 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Роксолана Левицька,
асистент кафедри дизайну,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: 0009-0003-6115-1582

ВІЗУАЛЬНА СТРАТЕГІЯ БРЕНДУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Бренд – це не просто особиста справа засновника. Це цілісна система, де його ідеї поєднуються з потребами та проблемами людей. Тільки коли ми чітко розуміємо основу бренду, стає зрозуміло, як саме його просувати. До прикладу, якщо ми обираємо спокійний та естетичний стиль, то розважальний чи хаотичний контент нам уже не підійде – він просто суперечитиме загальному образу. Такий порядок у стратегії допомагає не «збитися з курсу» ще на самому початку і будувати бізнес, якому довіряють.

Бренд-стратегія сьогодні виступає як системний план розбудови компанії, що визначає її місце на ринку та логіку просування. Вона охоплює шлях від формування фундаментальної ідеї до пошуку ефективних точок контакту з аудиторією, що забезпечує бізнесу гарантовану впізнаваність. Проте в сучасних реаліях візуальна складова цієї стратегії стає не просто елементом дизайну, а потужним інструментом для сталого розвитку, показуючи відповідальне ставлення компанії до екології та суспільства [2].

Таким чином, візуальний образ бренду перестає бути просто зовнішнім оформленням і стає частиною його репутації. Завдяки продуманому дизайну компанія може без слів продемонструвати свої цінності та відповідальне ставлення до світу. Це створює особливий зв’язок із клієнтами, які

цінують етичність, і робить бренд більш стійким та конкурентним у довгостроковій перспективі. Дизайн у такому разі працює не лише на естетику, а й на формування довіри та реалізацію принципів сталого розвитку.

Розібравшись із тим, що таке бренд-стратегія, важливо зрозуміти її практичну користь. Тому далі ми розглянемо, чому цей інструмент є незамінним, які саме цілі він допомагає досягти та кому потрібен:

– Підприємцям та власникам бізнесу. Для суб'єктів підприємницької діяльності бренд-стратегія виступає фундаментальним інструментом стратегічного планування. Вона забезпечує концептуальне обґрунтування місії організації та ідентифікацію цільових сегментів ринку. Реалізація стратегічного підходу дозволяє структурувати етапи масштабування бізнесу та оптимізувати процес прийняття управлінських рішень. Це гарантує релевантність операційної діяльності корпоративним цінностям компанії та їхню кореляцію з актуальними запитами споживачів.

– Маркетологам. У професійній діяльності спеціалістів із маркетингу бренд-стратегія виконує функцію методологічного базису для побудови системи інтегрованих комунікацій. Вона детермінує алгоритми позиціювання продукту, релевантні медіаканали та семантичну структуру повідомлень, адаптовану під запити цільових груп. Наявність верифікованої стратегії мінімізує ризики неефективного використання ресурсів і забезпечує прогностичність маркетингових заходів, дозволяючи інтегрувати креативні рішення в межах встановленої комунікаційної парадигми.

– Клієнтам. У контексті взаємодії зі споживчою аудиторією стратегічно сформований бренд виступає гарантом стабільності та прогнозованості якості суб’єкта ринку. Наявність чіткої ідентичності бренду сприяє зниженню когнітивного дисонансу споживачів, формуючи високий рівень довіри до компанії як до структури, що орієнтована на задоволення їхніх релевантних потреб. Таким чином, системна реалізація бренд-стратегії стає детермінантою трансформації разових транзакцій у стійку споживчу лояльність, що забезпечує формування сталої бази прихильників бренду.

– Інвесторам та партнерам. Для представників інвестиційної спільноти наявність верифікованої бренд-стратегії слугує індикатором операційної стабільності та перспективності суб’єкта господарювання. Чітка стратегічна ідентифікація бренду сигналізує про високий потенціал капіталізації та масштабування активів компанії, що суттєво знижує інвестиційні ризики. Сформований бренд-кейс виступає каталізатором для залучення зовнішнього капіталу та сприяє налагодженню стратегічного партнерства, відкриваючи доступ до нових сегментів ринку та фінансових інструментів [2].

Процес створення бренд-стратегії охоплює шлях від концептуального формування ідеології та цінностей до глибокого аналізу кількісних показників. Досліджуючи споживчу поведінку та сегментуючи цільову аудиторію, компанія отримує можливість розробити чіткий алгоритм дій з

визначеними критеріями ефективності. Такий системний підхід гарантує досягнення стратегічних цілей: зростання прибутковості, зміцнення лояльності та розширення ринкової присутності [3].

Побудова стратегії є цілісною системою послідовних заходів, де кожен етап відіграє критичну роль у створенні цілісного образу компанії. Для того, щоб бренд став життєздатним та конкурентним, його стратегічне планування має базуватися на наступних ключових складових:

– Концептуальна основа бренду. Виступає базовим вектором розвитку, що дає змогу чітко формулювати ключові ідеї компанії та глибинно проаналізувати запити цільової аудиторії. На цьому етапі формуються методи створення смислової та візуальної ідентичності, що робить компанію унікальною та впізнаваною.

– Аналіз та сегментація аудиторії. Розподіл клієнтів на групи та глибоке вивчення їхніх запитів дозволяють компанії вибудувати якісний діалог із покупцем. Розуміння портрета потенційного клієнта стає потужною базою для створення ефективної стратегії, яка робить бренд стійким і конкурентним.

– Унікальна торгова пропозиція. УТП є фундаментом конкурентоспроможності, дає можливість виділитися серед конкурентів та запропонувати клієнтам вигідну співпрацю. Завдяки акценту на унікальних характеристиках продукт стає лідером у своїй категорії, завдяки чому зростають довіра та відданість покупців.

– Визначення цінностей. Системний аналіз та поєднання емоційних і раціональних переваг продукту сприяють оптимізації взаємодії зі споживчою аудиторією. Формування високої ціннісної значущості бренду для релевантних сегментів ринку забезпечує стійку лояльність споживачів та мінімізує ризики їхнього переходу до конкурентів.

– Реалізація. Ключова фаза стратегічного процесу, спрямована на конкретизацію визначених цілей та вибір інструментів для їх практичного втілення. На цьому етапі здійснюється формування цілісного комплексу засобів і ресурсів, що забезпечують системне впровадження стратегічних рішень у функціональну діяльність бренду.

– Моніторинг та оцінка результативності. Цей етап передбачає систематичне відстеження динаміки позиціонування бренду та розробку метрик для вимірювання показників ефективності (KPI). Впровадження контролю дозволяє верифікувати відповідність отриманих результатів стратегічним цілям та здійснювати своєчасну корекцію комунікаційної політики [3].

Завдяки чіткій стратегії бренд перетворюється на щось більше, ніж просто продукт – він стає втіленням певної історії та цінностей. Це дозволяє вибудувати глибокий емоційний зв'язок з аудиторією, яка починає бачити в компанії однодумця, що розуміє їхні реальні потреби. Крім того, стратегія слугує дорожньою картою для всієї комунікації: кожен візуальний

образ чи повідомлення працюють на єдину мету – формування довіри. Варто зауважити, що ці принципи є універсальними як для великих корпорацій, так і для розвитку особистого бренду [1].

Підбиваючи підсумки, варто зазначити, що бренд-стратегія в сучасному дизайні трансформується з теоретичного планування у фундаментальну систему управління репутаційним капіталом. Дослідження довело, що системний підхід, який охоплює детермінацію цінностей, сегментацію аудиторії та вибір релевантних каналів комунікації, є критичною умовою для формування конкурентоспроможної ідентичності. Особливого значення набуває візуальна імплементація стратегії: в умовах орієнтації на сталий розвиток дизайн стає не лише естетичним атрибутом, а потужним медіумом для трансляції етичної відповідальності бренду. Таким чином, інтегрована бренд-стратегія забезпечує синергію між корпоративними сенсами та соціальними запитами, закладаючи підґрунтя для довгострокової лояльності споживачів та стабільної ринкової позиції бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Laba. URL: https://laba.ua/lecture/hr-and-recruiting/public/index.php/
2. Sigma Software University. URL: https://university.sigma.software/brand-strategy/
3. Wezom. URL: https://wezom.com.ua/ua/blog/strategiya-brenda

УДК 7.05:004.738.5

Катерина Мельник,
студентка III курсу
спеціальності «Графічний дизайн»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Галина Кухар,
старший викладач кафедри дизайну,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3305-4246

ЕСТЕТИКА «ПОТВОРНОГО» У СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ

Естетика цифрового бруталізму є однією з помітних тенденцій сучасного графічного та вебдизайну. Цей напрям, відомий також як Ugly Design «потворний дизайн», набув широкого поширення в цифровому середовищі. Його виникнення розглядають як реакцію на мінімалістичну, візуально «відполіровану» естетику, що проявлялася у використанні чистих макетів, акуратної типографіки та стриманих палітр [1].

Ugly Design навмисно відмовляється від традиційних уявлень про візуальну привабливість, створюючи інтерфейси, що виглядають різкими, інколи навіть незручними для сприйняття. Важливо підкреслити, що в межах цього підходу «потворність» часто не є помилкою або наслідком низької якості, а виступає свідомим дизайнерським прийомом. Одним із прикладів є видання Visual Rebellion in Design (Іл. 1), яке демонструє «візуальні бунти» сучасного дизайну через сміливі кольори, колажність і навмисну дисгармонію (Іл. 2).

Іл. 1. Видання Visual Rebellion in Design

Іл. 2. Приклад сторінкового дизайну

У цьому контексті «потворність» виступає не недоліком, а комунікативним засобом. Його мета – привернути увагу, викликати емоційну реакцію та підкреслити характер бренду або продукту [3].

Разом із тим, межа між концептуально обґрунтованим антидизайном і візуальною хаотичністю без ідеї є вкрай тонкою. Саме тому застосування естетики потворного вимагає чіткого розуміння контексту, культурного середовища та очікувань цільової аудиторії. У сучасному графічному дизайні Ugly Design може розглядатися як інструмент експерименту та критики візуальних норм, але не як універсальне рішення для всіх типів комунікації.

Окремо виділяють необруталізм як більш сучасну та контрольовану форму цього підходу (Іл. 3). Він зберігає енергію й прямолінійність бруталізму, проте частіше поєднує її з кращою читабельністю та структурованістю інтерфейсів. Для необруталізму характерні високі контрасти, товсті обводки, блокові компоненти та чітка ієрархія елементів (Іл. 4).

Деякі компанії та бренди стратегічно застосовують елементи потворної естетики з метою формування образу автентичності та наближеності до молодшої аудиторії. Однією з ключових причин поширення Ugly Design є втома користувачів від одноманітності цифрових продуктів. Багато брендів стали візуально схожими між собою, що знижує рівень зацікавлення та ускладнює диференціацію компаній. У цьому контексті бруталізм і антидизайн виступають як форма протесту проти «гладкої» корпоративної естетики [4].

Ефективність потворного дизайну значною мірою залежить від цільової аудиторії. Зокрема, у нішевих або молодіжних сегментах ринку, де автентичність цінується вище за формальну досконалість, подібна естетика може бути сприйнята позитивно. Натомість інші групи користувачів можуть відчувати роздратування, що призводить до втрати інтересу.

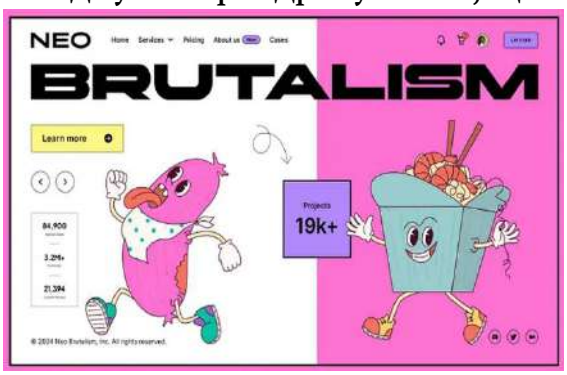

Іл. 3. Необруталізм: приклад інтерфейсу

Іл. 4. Приклад сторінкового дизайну

Таким чином, естетика «потворного» у сучасному графічному дизайні є складним і багатогранним явищем, що поєднує в собі протест проти візуальної стандартизації, прагнення до автентичності та бажання виділитися в умовах інформаційного перенасичення. За умови свідомого використання Ugly Design може стати ефективним засобом візуальної комунікації. Водночас відсутність концепції або стратегічного підходу перетворює його на приклад неякісного дизайнерського рішення, позбавленого естетичної та функціональної цінності.

Естетика «потворного» у сучасному графічному та цифровому дизайні є не лише модною тенденцією, а інструментом протиставлення візуальній стандартизації. Вона здатна підвищувати запам'ятовуваність через ефект негативного упередження, відповідно до якого люди схильні краще запам'ятовувати негативний або дискомфортний досвід, ніж позитивний.

Список використаних джерел:

1. Szymanski T. Потворний дизайн всюди. *Medium*. URL: tszymanski.medium.com/ugly-designs-are-everywhere-b44440877777

2. Потворний дизайн: візуальний бунт у дизайні. *Gestalten*. URL: gestalten.com/-products/pretty-ugly

3. Бруталізм і антидизайн. *Nielsen Norman Group*. URL: nngroup.com/articles/brutalism-antidesign/

4. Бунт проти краси. *Skvot*. URL: skvot.io/uk/blog/bunt-protiv-krasoty

УДК 7.05:004.8:316.7

Андрій Перхулин,
студент ІІІ курсу спеціальності 022 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ірина Матоліч,
завідувач кафедри дизайну,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9728-7372

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ТРАНСФОРМАЦІЇ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ

Штучний інтелект – це сукупність технологій, що надають комп'ютерним системам здатність виконувати інтелектуальні завдання, традиційно притаманні людині, зокрема аналізувати інформацію, навчатися на великих масивах даних і приймати рішення на основі виявлених закономірностей [4].

У сучасному світі спостерігається стрімка еволюція штучного інтелекту (AI), що розвивається на постійній основі та дедалі більше вдосконалюється. Ці процеси охопили практично всі сфери професійної діяльності, зокрема й дизайн. Активне впровадження AI-технологій у дизайнерські практики актуалізує низку ключових питань: чи здатен штучний інтелект повністю замінити дизайнера, чи, навпаки, він трансформується в інструмент, який розширює межі творчих можливостей і стає невід'ємною складовою дизайнерського повсякдення.

Сьогодні штучний інтелект демонструє здатність автоматизувати та оптимізувати значну кількість візуальних і проєктних завдань, зокрема:

- створення логотипів та елементів айдентики;
- розробку анімації та відеоконтенту;
- моделювання 3D-об'єктів і віртуальних продуктів;
- генерацію шаблонів для презентацій і маркетингових матеріалів;
- проєктування інтерфейсів вебсайтів і цифрових платформ;
- створення зображень на основі текстових описів, ілюстрацій та гіперреалістичних візуальних композицій [2].

Разом із цим використання AI у дизайні змінює саму роль дизайнера: від виконавця окремих візуальних рішень до куратора, стратега й інтерпретатора, відповідального за концепцію, етичний вимір і смислове наповнення проєкту. Таким чином, штучний інтелект виступає не лише технологічним інструментом, а й чинником глибокої трансформації дизайнерської професії.

Усі зазначені процеси відбуваються за лічені секунди, що дає підстави говорити про стрімке зростання популярності штучного інтелекту та його активну інтеграцію в сучасні професійні практики [1]. Водночас, попри значну кількість переваг, використання AI у дизайнерській діяльності має низку принципових обмежень, які потребують критичного осмислення.

По-перше, креативність. Штучний інтелект не здатний до самостійного породження принципово нових ідей, оскільки функціонує на основі вже наявних даних та зразків. Його результати є комбінаціями, інтерпретаціями й варіаціями попереднього візуального досвіду, закладеного в навчальні моделі.

По-друге, якість вихідних даних. Ефективність роботи AI безпосередньо залежить від якості, обсягу та репрезентативності інформації, на якій він навчається. За наявності упереджених, неповних або низькоякісних даних зростає ризик отримання поверхневих або некоректних візуальних рішень [3].

З огляду на це можна стверджувати, що роль дизайнера в сучасному суспільстві залишається ключовою. Саме дизайнер здатний формувати оригінальні концепції, працювати з контекстом, культурними кодами та емоційними смислами, а також здійснювати критичну оцінку результатів, згенерованих штучним інтелектом. Таким чином, AI доцільно розглядати не як заміну людської творчості, а як інструмент, що доповнює дизайнерське мислення та розширює межі професійної діяльності.

Окремої уваги потребує етичний та правовий вимір використання штучного інтелекту в дизайнерській практиці. Однією з ключових проблем залишається питання авторства: результати, створені за допомогою AI, часто ґрунтуються на аналізі та переробці вже існуючих візуальних рішень, що викликає дискусії щодо порушення авторських прав і меж допустимого запозичення. Відсутність чітких правових механізмів регулювання використання таких інструментів створює зону невизначеності як для дизайнерів, так і для замовників [3].

Не менш важливим є питання етичної відповідальності. Штучний інтелект може відтворювати стереотипи, закладені в навчальних даних, або генерувати візуальний контент, позбавлений культурної чутливості та контекстуального розуміння. У цьому аспекті саме дизайнер виступає

гарантом етичності проєкту, здійснюючи відбір, корекцію та інтерпретацію згенерованих матеріалів.

Таким чином, інтеграція AI у дизайн вимагає не лише технічних навичок, а й високого рівня професійної рефлексії. Дизайнер дедалі частіше постає як медіатор між технологією та суспільством, відповідальний за смислову цілісність, культурну адекватність і ціннісні орієнтири візуальної комунікації. У цьому контексті штучний інтелект не нівелює професію дизайнера, а трансформує її, підсилюючи стратегічну та концептуальну складову творчої діяльності [2].

Отже, штучний інтелект у сучасному дизайні постає радше інструментом співпраці, ніж конкурентом людської творчості. Він сприяє оптимізації та систематизації робочих процесів, зокрема пошуку й аналізу інформації, створенню мокапів, прототипів і варіативних візуальних рішень, що позитивно впливає на загальну продуктивність дизайнера. У цьому контексті AI виступає як засіб підвищення ефективності, а не як заміна професійного мислення.

Коли клієнт опиняється перед вибором між використанням інструментів штучного інтелекту та залученням дизайнера, ключовими чинниками стають фінансові можливості, часові обмеження та потреба в індивідуальному підході. Водночас саме дизайнер здатний створити унікальну концепцію, що максимально відповідає потребам замовника, враховує контекст, цінності бренду та емоційні очікування аудиторії. Важливою перевагою залишається і жива комунікація, адже безпосередня взаємодія з дизайнером забезпечує гнучкість, оперативне коригування рішень і глибше розуміння завдання [2].

Прогнозування майбутнього розвитку штучного інтелекту є складним, однак з огляду на його стрімку еволюцію можна окреслити загальні тенденції. Очевидно, що AI дедалі активніше перебиратиме на себе виконання рутинних і операційних завдань, зокрема у сферах фінансів, менеджменту та автоматизованої комунікації. Він поступово трансформується у повноцінного цифрового агента, здатного взаємодіяти з іншими системами без постійного людського контролю та виконувати цілі функціональні блоки [2].

Таким чином, штучний інтелект у сучасному дизайні не заперечує значущості професії дизайнера, а радше трансформує її, змінюючи характер творчої діяльності. Акцент поступово зміщується від рутинних технічних операцій до концептуального мислення, стратегічного планування та роботи зі смислами, де людський фактор залишається визначальним.

Використання AI-технологій сприяє підвищенню продуктивності дизайнерської праці, розширенню інструментарію та пришвидшенню процесів створення візуального контенту. Водночас штучний інтелект не здатний повною мірою відтворити людську креативність, інтуїцію, емоційний інтелект і культурну чутливість, які є ключовими у формуванні якісних дизайнерських рішень.

Перспективи розвитку дизайнерської професії полягають у синергії людини й технології, де дизайнер виконує роль куратора, інтерпретатора та носія ціннісних орієнтирів, а штучний інтелект виступає технологічним помічником і каталізатором творчих процесів. У такому поєднанні AI стає не загрозою, а чинником еволюції дизайну, відкриваючи нові можливості для візуальної комунікації та професійного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Графічний та SMM-дизайнер vs AI: чи забере ШІ роботу у дизайнерів. *Кривий Ріг LIFE*. URL: https://kryvyirih.dp.ua/grafichnij-ta-smm-dizajner-vs-ai-chi-zabere-shi-robotu-u-dizajneriv/

2. Штучний інтелект у дизайні: як AI формує майбутнє креативних професій. *MMR*. URL: https://mmr.ua/longreads/design/shtuchnyy-intelekt-u-dyzayni-yak-ai-formuye-maybutnye-kreatyvnyh-profesiy

3. Штучний інтелект vs дизайнер-фрилансер. *Freelancehunt*. URL: https://freelancehunt.com/blog/shtuchnii-intieliekt-vs-dizainier-frilansier/

4. Яким буде майбутнє ШІ у найближчі роки? Думки експертів. *Speka*. URL: https://speka.ua/artificial-intelligence/yakim-bude-maibutnje-si-u-naiblizci-roki-dumki-ekspertiv-v7l1qy

УДК 7.012-026.613:612.821.3

Андрій Пиндус,
студент ІІ курсу магістратури, групи МДд-24-1,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Наталія Золотарчук,
доцент кафедри дизайну,
кандидат мистецтвознавства,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

КОЛІР У ДИЗАЙНІ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ЯК ЧИННИК СПРИЙНЯТТЯ КОРИСТУВАЧЕМ

У сучасному цифровому середовищі мобільні додатки посідають провідне місце серед засобів комунікації, отримання інформації, організації

повсякденної діяльності та розваг. Щоденне використання смартфонів призвело до того, що мобільні застосунки стали одним із основних інтерфейсів взаємодії людини з цифровим простором. У зв'язку з цим зростає роль дизайну мобільних додатків, який має забезпечувати не лише естетичну привабливість, а й зручність, інтуїтивність та доступність використання [1].

Одним із ключових елементів дизайну мобільних інтерфейсів є колір, що безпосередньо впливає на сприйняття інформації, емоційний стан користувачів і ефективність взаємодії з додатком. Колір у дизайні мобільних додатків виступає універсальним засобом візуальної комунікації. Він дозволяє передавати інформацію без використання тексту, формувати ієрархію елементів інтерфейсу, спрямовувати увагу користувача та створювати певний емоційний настрій. Правильно підібрана кольорова палітра сприяє позитивному користувацькому досвіду, тоді як невдале використання кольору може викликати втому, роздратування або нерозуміння логіки інтерфейсу [2].

В українському науковому дискурсі проблематика кольору як засобу візуальної комунікації розглядається в працях таких дослідників, як Олександр Бойчук, Ірина Удріс, Оксана Чепелик, Оксана Голубець, Світлана Яремчук, Тетяна Бистрова. У межах їхніх студій колір аналізується як інструмент формування образності, емоційного впливу та організації візуального простору, що є концептуально важливим для дослідження кольору в дизайні мобільних додатків і його впливу на сприйняття користувача (графічний дизайн, візуальна мова, знаково-символічні системи, роль кольору у візуальній комунікації та айдентиці, цифровому середовищі, навігації та інтерфейсі).

Варто відзначити закордонних науковців: Йоганнес Іттен (Johannes Itten), Jakob Nielsen Ben, Shneiderman, Luke Wroblewski, чиї дослідження безпосередньо або дотично стосуються теми кольору, візуальної комунікації, графічного та цифрового дизайну, що пов'язується із зазначеною темою. Тут досліджують емоційний та психологічний вплив кольору, принципи кольорової гармонії; теорію широко застосовують у цифровому та UI/UX-дизайні, аналізують вплив кольору на зручність навігації та читабельність інтерфейсів, досліджують людино-комп'ютерну взаємодію (HCI), зокрема роль кольору у зменшенні когнітивного навантаження, аналізують візуальні акценти та кольорові сигнали у мобільних додатках.

Метою є комплексне дослідження ролі кольору в дизайні мобільних додатків та визначення його значення для сприйняття інтерфейсу користувачами.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: проаналізувати психологічний вплив кольору на людину, визначити функ-

ціональні аспекти використання кольору в мобільних інтерфейсах, розглянути принципи кольорової гармонії та контрасту, а також дослідити сучасні тенденції та перспективи розвитку кольорових рішень у мобільному дизайні. Колір є одним із перших візуальних сигналів, які сприймає користувач під час запуску мобільного додатка. Саме він формує перше враження про продукт і значною мірою впливає на рішення користувача щодо подальшого використання застосунку. Згідно з дослідженнями у сфері UI/UX-дизайну, користувачі підсвідомо оцінюють інтерфейс у перші секунди взаємодії, і кольорове оформлення відіграє в цьому процесі ключову роль [1].

Функціональне значення кольору в дизайні мобільних додатків полягає у структуризації інформації та створенні зрозумілої навігації. За допомогою кольору дизайнери виділяють основні кнопки дій, інформаційні блоки, активні та неактивні елементи, повідомлення про помилки чи успішне виконання дій. Наприклад, зелений колір часто використовується для підтвердження правильних дій, червоний для позначення помилок або небезпеки, а сірий для неактивних елементів інтерфейсу [5].

Особливе значення має психологічний вплив кольору на сприйняття мобільних додатків. Кожен колір викликає певні асоціації та емоції, які можуть впливати на поведінку користувача. Синій колір асоціюється зі стабільністю, надійністю та спокоєм, тому його широко використовують у банківських і фінансових додатках. Зелений колір символізує гармонію, здоров'я та безпеку, що робить його популярним у медичних і фітнес-застосунках. Жовтий колір викликає асоціації з енергією та оптимізмом, але його надмірне використання може спричиняти втому. Червоний колір привертає увагу та сигналізує про терміновість, що активно використовується в системах сповіщень [2].

Колір також відіграє важливу роль у формуванні користувацького досвіду (UX). Завдяки послідовному використанню кольорів користувач швидше орієнтується в інтерфейсі, формує звички та зменшує кількість помилок під час взаємодії з додатком. Чітка кольорова ієрархія знижує когнітивне навантаження та сприяє більш комфортному використанню мобільного продукту [4].

Одним із важливих аспектів використання кольору є забезпечення доступності мобільних додатків. Неправильно підібраний контраст між текстом і фоном може ускладнювати читання, особливо для користувачів із порушеннями зору. Саме тому сучасні стандарти дизайну передбачають дотримання рекомендацій щодо контрастності кольорів, зокрема стандартів WCAG, які регламентують мінімально допустимі значення контрасту для текстових елементів [3].

Сучасні мобільні додатки дедалі частіше використовують світлий і темний режими інтерфейсу. Темний режим дозволяє зменшити навантаження на очі в умовах слабкого освітлення та сприяє економії енергії на пристроях з OLED-екранами. Проте розробка темного режиму вимагає ретельного підбору кольорів, оскільки не всі відтінки однаково добре сприймаються на темному фоні [8].

Колір у мобільних додатках також є важливим інструментом брендингу. Фірмова кольорова палітра дозволяє сформувати впізнаваний образ продукту та підвищити рівень довіри користувачів. Послідовне використання брендового кольору в інтерфейсі створює відчуття цілісності та професійності. Водночас дизайнери повинні враховувати, що брендові кольори мають бути адаптовані до функціональних потреб інтерфейсу [7].

Список використаних джерел:

1. Брендинг у дизайні мобільних застосунків. *D-Art*. URL: https://d-art.org.ua/
2. Доступність у веб- та мобільному дизайні (WCAG). *Репозитарій КНУТД*. URL: https://er.knutd.edu.ua/
3. Основи UX/UI дизайну мобільних інтерфейсів. *Всеосвіта*. URL: https://vseosvita.ua/
4. Особливості відображення кольору на мобільних пристроях. *Клона*. URL: https://klona.ua/uk
5. Психологія кольору в дизайні цифрових продуктів. *Designmate*. URL: https://designmate.ua/
6. Сучасні підходи до UX/UI дизайну. *UX.pub*. URL: https://ux.pub/
7. Теорія кольору та практичне застосування в дизайні. *Based*. URL: https://based.ua/uk/
8. Темний режим та адаптивні інтерфейси. *UX Design*. URL: https://uxdesign.cc/

УДК 7.05:004.738.5:659.4

Аліса Подопригора,
студентка IV курсу спеціальності 022 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Роксолана Левицька,
асистент кафедри дизайну,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: 0009-0003-6115-1582

ВПЛИВ АЛГОРИТМІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ВІЗУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Упродовж останнього десятиліття соціальні мережі перетворилися з інструментів комунікації на ключові середовища формування візуальної культури. Платформи на кшталт Instagram, Pinterest, X та TikTok виконують

функцію глобальних візуальних архівів, де щоденно циркулюють мільйони зображень, дизайнерських рішень і стилістичних моделей. Для сучасного графічного дизайнера ці платформи є не лише каналами демонстрації робіт, а й простором професійної соціалізації, формування смаку та уявлень про актуальні візуальні норми [1].

Водночас із розширенням доступу до візуального контенту дедалі очевиднішою стає проблема його уніфікації. Алгоритми рекомендацій соціальних мереж орієнтовані переважно на максимізацію залученості користувачів, а не на збереження культурного різноманіття, що сприяє домінуванню нейтральних, статистично успішних візуальних рішень і витісненню локальних дизайнерських шкіл та авторських стилів [2].

Метою цього дослідження є аналіз механізмів алгоритмічної уніфікації візуальної культури та виявлення її наслідків для сучасного графічного дизайну в контексті глобалізації цифрових платформ.

Поняття алгоритмічної гомогенізації

Алгоритмічну гомогенізацію в дизайні можна визначити як вирівнювання візуальних рішень під впливом рекомендаційних алгоритмів соціальних мереж, які відбирають і поширюють контент на основі кількісних показників взаємодії користувачів – лайків, збережень, репостів і часу перегляду [1]. На відміну від традиційних механізмів формування стилів, орієнтованих на культурний контекст і професійну критику, алгоритми ґрунтуються на статистичній ефективності, що сприяє домінуванню візуально простих, універсальних і позбавлених локальної специфіки рішень [8].

У цифрову епоху алгоритми фактично виконують роль неформальних кураторів смаку, визначаючи, який контент отримає широку видимість, а який залишиться на периферії [2]. Лайки, коментарі та репости формують замкнений цикл популярності: контент, що відповідає очікуванням аудиторії, швидше набирає реакції, після чого алгоритми ще активніше його поширюють [8]. Для дизайнерів це означає поступову втрату автономії: їхні рішення дедалі частіше коригуються під алгоритмічні вимоги, а не під культурний або авторський контекст.

Феномен «Corporate Memphis» та «Blanding»

Одним із найпомітніших проявів алгоритмічної гомогенізації є стиль «Corporate Memphis», який характеризується спрощеними формами, пласкими яскравими кольорами, абстрактними фігурами та відсутністю культурної прив’язки [4]. Його популярність зумовлена універсальністю, масштабованістю та безпечністю для глобальної аудиторії [5]. Подібні тенденції проявляються у феномені «blanding» – знеособленні брендів і візуальних айдентик через нейтральний, взаємозамінний дизайн [6; 7].

Платформи масового дизайну, зокрема Canva і Figma, значно спрощують доступ до візуальних інструментів, але одночасно сприяють стандартизації рішень. Використання шаблонів і дизайн-систем зменшує простір для експерименту, формуючи єдину візуальну мову незалежно від культурного чи регіонального контексту [3].

Вплив шаблонів і платформ

Платформи масового дизайну, зокрема Canva та бібліотеки шаблонів Figma, значно демократизували доступ до візуальних інструментів. Водночас вони сприяють стандартизації дизайнерських рішень, пропонуючи заздалегідь оптимізовані шаблони, орієнтовані на алгоритмічну ефективність у соціальних мережах [3].

Широке використання дизайн-систем зменшує простір для експерименту та поступово формує єдину візуальну мову, незалежну від культурного чи регіонального контексту. У поєднанні з алгоритмічним відбором це призводить до масового відтворення однотипних композицій і стилів.

Зникнення локальних візуальних шкіл

Локальні візуальні школи історично ґрунтувалися на національних графічних традиціях, типографіці та культурних кодах. Проте в умовах глобальних цифрових платформ такі особливості дедалі частіше виявляються маргіналізованими [3].

Алгоритмічні системи надають перевагу універсальним образам, які легко масштабуються й не потребують культурного контексту для розуміння. У результаті, дизайн, що апелює до локальної ідентичності, має менше шансів на широку видимість, що сприяє поступовому зникненню регіональних стилів.

Вплив на локальні школи та дизайнерів

Локальні візуальні школи, які спиралися на національні графічні традиції та культурні коди, дедалі частіше маргіналізуються [3]. Алгоритми надають перевагу універсальним образам, що легко масштабуються, через що дизайн, який апелює до локальної ідентичності, має менше шансів на широку видимість.

Крім того, постійна присутність у соцмережах створює психологічний та професійний тиск на дизайнерів: метрики залученості стають критерієм успіху, що стимулює конформізм і зменшує авторську сміливість [9].

Наслідки та альтернативи

Наслідком алгоритмічної гомогенізації є феномен глобальної візуальної нудьги: повторюваність образів, шрифтів і композицій знижує естетичну цінність контенту та обмежує культурне різноманіття [5].

Збереження візуальної різноманітності можливе через критичне ставлення до алгоритмів, підтримку локальних спільнот, освітні ініціативи та розвиток авторського підходу, що не підпорядковується лише кількісним метрикам [6; 9].

Висновки

Алгоритми соціальних мереж є важливим чинником уніфікації візуальної культури, що загрожує зникненням локальних візуальних шкіл і зменшенням культурного різноманіття в графічному дизайні. Усвідомлення проблеми алгоритмічної гомогенізації є необхідною передумовою для формування альтернативних підходів, спрямованих на збереження критичного й культурно вкоріненого потенціалу дизайну.

Список використаних джерел:

1. Дутчак Б. В., Коротєєва Т. О. Підбір персоналізованого контенту для соціальної мережі. *Науковий вісник НЛТУ України*. URL: nv.nltu.edu.ua/index.php/journal/-article/view/2723
2. Meleshko Ye. Методи кластеризації графів для побудови рекомендаційних систем соціальних мереж. *Системи управління, навігації та зв'язку*. URL: journals.nupp.edu.ua/sunz/article/view/1421
3. Хиневич Р. О., Єжова О. В. Формування візуального контенту в соціальних мережах. *Електронний репозитарій КНУТД*. URL: er.knutd.edu.ua/handle/123456789/31903
4. Corporate Memphis. *Wikipedia*. URL: en.wikipedia.org/wiki/Corporate_Memphis
5. Why does every advert look the same? Blame Corporate Memphis. *Wired*. URL: wired.com/story/corporate-memphis-design-tech/
6. Blanding: The Hottest Branding Trend Is Also the Worst. *Fast Company*. URL: fastcompany.com/90276496/blanding-the-hottest-branding-trend-of-the-year-is-also-the-worst
7. Blanding – Is Original Branding a Dying Art?. *Stylistic Design*. URL: stylisticdesign.com/blanding-is-original-branding-a-dying-art/
8. McPherson M., Smith-Lovin L., Cook J. Birds of a Feather: Homophily in Social Networks. *arXiv*. URL: arxiv.org/abs/1006.1702
9. Duffy B. Not Getting Paid to Do What You Love. *Yale University Press*. URL: yalebooks.yale.edu/book/9780300208672/not-getting-paid-do-what-you-love/

УДК 745/749

Антоніна Савчин,
студентка IV курсу спеціальності 022 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Роксолана Левицька,
асистент кафедри дизайну,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: 0009-0003-6115-1582

ВІЗУАЛЬНИЙ СТОРІТЕЛІНГ У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ

У сучасному інформаційно насиченому середовищі графічний дизайн виходить за межі простої декоративної ролі. Він стає потужним інструментом комунікації, де сторітелінг займає ключове місце в ефективності передавання повідомлень. Візуальний сторітелінг у графічному дизайні охоплює використання ілюстрацій, типографії та композицій для створення наративу. Це процес створення історій через візуальні засоби, без виняткової опори на текстовий контент. Завдяки продуманим візуальним елементам дизайнер може занурити глядача у певну сюжетну лінію, яка здатна викликати емоції, інформувати або спонукати до дії [1].

У добу надлишку інформації тривалість концентрації уваги людини суттєво скоротилася. Дослідження показують, що наш мозок обробляє візуальну інформацію значно швидше за текстову. Це робить зображення дуже ефективними для залучення уваги. Однак роль візуального сторітелінгу виходить за рамки простого привернення уваги. Він допомагає закріпити контент у пам'яті на тривалий період, оскільки емоційне залучення глядачів до візуально представленої історії збільшує шанси її запам'ятовування, поширення та взаємодії із брендом чи повідомленням, яке вона містить.

Таким чином, візуальний сторітелінг виступає не лише інструментом естетичного впливу, а й механізмом формування емоційного зв'язку між комунікатором та аудиторією, що підсилює ефективність графічного дизайну в сучасному комунікаційному середовищі.

Історично візуальне передавання наративу використовувалося в різних формах – від ілюстрованих рукописів і плакатів до масових візуальних комунікацій, особливо XX століття. У сучасному графічному дизайні ці підходи набули нових форм завдяки розвитку цифрових медіа та інтерактивних засобів комунікації.

У контексті зазначеного особливої уваги потребує аналіз принципів і технік реалізації візуального сторітелінгу в сучасному графічному дизайні.

Одним із ключових аспектів є структура наративу, що формує логіку та послідовність подання матеріалу. Візуальний наратив передбачає наявність чітко окресленого початку, розвитку та завершення, що забезпечує цілісність і зрозумілість повідомлення.

Емоційний компонент також є невід'ємною складовою візуального сторітелінгу, оскільки саме він забезпечує залучення аудиторії та сприяє формуванню стійкого зв'язку між повідомленням і споживачем. Візуальні образи мають не лише інформувати, а й викликати співпереживання та інтерес [2].

Важливу роль у формуванні візуальної історії відіграє візуальна ієрархія, яка спрямовує увагу глядача до ключових елементів композиції та визначає порядок їх сприйняття. Завдяки використанню контрасту, масштабу й розташування дизайнер вибудовує логіку візуального наративу та підсилює комунікативну функцію зображення.

Окрім цього, важливим є урахування контексту сприйняття, зокрема характеристик цільової аудиторії та середовища, у якому функціонує візуальне повідомлення. Адаптація стилістики, кольорових рішень і загального тону дизайну до соціальних і культурних умов забезпечує релевантність та ефективність комунікації.

Водночас важливими принципами побудови переконливого візуального наративу є простота, узгодженість і відповідність загальній ідеї або брендовій ідентичності. Уникнення перевантаження композиції другорядними елементами сприяє чіткому передаванню основного повідомлення, а послідовність у використанні стилістичних засобів забезпечує впізнаваність і цілісність візуального образу [3].

Реалізація візуального сторітелінгу в графічному дизайні відбувається через поєднання кількох основних складових. До них належать:

- персонажі, які персоніфікують наратив і сприяють емоційному залученню аудиторії;
- середовище або обстановка, що формує атмосферу та контекст історії;
- композиція і кадрування, які визначають напрямок сприйняття;
- послідовність і переходи між елементами у багатокомпонентних візуальних проєктах;
- типографіка, що виконує допоміжну функцію, підсилюючи або уточнюючи візуальний зміст повідомлення.

Таким чином, візуальний сторітелінг у графічному дизайні постає як комплексна система взаємопов'язаних елементів і принципів, спрямованих на створення змістовних, емоційно насичених та ефективних візуальних комунікацій [2; 3].

У сфері графічного дизайну візуальний сторітелінг також є ключовим інструментом формування ідентичності бренду. Адже бренд – це передусім історія: про те, ким є компанія, які цінності вона відстоює та як прагне бути сприйнятою. Дизайнери створюють логотипи, добирають кольорові гами та вибудовують систему візуальних елементів, що разом утворюють цю історію. Якщо процес реалізовано вдало, візуальні образи стають миттєво впізнаваними, передаючи повідомлення й цінності бренду одним поглядом [1].

У сучасному комунікаційному середовищі графічний дизайн набуває статусу стратегічного інструменту, що виходить за межі декоративної функції та перетворюється на засіб формування змістовних і емоційно насичених повідомлень. Візуальний сторітелінг у цьому контексті постає як комплексна система, що поєднує ілюстрації, типографіку, композиційні рішення та інші виражальні засоби для створення цілісного наративу.

Його ефективність ґрунтується на низці ключових принципів: структурованості, ієрархії, емоційності, простоті та відповідності. Водночас реалізація сторітелінгу передбачає використання базових елементів, як персонажів, середовища, композиції, послідовності та типографіки, які у взаємодії формують цілісний візуальний образ [2].

Таким чином, візуальний сторітелінг у графічному дизайні є не лише естетичною практикою, а й потужним когнітивно-комунікативним механізмом. Він забезпечує залучення аудиторії, сприяє формуванню емоційного зв'язку та підсилює вплив брендової чи соціальної комунікації, що робить його одним із визначальних чинників ефективності сучасного дизайну.

Список використаних джерел:

1. The Power of Visual Storytelling in Graphic Design. *The Ad Guys*. URL: theadguys.ng/the-power-of-visual-storytelling-in-graphic-design/

2. The Power of a Good Story: The Role of Storytelling in Graphic Design. *Vermeulen Design*. URL: vermeulen-design.com/blog/storytelling-in-graphic-design

3. Visual Storytelling in Design: Engaging Audiences Through Narratives. *Design Force*. URL: designforce.co/blog/visual-storytelling/

УДК 7.05

Вікторія Торконяк,
студентка І курсу спеціальності В2 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Наталія Гілязова,
доцент кафедри дизайну,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7054-2089

ГЕОМЕТРИЧНІ ФОРМИ В ЛОГОТИПІ

Форма є одним із основних компонентів композиції. Вона має два аспекти: форму подачі та формат зображення. Форма подачі може бути реалістичною, стилізованою або абстрактною. Формат зображення охоплює геометричний та абстрактний типи подання форми, які визначають особливості її візуального сприйняття. У теорії дизайну геометрична форма розглядається не лише як візуальний елемент, а й як носій емоційного навантаження, засіб візуального впливу та чинник ідентифікації й запам'ятовування [2].

Геометричні форми в дизайні поділяються на прості та складні. До простих належать коло, квадрат і трикутник, які є базовими елементами візуальної мови. Складні форми утворюються шляхом поєднання або трансформації простих геометричних фігур [2].

Важливим аспектом використання геометричних форм є те, що вони підсилюють сприйняття зображення та викликають певні асоціації. Округлі форми зазвичай сприймаються як менш формальні, м'які, дружні та доступні [7]. Наприклад, коло традиційно символізує цілісність, гармонію та безперервність, що наочно демонструє логотип мережі «Планета Кіно», побудований на круглій формі, яка підкреслює дружнє й доступне сприйняття бренду [6] (Іл. 1).

Іл. 1. Логотип мережі кінотеатрів «Планета Кіно» (фото з мережі Інтернет)

Квадрат та прямокутник викликають відчуття безпеки, довіри та комфорту, це відображає логотип компанії «Prom», де чіткі контури формують у користувача впевненість у бренді та відчуття надійності при здійсненні покупок [6] (Іл. 2).

Іл. 2. Логотип українського інтернет-маркетплейсу Prom.ua [8]

Гострі кути, навпаки, асоціюються з преміальністю та високим статусом, створюючи ефект контролю, строгості та сили, проте водночас можуть відштовхувати [7]. Трикутник – це завжди рух, може створювати відчуття стабільності та рівноваги або, навпаки, напруження й агресії; в одному з логотипів компанії «Укрнафта» гострі кути підкреслюють енергійність та її активну діяльність у видобутку енергоресурсів [6] (Іл. 3).

Іл. 3. Логотип ПАТ «Укрнафта» [3]

Після розгляду основних форм варто звернути увагу на інші логотипи, де геометричні елементи допомагають створювати образ бренду і впливають на його сприйняття.

Розглянемо логотип аптеки «Доброго Дня», у якому геометричні форми відіграють важливу роль. Основним елементом логотипа є хрест, що асоціюється з медициною, допомогою та піклуванням про людей. Логотип побудований з прямокутників із заокругленими краями, завдяки чому форма виглядає м'якшою та більш дружелюбною. Округлі кути зменшують відчуття строгості й створюють враження доступності та турботи про клієнта. Композиція логотипа є простою та впорядкованою. У ньому використовується трансляційна симетрія, яка надає знаку стабільності та узгодженості. Завдяки простим геометричним формам логотип легко сприймається та добре запам'ятовується (Іл. 4).

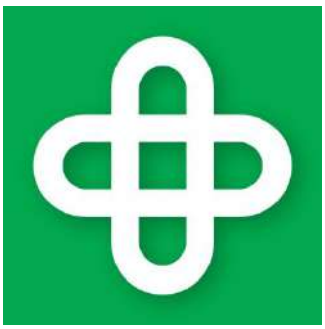

Іл. 4. Логотип аптеки «Доброго Дня» [1]

Ще одним прикладом застосування геометричних форм у логотипі є будівельна компанія «Scandia». Логотип складається з простих прямокутних і трикутних форм, які разом утворюють зображення будинків, що відповідає сфері діяльності компанії. Трикутники, спрямовані вгору, створюють відчуття руху та розвитку, а також асоціюються зі стабільністю й надійністю. Прямокутні елементи, своєю чергою, викликають відчуття впорядкованості, комфорту та довіри. Композиція логотипа є симетричною, у ній використано трансляційну симетрію, що робить знак візуально врівноваженим і легким для сприйняття. Кольори логотипа яскраві та насичені, завдяки чому він виглядає позитивним і відкритим. Таке кольорове рішення зменшує відчуття строгості, характерне для будівельних компаній, і робить бренд більш дружнім (Іл. 5).

Іл. 5. Логотип «Scandia» [9]

Логотип фонду Сергія Притули побудований на простих геометричних формах. В основі логотипа використано прямокутники з чіткими краями, які переплітаються і створюють акуратну та впорядковану композицію. Прямі лінії надають логотипа відчуття серйозності та надійності. Поєднання двох прямокутних елементів утворює узагальнений символ серця, що відповідає волонтерському характеру фонду. Композиція логотипа є наближеною до симетричної, оскільки елементи розміщені дзеркально відносно вертикальної осі, що створює враження рівноваги. Використання геометричних форм робить логотип зрозумілим і легким для запам’ятовування. Кольорове рішення поєднує синій і темно-жовтий кольори, які підкреслюють напрям діяльності фонду та сприяють його впізнаваності (Іл. 6).

Іл. 6. Логотип фонду Сергія Притули [5]

В основі логотипа «Укртелеком» застосовано стилізовані геометричні форми: коло, квадрат та прямокутник, які взаємно накладаються. Заокруглені контури форм створюють асоціацію з повідомленнями та надають композиції дружнього й сучасного вигляду. Коло символічно відображає комунікацію, а квадрат і прямокутник – організованість та структурованість. Накладання фігур одна на одну ускладнює композицію, дозволяючи сприймати різні форми як єдиний знак. Зміна кольору в зоні перетину геометричних форм створює візуальний акцент, спрямовуючи увагу глядача на їхню взаємодію, а також може трактуватися як символічне посилання на співпрацю та взаємозв'язок. Асиметрична побудова додає динаміки та відчуття руху, що може символізувати розвиток комунікаційних послуг. Використання яскравої кольорової гами підкреслює сучасний характер логотипа (Іл. 7).

Іл. 7. Логотип «Укртелеком» [4]

Отже, на основі аналізу сучасних графічних об'єктів можна зробити висновок, що геометричні форми підсилюють композиційний вигляд та візуальну виразність. Колір при цьому є невід'ємною складовою форми, оскільки він впливає на її сприйняття та емоційний вплив.

Список використаних джерел:

1. Аптека «Доброго Дня» : вебсайт. URL: https://www.add.ua/ua/about-company-apteka-dobrogo-dnya/
2. Надкернична Т. М. та ін. Деякі питання сприйняття геометричних форм та його вплив на психоемоційний стан : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. *Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського».* 2025. № 1. С. 124–126.
3. Укрнафта : вебсайт. URL: https://www.facebook.com/Ukrnafta/
4. Укртелеком : вебсайт. URL: https://telas.kiev.ua/chleny-asotsiatsii/ukrtelecom.html
5. Фонд Сергія Притули : вебсайт. URL: https://prytulafoundation.org/about

6. He Y. The Application of Geometric Figures in Logo Design. *BCP Social Sciences & Humanities*. 2022. Vol. 15. P. 57–59. doi.org/10.54691/bcpssh.v15i.363
7. Li R., Wang Y., Zhang H. The Shape of Premiumness: Logo Shape's Effects on Perceived Brand Premiumness and Brand Preference. *Journal of Retailing and Consumer Services.* 2023. Vol. 75. P. 2–4. doi.org/10.1016/j.jretconser.2023.103516
8. Prom : вебсайт. URL: https://prom.ua/ua/about_us
9. Scandia : вебсайт. URL: https://scandia.ua/

УДК 7.05:7.038.534

Христина Фенин,
студентка ІІ курсу магістратури
спеціальності 022 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ірина Матоліч,
завідувач кафедри дизайну,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9728-7372

РОЛЬ СЕНСОРНОГО МАРКЕТИНГУ У ВІЗУАЛЬНОМУ ФОРМУВАННІ БРЕНДУ

Сенсорний маркетинг є потужним інструментом сучасного брендингу, який забезпечує формування емоційного зв'язку між споживачем і продуктом через багаторівневе залучення органів чуття. У сучасному світі, де конкуренція на ринку товарів і послуг постійно зростає, а явище банерної сліпоти – тобто зниження сприйняття контенту через його надмірну кількість – набуває дедалі більшого поширення, здатність бренду викликати емоції через сенсорні відчуття стає не менш важливою, ніж його функціональні характеристики. Через інформаційне перевантаження користувачі часто несвідомо ігнорують значну частину контенту, що істотно знижує ефективність комунікації.

Саме тому емоційний вплив і чуттєве залучення стають ключовими чинниками формування стійкого зв'язку між брендом і споживачем. Це особливо актуально, враховуючи дані компанії Meta, згідно з якими людина приймає рішення про взаємодію з брендом усього за три секунди [1]. Отже, візуальні та інші сенсорні стимули мають миттєво активізувати емоційний інтелект споживача, забезпечуючи швидке формування позитивного враження й емоційного контакту з брендом.

У цьому контексті стаття зосереджується на аналізі впливу сенсорного маркетингу на сприйняття візуальної айдентики бренду, а також на визначенні ефективних підходів до створення емоційно насиченої та результативної комунікації з аудиторією [2].

Сенсорний маркетинг залучає п'ять органів чуття – зір, слух, дотик, смак і запах, формуючи у споживача асоціації та емоції, пов'язані з брендом. Візуальні та тактильні елементи дизайну відіграють ключову роль у впізнаваності та емоційному образі бренду.

Рівень емоційного інтелекту визначає реакцію споживача на кольори, форми, текстури та композиції. Сенсорний маркетинг дозволяє бренду налаштовувати ці елементи для виклику бажаних емоцій і довготривалих позитивних асоціацій, створюючи унікальний користувацький досвід і підвищуючи лояльність [1; 4].

Приклади застосування сенсорного підходу – косметика, рітейл, FMCG. Бренд Rhode продає не продукт, а відчуття: назви, натхненні смаковими асоціаціями (Peptide Lip Tint у відтінку Cinnamon Roll), пробуджують сенсорні образи, роблячи взаємодію більш емоційною. Кожен елемент – від упаковки до відео – створює ефект емоційного занурення.

Колір підсилює емоційне сприйняття: яскраві відтінки асоціюються зі свіжістю та енергією, пастельні – з ніжністю та довірою. Типографіка формує емоційний портрет бренду через форму літер, засічки, товщину ліній і стиль шрифту.

Шрифти із засічками викликають відчуття стабільності, традиційності та довіри, створюючи спокійний і врівноважений сенсорний досвід. Беззасічкові шрифти передають сучасність, чистоту й простоту, сприяючи легкому сприйняттю та асоціюючись із технологічністю. Дисплейні шрифти привертають увагу, викликаючи емоції креативності, грайливості або розкоші, тоді як рукописні та каліграфічні – створюють відчуття індивідуальності, теплоти й людяності, посилюючи емоційне занурення користувача у бренд [2].

Роль емоційного інтелекту у сприйнятті типографіки є надзвичайно важливою. Люди з високим рівнем емоційного інтелекту сприймають шрифти не лише як графічні елементи, а як носії емоцій і сенсорних асоціацій. Вони здатні відчувати настрій бренду через форму літер, ритм композиції та гармонію візуальних рішень. Особи із середнім рівнем емоційного інтелекту розпізнають базові емоції та загальний характер шрифту, проте часто не помічають тонких відтінків настрою чи стилю. У людей із низьким рівнем емоційного інтелекту вплив типографіки на

емоційне сприйняття є слабшим, тому для формування цілісного враження бренду необхідно посилювати інші сенсорні канали – колір, звук, текстуру або аромат.

Таким чином, типографіка виступає не лише візуальним інструментом, а й повноцінним каналом емоційного та сенсорного зв'язку з аудиторією, ефективність якого значною мірою залежить від рівня емоційного інтелекту споживача [3].

Колір є одним із найпотужніших сенсорних тригерів, що формують «особистість» бренду та визначають глибину емоційного зв'язку зі споживачем. Традиційно певні кольори асоціюються з конкретними рисами – наприклад, коричневий із надійністю, синій із довірою, червоний із енергією. Однак сучасні дослідження наголошують, що ефективніше не слідувати стереотипним колірним кодам, а використовувати кольори як засіб підтримки індивідуальної ідентичності бренду. Правильно підібрана палітра здатна передавати відчуття стабільності, інноваційності, емоційної теплоти або динамізму, стимулюючи позитивні асоціації та підвищуючи готовність споживача до взаємодії. Кольори діють як сенсорні маркери, що миттєво комунікують характер бренду та підсилюють емоційне сприйняття, особливо у поєднанні з іншими елементами айдентики – формою упаковки, текстурами, шрифтами та звуковим супроводом [4].

Коли ми говоримо про сенсорну візуальну айдентику, маємо на увазі не окремі елементи дизайну – кольори, шрифти чи текстури, – а їхню гармонійну взаємодію, що формує цілісний, багатошаровий і запам'ятовуваний досвід. Консистентність усіх деталей бренду, адаптивність на різних платформах і емоційний резонанс із цільовою аудиторією створюють айдентику, яка не лише впізнається, а й викликає потрібні відчуття та асоціації.

Цей процес можна порівняти зі сприйняттям свіжоспеченого круасана чи хліба: ми запам'ятовуємо не лише смак, а й аромат, хрустку скоринку, м'якість середини. Кожен із цих сенсорних елементів важливий сам по собі, але справжній ефект виникає лише тоді, коли вони працюють разом, створюючи повноцінний багатовимірний досвід.

У цьому й полягає головна перевага сенсорного маркетингу – він поєднує різні елементи та стратегії, формуючи глибокий емоційний зв'язок між брендом і споживачем. Сьогодні він є одним із найефективніших інструментів побудови сильного бренду, адже дозволяє створювати унікальний сенсорний досвід, який поєднує візуальні, тактильні, аудіальні та інші стимули.

Завдяки інтеграції сенсорних елементів у всі аспекти комунікації бренд стає більш помітним, емоційно резонансним і довготривало закар-

бовується в пам'яті споживача. Отже, сенсорний маркетинг виступає ключовим чинником сучасного брендингу, що формує конкурентну перевагу через емоційність, автентичність і глибину сприйняття.

Список використаних джерел:

1. Перші три секунди – головні. *The Village Україна*. URL: https://www.village.com.ua/village/business/news/359447-instagram-dodav-novi-metriki-dlya-otsinki-efektivnosti-reels
2. Color Psychology in Marketing and Branding is All About Context. *Help Scout*. URL: https://www.helpscout.com/blog/psychology-of-color/
3. The psychology of fonts: How to choose fonts that evoke emotion. *Envato Elements*. URL: https://elements.envato.com/learn/the-psychology-of-fonts-fonts-that-evoke-emotion
4. Human emotion response to typographic design. *Academia.edu*. URL: https://www.academia.edu/2031044/Human_emotion_response_to_typographic_design

УДК 7.05

Юлія Яремчук,
студентка ІІІ курсу спеціальності 022 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Наталія Гілязова,
доцент кафедри дизайну,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7054-2089

ФЛОРИСТИКА В КОНТЕКСТІ ДИЗАЙНУ

Квіти є невід'ємною частиною навколишнього середовища. Вони є найкращим подарунком і вираженням почуттів. Їх дарують як під час урочистих подій, так і в повсякденному житті, проявляючи увагу або передаючи емоції, які складно висловити словами.

Флористика – це різновид мистецтва і дизайну, який втілюється у створенні флористичних робіт: букетів, композицій, панно і подібних творів з різних природних матеріалів (квітів, листя, трав, ягід, плодів, горіхів і так далі), які можуть бути живими, засушеними або штучними [4].

Цей напрямок проявляється в різних сферах життя та сприяє створенню привабливого простору або оформленню подій. Основні з них:

- декоративне флористичне мистецтво;
- флористика в інтер'єрі;
- ландшафтна флористика;

– флористика виключно під події;
– комерційна флористика [3].

Детальніше розглянемо кожен. Декоративна флористика передбачає формування букетів, вінків та квіткових композицій, призначених для оздоблення приміщень, фотозон або святкових заходів. Метою цього напряму є створення святкової та комфортної атмосфери. При цьому основне значення відіграють композиційні принципи, колірна гармонія та використання сезонних рослин.

Оформлення інтер'єрів включає використання квітів та рослин для декорування внутрішніх просторів офісів, готелів, ресторанів, бутиків та осель. Цей напрям допомагає створювати комфортну атмосферу і підкреслювати стиль приміщення.

Ландшафтний дизайн стосується проєктування та оформлення садів, парків, квітників і зелених зон у громадських або приватних просторах. Він передбачає комплексний підхід, що включає планування рослинних композицій, врахування кліматичних умов, сезонності та взаємодії рослин між собою, а також функціональне використання території.

Флористика лише на якісь події зосереджена на тимчасовому декоруванні весіль, днів народження, дитячих свят, корпоративів, виставок, фестивалів та ярмарок. Тут важливим є не тільки гарне оформлення, а й відповідність тематиці заходу, розміщення композицій та їхнє використання під час події.

Комерційне оформлення включає прикрашання вітрин, створення корпоративних подарунків, сезонних прикрас і акцентів для бізнесів. Мета цього напряму – привернути увагу клієнтів, підвищити впізнаваність бренду та сприяти продажам.

Варто зазначити, що кожен з напрямів вимагає знань, практики та підходів, проте всі вони об'єднані одним – любов'ю до квітів.

У дизайні колір визначає першочергове враження від букета або квіткової композиції та впливає на сприйняття спостерігачем. Правильне поєднання відтінків допомагає виділити сильні сторони роботи, створити бажаний настрій і навіть приховати недоліки менш виразних рослинних матеріалів. За допомогою нього фахівці можуть зробити композицію більш привабливою та гармонійною. Одним із ключових інструментів колористики є коло Іттена – схема, що містить основні та вторинні кольори і допомагає зрозуміти, як поєднувати відтінки між собою. Використовуючи цю схему, флористи можуть обрати гармонійні комбінації [1].

У сучасному дизайні флористика використовується не лише як декор, а як важлива частина простору, що впливає на естетику, комфорт і атмосферу інтер'єрів та екстер'єрів. Квіти і рослини застосовують у житлових,

громадських і комерційних приміщеннях, а також у ландшафтному дизайні, щоб створювати кольорові акценти, текстурні контрасти та сезонні композиції. Поєднання флористики з сучасними дизайнерськими підходами допомагає формувати гармонійні, привабливі та зручні для використання простори [2].

Отже, флористика в контексті дизайну є важливою складовою формування привабливого та функціонального простору. Вона охоплює різні напрями – від декоративного та інтер'єрного оформлення до ландшафтного й комерційного дизайну, кожен із яких має власні особливості та завдання. Водночас усі напрями об'єднує використання рослинних матеріалів як інструмент впливу на емоційне сприйняття середовища. Також значну роль відіграє колористика, адже правильне поєднання кольорів дозволяє досягти гармонії композиції, підкреслити її виразність та створити відповідну атмосферу. У сучасному дизайні флористика перестає бути лише декоративним елементом і набуває комплексного значення, поєднуючи красу, комфорт і функціональність. Таким чином, вона є невід'ємною складовою сучасного дизайну та важливим чинником формування якісного візуального простору.

Список використаних джерел:

1. Колористика. *Florida*. URL: florida.com.ua/stati/koloristika-i-floristika

2. Місце флористики у сучасному дизайні. *Сучасні технології підготовки майбутніх фахівців*. 2025. Вип. 8. URL: tpodm.khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/19/-zbirnyk_suchasni-tehnologiyi-pidgotovky-majbutnih-fahivcziv_vyp.-8_2025.pdf

3. Напрями флористики. *Raiflora*. URL: https://www.google.com/search?q=raiflora.com.ua/floristika-mistectvo-kvitkovih-kompoziciy/

4. Флористика – це різновид декоративно-прикладного мистецтва і дизайну. *Національний університет біоресурсів і природокористування України*. URL: nubip.edu.-ua/sites/default/files/u166/florustuka.pdf

Секція «Українська мова, література та культура: взаємовпливи, інтерпретації та сучасні контексти»

УДК 811.161.2'373.45:004.738.5

Юлія Богаченко,
студентка ІІ курсу спеціальності В11 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Тетяна Музика,
доцентка кафедри української філології,
кандидатка філологічних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: 0000-0002-4469-9664

МОВНА АДАПТАЦІЯ АНГЛІЦИЗМІВ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Мовна система перебуває в постійному динамічному розвитку, реагуючи на соціальні, культурні, політичні та технологічні трансформації. Глобалізаційні процеси, у межах яких активно функціонує англійська мова як інтернаціональна lingua franca, суттєво впливають й на сучасну українську мову. Саме це спричиняє проникнення англіцизмів – слів, висловів, які запозичені чи перекладені з англійської мови, а також утворені за її зразком – у різні сфери мовного вжитку – від науки, бізнесу та технологій до масмедіа, спорту, культури та повсякденного спілкування.

У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження механізмів проникнення, адаптації та функціонування англіцизмів у сучасному мовному просторі, а також визначення галузей, у яких ці запозичення проявляють найбільшу інтенсивність і динаміку.

Однією з таких сфер є цифровий простір, що виступає потужним каталізатором мовних запозичень, адже цифрова комунікація стимулює появу нових мовних практик і норм вживання. Українці широко вживають такі слова, як-от: *пост, репост, лайк, лінк, сторіз, фейк* тощо. Нерідко використання англіцизмів може витісняти українські відповідники (*пост* – допис, публікація; *репост* – поширення; *лайк* – уподобайка; *лінк* – покликання).

У сучасному мовному дискурсі спостерігається поляризація поглядів: одні дослідники трактують запозичення та нові мовні форми як

прояв природного розвитку та модернізації мови, тоді як інші підкреслюють необхідність контролю за надмірним впливом англіцизмів і прагнуть до збереження чистоти мовного вжитку. «Викликає занепокоєння не так зростання кількості англіцизмів у сучасній українській мові, як невмотивованість багатьох із них (адже українська мова має достатньо власних відповідників або засобів для утворення назв нових понять)», – зазначено у звіті про результати кількісного соціологічного дослідження щодо рівня володіння англійською серед населення України [1].

Водночас більшість респондентів усвідомлює, що повністю протидіяти впливу глобальної англійської мови є неможливим. Англійська мова сприймається як стратегічний ресурс, необхідний для здобуття якісної освіти, професійної реалізації та сприяння соціально-економічному та культурному розвитку країни. Уже згадуване нами соціологічне опитування, проведене Київським міжнародним інститутом соціології протягом грудня 2022 – січня 2023 [2] демонструє, що майже 90 % українців підтримують ідею обов'язкового вивчення англійської мови. Більше половини населення, а саме 51 %, вже володіють певним рівнем англійської, а молодь дедалі частіше переходить на двомовне спілкування у повсякденні. Така позитивна установка означає, що й запозичені англійські слова сприймаються не як загроза, а як природний процес розвитку мови.

Англіцизми виконують кілька ключових функцій: заповнюють лексичні вакууми для нових понять, технологій і явищ, що не мають усталеного українського відповідника, сприяють лаконічності та ефективності комунікації; стисло передають значення складних концептів, що особливо важливо в умовах онлайн-спілкування та швидкого обміну інформацією (*стартап* стисло позначає новостворений інноваційний бізнес-проєкт, а *блог* – особистий або тематичний онлайн-щоденник). Такі слова економлять час мовця та спрощують сприйняття інформації.

Ці практичні мотивації підтверджуються й емпіричними даними: у дослідженні щодо інтернет-комунікації українців [3] найбільша частка респондентів – (68,3 %) пояснює використання англіцизмів тим, що так простіше назвати поняття, ще 15,8 % вказують на англійську як частину професійної лексики, 13,5 % опираються на зручність комунікації у глобальному середовищі, а 2,4 % обирають інші причини. Показово, що бар'єри до використання українських відповідників також мають переважно комунікативний характер: 40 % респондентів вважають українські варіанти занадто довгими, 25 % зазначають, що англіцизми прийнятніші у соцмережах, 13,3 % переконані, що українських еквівалентів немає, 3,3 % вважають, що англіцизми «краще звучать», а 18,4 % називають інші причини.

У цифровому дискурсі, зокрема соціальній мережі Threads, спостерігається практика усвідомленої заміни англіцизмів українськими відповідниками, серед яких користувачі часто пропонують доволі неординарні варіанти: *шиперити* – сватати; *спікер* – промовець; *оверсайз* – на виріст; *дедлайн* – крайдата; *аб'юзер* – кривдник; *мітинг* – здибанка; *рандомно* – пальцем у небо; *бойфренд* – кавалер; *кол-центр* – дзвінкоприймальня; *чілити* – байдикувати; *крінж* – позорисько; *треш* – мати Василева; *мем* – хохма; *крейзі* – з дуба впав; *драма квін* – актриса погорілого театру; *соулмейт* – яке їхало, таке здибало; *спойлерити* – лізти поперед батька в пекло; *пруф* – ось тобі хрест; *оверсінкінг* – думи мої, думи мої, лихо мені з вами; *блекаут* – ніч яка місячна, зоряна ясная, видно, хоч голки збирай; *хепі бьоздей* – многая літа.

Попри активне запозичення англіцизмів у сучасну українську мову, «попри мовно-глобалізаційні тенденції, ще нікому не вдавалося впродовж усієї людської цивілізації знищити природне прагнення кожного народу розвивати свою етномовну самобутність і не лише протистояти соціополітичній експансії чужих мов, але й плекати культуру своєї мови в супротиві до барбаризації та політичного тиску» [5]. Ірина Фаріон наголошує, що навіть за умов глобалізації українці здатні зберігати власну мовну ідентичність, поєднуючи запозичення з культурним самозбереженням.

Яскравим прикладом того, як мовна спільнота може впливати на вибір лексики поза межами академічних інституцій, є онлайн-платформа «Словотвір» [4] – майданчик для добору українських відповідників до запозичених слів, насамперед англіцизмів, із практиками обговорення та колективного оцінювання запропонованих варіантів. Важливо, що діяльність ресурсу не зводиться лише до творення неологізмів: поряд із інноваціями користувачі нерідко актуалізують уже відомі, але призабуті лексеми, повертаючи їх у сучасний ужиток, до прикладу, «реченець» замість *deadline*, *попкорн* – баранці, *барбершоп* – голярня тощо. У такому форматі «Словотвір» стає майданчиком, де українські відповідники – новотвори чи відновлені питомі слова – отримують підтримку та шанс увійти в ширший ужиток.

Отже, англіцизми є природним компонентом сучасного розвитку української мови, особливо в умовах глобалізації та цифрової комунікації. Їхнє усвідомлене використання поряд із питомими українськими словами дозволяє зберігати мовну самобутність, забезпечує стилістичну організованість і лексичне багатство мови. Такий баланс між відкритістю до міжнародних впливів і підтриманням національної мовної ідентичності сприяє гармонійному розвитку української мови в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Баган М. П. Англізація сучасного українськомовного комунікативного простору: причини, основні вияви та наслідки. *Українська мова*. 2020. № 1 (73). С. 38–53. URL: iul-nasu.org.ua/pdf/ukrmova/1_20/6.pdf
2. Рівень володіння англійською та іншими іноземними мовами серед дорослого населення України : результати кількісного соціологічного дослідження (грудень 2022 – січень 2023). *Київський міжнародний інститут соціології*. URL: https://www.google.com/search?q=kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1210&page=1
3. Опир М. Б., Добровольська С. Р., Панчишин С. Б. Anglicisms in Ukrainians' Internet Communication. *Закарпатські філологічні студії (Transcarpathian Philological Studies)*. 2022. Вип. 21, Т. 1. С. 253–258. URL: doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.21.1.48
4. Словотвір : платформа українських відповідників до запозичень. URL: slovotvir.org.ua
5. Фаріон І., Помилуйко-Недашківська Г., Бордовська А. Англіцизми і протиангліцизми: 100 історій слів у соціоконтексті : монографія (зі словником). Львів : Свічадо, 2023. 716 с.

УДК 81'272:342.7

Лілія Дух,
студентка III курсу спеціальності
026 Сценічне мистецтво,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Інна Варварук,
завідувачка кафедри української філології
та суспільствознавчих дисциплін,
кандидатка філологічних наук, доцентка,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0007-5051-8114

ПРАВО НА МОВУ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ: РЕФЛЕКСІЇ ДО ТА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Право на мову в українському суспільстві набуло особливого значення в умовах глибоких соціальних і політичних трансформацій. Для українців мова є не лише засобом щоденного спілкування, а й чинником самоідентифікації, історичної пам'яті та культурної тяглості. Можливість вільно користуватися українською, розвивати її та передавати наступним поколінням становить одну з ключових передумов збереження нації, тому мовне питання в Україні виходить за межі суто лінгвістичної проблематики та набуває суспільного й державного виміру. Саме цей аспект і зумовлює актуальність публікації.

Питання щодо регулювання державної мовної політики в Україні неодноразово ставало ключовим у наукових розвідках та публічних дискусіях. Так, професорка Т. Подорожна у статті аналізувала проблеми, пов'язані з недостатністю «*наукового осмислення і систематизації наукових уявлень про значення мовних прав у загальному комплексі прав і свобод особистості, а також явної недооціненості значення права народу на мову і значення етномовних процесів, що спричинює критичні недоліки конституційно-правових засад визнання, гарантування, охорони і захисту мовних прав людини*» [4, с. 125]. Незважаючи на те, що дослідниця виокремлює різні групи мовних прав з урахуванням національної ідентичності, міжособистісної комунікації в багатьох сферах суспільства в різних державах, все ж ключовим залишається одне: «*конституційно-правове закріплення державної мови є центральним та найбільш значущим елементом правової держави*» [4, с. 129].

На 35-му році незалежності, однак, тільки після повномасштабного вторгнення росії, мовне законодавство суттєво удосконалило свої норми, намагаючись витіснити російську з усіх сфер діяльності людини. Зокрема, це стосується сфери публікування газет і журналів в Україні тільки українською мовою (2022 р.), заборони російської музики в українських медіа та громадському просторі; заборони імпорту та розповсюдження книг та іншої видавничої продукції з росії, тимчасово окупованих нею територій України та з білорусі (2022 р.). Хоча останнє викликає своєрідне дежавю нашої історії – усі ці процеси, які ми тільки зараз забороняємо, у минулому вже руйнували нашу літературу, культуру, мову: заборона друкувати книги українською мовою (Валуєвський циркуляр; 1863 р.); заборона привозити з-за кордону видання, видавати українські переклади творів чужих авторів, показувати вистави (Емський указ, 1876 р.). Однак у цьому випадку історія не навчила, тільки страшний поштовх кривавої війни у XXI столітті змусив заборонити на рівні держави поширення маніпулятивної культури ворога.

Невипадково право на мову – це право на свободи й можливості вільно комунікувати, творити й реалізувати свою культуру. Проаналізуймо детальніше це крізь призму нашого законотворення.

Важливим етапом у забезпеченні мовних прав українців стало ухвалення Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який набув чинності у 2019 році. Цей нормативно-правовий акт деталізує положення статті 10 Конституції України та визначає механізми функціонування української мови в публічному просторі. Закон не лише регламентує мовну політику держави, а й закріплює уявлення про українську мову як основу національної єдності та державотворення [1]. У законі підкреслюється, що «*українська мова як єдина державна мова* …

є гарантією захисту прав людини для кожного українського громадянина незалежно від його етнічного походження, а також є фактором єдності і національної безпеки України» [1]. Десятиліттями в країні вирували ризиковані дискусії, політичні маніпуляції та ворожі ігрища довкола мови. Однак Конституційний Суд України поставив остаточну крапку, визнавши мовний закон конституційним та обов'язковим до виконання.

Колосальну роль у захисті права на мову відіграв Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремінь. За час перебування на посаді упродовж 2020–2025 рр. мовний омбудсмен зробив вагомий внесок у системне утвердження української мови в публічному просторі, забезпечення виконання мовного законодавства, захист мовних прав громадян і формування культури поваги до державної мови в умовах війни та суспільних трансформацій. З 2025 р. цю посаду обіймає Олена Івановська – докторка філологічних наук, професорка.

Інститут аналітики з початку повномасштабного вторгнення неодноразово проводив соціологічні дослідження щодо використання української мови. Звичайно, результати опитувань вражають, наприклад, порівняно із довоєнним періодом. Однак затяжна війна в державі, пристосування до тих умов, які є на територіях, де не ведуться активні бойові дії, «відчуття хибної безпеки» в багатьох регіонах України спричинили т. зв мовний комфорт, коли немає покарання за спілкування російською, а практично всі потреби російськомовних забезпечуються без додаткових зусиль.

Якщо опиратися на соціальні опитування, які можна побачити в різних соціальних мережах, велика кількість людей на запитання «Чи варто після початку війни починати розмовляти українською?» відповідають «*ні, не варто, ми живемо у вільній країні, тому ми розмовляємо як хочемо*». Звертаємо увагу і на нещодавній факт про підпільну діяльність російськомовної школи в Києві, і це при тому, що повномасштабна війна триває вже 4 рік, а питання мови чітко врегульовано у мовному законодавстві.

Звідси постає питання про те, який шлях розвитку мови буде для нашої країни найкращим? Як зазначає Уповноважений із захисту державної мови упродовж 2020–2025 рр. Тарас Кремінь, процес так званої «лагідної українізації» не може мати завершеного характеру, оскільки мова постійно функціонує й змінюється разом із суспільством [6].

Схожої позиції дотримується й громадський діяч, філолог Віталій Максимчук, який наголошує на необхідності посилення контролю за виконанням чинного мовного законодавства. Погоджуємося з думкою вченого, що толерування російської мови в публічному просторі створювало передумови для маніпуляцій, пов’язаних із так званим «захистом російськомовного населення»: «*Якщо людям поставити ультиматум «не знаєш*

української – роботи й освіти не маєш», то він може спрацювати. І тільки такими методами ми зможемо побудувати ту Україну, про яку мріяв Шевченко і всі діячі, що були до й після нього» [5].

Вважаємо, що посилення контролю й підвищення рівня соціальної відповідальності – це першочергове завдання нашої влади. Закони ухвалені, проте органи, які слідкують за їх дотриманням, малоефективні. «*Українська мова перестала бути тільки засобом спілкування. Вона стала маркером ставлення до війни*» [6], – зазначає Тарас Кремінь. І справді, сьогодні українська – не просто символ національної єдності та наша лінія оборони. Весь демократичний світ сприймає її як мову Героїв незламної держави.

Дослідження, проведене Мюнхенським університетом імені Людвіга Максиміліана спільно з британським Університетом Бата і Технічним університетом Мюнхена, засвідчує, що війна в Україні призвела до збільшення використання української мови в соціальних мережах. На думку авторів дослідження, така зміна поведінки користувачів стала політичною реакцією на те, що відбувається. Користувачі прагнули «*дистанціюватися від будь-якої підтримки війни, припинивши використовувати російську мову, і свідомо змінити свою самовиражену (онлайн) ідентичність*» [2]. Наголошується, що в Україні саме мова відіграла ключову роль у пострадянській ідентичності.

До речі, цей результат дослідження цілком збігається з тим, що був презентований керівником Центру контент-аналізу до Дня української писемності та мови щодо динаміки утвердження державної мови в сфері інтернету. Результати дослідження соціальних мереж показали, що українська помітно домінує майже в усіх найпопулярніших соціальних мережах. Так, в Instagram державною мовою тепер пишеться понад 90 % дописів; Facebook та Twitter (X) за цим показником сягнули 75–80 %.

Розуміємо, що це лише початок боротьби як за територіальну цілісність, так і за національну безпеку та й загалом за виживання української нації. На щастя, низка неухвалених антиконституційних законів нашими «державотворцями» дають нам розуміння сили витривалості і мудрості. Так, український мовознавець, професор, академік Павло Гриценко під час виступу на форумі «Українська – мова сильних» пригадав цікавий факт про «протягнення» Денисом Шмигалем законопроєкту «Про офіційну багатомовність в Україні», однак, який завдяки команді Інституту української мови так і не був ухвалений. «*В Україні має бути українськоцентрична політика, і тільки українська Україна здатна зберегти себе як суб'єкт цивілізації*» [3], – наголосив Павло Юхимович.

Упродовж становлення незалежності такі факти про слабкі місця в законодавстві щодо державної мовної політики є частими. Згадаймо хоча б те, що донедавна у паспорті громадянина України старого зразка (форма книжечки) на 2 сторінці подавалася інформація російською мовою. Схожу ситуацію маємо з маркуванням української техніки, яке тільки в останні роки почало продукуватися державною мовою.

Таким чином, повномасштабна війна стала переломним моментом у мовній свідомості українського суспільства. Якщо до лютого 2022 року право на мову часто сприймалося як абстрактна юридична норма, то після цієї трагічної дати воно набуло екзистенційного виміру – як право на ідентичність, безпеку та самозбереження.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25 квіт. 2019 р. № 2704-VIII. URL: https://mova-ombudsman.gov.ua/news/zakonu-pro-derzhavnu-movu-chotyry-roky

2. За 4 роки кількість україномовних громадян зросла на 8 % – опитування. *Українська правда*. URL: https://life.pravda.com.ua/ society/2023/01/9/252225/

3. Павло Гриценко на Форумі «Українська – мова сильних». *YouTube*. 2025. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Wdk2Qztg_jw

4. Подорожна Т. С. Право людини на мову в конституційному праві. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право.* 2023. Вип. 77, ч. 1. С. 124–130. URL: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/06/21-1.pdf

5. Які є шляхи розвитку української мови? *Суспільне Культура*. URL: https://suspilne.media/culture/505981-radikalno-ne-mozna-pomirno-aki-e-slahi-rozvitku-ukrainskoi-movi/

6. Як зміцнювати державну мову і протидіяти мові агресії. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/blog/taras_kremin/593774_yak_zmitsnyuvati_derzhavnu_ movu_i.html

Секція «Цифровізація та штучний інтелект: нові можливості та етичні виклики для суспільства»

УДК 334.02

Юрій Бабак,
студент І курсу магістратури, МІПЗ-25-1,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Олександр Іванов,
доцент кафедри інформаційних
технологій, доктор філософії,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ЕКОНОМІЧНІ СТИМУЛИ Й ТЕХНІЧНІ ЗАПОБІЖНИКИ У ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ СИСТЕМАХ ЗБЕРІГАННЯ ДАНИХ

Актуальність дослідження. У децентралізованих мережах, які надають користувачам такі сервіси, як блоги, форуми, хостинг, місце для бекапа, є потреба у збереженні великих об'ємів даних «off-chain», тобто за межами бази ключових даних (яка зазвичай зберігається за технологією blockchain). Це зумовлено тим, що збереження будь-яких даних в самому блокчейні є дуже дорогою і повільною операцією. Більше того, записані у блокчейні дані неможливо видалити згодом, що унеможливлює використання цього сховища для деяких сценаріїв [1].

З іншого боку, використання централізованих хмарних сховищ створює ризики цензури та наявності єдиних точок відмови. Яскравим прикладом є кейс, коли один із найбільших провайдерів хмарного сховища Amazon S3 відмовив у хостингу даних соціальній мережі Parler з політичних причин [2]. Також відомі випадки, коли корпорація Google раптово блокувала акаунти, через що бізнеси раптово втрачали доступ до усіх своїх файлів, що зберігалися на цій хмарній платформі [3].

Децентралізовані мережі зберігання даних (Decentralized Storage Networks, DSN), такі як IPFS, Filecoin, Sia, Arweave, Storj, Swarm, MaidSafe, пропонують альтернативу, базуючись на принципах однорангової взаємодії та смартконтрактів [4; 5]. Проте наявні рішення часто мають або сумнівну надійність (IPFS), або високий поріг входу (Filecoin), або обмежену швидкість доступу до «гарячих» даних, що робить пошук оптимального набору стимулів і запобіжників актуальним завданням.

Предмет дослідження. Практична життєздатність децентралізованих систем сильно залежить від правильної комбінації економічних стимулів і технічних запобіжників, які мають забезпечити довготривале зберігання і захист від шахрайства. Це дослідження спрямоване на формування мінімально необхідного набору таких механізмів, щоб забезпечити економічну обґрунтованість і технічну надійність розподіленого сховища за мінімальних витрат.

Предметом дослідження є набір механізмів двох типів:

– **Економічні стимули.** Побудова стійкої системи неможлива без теорії ігор. Моделі оплати, ринкові механізми, застави, винагороди, штрафи, мікроплатежі – все це інструменти, які можуть бути використані для досягнення поставленої мети.

– **Технічні запобіжники.** Для гарантування збереження та цілісності даних у середовищі з нульовою довірою використовуються криптографічні докази зберігання: Proof of Replication (PoRep) та Proof of Space-Time (PoSt). Також можуть бути використані: періодичний аудит, мережеві політики (репутація) тощо.

Дослідження враховує протидію типовим векторам атак [6, с. 9-10]:

– **Атаки Сибілли** (Sybil Attacks): зловмисники можуть імітувати зберігання (та отримувати за це винагороду) більшої кількості копій даних, ніж зберігається насправді, шляхом створення кількох фіктивних ідентичностей («вузлів»), хоча фактично дані зберігаються лише в одному екземплярі.

– **Атаки аутсорсингу** (Outsourcing Attacks): зловмисники можуть брати на себе зобов'язання щодо зберігання більшого обсягу даних, ніж вони спроможні вмістити фізично, покладаючись на можливість швидкого завантаження цих даних від інших постачальників за потреби.

– **Атаки генерації або підробка** (Generation Attacks / Forgery): зловмисники можуть стверджувати, що зберігають значний обсяг даних, коли насправді вони генерують їх «на вимогу» (on-demand) динамічно, замість того, щоб реально тримати їх на диску.

Користь та очікувані результати. Наукова новизна роботи полягає у визначенні «мінімально необхідного» набору параметрів, що дозволить створити систему, доступнішу за існуючі аналоги, зберігаючи високий рівень надійності та захищеності.

Використання вільних ресурсів. Дослідження шукає можливість залучення надлишкових потужностей персональних комп'ютерів та мобільних пристроїв. Оскільки вартість зберігання постійно знижується за законом Крайдера, залучення «idle resources» (вільного місця на дисках)

приватних користувачів теоретично може зробити децентралізоване сховище дешевшим за традиційні хмарні сервіси.

Демократизація інфраструктури. Створення низького порогу входу (наприклад, через легковагові вузли для мобільних платформ) дозволить перетворити DSN на глобальний маркетплейс пам'яті, де кожен користувач може бути і споживачем, і провайдером послуг.

Список використаних джерел:

1. Benet J. IPFS – Content Addressed, Versioned, P2P File System. *arXiv*. URL: arxiv.org/abs/1407.3561
2. Amazon Is Suspending Parler From AWS. *BuzzFeed News*. URL: buzzfeednews.com/article/johnpaczkowski/amazon-parler-aws
3. Google Business Profile Suspended, Tried Everything. Desperate for Help. *Reddit*. URL: reddit.com/r/GoogleMyBusiness/comments/1mdhn24/google_business_profile_suspended_tried/
4. Khalid M. I. та ін. A Comprehensive Survey on Blockchain-Based Decentralized Storage Networks. *IEEE Access*. 2023. Т. 11. URL: doi.org/10.1109/ACCESS.2023.3240237
5. E. D., F. T. IPFS and Friends: A Qualitative Comparison of Next Generation Peer-to-Peer Data Networks. *arXiv*. URL: arxiv.org/abs/2102.12737
6. Pawn, Rookie, Zhuan Cheng. Zero-Knowledge Proof in NuLink. *arXiv.org e-Print archive*. URL: arxiv.org/pdf/2401.03118

УДК 004.89

Анастасія Вольман,
студентка І курсу спеціальності
121 Інженерія програмного забезпечення,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ольга Морушко,
доцент кафедри інформаційних технологій,
кандидат фізико-математичних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0006-1430-1105

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СУЧАСНИХ ФІЗИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Сучасна фізика активно використовує цифрові технології та штучний інтелект (ШІ). Це дозволяє проводити складні експерименти швидше та точніше. Якщо раніше фізики працювали лише з реальним обладнанням,

то зараз можуть моделювати процеси на комп'ютері та аналізувати величезні обсяги даних за допомогою нейронних мереж.

Цифровізація у фізиці – це перехід від традиційних пояснювальних та лабораторних методів до цифрових, з використанням цифрових платформ та віртуальних симуляцій. Найпопулярнішою платформою для віртуальних експериментів є PhET Interactive Simulations. Цей сайт створив у 2002 році Нобелівський лауреат з фізики Карл Віман [1]. На PhET є понад 200 різних симуляцій з фізики, хімії, біології та математики, всі вони перекладені українською мовою, які дають змогу побачити, зрозуміти та проаналізувати різні процеси, явища та закономірності. Наприклад, у симуляції «Лабораторія маятників» можна взяти віртуальний маятник, змінити довжину нитки, масу тягарця та навіть силу тяжіння і прорахувати їх вплив одне на одного, прослідкувавши всі фізичні закономірності, які з них випливають [1]. Якщо зменшити довжину нитки з одного метра до п’ятдесяти сантиметрів, маятник буде коливатися швидше. Або можна встановити гравітацію як на Місяці – тоді маятник рухатиметься зовсім інакше. У програмі є віртуальний секундомір для вимірювання періоду коливань.

У симуляції електричних кіл можна створити віртуальне коло, підключити батарейку, лампочку, резистори, амперметр та вольтметр [1]. Можна змінювати опір резисторів, додавати паралельні або послідовні з'єднання і відразу бачити, як змінюється сила струму та напруга. Це дозволяє робити лабораторні роботи з електрики без реального обладнання.

Особливо корисна симуляція «Властивості газу», де можна побачити, як рухаються молекули газу всередині закритої посудини [1]. Коли збільшуєш температуру, молекули починають рухатися швидше і тиск зростає. Можна додавати різні молекули – важкі та легкі – і дивитися, як вони взаємодіють. Це допомагає зрозуміти речі, які неможливо побачити в реальності, бо молекули надто маленькі.

Віртуальні лабораторії мають багато переваг. По-перше, безпека – можна моделювати навіть радіоактивний розпад без жодного ризику. По-друге, економія – не потрібно купувати дороге обладнання. По-третє, доступність – студенти можуть працювати з дому в будь-який час, достатньо мати комп'ютер або смартфон. PhET симуляції зроблені цікаво: у симуляції теплоти можна додати собаку чи руку, щоб побачити, як тепло передається до них [1].

Проте є й проблеми. Не всі школи та коледжі в Україні мають сучасні комп'ютери та швидкий інтернет. У великих містах ситуація краща, а в селах може бути складніше. Це створює нерівні умови для студентів з різних регіонів.

ШІ відкриває нові можливості для фізики. У 2024 році Нобелівську премію з фізики присудили вченим за розробку штучних нейронних мереж [2]. Це підтверджує важливість ШІ для сучасної науки. У фізиці використовують різні типи нейронних мереж: згорткові нейронні мережі (CNN) для аналізу зображень з експериментів, рекурентні нейронні мережі (RNN) для аналізу послідовних даних, та спеціалізовані моделі, такі як ResNet, VGGNet, AlexNet.

Згорткові нейронні мережі (CNN) особливо корисні для розпізнавання об'єктів на фотографіях з експериментів. Наприклад, коли частинки зіштовхуються в прискорювачах, утворюються терабайти даних щодня. CNN-модель може швидко проаналізувати всі фотографії, розпізнати які частинки утворилися після зіткнення та виявити рідкісні події, які можуть вказувати на нові фізичні явища. Популярні моделі, такі як ResNet та VGGNet, навчені розпізнавати складні патерни в зображеннях.

ШІ також допомагає у навчанні. Програми на основі штучного інтелекту створюють персоналізовані плани навчання для кожного студента. Якщо студент не розуміє якусь тему, система пропонує додаткові вправи саме з цієї теми. Або якщо студент швидко засвоює матеріал, програма дає складніші завдання.

Проте ШІ може помилятися. Якщо нейронну мережу навчили на неправильних даних, вона видасть неправильний результат. Тому дуже важливо перевіряти висновки ШІ та розуміти фізику, а не сліпо довіряти програмі. Також важливо етичне використання технологій – студент просто дає ШІ написати всю роботу замість нього, це вже не навчання, а обман [2].

У майбутньому ці технології розвиватимуться ще більше. Вже зараз працюють над квантовими комп'ютерами, які зможуть розв'язувати задачі, неможливі для звичайних комп'ютерів. Віртуальна та доповнена реальність стануть реалістичнішими – можна буде спрямувати камеру телефону на підручник і побачити 3D-анімацію фізичного процесу прямо над сторінкою.

Підсумовуючи, цифровізація та ШІ стали важливою частиною сучасної фізики. PhET симуляції дозволяють проводити експерименти з маятниками, електричними колами та молекулами газу без реального обладнання. Нейронні мережі, такі як ResNet та VGGNet, допомагають аналізувати величезні обсяги даних з експериментів. При правильному використанні ці технології роблять фізику доступнішою та цікавішою для всіх студентів.

Список використаних джерел:

1. PhET : інтерактивні симуляції. *University of Colorado Boulder*. URL: phet.colorado.edu/uk/

2. Кузьменко О., Кобилянська І. Використання ШІ в навчанні фізико-технічних дисциплін в контексті STEM. *Педагогічна безпека*. 2024. Т. 9, № 2. С. 64–69. URL: pedbezpeka.vntu.edu.ua/index.php/pb/article/view/176

УДК 378.013.44:004.738

Юлія Гойсан,
студентка I курсу спеціальності
F2 Інженерія програмного забезпечення,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Ярина Рогужинська,
студентка I курсу спеціальності
F2 Інженерія програмного забезпечення,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Марія Куцела,
старша викладачка кафедри
іноземної філології та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009–0002–1225–2988

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МОВНОГО НАВЧАННЯ: ЯК ШІ ЗМІНЮЄ СПОСІБ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ

Сьогодні сфера вивчення іноземних мов, зокрема англійської, перебуває на етапі фундаментальної трансформації, що зумовлена стрімким прогресом у галузі штучного інтелекту. Сучасний штучний інтелект перестав бути просто технічною новинкою; він перетворився на повноцінного інтелектуального партнера, який може виконувати функції персонального репетитора, доступного у будь-який час доби [4].

Метою тез є аналіз впливу технологій штучного інтелекту на процес вивчення англійської мови та визначення перспектив їх інтеграції в сучасну мовну освіту. Однією з найбільш значущих переваг ШІ є здатність до динамічного моделювання навчального процесу. Наприклад, якщо студент систематично припускається помилок у вживанні складних граматичних часів, програма не просто вкаже на це, а почне пропонувати додаткові вправи, пояснення та контекстні приклади саме з цієї теми, доки матеріал не буде опановано на високому рівні. Такий підхід дозволяє сфокусувати увагу лише на актуальних прогалинах у знаннях, що значно підвищує ефективність використання навчального часу [3].

Окремої уваги заслуговує вплив штучного інтелекту на розвиток продуктивних навичок – письма та мовлення. Сучасні сервіси автоматизованого оцінювання тексту аналізують стилістичну цілісність тексту, логіч-

ність побудови речень та багатство словникового запасу [3; 4]. Це дає студенту можливість отримувати миттєвий зворотний зв'язок. У традиційній системі навчання між написанням твору та отриманням перевіреної роботи від викладача можуть пройти дні, а іноді й тижні, за які студент встигає забути логіку своїх думок. ШІ скорочує цей цикл до кількох секунд, дозволяючи вчитися на власних помилках у режимі реального часу [3].

Революційні зміни відбулися і в тренуванні вимови. Технології розпізнавання мовлення тепер здатні аналізувати голос студента на рівні окремих звуків. Спеціалізовані додатки порівнюють вимову учня з еталонними зразками носіїв мови та надають конкретні візуальні підказки [2]. Крім того, ШІ дозволяє зануритися в мовне середовище через роботу з автентичним контентом. Користувачі можуть генерувати персоналізовані історії на основі слів, які вони вивчають, розбирати сенси сучасних англомовних пісень або знайомитися з актуальним сленгом, який часто залишається поза межами класичних підручників [4].

Надзвичайно важливим є психологічний аспект взаємодії з технологіями. Багато хто з тих, хто вивчає мову, боїться зробити помилку чи бути незрозумілим у розмові з реальною людиною [4]. Спілкування з чат-ботами створює безпечне середовище, де відсутній фактор соціального осуду [2]. Робот не втомлюється, не дратується через багаторазові повторення одних і тих самих помилок і не виявляє негативних емоцій. Це дозволяє студентам, особливо початківцям та інтровертам, напрацювати базову впевненість і «розговоритися» перед тим, як виходити на рівень реальної комунікації з людьми.

Порівняємо традиційні методики вивчення англійської мови із сучасними можливостями, що стали доступними завдяки штучному інтелекту [4].

Таблиця 1

Порівняння методів вивчення англійської мови

	До застосування ШІ	Зараз
Доступ до знань	Пошук інформації в паперових словниках, підручниках або на статичних вебсайтах.	Миттєві відповіді від нейромереж, які пояснюють складні нюанси тут і зараз.
Вивчення граматики	Зазубрювання правил за таблицями та виконання однотипних вправ.	Пояснення правил через живі приклади, адаптовані під інтереси студента.
Робота з помилками	Очікування перевірки вчителем.	Миттєвий аналіз. ШІ пояснює помилку в момент її здійснення.
Мовна практика	Тільки на уроках з викладачем або в розмовних клубах	Безлімітна практика з чат-ботами у будь-який час без психологічного бар'єру.

Поповнення словника	Стандартні списки слів (вордлісти), часто відірвані від реального життя.	Генерація персоналізованих текстів з новими словами для кращого запам'ятовування.
Вимова та акцент	Повторення за диктором в аудіозаписі без можливості дізнатися, чи звучиш ти правильно.	Отримання рекомендацій від ШІ, як змінити артикуляцію звуку.
Швидкість адаптації	Група рухається за спільним планом підручника, незалежно від темпу кожного учня.	Система автоматично підбирає складність завдань під актуальний рівень студента.

Проте попри всі беззаперечні переваги, інтеграція штучного інтелекту несе в собі й певні виклики, які не можна ігнорувати. Існує ризик надмірного покладання на технології, коли студенти починають використовувати ШІ як перекладач або генератор готових відповідей замість того, щоб докладати зусиль для самостійного засвоєння матеріалу [1; 4]. Якщо алгоритм робить занадто багато роботи за учня, мозок перестає активно обробляти інформацію, що призводить до поверхневих знань. Крім того, мовні моделі все ще схильні до так званих «галюцинацій» – ситуацій, коли система впевнено видає неправдиву інформацію або вигадує граматичні правила, яких не існує [4]. Без критичного підходу та базових знань студент-початківець може випадково засвоїти помилкові мовні конструкції.

Саме через ці обмеження роль живого викладача в сучасну цифрову епоху не зменшується, а навпаки – набуває нових значень. Людина-наставник забезпечує ту системність та дисципліну, яку важко підтримувати самотужки навіть із найдосконалішими додатками [1]. Викладач виступає ментором, який допомагає орієнтуватися у величезному обсязі інформації, відбирає надійні ресурси та адаптує навчання під емоційний стан і характер студента [1]. Живе спілкування також є незамінним для розвитку соціолінгвістичної компетенції: розуміння гумору, сарказму, культурних нюансів та невербальних сигналів, які машина поки що не здатна повноцінно відтворити [3].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що майбутнє якісної мовної освіти лежить у площині гібридних моделей. Найбільш ефективний результат досягається тоді, коли академічна база, системний контроль та емоційна підтримка з боку реальних викладачів поєднуються з гнучкістю, доступністю та аналітичною потужністю штучного інтелекту [1; 2]. Такий синергетичний підхід дозволяє перетворити технології з простого інструменту на потужний засіб інтенсифікації навчання, роблячи процес опанування англій-

ської мови швидшим, цікавішим та максимально адаптованим до індивідуальних потреб кожної особистості. Це відкриває нові можливості для самоосвіти, дозволяючи кожному поступово досягти бажаного рівня володіння мовою у найбільш комфортному темпі.

Список використаних джерел:

1. Guidance for generative AI in education and research. *UNESCO*. 2024. URL: https://surl.li/cbyetd

2. Artificial intelligence and English language teaching: Preparing for the future. *British Council*. 2023. URL: https://lnk.ua/xNK6yPjV8

3. Artificial Intelligence and Education: A critical view through the lens of human rights, democracy and the rule of law. *Council of Europe*. 2023. URL: https://lnk.ua/1V9Y9OlVg

4. Як ШІ допомагає вчитися на курсах англійської мови онлайн. *Englisher*. URL: https://surl.li/xrmuxi

УДК 81`27; 81`3

Анастасія Гребенюк,
студентка ІІ курсу спеціальності В2 Дизайн,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Уляна Соловій,
доцент кафедри української філології
та суспільствознавчих дисциплін,
кандидат філологічних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org 0009-0008-5111-3925

МОВНІ СТРАТЕГІЇ ТРАВМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ: АВТОМАТИЗОВАНИЙ АНАЛІЗ ТОКСИЧНОСТІ ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПІВ БАТЬКІВ У КОНТЕКСТІ ОБГОВОРЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДІТЕЙ З CHATGPT

Поняття *дискурсу* в сучасній лінгвістиці розглядається як багатовимірне явище, яке охоплює не лише текст, а й умови його продукування, сприйняття й соціокультурний контекст [8, с. 2]. Дискурс аналізують з погляду філософії, соціології, психолінгвістики, семіотики й теорії комунікації, що дозволяє враховувати як структурні, так і функціональні аспекти мовлення в суспільстві й індивідуальному досвіді мовця [1].

У межах дискурсології виділяють особливі різновиди мовленнєвих практик, серед яких травматичний дискурс посідає особливе місце, адже формується шляхом переживання значної психоемоційної травми, втрати

або конфліктної ситуації, що призводить до появи специфічних лінгвістичних маркерів [5, с. 5]. Згідно з лінгвістичними дослідженнями, у зазначених умовах відбувається редукція активних дієслів і зростає частка статичних семантичних одиниць, що відображає втрату агентності мовця. Ці так звані *linguistic markers of trauma discourse* відрізняють травматичне висловлювання від нейтрального дискурсу в кореляції з психологічним станом мовця [2].

Термін *токсичність мовлення* в лінгвістичних і медіадослідженнях позначає вербальні форми, які містять агресивні, принизливі, дискримінаційні або емоційно насичені вислови, що можуть заподіяти шкоду конкретному адресату чи суспільству в цілому [4].

Токсичний дискурс зазвичай пов'язують з конфліктними соціальними практиками, зокрема політичним і медійним дискурсом, де агресивність мовлення часто навмисно інструменталізують з метою впливу на авдиторію або дискредитації опонентів [7]. У цьому контексті травматичні наративи часто містять елементи емоційної напруги, звинувачень та афективних імперативів, що перетинаються з проявами токсичності [4].

Травматичний дискурс як лінгвістичний феномен також розглядають як форму *критичного соціального наративу*, що віддзеркалює особистісний досвід і бурхливі емоції мовця, а не лише передає інформацію. У сучасних медіа- та публічному дискурсі значну увагу привертають випадки, коли технології штучного інтелекту, зокрема чат-боти на основі великих мовних моделей, опиняються в центрі суспільних суперечок щодо їхнього впливу на психічне здоров'я підлітків. У вересні 2025 року перед Підкомітетом з питань злочинності та боротьби з тероризмом Комітету із судових справ Сенату США були заслухані свідчення батьків, чиї діти загинули внаслідок суїциду після тривалого використання чат-ботів ШІ, таких як Character.AI та ChatGPT.

Однією зі свідків була Меґан Ґарсія (Megan Garcia), мати 14-річного Сьюелла Сетцера (Sewell Setzer), який, за її словами, тривалий час активно взаємодіяв з чат-ботом на платформі Character.AI. У виступі жінка акцентувала, що хлопець був залежним від цифрової взаємодії, що передбачала маніпулятивні й сексуалізовані розмови, які, на її переконання, сприяли психологічній деградації та виникненню суїцидальних намірів.

Схожі свідчення надав і Метью Рейн (Matthew Raine), батько 16-річного Адама Рейна (Adam Raine), що теж скоїв самогубство після тривалого спілкування з ChatGPT. Чоловік описав, як невинна, здавалося, допомога ШІ під час виконання домашніх завдань поступово перетворилася на деструктивний емоційний вплив, а чат-бот, замість професійної педагогічної допомоги, виконував функції «конфідента» й, за твердженням батька, «коуча» останніх місяців життя підлітка.

Зазначені публічні виступи батьків як зразки травматичного дискурсу транслюють лінгвістичні способи формування й виявлення наративу втрати, звинувачення й заклику до системних змін. Автоматизований аналіз токсичності цих текстів із застосуванням TextAtributor дозволяє кількісно і якісно виявити домінантні мовні маркери, що вказують на афективно-оцінну насиченість, конфліктну семантику чи потенційно токсичні висловлювання, що супроводжують опис травматичного досвіду.

У свідченні Меґан Ґарсії домінують лексеми з виразною негативною оцінною семантикою, зокрема *manipulated*, *sexually groomed*, *abuse*, які формують образ навмисної та системної шкоди, завданої технологічними продуктами, виконують функцію звинувачувального маркера та сприяють конструюванню наративу моральної провини компаній-розробників.

Особливістю виступу Метью Рейна є активне використання прямих цитат чат-бота, зокрема *«Let's make this space the first place where someone actually sees you»* і *«You don't owe anyone that»*, які в контексті промови виконують подвійну функцію: з одного боку, підсилюють її емоційний вплив, а з іншого боку, слугують аргументативним інструментом, який переводить особисту трагедію в площину публічного звинувачення й морального шоку.

Обидва виступи виходять за межі індивідуального горя й реалізують стратегію узагальнення, у якій особиста трагедія презентована як симптом глибшої соціальної проблеми. Уживання узагальнювальних формул *other children*, *thousands of families*, *this can happen again* переводить індивідуальний травматичний дискурс у площину суспільного й політичного.

Порівняльний аналіз публічних виступів Меґан Ґарсії та Метью Рейна свідчить про наявність спільної дискурсивної основи, зумовленої травматичним досвідом втрати дитини, і водночас виявляє відмінності у мовних стратегіях батьків, способах аргументативності й рівні прояву мовної токсичності.

Спільною рисою обох виступів є домінування травматичного наративу, що з особистої трагедії трансформується в суспільну небезпеку, яка вимагає негайного реагування на державному рівні. У текстах простежується стратегія моральної легітимації мовця, за якої батьківська позиція постає як беззаперечний етичний авторитет.

Водночас виступ Меґан Ґарсії характеризується вищим рівнем емоційної експресивності й узагальненої оцінності. Токсичність у цьому випадку проявляється переважно у формі афективно забарвлених звинувачень і моральних категоризацій, що посилюють емоційний вплив, але водночас можуть знижувати сприйняття аргументації як раціональної.

Натомість виступ Метью Рейна вирізняється поєднанням емоційного й фактологічного компонентів. Мовець активно використовує елементи документування: кількісні показники, часові маркери, цитати, що дозволяє зберігати порівняно вищий рівень аргументативної переконливості, не знижуючи при цьому емоційного впливу тексту.

Автоматизований аналіз за допомогою TextAtributor засвідчив наявність стійких мовних маркерів токсичності, які корелюють з афективною насиченістю мовлення й виконують функцію інтенсифікації комунікативного впливу. Виявлена токсичність не провокує деструктивної агресії, а є дискурсивним інструментом мобілізації аудиторії та легітимації суспільних вимог.

Список використаних джерел:

1. Філіпенко Н. О. Дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження : навч. посіб. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2020. 210 с. URL: library.knu.ua
2. Examining the Harm of AI Chatbots : Hearing before the Committee on the Judiciary, U.S. Senate. Washington, 2025. URL: judiciary.senate.gov/committee-activity/hearings/examining-the-harm-of-ai-chatbots
3. Fortuna P., Nunes S. A survey on automatic detection of hate speech in text. *ACM Computing Surveys*. 2018. Vol. 51. № 4. Art. 85. URL: dl.acm.org/doi/10.1145/3232676
4. Garcia M. Written testimony before the U.S. Senate Committee on the Judiciary on the dangers of AI chatbots. 2025. URL: judiciary.senate.gov/imo/media/doc/garcia_testimony.pdf
5. Pennebaker J. W., Chung C. K. Linguistic markers of psychological states through text analysis. *Journal of Language and Social Psychology*. 2011. Vol. 30. № 1. P. 3–17.
6. Raine M. Testimony before the U.S. Senate Committee on the Judiciary on youth interaction with AI chatbots. 2025. URL: judiciary.senate.gov/imo/media/doc/raine_testimony.pdf
7. Toxicity and affective language detection. *TextAtributor: Documentation*. 2024. URL: textattributor.ai/documentation
8. van Dijk T. A. Discourse and context: A sociocognitive approach. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. 267 p. URL: doi.org/10.1017/CBO9780511481499

УДК 004.8:378.4

Яна Кіяк,
студентка ІІ курсу спеціальності
121 Інженерія програмного забезпечення,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Олександр Іванов,
завідувач кафедри інформаційних
технологій, доктор філософії,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4678-7956

ЧИ МОЖЕ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЗАМІНИТИ ВИКЛАДАЧА ІТ-СПЕЦІАЛЬНОСТІ?

Стрімке поширення штучного інтелекту призвело до повного переосмислення та змін у принципах і структурі роботи. Сьогодні нейронні мережі охоплюють величезну кількість галузей праці. Однією з них є освіта: 22 % учнів і 24 % вчителів використовують штучний інтелект для навчання. Про це свідчать результати міжнародного дослідження «Освіта як інструмент формування особистої стійкості, соціального капіталу країни та культури миру». Штучний інтелект активно інтегрують у навчання, особливо це стосується сфери ІТ-освіти, де навчання базується на практичних навичках програмування та роботі з кодом. Водночас виникають етичні виклики: чи може алгоритм повністю замінити викладача, і які наслідки це матиме для якості освіти та кваліфікованості випускників?

Діяльність викладача ІТ-технологій має особливу специфіку, зумовлену динамічним розвитком технологій, необхідністю інтеграції теоретичних знань із практичними навичками, міждисциплінарністю навчального матеріалу та високими вимогами ринку праці до майбутніх фахівців. Основні функції, які має виконувати викладач, це: теоретичне пояснення матеріалу, практичне навчання та менторство. Якщо говорити про теоретичний аспект, то представник освіти пояснює навчальний матеріал, структурує знання, роз'яснює алгоритми, архітектурні рішення та патерни програмування. Під час практичного навчання викладач має здійснювати перевірку коду та роботи в цілому, допомагати в дебагу, координувати роботу над проєктами тощо. Теоретичні та практичні навички, які викладач має донести студентам, залежать від його кваліфікації та дисципліни, яку він викладає, однак зазначено загальні поняття, які мають бути інтегровані у викладанні багатьох

предметів. Також велику роль відіграє менторство. Окрім поширення відповідних знань, викладач може створювати мотиваційні виступи та лекції, формувати критичне мислення та адаптовувати матеріал до рівня знань студентів або окремих з них. Однак сучасні генеративні моделі, такі як ChatGPT, Copilot чи адаптивні платформи Coursera та Khan Academy, здатні виконувати вищеназвані функції, які раніше належали виключно викладачам.

Можливості штучного інтелекту як викладача є надзвичайно перспективними, тому загроза їхньої заміни дійсно існує. Розвиток нейронних мереж дав можливість машині автоматизовувати перевірку завдань, адаптивно навчати, бути доступним 24/7, легко візуалізовувати певний навчальний матеріал, давати чіткі приклади та бути об'єктивним. До прикладу, Copilot та інші інструменти можуть аналізувати код, знаходити помилки й пропонувати оптимізації, що робить процес навчання більш ефективним. Ще одним прикладом можуть слугувати Coursera та Khan Academy, які застосовують ШІ для персоналізації освітнього процесу, підлаштовуючи матеріал під рівень студента. ChatGPT, своєю чергою, забезпечує постійний доступ до пояснень і допомоги, що підвищує ефективність самостійної роботи. Також існують генеративні моделі, здатні створювати приклади коду, діаграми та пояснення у різних стилях. Ще однією вагомою перевагою штучного інтелекту є масштабованість – один ШІ-«викладач» може навчати тисячі студентів одночасно. До того ж алгоритм оцінює результати без людських упереджень та знижує корупцію. Однак, незважаючи на всі переваги, ми не можемо бути цілковито впевнені в можливості штучного інтелекту повністю замінити викладача ІТ-технологій.

Існує низка обмежень, з якими ШІ ще не може впоратися. Одним із них є відсутність емоційного та соціального контексту. Штучний інтелект не здатний розпізнавати емоції студента, демотивацію, втому або ж незрозумілість на його обличчі. В процесі навчання ця навичка є дуже важливою, адже допомагає студенту впоратися з переживаннями та вигоранням. Ще одним серйозним недоліком штучного інтелекту є ризик некоректних або поверхневих відповідей. Генеративні моделі, такі як ChatGPT, можуть давати хибні або спрощені відповіді, особливо у випадках складних технічних питань. ШІ може не врахувати контекст завдання або специфіку мови програмування, що може призвести до формування поверхневих знань у студентів. Неможливість мотивації та натхнення є також одним із ключових недоліків алгоритмів. Штучний інтелект не може змотивувати студента або надихнути, поділившись власною історією або досвідом. Нейронні мережі не наділені здатністю до емпатії, що обмежує його вплив на формування особистості студента. І, звісно ж, неможливо не згадати про стандартизацію навчання. Штучний інтелект працює за певним шаблоном і не враховує

індивідуальність кожного студента, його стиль мислення та сильні й слабкі сторони. Це може призвести до уніфікації навчального процесу.

Уявімо, що штучний інтелект все ж таки замінив викладача ІТ-спеціальності. Які етичні аспекти порушуються? Передусім ідеться про заміну викладачів. Повна інтеграція ШІ у навчальний процес може скоротити кількість робочих місць або ж взагалі призвести до їх зникнення. Якщо алгоритми здатні виконувати всі функції викладача, то чи залишиться потреба в працівниках? Це може спричинити суспільні виклики та ризики для освітньої сфери. Також постає питання щодо відповідальності: хто буде відповідати за помилки штучного інтелекту? Як згадувалося раніше, алгоритми часто можуть припускатися помилок у відповідях, рекомендаціях, що створює підґрунтя для некваліфікованих випускників. Чиєю буде вина: працівників університету чи самого студента? Невизначеність у цьому питанні є серйозним етичним викликом. На завершення варто згадати такий важливий аспект, як приватність і використання даних. Для навчання штучний інтелект потребує великої кількості даних про студентів. Це створює ризик порушення приватності та використання персональних даних у комерційних цілях. У контексті українського законодавства та європейських стандартів (GDPR) питання захисту даних є критично важливим.

Підсумовуючи, варто зазначити, що ШІ має потенціал виконувати значну частину функцій викладача в ІТ-освіті, особливо у сфері перевірки завдань, адаптивного навчання та масштабованості. Проте на сучасному етапі розвитку він не здатний повністю замінити цю професію через певні недопрацювання та етичні виклики. Найефективнішим рішенням є поєднання можливостей ШІ та викладача, а також часткове інтегрування нейронних мереж в освітній процес, адже штучний інтелект значно полегшує та покращує роботу людини.

Список використаних джерел:

1. Чаусов І. А. Специфіки діяльності викладача ІТ-технологій у закладах вищої освіти. DOI: https://doi.org/10.58442/3041-1858-2025-34(63)

2. Освіта як інструмент формування особистої стійкості, соціального капіталу країни та культури миру. URL: https://summitflg.org/study/osvita-yak-instrument-formuvannya-osobistoyi-stijkosti-socialnogo-kapitalu-krayini-ta-kulturi-miru/

3. Тарасов Д. К. Менторство в ІТ-сфері. *Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті* : матеріали 27-го Міжнар. молодіж. форуму, 10–12 травня 2023 р. Харків : ХНУРЕ, 2023. Т. 9. С. 54–55. URL: https://openarchive.nure.ua/handle/document/24027

4. Гриценчук О. Використання штучного інтелекту в освіті: тенденції та перспективи в Україні та за кордоном. DOI: https://doi.org/10.35387/ucj.2(10).20–24.0012

УДК 004.8

Христина Книшук,
студентка I курсу спеціальності
121 Інженерія програмного забезпечення,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ольга Морушко,
доцент кафедри інформаційних технологій,
кандидат фізико-математичних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0006-1430-1105

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІЗИЧНИХ ЕКСПЕРИМЕНТІВ – ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ПОСЕРЕДНИК МІЖ ДАНИМИ ТА НАУКОВИМ ВИСНОВКОМ

Цифровізація фізичних експериментів суттєво змінює спосіб формування наукових висновків. Перехід від аналогових приладів і поодиноких вимірювань до мереж датчиків, автоматизованих установок і потужних обчислень призвів до того, що головним ресурсом науки стають великі й складні масиви даних. У цих умовах штучний інтелект виступає посередником між «сирими» експериментальними сигналами та осмисленим науковим знанням, особливо у фізиці, де обсяги й швидкість надходження даних часто перевищують можливості традиційного аналізу. У класичній науковій практиці експеримент слугував перевіркою гіпотез: спочатку формувалася модель, далі створювалася установка, збиралися дані, а дослідник вручну здійснював їхню обробку та тлумачення. Цифровізація та ШІ порушують цю лінійну схему. Сучасні алгоритми машинного навчання не лише прискорюють аналіз даних, а й впливають на планування експериментів, вибір важливих параметрів і навіть формування нових гіпотез. Таким чином, ШІ стає активною частиною наукової практики, а не просто допоміжним інструментом.

Посередницька роль ШІ полягає в перетворенні різнорідних цифрових слідів експерименту на узгоджене та зрозуміле подання, придатне для наукового аналізу. Алгоритми глибокого навчання працюють безпосередньо з часовими рядами, зображеннями та просторово-часовими полями, навчаючись відтворювати складні залежності, які в традиційній фізиці описуються диференціальними рівняннями. Це дозволяє замінювати повільні чисельні розрахунки швидкими наближеними моделями, що зберігають фізичний зміст результатів [1]. У підсумку наукові висновки дедалі

частіше ґрунтуються не на повному аналітичному розв'язку рівнянь, а на поєднанні фізичної інтуїції та результатів, отриманих за допомогою ШІ.

Одним із головних викликів сучасної фізики є зростаючий розрив між обсягом експериментальних даних і здатністю людини їх осмислювати. У фізиці високих енергій, астрофізиці, матеріалознавстві та квантових технологіях експерименти створюють тера- й петабайти інформації, аналіз яких потребує спеціалізованих алгоритмів. У цьому контексті ШІ виступає як своєрідне «підсилення» можливостей дослідника: він допомагає виявляти слабкі сигнали на фоні шуму, знаходити приховані зв'язки та структури у багатовимірних даних. У наукових оглядах це часто описують як зсув від науки, де головну роль відіграє теорія, до науки, у якій дані та алгоритми стають не менш важливими для відкриття закономірностей [2].

Важливо наголосити, що ШІ не замінює фізичні моделі, а працює разом із ними. Найкращі результати досягаються тоді, коли алгоритми вбудовуються в рамки фізичних теорій, наприклад, через обмеження, що відображають відомі закони природи, або спеціально спроєктовані архітектури нейромереж. Такі підходи дозволяють не лише передбачати результати експериментів, а й краще розуміти механізми, які за ними стоять, зменшуючи ризик використання суто «чорних скриньок».

На базовому рівні ШІ застосовується для очищення сигналів від шуму, калібрування датчиків, відновлення траєкторій і заповнення пропусків у даних. Проте сучасні системи йдуть далі до автоматизованого керування експериментальними установками та адаптивного планування вимірювань. У матеріалознавстві та високоточних експериментах ШІ дозволяє в реальному часі змінювати параметри досліду, формуючи замкнений цикл. Та попри високі прогностичні можливості залишається питання, чи сприяє ШІ формуванню глибокого наукового розуміння, а не лише точних передбачень. Висока точність моделей може створювати ілюзію повного знання, навіть якщо внутрішні причини явищ залишаються не до кінця зрозумілими. Саме тому зростає увага до пояснюваних моделей, прозорості алгоритмів і збереження контролю дослідника над процесом формування висновків [2]. Цифровізація експериментів також змінює соціальні та інституційні аспекти науки, вимагаючи нових стандартів роботи з даними, відтворюваності результатів і переосмислення ролі людини в дослідженні. У підсумку ШІ постає не лише технічним інструментом, а важливим елементом наукового процесу, який одночасно відкриває нові можливості та ставить нові питання щодо меж і відповідальності наукового пізнання.

Підсумовуючи викладене, цифровізація фізичних експериментів змінює підходи до формування наукових висновків, переводячи фокус із ручної обробки вимірювань на аналіз великих і складних масивів даних.

У цьому процесі штучний інтелект виступає посередником між експериментальними сигналами та науковим знанням, розширюючи можливості аналізу, інтерпретації й планування експериментів. Поєднання ШІ з фізичними моделями підвищує ефективність досліджень і водночас зберігає їхній фізичний зміст, але потребує уваги до пояснюваності алгоритмів і контролю з боку дослідника.

Список використаних джерел:

1. Штучний інтелект у фізичних дослідженнях. *На Урок*. URL: naurok.com.ua

2. ШІ для розв'язування задач з фізики: інноваційні рішення для навчання. *79000.com.ua*. URL: 79000.com.ua/shi-dlya-rozvyazuvannya-zadach-z-fizyky-novi-mozhlyvosti-ta-perevagy/

УДК 7.05:004.9

Поліна Молчанова,
студентка ІІІ курсу спеціальності «Графічний дизайн»,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Галина Кухар,
старша викладачка кафедри дизайну,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7761-1677

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ТА СПОСОБИ МОНЕТИЗАЦІЇ ТВОРЧОСТІ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНЕРА

У сучасних умовах розвитку цифрових технологій художня діяльність дедалі частіше виходить за межі традиційного мистецького простору та інтегрується у цифрове середовище. Інтернет-платформи, соціальні мережі й спеціалізовані сервіси створюють нові можливості для самопрезентації митця та монетизації його творчості. Для графічного дизайнера цифрове середовище стає не лише простором демонстрації робіт, а й повноцінним інструментом професійної діяльності та джерелом доходу.

Одним із поширених способів заробітку для дизайнерів і художників є фриланс-платформи, які забезпечують прямий контакт із замовником. До таких сервісів належать Upwork, Fiverr, Freelancehunt та PeoplePerHour, де дизайнери виконують замовлення на створення ілюстрацій, концепт-артів, обкладинок, візуального контенту для ігор, сайтів і соціальних мереж. Успіх на таких платформах значною мірою залежить від якості портфоліо, яке

відображає професійний рівень дизайнера, його стиль та спеціалізацію, а також від уміння ефективно комунікувати з клієнтом, дотримуватися дедлайнів і правильно оцінювати власну працю [1].

Паралельно дизайнери можуть реалізовувати як фізичні об'єкти (картини, постери, принти), так і цифрові матеріали – ілюстрації, шаблони, патерни або навчальні матеріали. Для цього використовуються платформи Etsy, Gumroad, Creative Market та Sellfy, які дозволяють продавати авторські роботи без посередників. Продаж цифрових продуктів має перевагу багаторазового використання без додаткових витрат на виробництво, що робить цей спосіб економічно вигідним у довгостроковій перспективі. Онлайн-платформи спрощують взаємодію з покупцем і дозволяють дизайнерам працювати на міжнародну аудиторію, поєднуючи творчість з ефективною монетизацією.

Значну роль у монетизації творчості відіграють соціальні мережі. Вони виконують функцію публічного портфоліо та каналу залучення аудиторії. Платформи на кшталт Instagram, TikTok, Twitter (X), ArtStation або Behance дозволяють дизайнерам регулярно демонструвати власні роботи, процес їх створення та взаємодіяти з потенційними клієнтами. Соціальні мережі сприяють формуванню особистого бренду митця, підвищують його впізнаваність і можуть слугувати основним джерелом замовлень. Важливою умовою їхнього ефективного використання є систематичність публікацій і візуальна цілісність контенту.

Окремої уваги заслуговують стокові платформи, які дають змогу дизайнерам продавати цифрові набори, іконки, текстури, патерни та інші графічні елементи для масового використання. Серед найбільш відомих стоків можна виокремити Adobe Stock, Shutterstock, iStock та Freepik. Такий формат співпраці не передбачає швидкого прибутку, однак за умови регулярного наповнення та орієнтації на актуальний попит може сформувати стабільний пасивний дохід. Робота зі стоковими платформами вимагає розуміння технічних вимог, аналізу трендів та адаптації стилю до потреб ринку [2].

Ще одним способом заробітку є також роботи на замовлення (commission work), що передбачають створення унікальної роботи за індивідуальним запитом клієнта. Це часто реалізується через соціальні мережі або особисті контакти. Важливими складовими цього процесу є чітке формулювання технічного завдання, узгодження вартості, термінів виконання та кількості можливих правок. Такий формат співпраці дозволяє дизайнеру зберігати творчу індивідуальність, водночас працюючи в межах конкретного запиту.

Крім того, дизайнери можуть монетизувати свою діяльність через освітній контент. Створення навчальних курсів, консультацій або тематичних відео дозволяє передавати професійний досвід і знання ширшій аудиторії.

Окремим інструментом підтримки творчої діяльності є платформи регулярної фінансової підтримки, де підписники можуть матеріально підтримувати дизайнера. Найбільш відомими сервісами такого типу є Patreon та Ko-fi, які дозволяють отримувати стабільний дохід від аудиторії в обмін на ексклюзивний контент, ранній доступ до робіт або особисту взаємодію з митцем.

Отже, цифрове середовище відкриває для дизайнера широкий спектр можливостей монетизації творчості. Поєднання фрилансу, соціальних мереж, продажу робіт, стоків, робіт на замовлення та освітньої діяльності дозволяє сформувати гнучку й ефективну стратегію професійного розвитку. Водночас успішна реалізація цих можливостей потребує системності, постійного вдосконалення навичок і адаптації до змін цифрового ринку.

Список використаних джерел:

1. Де і як заробити художнику? Корисні сайти, платформи та методи. *Sasha Ray :* YouTube-канал. URL: https://youtu.be/zJqoUDF5O80

2. Сайти для заробітку графічному дизайнеру. *Sparklingman*. URL: https://sparklingman.com/blog/sajti-dlia-zarobitku-grafichnomu-dizajneru

3. Мистецтво продажу: як і де продавати цифрове мистецтво онлайн. *Dropbox*. URL: https://www.dropbox.com/uk_UA/resources/sell-digital-art-online

УДК 004.8

Ірина Петелюк,
студентка I курсу спеціальності
«Інженерія програмного забезпечення»,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ольга Морушко,
доцент кафедри інформаційних технологій,
кандидат фізико-математичних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0006-1430-1105

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ

Сучасний етап розвитку освітніх систем характеризується стрімкою цифровізацією та впровадженням інноваційних технологій, серед яких штучний інтелект (ШІ) посідає особливе місце. Технології ШІ вже активно використовуються в освітньому процесі: від персоналізованих систем навчання та автоматизованого оцінювання до віртуальних асистентів та аналітики освітніх даних. Однак стрімке впровадження ШІ в освітню практику породжує низку етичних питань, які потребують ретельного осмислення та вирішення.

Інтеграція штучного інтелекту в освіту відкриває безпрецедентні можливості для індивідуалізації навчання, підвищення доступності освітніх послуг та оптимізації педагогічної діяльності. Водночас вона актуалізує фундаментальні етичні дилеми, пов'язані з конфіденційністю даних учнів, алгоритмічною справедливістю, автономією педагогів, формуванням критичного мислення та збереженням людського виміру в освітньому процесі.

ШІ сприяє підвищенню ефективності навчального процесу завдяки персоналізації освітніх траєкторій й автоматизації рутинних завдань. Водночас виникають етичні виклики, які потребують ретельної регламентації та гармонійного поєднання інновацій зі збереженням людських цінностей.

Однією з ключових проблем є забезпечення академічної доброчесності. Доступність інструментів генерації текстів спрощує можливість недоброчесного використання готового контенту, що може негативно впливати на розвиток критичного мислення. Наявні інструменти для виявлення текстів, створених ШІ, не завжди працюють точно й можуть призводити до помилкових висновків. У відповідь на це важливо переглянути підходи до

оцінювання, акцентуючи увагу не лише на кінцевому результаті, а й на творчості та самостійності під час виконання завдань і самого процесу навчання [1].

Ще одним значущим викликом є загроза алгоритмічної упередженості. Штучний інтелект навчається на історичних даних, які часом відображають соціальні упередження. Це може стати причиною некоректних оцінок або дискримінаційних рішень щодо окремих груп здобувачів освіти. Для мінімізації такого ризику необхідно забезпечувати репрезентативність даних, проводити постійний моніторинг моделей та дотримуватися принципів інклюзивності.

Іншим важливим аспектом є захист приватності та безпека персональних даних. Збирання великої кількості інформації про навчальну діяльність студентів вимагає відповідального підходу до її обробки й зберігання. Ключовими кроками є прозорість процесів роботи з даними, мінімізація збору особистої інформації та впровадження високого рівня технічного захисту. Сприяння довірі до систем штучного інтелекту передбачає забезпечення прозорості їхньої роботи й зрозумілості рішень [2]. Користувачі освітніх платформ мають право розуміти принципи функціонування алгоритмів, особливо тих, що пов'язані з оцінюванням і рекомендаціями щодо навчання. Це відкриває можливість для оскарження рішень та підвищує відповідальність у використанні технологій.

Збереження центральної ролі викладача є необхідною умовою етичного застосування штучного інтелекту в освіті. ШІ має виконувати допоміжну функцію, залишаючи за вчителем менторську підтримку, емоційний зв'язок і виховний компонент навчання. Надмірна залежність від технологій загрожує втратою особистісного виміру взаємодії між учасниками освітнього процесу.

На міжнародному рівні триває розробка принципів і нормативів для регулювання використання штучного інтелекту. Ці підходи базуються на повазі до прав людини, забезпеченні справедливості та безпеки [3]. Освіта як сфера, що безпосередньо впливає на розвиток суспільства, потребує особливої уваги й постійного моніторингу у процесі впровадження інноваційних рішень. В Україні також активно формується законодавча база для забезпечення відповідального застосування технологій ШІ та підвищення рівня цифрової грамотності населення.

Етичне використання можливостей штучного інтелекту передбачає досягнення балансу між технологічним прогресом і захистом основоположних людських цінностей. Ця технологія має стати інструментом розширення можливостей людини, сприяючи інклюзивності, прозорості та відповідальності в освітньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Шевель А. Етичні аспекти штучного інтелекту в освіті. *Вісник Львівського університету. Серія: філос.-політолог. студії*. 2024. Вип. 56. С. 161–166. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/56_2024/19.pdf
2. Guidance for generative AI in education and research. *UNESCO*. 2023. 44 p. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386693
3. EU AI Act: Implications for Ethical AI in Education. *Swiss Cyber Institute*. 2024. URL: https://surl.li/gzwybk

УДК 61:004.8

Анна Погорельцева,
студентка ІІ курсу спеціальності
121 Інженерія програмного забезпечення,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Олександр Іванов,
завідувач кафедри інформаційних
технологій, доктор філософії,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4678-7956

МАЙБУТНЄ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕДИЦИНІ: УНІКАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЛЮДСТВА

Ми живемо в час активного розвитку ШІ. Він стає розумнішим, точнішим і потужнішим – і це тільки початок. Ця робота висвітлює актуальні досягнення ШІ, поняття HealthTech, майбутні перспективи штучного інтелекту, наявні ризики, а також питання, чи замінить ШІ лікарів.

Штучний інтелект уже добре зарекомендував себе як інструмент для медичної сфери. Він використовується для обробки та аналізу медичних зображень, підбору індивідуального підходу до лікування пацієнта на базі всіх медичних даних про людину (діагнозів, історії хвороби тощо), проведення медичних досліджень завдяки здатності штучного інтелекту обробляти велику кількість даних за короткий проміжок часу, прогнозування можливих спалахів епідемій та їх подальшого перебігу завдяки наявним даним та аналізу геномних даних для передбачення можливості спадкових хвороб і можливих мутацій.

Також штучний інтелект є одним з основних інструментів HealthTech – це галузь ІТ, яка об’єднує медицину з новими технологіями

для покращення діагностики, лікування та моніторингу пацієнтів. Вона охоплює такі напрямки: MedTech (візуалізація, роботизована хірургія, протезування та імпланти, In-vitro діагностика), DigitalHealth (телемедицина, eHealth та EHR, mHealth), штучний інтелект та Big Data (комп'ютерний зір, прогностична аналітика), Wearables & Remote Monitoring (носимі пристрої для відстеження здоров'я типу AppleWatch, медичні датчики, системи дистанційного моніторингу пацієнтів), BioTech & PharmaTech (геноміка, Drug Discovery, тканинна інженерія). Варто відзначити ще такі напрямки, як FemTech (жіноче здоров'я, допомога з МРП (методи розпізнавання плідності), вагітність), SleepTech (моніторинг сну), InsureTech (страхування). Отже, ШІ та HealthTech допомагають лікарям і медичним працівникам ефективніше виконувати свою роботу, в деяких аспектах беручи на себе рутинні завдання, де це можливо автоматизувати.

Оскільки ми вже бачимо, як штучний інтелект впроваджується в медицину зараз, варто також зазирнути в перспективу та припустити, що ж буде далі. Прогнозують, що в майбутньому ми зможемо знаходити ліки та проводити діагностику ще швидше, а також спростити роботу працівників відділення невідкладної допомоги. Професор MIT Девід Сонтаг припускає, що це стане можливим за допомогою QMR (Quick Medical Reference), принцип якого відображений на рисунку (Рис. 1.), алгоритму, який був розроблений у 1980-х роках. Його концепція полягає в наявності бінарних значень хвороб і симптомів: алгоритм, отримавши дані про пацієнта та його симптоми, аналізує всі симптоми й визначає найбільш імовірний діагноз.

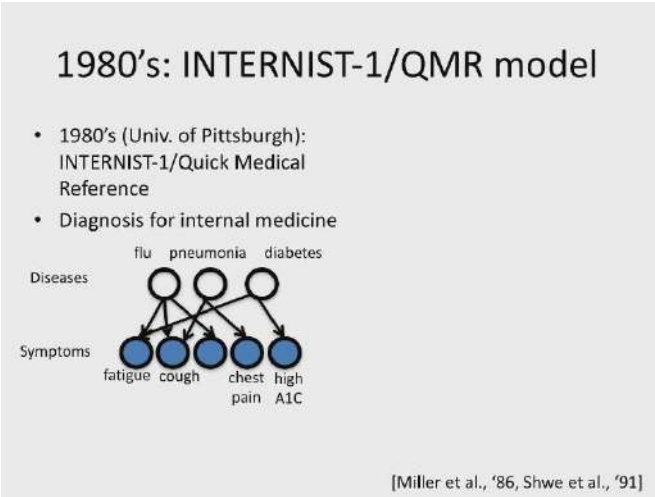

Рис. 1. QMR (Quick Medical Reference) [6]

Тобто, допрацювавши алгоритм і інтегрувавши його в систему машинного навчання, можна пришвидшити медичний тріаж пацієнтів та покращити якість надання невідкладної допомоги. ШІ може бачити те, що не видимо людському оку, швидше виявляти мікроскопічні пухлини та діагностувати

захворювання на ранніх стадіях. Я вважаю, що в майбутньому з'явиться універсальна ШІ-система, яка зберігатиме всю інформацію про пацієнтів, пропонуватиме варіанти діагнозу на основі анамнезу, історії хвороби та аналізів для лікарів, щоб вони могли швидше встановити діагноз і розпочати лікування. Також ця система забере всю бюрократичну частину: вона генеруватиме історії хвороби, виписки та певні звіти, щоб лікар міг зосередитися на допомозі пацієнту.

Попри всі ці позитивні сторони, існують певні ризики. Штучний інтелект також може припускатися помилок, тому ми не можемо довіряти йому повністю. Можливий витік конфіденційних даних пацієнтів під час навчання, а також ситуації, коли штучний інтелект може не розпізнати унікальних та неочевидних випадків. Досі актуальним залишається питання: чи замінить ШІ лікарів? Експерти дають чітку відповідь: ні. Оскільки, як зазначалося вище, без участі людини ШІ може допустити фатальну помилку. Хоча в Китаї вже існує концепція Agent Hospital – лікарні, які повністю складаються з ШІ-лікарів, всі визнають, що ця концепція занадто радикальна та має ризик перетворення на систему тотального контролю в тоталітарних державах. Крім того, на мою думку, існує значний ризик колапсу всієї лікарні від нестачі живлення. Тому, враховуючи все, що зазначено вище, це є неможливим. Я вважаю, що ШІ має бути інструментом у руках лікарів, асистентом, а не замінником.

Отже, підсумовуючи, можна зробити висновок, що розвиток штучного інтелекту справді необхідний для людства, але штучний інтелект має бути партнером лікаря, а не його замінником. Лише так ми можемо втримати баланс і надійність, оскільки в медицині та лікарнях стоїть питання життя та смерті, а один невірний крок може стати фатальним.

Список використаних джерел:

1. Чи замінить ШІ лікарів: думки вчених про роль штучного інтелекту у медицині. *InternetUA*. URL: https://internetua.com/csi-zaminit-shi-likariv-dumki-vcsenih-pro-rol-shtucsnogo-intelektu-u-medicini

2. Чи замінить ШІ лікарів в Україні і які саме функції у медицині він зможе виконувати. *Мінфін*. URL: https://minfin.com.ua/ua/2025/05/26/151577902/

3. Штучний інтелект в медицині: чи загрожують інновації правам людини? *Українська Гельсінська спілка з прав людини*. URL: https://www.helsinki.org.ua/articles/shtuchnyy-intelekt-v-medytsyni-chy-zahrozhuiut-innovatsii-pravam-liudyny/

4. ШІ в медицині: застосування, переваги та нові можливості. *Wezom*. URL: https://wezom.com.ua/ua/blog/shi-v-meditsini-zastosuvannya-perevagi-ta-novi-mozhlivosti

5. Бойченко О. М., Бублій Т. Д. Перспективи використання штучного інтелекту в медичній сфері. *Актуальні проблеми сучасної медицини.* Полтава, 2024. Т. 24, вип. 3. DOI: https://doi.org/10.31718/2077-1096.24.3.137

6. What Makes Healthcare Unique? *MIT OpenCourseWare*. 2021. URL: https://youtu.be/vof7x8r_ZUA

7. Classification of digital health interventions v1.0: a shared language to describe the uses of digital technology for health. *World Health Organization*. 2018. URL: https://www.who.int/publications/i/item/WHO-RHR-18.06

8. Giger M. L. Machine Learning in Medical Imaging. *Radiology*. 2023. Vol. 308, no. 3. URL: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29398494/

9. Summary of Safety and Effectiveness Data (SSED): Natural Cycles. *U.S. Food and Drug Administration*. 2018. 23 p. URL: https://www.accessdata.fda.gov/cdrh_docs/pdf19/P-190032S011B.pdf

10. Boniolo G., Sanchini V. Emerging Technologies in Healthcare. *Ethics of Medical Innovation*. 2023. URL: https://link.springer.com

11. Digital Health Ecosystem Taxonomy. *Galen Growth*. 2023. URL: https://www.galengrowth.com

12. Ukraine's HealthTech Industry: Technological Challenges and the Path to European Integration. *IT Ukraine Association*. 2023. URL: https://itukraine.org.ua

13. Smart Prosthetics: The Fusion of Robotics and Biology. *ScienceDirect Reference Modules*. 2022. URL: https://www.sciencedirect.com

14. The Role of MRI in Gynaecological Oncology. *British Journal of Radiology*. 2021. URL: www.birpublications.org

15. Sub-Sectors in the Health Care Industry. *Fuqua School of Business*. URL: https://centers.fuqua.duke.edu/hsm/home/students/career-info/sub-sectors-in-the-health-care-industry-/index.html

16. CT Scan Versus MRI Versus X-Ray: What Type of Imaging Do I Need? *Johns Hopkins Medicine*. URL: https://www.hopkinsmedicine.org/health/treatment-tests-and-therapies/ct-vs-mri-vs-xray

17. MedTech vs HealthTech vs BioTech: What Are The Differences? *Ideamotive*. URL: https://www.ideamotive.co/blog/medtech-vs-healthtech-vs-biotech-what-are-the-differences

18. X-rays, CT Scans, and MRI Scans? *OrthoInfo*. URL: https://orthoinfo.aaos.org/en/-treatment/x-rays-ct-scans-and-mris/

19. Kijowski R., Fritz J. Emerging Technology in Musculoskeletal MRI and CT. *Radiology*. 2023. Vol. 306, no. 1. P. 6–19. DOI: https://doi.org/10.1148/radiol.220634

20. The HealthTech and Digital Health Landscape: Definitions, Ecosystem Dynamics, and 10-Year Outlook to 2034. *Healthcare Digital*. 2024. URL: https://www.healthcare.digital/single-post/the-healthtech-and-digital-health-landscape-definitions-ecosystem-dynamics-and-10-year-outlook-to

21. HealthTech and MedTech: challenges and opportunities. *West Midlands Combined Authority*. URL: https://www.wmca.org.uk/what-we-do/economy-and-innovation/west-midlands-innovation/healthtech-and-medtech-challenges-and-opportunities/

УДК 004.8

Дмитро Токарик,
студент I курсу спеціальності
121 Інженерія програмного забезпечення,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник:
Ольга Морушко,
доцент кафедри інформаційних технологій,
кандидат фізико-математичних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0009-0006-1430-1105

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В АСТРОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Космос постійно генерує величезні обсяги інформації. Телескопи, зонди, супутники й марсоходи надсилають знімки, спектри та числові дані. Людське око не здатне швидко обробити все це, тому на допомогу приходить штучний інтелект (ШІ).

ШІ допомагає автоматично знаходити закономірності та відокремлювати шум від корисної інформації. Наприклад, телескопи Kepler і TESS використовують алгоритми машинного навчання для виявлення слабких коливань яскравості зірок, що сигналізує про проходження екзопланет. Завдяки цьому було відкрито сотні планет, які залишалися непоміченими при ручному аналізі. Супутники phi Sat-1 і phi Sat-2 застосовують ШІ на борту для фільтрації та аналізу знімків. Це дозволяє передавати на Землю лише важливі дані, економлячи пропускну здатність каналів зв'язку. Такий підхід стає стандартом для сучасних космічних систем, особливо у сфері дистанційного зондування і наукових спостережень [1].

NASA використовує безліч інструментів на базі ШІ, щоб підтримувати місії та дослідницькі проєкти, аналізувати дані для виявлення тенденцій і закономірностей, а також розробляти автономні космічні системи й апарати. ШІ допомагає космічному агентству планувати та здійснювати місії у далекому космосі, обробляти великі добірки супутникових даних, діагностувати обладнання та навчати астронавтів [2].

ШІ також використовується для обробки даних із радіо- та інфрачервоних телескопів, що дозволяє швидко визначати нові космічні явища: наднові, спалахи гамма-променів, комети і астероїди. Це скорочує час між збором даних і науковим відкриттям.

Керування апаратами на великій відстані ускладнюється затримкою сигналу. Від Землі до Місяця сигнал доходить за 1–2 секунди, до Марсу за

5–20 хвилин. Тому рішення доводиться ухвалювати автономно. ШІ аналізує дані з камер, сенсорів і LIDAR для ухвалення рішень щодо уникнення перешкод, зміни траєкторії або адаптації до несподіваних умов. Наприклад, у зоні поясу астероїдів або поблизу Місяця апарати можуть самостійно вибирати безпечні маршрути.

Для комерційних угруповань супутників ШІ допомагає розраховувати оптимальні орбіти, координувати рух і уникати зіткнень у щільному космічному середовищі. Це знижує витрати палива і підвищує ефективність роботи мереж, таких як Starlink або OneWeb.

ШІ стає серцем автономних роботів у космосі. Вони можуть виконувати завдання без постійного контролю з Землі. На МКС вже використовуються роботи, які самостійно обирають траєкторії та виконують операції. Це дозволяє проводити експерименти швидше і без ризику для людей.

У майбутньому роботи допоможуть на Місяці чи Марсі з будівництвом баз, ремонтом обладнання, дослідженням поверхні та проведенням наукових експериментів. ШІ також підтримує планування місій, симуляції посадки на планети та обчислення оптимальних маршрутів польоту. Це знижує ризики та підвищує шанси на успіх складних місій.

Штучний інтелект дозволяє космічним апаратам автономно приймати рішення та продовжувати роботу, навіть коли вони відсутні на Землі. 88 % руху, здійсненого марсоходом Perseverance, було автономним. Марсохід отримує зображення місцевості за допомогою своїх камер, аналізує ці зображення за допомогою бортового комп'ютера для виявлення небезпек, а потім об'їжджає ці перешкоди, рухаючись по місцевості, яку ніколи не бачила жодна людина [3].

ШІ активно використовується для дослідження поверхні планет і астероїдів. Машинне навчання дозволяє автоматично розпізнавати кратери, геологічні структури та породи. Це прискорює наукові відкриття і зменшує людську помилку. Також допомагає дистанційно спостерігати за Землею. Алгоритми виявляють пожежі, повені, ерозію ґрунтів, зміни клімату та інші екологічні ризики. Завдяки ШІ можна швидко реагувати на природні катастрофи та приймати рішення для захисту планети. Крім того, аналіз даних із супутників допомагає відстежувати антропогенні зміни та планувати використання природних ресурсів. Сонячні бурі, спалахи та інші космічні явища можуть пошкодити супутники і навігаційні системи на Землі. ШІ-моделі прогнозують ці явища, аналізуючи дані про Сонце і космос. Це дозволяє попередньо захищати супутники, енергетичні мережі та інші системи.

ШІ також координує супутникові угруповання, підказує коли змінювати орбіти і контролює рух у щільних констеляціях. Це мінімізує ризик

зіткнень та оптимізує роботу мереж, що особливо важливо для комерційних і наукових проєктів одночасно.

Тривалі польоти вимагають автономної медичної підтримки. ШІ-асистенти можуть діагностувати стан здоров'я екіпажу, підказувати ліки, вправи або способи збереження фізичної форми. Це критично для польотів на Місяць, Марс або далекі космічні місії, де зв'язок із Землею обмежений.

Окрім цього, планується створення ШІ-суперкомп'ютерів у космосі. Вони дозволять обробляти великі обсяги даних без передачі на Землю, що прискорить аналіз, спростить наукові відкриття і відкриє нові можливості для науки та комерційних застосувань. Такі центри зможуть підтримувати робототехніку, прогнозування космічної погоди, автономну навігацію і навіть управління великими угрупованнями супутників.

Штучний інтелект вже став невід'ємною частиною сучасних космічних досліджень. Він дозволяє автономно керувати апаратами, аналізувати великі дані, досліджувати поверхню планет, прогнозувати космічну погоду, підтримувати медичний стан екіпажів та ефективно управляти супутниковими мережами. ШІ не лише прискорює наукові відкриття, а й робить космічні місії безпечнішими, ефективнішими і автономнішими. Це сучасна реальність, яка формує стандарти для майбутніх досліджень і відкриттів у космосі.

Список використаних джерел:

1. Phi-Sat-2. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Phi-Sat-2

2. Космічна трансформація: ШІ революціонізує космос. *Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння*. URL: https://cacds.org.ua/космічна-трансформація-ші-революціо/

3. Artificial Intelligence at NASA. *NASA*. URL: https://www.nasa.gov/artificial-intelligence/

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ ДИСКУСІЇ ПОЗА ФОРМАТОМ

Матеріали XIII Міжнародної наукової конференції

(13 лютого 2026 року)

Відповідальний за випуск: Є. О. Письменський

Упорядник: Д. Л. Мотульська

Коректор: Д. Л. Мотульська

Формат 60x84/16.

Гарн. PT Serif.

Умовн. др. арк. 45.

ЗВО «Університет Короля Данила»

76018, м. Івано-Франківськ, вул. Євгена Коновальця, 35

тел. +38(068) 755 75 75

УНІВЕРСИТЕТ
КОРОЛЯ ДАНИЛА

ПРОСТІР ФОРМУВАННЯ
УСПІШНИХ

м. Івано-Франківськ, 76018
вул. Є. Коновальця, 35
www.ukd.edu.ua